

Θέσεις

Α' Συνδιάσκεψη

Α/συνεχεια

«... Το πέρασμα από μια κατάσταση "παθητικότητας", δηλαδή σε παγκόσμιο επίπεδο γενικά παθητικής άμυνας, σε μια ενεργητική άμυνα, επομένως σε μια ποιοτικά άλλη κατάσταση, πρέπει να είναι ο στρατηγικός στόχος. Για να επιτευχθεί αυτό θα χρειαστούν χιλιάδες μεγάλες και μικρές μάχες σε όλα τα μέτωπα, που μέσα σ' αυτές να σφυρηλατούνται τα πρωτοπόρα αποσπάσματα αλλά και οι βασικές δυνάμεις που θα εκφράζουν τις βαθύτερες επιδιώξεις και ελπίδες για μια στροφή στην παγκόσμια εξέλιξη...»
Γιάννης Χοντζέας

Υπάρχει προοπτική!
Αγωνιζόμενοι ενάντια στην Νέα Τάξη,
οικοδομώντας την κομμουνιστική
οργάνωση στην Ελλάδα!

Εισαγωγή

Η Α/συνεχεια βρίσκεται μπροστά σε μια αποφασιστική καμπή της πορείας της. Μπροστά σε σημαντικές αποφάσεις που θα σημαδέψουν το παραπέρα βηματισμό της.

Η μετεξέλιξή της σε κομμουνιστική οργάνωση σημαίνει την οικοδόμηση και το βάθεμα μιας "συλλογικής θέλησης", τέτοιας που να ανταποκρίνεται στους στόχους και τις απαιτήσεις μιας κομμουνιστικής οργάνωσης στις σύγχρονες συνθήκες.

Αυτό σημαίνει να σχηματισθεί μια "ενότητα σκέψης, θέλησης και δράσης" γύρω από τα αποφασιστικά και κομβικά ζητήματα που απασχολούν σήμερα την ανθρωπότητα, κατά συνέπεια τα ζητήματα που είναι υποχρεωμένο να αντιμετωπίσει το σύγχρονο κομμουνιστικό κίνημα.

Σημαίνει να παρουσιαστούν, να συζητηθούν και να δοκιμαστούν οι βασικές κατευθυντήριες ιδέες και αφετηρίες της Α/συνεχεια, οι κύριες προγραμματικές κατευθύνσεις της.

Σημαίνει τον προσδιορισμό ενός σχεδίου που να εμπνέει, να οργανώνει και να συγκροτεί τους πρωτοπόρους αγωνιστές σε όλους τους κοινωνικούς χώρους, να τους μετατρέπει σε μια υπαρκτή πολιτική και ιδεολογική παράμετρο στις εξελίξεις.

Σημαίνει το άνοιγμα στη χώρα μας, με σοβαρό και συστηματικό τρόπο, μιας ουσιαστικής θεωρητικο-πρακτικής διαδικασίας που θα φιλοδοξεί να απαντήσει στις αναζητήσεις και τις ανάγκες ενός βασικά σκόρπιου αλλά υπαρκτού δυναμικού, και την ενεργό συμμετοχή σε κάθε αντίστοιχη διαδικασία σε διεθνές επίπεδο.

Σημαίνει την οικοδόμηση μιας πραγματικότητας εννοιών -σε αντιπαράθεση με την πραγματικότητα παραστάσεων που προβάλλει ο μεταβιομηχανικός ιμπεριαλισμός- που να αδράχνει τις βασικές τάσεις της κοινωνικής εξέλιξης και να εξοπλίζει αποτελεσματικά το δυναμικό που θέλει να αγωνιστεί για τη συντριβή της καπιταλιστικής και ιμπεριαλιστικής βαρβαρότητας.

1. Η Α' Συνδιάσκεψη σταθμός στην πορεία της μετεξέλιξης

Τα τελευταία τρία χρόνια η Α/συνεχεια διακήρυξε πως βασική της επιδίωξη ήταν η συγκέντρωση των όρων για τη μετεξέλιξή της σε κομμουνιστική οργάνωση. Οχι μόνο το διακήρυξε, αλλά προχώρησε σε όλα τα αναγκαία πολιτικά και οργανωτικά μέτρα που θα επέτρεπαν την προώθηση της μετεξέλιξης.

Η Α' Συνδιάσκεψη είναι ένας πρώτος ουσιαστικός σταθμός, ώστε να μπορεί να γίνει πράξη το

σύνθημα "Να υποδεχτούμε το 2000 με τη δημιουργία της κομμουνιστικής οργάνωσης στην Ελλάδα". Η Α' Συνδιάσκεψη θα συνοψίσει όλη την πείρα που αποκομίσαμε στη διάρκεια των τελευταίων χρόνων, θα καταγράψει την ιδεολογική και πολιτική ωρίμανση των δυνάμεων που συγκεντρώνονται στην Α/συνεχεια, θα πάρει εκείνες τις αποφάσεις που θα οδηγήσουν στην πιο ορμητική και συντεταγμένη πορεία προς την υλοποίηση της μετεξέλιξης.

2. Η Α' Συνδιάσκεψη ελπίδα και ορόσημο για το αριστερό κίνημα της χώρας μας

Φιλοδοξούμε η Α' Συνδιάσκεψη να μην είναι ένα απλά εσωτερικό (αλλά σημαντικό) γεγονός της οργάνωσής μας. Γνωρίζουμε καλά πως το τέλμα στο οποίο έχει βυθίσει το αριστερό κίνημα της χώρας μας ο ποικιλώνυμος ρεβιζιονισμός για πάνω από 30 χρόνια, δεν είναι εύκολο να ανατραπεί. Όμως γνωρίζουμε εξίσου καλά πως υπάρχει ένα δυναμικό που παρακολουθεί, αναμένει, περιμένει μια σημαντική πρωτοβουλία, ένα ουσιαστικό ξεκίνημα που θα ταράξει το τέλμα. Απευθυνόμαστε σε όλο αυτό το αριστερό δυναμικό, σε όλους τους ανθρώπους που βλέπουν πως χρειάζεται μια διαφορετική πορεία, που αρνούνται την υποταγή και τον εκφυλισμό. Απευθυνόμαστε στις ζωντανές δυνάμεις αυτού του τόπου και τους λέμε: παρακολουθείστε τις διαδικασίες της Α' Συνδιάσκεψης, ελάτε σε επαφή με την Α/συνεχεια, ανταποκριθείτε θετικά στο προσκλητήριο για μια συνταγμένη πορεία ενάντια στο τέλμα. Συζητείστε, κρίνετε τις θέσεις της Α/συνεχεια, μη διστάσετε να πείτε ανοικτά την άποψή σας για όλα ή για ορισμένα θέματα που θέτουν οι θέσεις αυτές ή εσάς απασχολούν. Αγωνιστείτε μαζί μας να κάνουμε την Α' Συνδιάσκεψη μια ελπίδα και ορόσημο για το αριστερό κίνημα της χώρας μας.

3. Οι Θέσεις για την Α' Συνδιάσκεψη

Είναι το κείμενο που προτείνει το Καθοδηγητικό Όργανο της Α/συνεχεια σε ολόκληρη την οργάνωση, με βάση το οποίο θα διεξαχθεί όλη η εσωτερική και δημόσια συζήτηση. Σε αυτό καταγράφονται οι θέσεις και οι απόψεις της Α/συνεχεια για τα σημαντικότερα ζητήματα που έχουν τεθεί μπροστά στο κομμουνιστικό κίνημα.

Είναι το κείμενο με το οποίο εκθέτουμε χωρίς περιστροφές, ανοικτά σε όλο το κίνημα, τις βασικές προγραμματικές μας κατευθύνσεις, τις εκτιμήσεις μας για μια σειρά κομβικά ζητήματα, τους μακροπρόθεσμους και άμεσους στόχους της πάλης μας.

Ανεξάρτητα από την ειδική εκτίμηση που έχει κανείς ή τις τυχόν διαφωνίες του, νομίζουμε ότι η έκθεση ενός συνολικού προβληματισμού με τη μορφή των θέσεων, βοηθά σημαντικά, στις σημερινές συνθήκες, τις διαδικασίες συγκρότησης ενός αντιθετικού προγράμματος. Το κομμουνιστικό και αριστερό κίνημα έχει μεγάλη ανάγκη από ένα τέτοιο πρόγραμμα. Η Α/συνεχεια καταθέτει την άποψή της και ζητά να κριθεί για αυτήν, πάντα με γνώμονα τις ανάγκες του κομμουνιστικού κινήματος, τις ανάγκες του λαϊκού κινήματος στην Ελλάδα.

Κεφάλαιο 1ο

Ο αιώνας που κλείνει

Η σχέση επανάσταση/ αντεπανάστασης

«... Υπάρχει ένα μεγάλο γεγονός, που χαρακτηρίζει το 19ο αιώνα μας, ένα γεγονός που κανένα κόμμα δεν τολμά να το αρνηθεί. Από τη μια μεριά, γεννήθηκαν βιομηχανικές κι επιστημονικές δυνάμεις που

δεν τις είχε ποτέ υποπτευθεί καμιά εποχή από την προηγούμενη ιστορία της ανθρωπότητας. Από την

άλλη μεριά, υπάρχουν συμπτώματα κατάρρευσης που επισκιάζουν με το παραπάνω τη φρίκη που διηγούνται για τα τελευταία χρόνια της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας.

Στις μέρες μας το καθετί φαίνεται να εγκυμονεί το αντίθετό του. Οι μηχανές, οι προικισμένες με τη θαυμάσια δύναμη να συντομεύουν και να κάνουν καρποφόρα την ανθρώπινη εργασία, βλέπουμε να καταδικάζουν την τελευταία στην πείνα και την υπερεργασία. Οι καινούριες πηγές πλούτου, από κάποια παράδοση κατάρα της μοίρας, μετατρέπονται σε πηγές στέρησης. Οι νίκες της τεχνικής φαίνονται να εξαγοράζονται με το χάσιμο του χαρακτήρα. Στον ίδιο βαθμό που η ανθρωπότητα δαμάζει τη φύση, ο άνθρωπος φαίνεται να σκλαβώνεται σε άλλους ανθρώπους ή στην ίδια του την ποταπότητα. Ακόμα και το καθαρό φως της επιστήμης φαίνεται να μην μπορεί να φωτίσει παραπάνω

στο σκοτεινό φόντο της αμάθειας. Όλες οι εφευρέσεις και οι πρόοδοί μας φαίνονται να έχουν σαν αποτέλεσμα να προικίζουν τις υλικές δυνάμεις με διανοητική ζωή και να υποβιβάζουν την ανθρώπινη

ζωή στο επίπεδο μιας υλικής δύναμης...»

Καρλ Μαρξ

4. Η αξιολόγηση της πορείας που είχε η ανθρωπότητα στη διάρκεια του 20ού αιώνα είναι ένα ζήτημα που, όσο πλησιάζουμε στο τέλος του, θα απασχολεί όλο και περισσότερο. Θα προβληθούν - και ήδη προβάλλονται- διάφορες αξιολογήσεις, που θα διαβάσουν τα όσα διαδραματίστηκαν, στον πράγματι συγκλονιστικό αιώνα που ζούμε, με τρόπο που θα εξυπηρετεί τα στενά συμφέροντα και την οπτική της κάθε μιας από τις βασικές τάξεις. Δεν θα υπάρχουν άχρωμοι και ουδέτεροι απολογισμοί. Πέρα από όλες τις ανορθολογικές υστερίες που εντείνονται σε κάθε κλείσιμο ενός αιώνα, είναι απαραίτητο να αντικρουστούν οι βασικές αστικές αξιολογήσεις για την ιστορία του 20ού αιώνα.

Η κύρια εκδοχή απολογισμού είναι αυτή που αναρωτιέται "πόσο καλύτερη θα ήταν η σημερινή κατάσταση αν η ανθρωπότητα δεν γνώριζε δύο μεγάλες καταστροφές": την κομμουνιστική επανάσταση με όλους τους παραλογισμούς της οικοδόμησης μιας νέας κοινωνίας που θα καταργούσε την αγορά και το κέρδος την εμφάνιση του ναζισμού και την εξαπόλυση του Β' παγκόσμιου πολέμου.

Αυτός ο απολογισμός είναι ιδιαίτερα χρωματισμένος από το κλίμα μιας νικηφόρας αλλά ιδιαίτερα ασταθούς αντεπανάστασης. Μέσα σε ένα φαντασμαγορικό περιβάλλον που προσφέρουν οι νέες χειριστικές δυνατότητες που έχει στα χέρια της η διεθνής ιμπεριαλιστική αστική τάξη, προωθείται ο απολογισμός-απολογητική της.

Άσχετα με το αν της διαφεύγει μια "λεπτομέρεια": ότι σήμερα ζούμε μια κοινωνική μοντελοποίηση, τη Νέα Τάξη Πραγμάτων, που βαδίζει στα ίδια χνάρια με τον χιτλερισμό, ξεπερνώντας τον στην έκταση και στο βάθος της καταστροφής που προκαλεί, και χωρίς να αναζητάει τα αίτια και τις κινητήριες δυνάμεις των γεγονότων, εντοπίζει την κύρια αιτία μιας "κακοδαιμονίας" σε δύο σειρές κοινωνικών φαινομένων που ο αιώνας έφερε στην επιφάνεια με τη μεγαλύτερη γνωστή στην ιστορία οξύτητα: την επανάσταση και τον πόλεμο.

5. Πολλοί αποκαλούν τον 20ό αιώνα "σύντομο αιώνα". Η ιστορία του αρχίζει το 1914 (έναρξη του Α' παγκόσμιου πολέμου) και τελειώνει στα 1991, με την πτώση του "κομμουνιστικού" κόσμου. Το 1991, σύμφωνα με την επίσημη αστική άποψη, επισφραγίζεται μια διαδικασίας ομαλοποίησης της διεθνούς ζωής, ολοκληρώνεται η ιστορία (το τέλος της ιστορίας) με την αποκατάσταση σε πλανητική κλίμακα των αστικών αξιών και δομών που είχαν διαρραγεί από το σχίσμα που έφερε ακριβώς η επανάσταση του 1917.

Από τότε (1989-91) μπορεί να υπάρχει μια εναλλαγή αστικής αισιοδοξίας, με διάφορα καλωσορίσματα μιας "νέας εποχής", σε συνδυασμό με ανησυχίες του τύπου "προς τα πού οδεύουμε" κλπ Η αστική τάξη πρέπει να πανηγυρίζει, αλλά την ίδια στιγμή αντιλαμβάνεται πόσο εύθραυστη είναι η κυριαρχία της.

Πρόκειται για τις αναγνώσεις του αιώνα που κάνει η αντεπανάσταση που επικράτησε στο τέλος του αιώνα. Όλες ανεξαιρέτα οφείλουν να καταλήγουν σε μια "σοφία": το μάταιο του αγώνα για έναν καλύτερο κόσμο.

Οι επαναστάτες σε ολόκληρο τον κόσμο δεν έχουν να φοβηθούν σε τίποτα από τον απολογισμό του αιώνα. Δεν έχουν ανάγκη από καμιά απολογητική. Έχουν να βγάλουν διδάγματα, στέρεα, για τον προσανατολισμό της πάλης τους ενάντια στη μεγαλύτερη αντεπανάσταση που γνώρισε ο πλανήτης (γιατί έχει ακριβώς να αντιμετωπίσει την επανάσταση σε παγκόσμια κλίμακα), για το πέρασμα σε μια άλλη κοινωνική οργάνωση, για την προετοιμασία της νέας επαναστατικής ορμής.

6. Μόνο σύντομος δεν ήταν ο αιώνας που τελειώνει. Κατά τη διάρκειά του ο ιστορικός χρόνος επιταχύνθηκε σε πρωτόγνωρες διαστάσεις. Καμιά άλλη εποχή δεν σημαδεύτηκε από τόσες και μεγάλες μεταβολές και διεργασίες, τόσες δραματικές και συγκλονιστικές εμπειρίες, όπως ο 20ός αιώνας. Ένας ιδιαίτερα συμπτυκνόμενος αιώνας, πλούσιος από όλες τις πλευρές.

Ο αιώνας που φεύγει πραγματικά έμπασε την ανθρωπότητα σε μια νέα ιστορική εποχή, από πολλές απόψεις. Το τέλος του όμως κάθε άλλο παρά τον οδηγεί σε μια διαφορετική εποχή, όσο κι αν διατείνονται κάτι τέτοιο όλοι οι απολογητές του συστήματος.

Ο 20ός αιώνας ήταν ένας αιώνας επαναστάσεων, πολέμων και αντεπαναστάσεων. Το βάθος, η έκταση και η ένταση αυτών των διαδικασιών δεν είχε κανένα προηγούμενο στην ανθρώπινη ιστορία.

Προβάλλουν δύο αλληλένδετα ερωτήματα:

Γιατί ο ιστορικός χρόνος γνώρισε την επιτάχυνση στον 20ό και όχι σε έναν προηγούμενο αιώνα; Επανάστασεις, πόλεμοι και αντεπαναστάσεις, όμως μεταξύ ποιων τάξεων και για ποιο σκοπό;

7. Το κομμουνιστικό κίνημα -από την εποχή του Λένιν- είχε διακηρύξει ότι μπαίνουμε στην εποχή του ιμπεριαλισμού και της προλεταριακής επανάστασης. Πρόκειται για μιαν αναμφισβήτητη γενική αλήθεια, από την οποία δεν μπορεί να ξεφύγει καμιά ανάγνωση και κανένας απολογισμός του αιώνα.

Ο αιώνας που κλείνει ήταν αιώνας του ιμπεριαλισμού και της προλεταριακής επανάστασης. Το ερώτημα που τίθεται είναι αν παραμένει σαν τέτοιος και στο τέλος του.

Πολλοί βιάζονται να απαντήσουν επηρεασμένοι από το βάρος του κλίματος που δημιουργεί η νικηφόρα αντεπανάσταση που βιώνουμε στις μέρες μας.

Άσχετα όμως από τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει κανείς σήμερα, η Οχτωβριανή Επανάσταση, που πρόσφατα γιορτάσαμε την 80στή επέτειό της, σημάδεψε ανεξίτηλα την πορεία

των πραγμάτων στον αιώνα μας. Άλλαξε την εικόνα του πλανήτη, τροποποίησε όλες τις μέχρι τότε κοινωνικές σχέσεις. Εγκαινίασε μια σειρά από επαναστάσεις, ανατροπές, εξεγέρσεις, που συγκλόνισαν τον κόσμο ολόκληρο. Κυρίως όμως έθεσε επί τάπητος ένα κεφαλαιώδες ζήτημα: η αστική τάξη πραγμάτων από Άδω και στο εξής έπρεπε να υπάρχει, έπρεπε να ζήσει υπό τη συνεχή απειλή της συντριβής της, έπρεπε να συνυπάρξει με ένα ανταγωνιστικό σύστημα. Ο καπιταλισμός έβλεπε να συρρικνώνεται το έδαφος εφαρμογής του.

Το τέλος του αιώνα εμφανίζει τον καπιταλισμό να έχει βγάλει αυτή τη θανάσιμη θηλειά από τον λαιμό του. Γι' αυτό και πανηγυρίζει. Εκτιμά πως η επικράτηση της αντεπανάστασης σημαίνει οριστικό ενταφιασμό της επανάστασης και του οράματος μιας νέας κοινωνικής οργάνωσης. Θέλει να πιστέψουν όλοι ότι οι καπιταλιστικές σχέσεις είναι αιώνιες, οι μόνες συμβατές με την "ανθρώπινη φύση".

8. Το πέρασμα από τον προμονοπωλιακό καπιταλισμό στον μονοπωλιακό καπιταλισμό συντελέστηκε όταν μερικές βασικές ιδιότητες του καπιταλισμού άρχισαν να μετατρέπονται στην αντίθεσή τους, όταν σε όλη τη γραμμή διαμορφώθηκαν και εκδηλώθηκαν τα γνωρίσματα της μεταβατικής εποχής από τον καπιταλισμό σε ένα ανώτερο κοινωνικό-οικονομικό τρόπο ζωής. Δεν είναι τυχαίο που το πέρασμα αυτό γίνεται παράλληλα με την εμφάνιση της εργατικής τάξης, με ανεξάρτητο τρόπο, στο στίβο του πολιτικού και κοινωνικού αγώνα, με αποκορύφωμα την Παρισινή Κομμούνα.

Η ιστορική επιτάχυνση εμφανίζεται όταν ο καπιταλισμός έχει περάσει στο στάδιο του ιμπεριαλισμού, δηλαδή του καπιταλισμού που πεθαίνει και σαπίζει, που δεν έχει τίποτα άλλο ιστορικά να δώσει, που κινητοποιεί όλο το δυναμισμό του για να διαιωνίσει ένα αντιδραστικό σύστημα, όταν ωριμάζουν περισσότερο από κάθε άλλη φορά οι υλικοί όροι για το πέρασμα σε μια άλλη κοινωνική οργάνωση. Κυρίως όμως επιταχύνεται όταν για πρώτη φορά στην ιστορία, πλάι στο εκμεταλλευτικό σύστημα, αναδύεται μια νικηφόρα επανάσταση και μια διαδικασία μετάβασης. Τότε η επιτάχυνση του ιστορικού χρόνου είναι αποτέλεσμα της λυσσαλέας πάλης ανάμεσα σε δύο ανταγωνιστικές τάξεις, που είναι οργανωμένες σε σημαντικό βαθμό, που φτάνουν στο επίπεδο μιας στρατηγικής ισορροπίας (δύο συστήματα) και δημιουργούν νέους όρους και συνθήκες για την εξέλιξη της ταξικής πάλης.

Αιώνας του ιμπεριαλισμού και της προλεταριακής επανάστασης, πολέμων, κρίσεων και αντεπαναστάσεων. Κυρίως όμως ο αιώνας μας θα καταγραφεί σαν αιώνας του μεγάλου σχίσματος της παγκόσμιας αγοράς, απόσπασσης των αδύνατων κρίκων από την ιμπεριαλιστική αλυσίδα. Μεγάλων προσπαθειών για την οικοδόμηση μιας νέας κοινωνίας. Σε καμιά άλλη εποχή της ανθρώπινης ιστορίας δεν καταγράφεται μια τέτοια προσπάθεια. Και σ' άλλους αιώνες έχουμε ταξική πάλη, εξεγέρσεις, επαναστατικά κινήματα. Δεν έχουμε όμως τη συνειδητή προσπάθεια του ανθρώπου να οικοδομήσει μια κοινωνία χωρίς εκμετάλλευση και πόλεμο. Είχε απόλυτο δίκιο ο Λένιν όταν έλεγε πως ο ιμπεριαλισμός είναι η παραμονή της κοινωνικής επανάστασης.

9. Ο αιώνας δεν αρχίζει το 1914, όπως υποστηρίζουν οι οπαδοί του "σύντομου αιώνα". Αρχίζει με το πέρασμα του καπιταλισμού στο μονοπωλιακό του στάδιο και με τη μετατόπιση του κέντρου της επανάστασης από την Ευρώπη στην Ανατολή, όπως έδειξε νωρίς η επανάσταση του 1905 που συγκλόνισε την τσαρική Ρωσία. Η επανάσταση του 1905 έφερε στην επιφάνεια μια σειρά από ξεχασμένες αλήθειες του μαρξισμού και, κυρίως, ανέτρεψε όλες τις κανονικότητες της Β' Διεθνούς. Στο ιστορικό προσκήνιο έχει εμφανιστεί ένα ρεύμα, ο μπολσεβικισμός, που "διαβάζει" με διαφορετικό τρόπο τις νέες συνθήκες, τον ιμπεριαλισμό, την ταχτική και τη στρατηγική της επανάστασης, τη σημασία των αγροτικών μαζών και των εθνικοαπελευθερωτικών κινήματων. Νωρίς όλες οι αντιθέσεις οδήγησαν τις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις στον Α' παγκόσμιο πόλεμο, τον καταστροφικότερο πόλεμο που μέχρι τότε είχε γνωρίσει η ανθρωπότητα. Ο πόλεμος λουπόν προηγήθηκε της επανάστασης, και δεν προκλήθηκε για να απαντήσει στην επανάσταση. Κι όμως, μέσα από την κόλαση του Α' παγκόσμιου πολέμου αναδύεται μια μεγάλη επαναστατική ορμή. Το κύμα της επανάστασης θα εκδηλωθεί από το 1917 μέχρι το 1923 με τη νίκη των σοβιέτ στη Ρωσία και τη δημιουργία της ΕΣΣΔ και με την εξαπόλυση μιας σειράς επαναστάσεων στη δυτική Ευρώπη μαζί με το ξύπνημα της εθνικοαπελευθερωτικής πάλης στην Ανατολή.

10. Όλη η ιστορία του αιώνα μας είναι ιστορία κινητοποίησης όλων των δυνάμεων των δύο αντιτιθέμενων τάξεων και συστημάτων και κοσμοθεωριών για την επικράτηση της μιας πάνω στην άλλη. Η επανάσταση του 1917 δημιούργησε τις προϋποθέσεις (για πρώτη φορά στην ιστορία) μιας "συγκατοίκησης" στενάχωρης δύο θανάσιμων εχθρών. Πέρασαμε από την εποχή που το εργατικό κίνημα ήταν ένα ρωμάλειο, πλην όμως μειοψηφικό κίνημα, στην περίοδο που το εργατικό κίνημα μπορούσε να συγκροτεί κοινωνικούς συνασπισμούς και μέτωπα που συγκεντρώνουν την πλειοψηφία του πληθυσμού και κατόρθωνε με επαναστατικές διαδικασίες να καταλαμβάνει και να διατηρεί την εξουσία.

Το αποτέλεσμα είναι να περιορίζεται η βάση του καπιταλισμού/ ιμπεριαλισμού και να είναι υποχρεωμένος ο τελευταίος να βαθαίνει, να επιταχύνει, να θέτει σε ενέργεια διαδικασίες που η πρωτύτερη διαχείριση (χωρίς τον ανταγωνισμό ενός άλλου συστήματος) δεν είχαν καταστήσει απαραίτητες. Η διαχείριση της εργατικής δύναμης, η χρησιμοποίηση της επιστημονικής οργάνωσης

της εργασίας, η τεχνολογική επιτάχυνση για κυριάρχηση της νεκρής εργασίας πάνω στη ζωντανή εργασία, η γιγάντωση του κράτους και η ενεργός του ανάμιξη και στην οικονομική ζωή, η προώθηση των διαδικασιών διεθνοποίησης, έγιναν ιστορικά απαραίτητες διεργασίες για να διαιωιστεί ο καπιταλισμός/ ιμπεριαλισμός. Επομένως, ήταν και αιώνας της μεγάλης φυγής προς τα εμπρός του καπιταλισμού για να απαντήσει στην πρόκληση του σοσιαλισμού. Αιώνας που κλείνει με το θρίαμβο της αντεπανάστασης και μια "παραξενιά της ιστορίας": η πτώση του σοσιαλισμού δεν έγινε με εξωτερικές επεμβάσεις, αλλά από τα μέσα, μετά από μια προετοιμασία που κράτησε μερικές δεκαετίες.

11. Το ιμπεριαλιστικό στάδιο του καπιταλισμού δεν ακυρώνει τους βασικούς νόμους και τις βασικές αντιθέσεις του καπιταλιστικού συστήματος. Ο ιμπεριαλισμός σαν μονοπωλιακός καπιταλισμός φέρνει στην επιφάνεια με ιδιαίτερη οξύτητα το νόμο της ανισόμετρης ανάπτυξης τομέων της οικονομίας ή και διαφόρων χωρών, με αποτέλεσμα, παρά τα δάνεια από τη σχεδιοποίηση και το ρυθμιστικό ρόλο που έπαιξε και παίζει το κράτος, να εκδηλωθούν μεγάλες ανακατατάξεις και ανταγωνισμοί μέσα στο ίδιο το ιμπεριαλιστικό στρατόπεδο, που έφτασαν συχνά στην επίλυση μέσω του πολέμου. Ο πόλεμος, αναπόφευκτο χαρακτηριστικό της ιμπεριαλιστικής εποχής, έκανε αισθητή την παρουσία του σε όλη την ιστορία του αιώνα. Καταστροφικότερος παρά ποτέ, έγινε απαραίτητος για την "εξυγίανση" των αντιθέσεων και κρίσεων που γεννιούνται στο έδαφος του μονοπωλιακού καπιταλισμού. Όπως δεν υπήρξε ποτέ καπιταλισμός χωρίς ανεργία, έτσι δεν μπορεί να υπάρξει ιμπεριαλισμός χωρίς πόλεμο. Οι παγκόσμιες αναμετρήσεις/ σφαγές του 1914-18 και του 1939-45 έχουν τη ρίζα τους ακριβώς στην λυσσαλέα πάλη των ιμπεριαλιστών για αγορές και ηγεμονία.

Πολλοί απολογητές διατείνονται ότι ο καπιταλισμός/ ιμπεριαλισμός έχει αποκτήσει μian ικανότητα αυτορρύθμισης του ή ότι η νέα εποχή στην οποία ήδη μπήκαμε, ή βρισκόμαστε στον προθάλαμο της, υπερβαίνει τις αντιθέσεις που γνωρίσαμε στον αιώνα μας. Η πραγματικότητα είναι τελείως διαφορετική: Στον αιώνα μας οι κρίσεις του καπιταλισμού (ακριβώς γιατί πέρασε στο ιμπεριαλιστικό στάδιο, που οξύνει όλες τις αντιθέσεις στο έπακρο) πήραν πρωτοφανείς διαστάσεις. Οι δύο μεγάλες παγκόσμιες κρίσεις, αυτή του 1929-33 και αυτή που ξεκίνησε το 1973 και ακόμα διαρκεί, αποδεικνύουν τα αντίθετα από τους ισχυρισμούς των απολογητών του συστήματος. Η καταστροφή παραγωγικών δυνάμεων, η υπολειτουργία του παραγωγικού δυναμικού, η τάση προς τον αχαλίνωτο παρασιτισμό και η γενικευμένη χρηματιστικοποίηση της παγκόσμιας οικονομίας, δηλαδή η μεγάλη διάσταση της πραγματικής οικονομίας από την οικονομία των χαρτιών, αυτό που οι αστοί ονομάζουν "άυλο", συνεχίζονται και μεγεθύνονται σε διαστάσεις που ποτέ η κοινωνία δεν γνώρισε. Πού βασίζουν την αισιοδοξία τους οι αστοί, ότι ξεπερδέψαν με τις εξεγέρσεις και τις επαναστάσεις;

12. Ο αιώνας κλείνει σε συνθήκες που η ανθρωπότητα γνωρίζει την επιβολή μιας πολυεπίπεδης και πολυπλόκαμης αντεπανάστασης που πασχίζει να ακυρώσει ό,τι πέτυχε η επαναστατική πάλη της εργατικής τάξης, των λαών και των εθνών στον αιώνα μας, που οδηγεί σε ένα πισωγύρισμα όλων των κοινωνικών σχέσεων σε συνθήκες που υπήρχαν σε προηγούμενους αιώνες. Αυτή η υπαρκτή και δραματική για τους λαούς αντεπανάσταση δεν ακυρώνει τη γενική διαπίστωση για επιτάχυνση του ιστορικού χρόνου. Πρώτο, γιατί ιστορικά ζούμε στο πριν αλλά και το μετά της επανάστασης (η επανάσταση δεν είναι απλά ένα όραμα που πρέπει να δοκιμαστεί, όπως περίπου υπήρχε στα μυαλά των ανθρώπων πριν την Οχτωβριανή Επανάσταση) και έτσι υπάρχει μια πλούσια πείρα που δεν ακυρώνεται με διατάγματα και φαντασμαγορικές επιχειρήσεις της αντεπαναστάσεως. Δεύτερο, η αντεπανάσταση μάχεται ολόκληρη την ανθρωπότητα σε μια περίοδο αστάθειας και αβεβαιότητας, συνδέει με χιλιάδες νήματα όλες τις γωνιές του πλανήτη σε ένα κοινό μέλλον, υποσκάπτει διαρκώς τις βάσεις του ίδιου του συστήματος που θέλει να σταθεροποιήσει, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μια βαθύτερη και ριζικότερη επαναστατική μεταβολή.

Με άλλα λόγια, ο αιώνας κλείνει ενώ η ανθρωπότητα γνωρίζει τις επιπτώσεις μιας νικηφόρας αντεπανάστασης. Οι εκπρόσωποι της χορεύουν έναν χορό κανιβάλων πάνω από το υποτιθέμενο πτώμα του μαρξισμού. Ας χορεύουν, ας το γλεντούν. Οι στενοί τους ορίζοντες δεν τους επιτρέπουν να βλέπουν πως ο αιώνας κλείνει με μια πανηγυρική -πλην όμως και τραγική για όσους την υπομένουν- επιβεβαίωση του μαρξισμού και των νόμων του καπιταλισμού που αυτός αποκάλυψε. Ας το γλεντούν, και ας μην συναισθάνονται πως οι επαναστάτες δεν βρίσκονται στο επίπεδο του τέλους του 19ου αιώνα. Έχουν μια γνώση πολύ μεγαλύτερη και πιο ουσιαστική. Έχουν όλες τις παρακαταθήκες των επαναστάσεων του 20ού αιώνα που συγκλόνισαν τον κόσμο. Είναι σίγουρο πως θα σκύψουν πάνω σ' αυτήν την εμπειρία, έτσι που αυτά τα μαθήματα θα κάνουν πολύ βαθύτερα τα επαναστατικά σκιρτήματα και τις επαναστάσεις που σίγουρα θα έρθουν.

13. Συνεχίζουμε να ζούμε την εποχή του ιμπεριαλισμού και της προλεταριακής επανάστασης. Ο καπιταλισμός δεν ανακάλυψε ένα καινούριο στάδιο που να έχει άλλα από τα χαρακτηριστικά που είχε προσδώσει ο λενινισμός στον ιμπεριαλισμό, την ίδια στιγμή που ο ιμπεριαλισμός του τέλους του αιώνα έχει "διδασχτεί" από την ταξική πάλη του αιώνα μας τροποποιούμενος αναγκαστικά. Όλες οι συζητήσεις για τα καινούργια χαρακτηριστικά του σύγχρονου κόσμου, όλες οι θεωρίες για ύστερο καπιταλισμό, ολοκληρωμένο καπιταλισμό, κοινωνία της πληροφορίας, μεταβιομηχανική κοινωνία, σφαιρικοποιημένο καπιταλισμός κλπ, αδυνατούν να υπογραμμίσουν το κύριο και το

βασικό χαρακτηριστικό του σύγχρονου κόσμου:

Όπως ο αιώνας άνοιξε με μια μεγάλη διάσπαση της παγκόσμιας αγοράς και την απόσπαση μιας τεράστιας περιοχής από τη σφαίρα λειτουργίας του καπιταλισμού, σήμερα ζούμε την επανενοποίηση του παγκόσμιου καπιταλιστικού χώρου υπό τη σφραγίδα του μονοπωλιακού καπιταλισμού.

Ο αιώνας κλείνει με την κυριαρχία του μονοπωλιακού καπιταλισμού που παγκοσμιοποιήθηκε ύστερα από μια περίοδο διάσπασης του συστήματος.

Ο μονοπωλιακός καπιταλισμός, γενικά το μονοπώλιο, του τέλους του αιώνα είναι -χωρίς να αλλάζει η ουσία του- διαφορετικό από αυτό της δεκαετίας του '20. Το ίδιο και οι μορφές της παγκοσμιοποίησης έχουν τροποποιηθεί. Και το μονοπώλιο και η παγκοσμιοποίηση φέρουν πάνω τους τη σφραγίδα των διαρκών μεταμορφώσεων και αναδιαρθρώσεων του κεφάλαιου, που με τη σειρά του καθορίστηκε από τις εγγενείς αντιφάσεις του ίδιου του καπιταλιστικού συστήματος, και κυρίως από την πορεία της ταξικής πάλης και των "συγκυκλοήσεων".

14. Η εναλλαγή φάσεων ανόδου των επαναστάσεων και αντεπαναστάσεων είναι ένα χαρακτηριστικό του αιώνα μας. Συνολικά η επανάσταση και η αντεπανάσταση, σε αδιάκοπη "πάλη θέσεων", επεκτάθηκαν σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής. Και πάντα υπήρχε ένας λόγος, μια σχέση ανάμεσα στην επανάσταση και στην αντεπανάσταση, που καθορίζονταν από το συνολικό συσχετισμό δύναμης ανάμεσα στις δύο βασικές τάξεις της καπιταλιστικής κοινωνίας, την αστική και την εργατική τάξη. Συνεπώς ποτέ δεν υπήρξαν αυτοί οι δύο όροι ξεκομμένοι ο ένας από τον άλλο. Δεν υπήρξε ποτέ επανάσταση χωρίς την αντίρροπη δράση της αντεπανάστασης, όπως και το αντίθετο. Η "πάλη θέσεων" ανάμεσα στην επανάσταση και την αντεπανάσταση, και κυρίως η επέκτασή της σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής, αποτελεί ένα ιδιαίτερο κομβικό σημείο και βασικό σημερινό πρόβλημα ανάμεσα στη σχέση των δύο όρων. Αυτή η επέκταση της "πάλης θέσεων" σε όλους ανεξαιρέτα τους τομείς της κοινωνικής ζωής τροφοδοτείται από την υπερωρίμανση των όρων για το πέρασμα σε μια άλλη κοινωνική οργάνωση, και από την εναγώνια προσπάθεια της αστικής τάξης να διαιωνίσει τις καπιταλιστικές σχέσεις. Η δυνατότητα όμως αυτής της επέκτασης σχετίζεται με το ότι το επαναστατικό κίνημα άφησε, ιδιαίτερα στο δεύτερο μισό του αιώνα μας, αρκετό έδαφος, ιδεολογικά και πολιτικά, στην αστική τάξη. Με δυο λόγια, καθορίστηκε από την υποχώρηση του κομμουνιστικού κινήματος συνολικά και ειδικά στο ιδεολογικό επίπεδο. Οι χειριστικοί μηχανισμοί (οι υλικοί μηχανισμοί ηγεμονίας) του παγκοσμιοποιημένου ιμπεριαλισμού δεν θα είχαν την αποτελεσματικότητα που έχουν αν το όραμα και ο δρόμος του κομμουνισμού δεν γνώριζαν την υποχώρηση για την οποία μιλάμε. Σε κάθε περίπτωση, η εναλλαγή φάσεων ανόδου και υποχώρησης της επανάστασης, αλλά και η αδιάκοπη "πάλη θέσεων" ανάμεσα σε επανάσταση και αντεπανάσταση, αποδεικνύουν για όποιον θέλει να το δει, για όποιον κάνει την ελάχιστη προσπάθεια, ότι η κυριαρχία της αντεπανάστασης δεν σημαίνει εξαφάνιση της επανάστασης και ακύρωσή της.

15. Το ιστορικά ζητούμενο είναι η απόκρουση του κύματος της αντεπανάστασης που κατακλύζει τον κόσμο στο κλείσιμο του αιώνα. Η απόκρουση αυτή δεν μπορεί να γίνει χωρίς να έχει μελετηθεί η αντεπανάσταση, χωρίς να έχουν επισημανθεί τα διακριτικά της γνωρίσματα, χωρίς να έχουν επισημανθεί οι αδύνατοι κρίκοι της, χωρίς να έχουν εξαχθεί συμπεράσματα από την ιστορική πείρα (πώς και γιατί φτάσαμε στην κυριαρχία της αντεπανάστασης), χωρίς να έχει προπαρασκευαστεί ιδεολογικά το έδαφος για την εξαπόλυση ενός νέου κύματος της Επανάστασης, χωρίς να έχουν χτιστεί οι οργανισμοί εκείνοι που να είναι σε θέση να φέρουν σε πέρας ένα τέτοιο καθήκον. Όταν στα 1906 ο Καρλ Κάουτσκι (που τότε ήταν επαναστάτης και αργότερα πέρασε στην αντίπερα όχθη) έγραφε πως «Λίγες έννοιες αμφισβητήθηκαν τόσο πολύ όσο η έννοια της επανάστασης» και το δικαιολογούσε «από τη μια μεριά στο γεγονός ότι καμιά έννοια δεν είναι τόσο ενάντια στα κατεστημένα συμφέροντα και τις προλήψεις όσο αυτή, από την άλλη μεριά όμως και στο γεγονός ότι λίγες έννοιες είναι τόσο πολυσήμαντες», δεν μπορούσε ίσως να φανταστεί ότι θα φτάναμε στο σημείο η ίδια η λέξη αυτή να χρησιμοποιείται σαν προσδιοριστικό τόσων πλευρών της σύγχρονης αντεπανάστασης, την ίδια στιγμή που αποκλείεται η βασική της υπόσταση σαν έννοιας: Η κοινωνική επανάσταση, σαν μια ιδιαίτερη μέθοδος κοινωνικής μεταβολής. Η αντεπανάσταση αρνιέται, αντιστορικά, αυτήν την αλήθεια. Εξοστρακίζει την έννοια και την ιδέα της κοινωνικής επανάστασης, γιατί τη φοβάται. Φτάνει μάλιστα να "ξεχνά" ότι ο κόσμος που αυτή σήμερα υπερασπίζεται χρειάστηκε τη δύναμη της Επανάστασης για να σπάσει τα φεουδαρχικά δεσμά. Οι επαναστάσεις, όπως έλεγε ο Μαρξ, «είναι οι ατμομηχανές της ιστορίας», είναι νόμος της προόδου. Δεν έγινε καμιά ουσιαστική πρόοδος στον κόσμο, στις ταξικές κοινωνίες, χωρίς τη διαμεσολάβηση της Επανάστασης.

16. Στην ιστορία του εργατικού κινήματος γνωρίσαμε τρία μεγάλα επαναστατικά κύματα, τρεις μεγάλες επαναστατικές ορμές.

Η πρώτη επαναστατική ορμή ξεκινάει από την Κομμούνα του Παρισιού και φτάνει μέχρι τη νίκη της επανάστασης του Οκτώβρη το 1917. Ξεκινάει με την πρώτη "έφοδο στον ουρανό" του παρισινού προλεταριάτου, περνάει μέσα από την λίγο ως πολύ ειρηνική ανάπτυξη του καπιταλισμού τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα, που σημαδεύουν το πέρασμα από τον προμονοπωλιακό στο μονοπωλιακό καπιταλισμό. Στη φάση αυτή έχουμε τη συνένωση του μαρξισμού με το εργατικό

κίνημα, συνένωση που δεν έγινε χωρίς "προσαρμογές", τις οποίες οι Μαρξ και Εγγκελς καταπολέμησαν. Γνωρίζει μια σειρά από εξεγέρσεις και αγώνες της εργατικής τάξης, με αποκορύφωμα την επανάσταση του 1905 στη Ρωσία. Δοκιμάζεται σκληρά μέσα στο πόλεμο του 1914-18. Φτάνει σε ένα σημείο κορύφωσης με τη νίκη της Επανάστασης στη Ρωσία το 1917, που μπάζει όχι μόνο το εργατικό κίνημα αλλά και ολόκληρη την ανθρωπότητα σε ένα νέο στάδιο της ιστορίας της.

Σταθμοί αυτού του κύματος της επανάστασης ήταν τα διδάγματα που βγήκαν από την εμπειρία της Κομμούνας του Παρισιού, και φυσικά η τομή που φέρνει ο λενινισμός και ο μπολσεβικισμός. Ο λενινισμός αντιλαμβάνεται την ουσία των μεταβολών που συντελούνται με το πέρασμα στην εποχή του ιμπεριαλισμού και διατυπώνει την άποψη της δυνατότητας της επανάστασης σε μία ή περισσότερες χώρες, την απόσπαση του πιο αδύνατου κρίκου από την ιμπεριαλιστική αλυσίδα, το νόμο της ανισόμετρης ανάπτυξης, τη θεωρία της ηγεμονίας της εργατικής τάξης ακόμα και σε αστικοδημοκρατικό χαρακτήρα επαναστάσεις, δίνει έμφαση στο αγροτικό ζήτημα και θεωρεί την εθνικοαπελευθερωτική πάλη σαν μέρος της συνολικής επαναστατικής διαδικασίας. Κυρίως όμως συνόδεψε όλες αυτές τις εκτιμήσεις με τη θεωρία και την πρακτική του προλεταριακού κόμματος σαν πραγματικά πρωτοπόρου αποσπάσματος της τάξης. Το κόμμα νέου τύπου είναι μια τομή σε σχέση με τα εργατικά κόμματα της δεύτερης διεθνούς που κύλησαν στο βούρκο του οπορτουνισμού. Δεν είναι τυχαίο που οι περισσότερες επιθέσεις στο λενινισμό εστιάζονται ακριβώς στη θεωρία του κόμματος νέου τύπου. Χωρίς αυτό, η επανάσταση είναι όντως κάτι μακρινό και αρκετά ξεδοντιασμένο.

Μέσα στην πρώτη επαναστατική ορμή, το εργατικό κίνημα περνάει από τη νηπιακή του φάση στο στάδιο της πολιτικής και ιδεολογικής του ωρίμανσης. Αυτό φαίνεται και στο επίπεδο των κοινωνικών συμμαχιών που κατόρθωσε να συνάψει. Οι πρώτες εργατικές κινητοποιήσεις είτε ήταν εντελώς ξεκομμένες από άλλα κοινωνικά στρώματα είτε, σε πολλές περιπτώσεις, οι ηγέτες θεωρούσαν την πάλη τους σαν συνέχεια και ολοκλήρωση των στόχων της αστικής επανάστασης του 1789. Στη πρώτη ανεξάρτητη εμφάνισή του, στο Παρίσι το 1848, το προλεταριάτο είναι αρκετά απομονωμένο από άλλες κοινωνικές στρώματα και τάξεις. Στην Παρισινή Κομμούνα στο πλευρό των προλεταρίων μπαίνουν και τα μικροαστικά στρώματα της πόλης. Στην επανάσταση του 1905 ήδη πλάι στους εργάτες βρίσκονται και οι αγρότες. Έχουμε συνεχώς, με το πέρασμα στο ιμπεριαλιστικό στάδιο, τη διεύρυνση της κοινωνικής βάσης των δυνάμεων που σε ορισμένες φάσεις στηρίζουν την επανάσταση, έχουμε τη σύμπτυξη κοινωνικών μπλοκ. Ο λενινισμός δεν γέννησε μόνο το κόμμα νέου τύπου, αλλά θεμελίωσε την πολιτική των συμμαχιών, εξόπλισε την εργατική τάξη με την τακτική και στρατηγική της επανάστασης. Ξεκαθάρισε τη σχέση κόμματος/ τάξης/ μαζών, απέρριψε τον πραξικοπηματισμό και τις κάθε λογής υποκλίσεις στο αυθόρμητο. Η νίκη της επανάστασης στη Ρωσία το 1917 είναι η επιβεβαίωση όλων των παραπάνω, όχι απλά θεωρητικών συλλήψεων, αλλά και της συνεπούς εφαρμογής τους στη πράξη από ένα κόμμα που προετοιμάζονταν για καιρό ώστε να μπορεί να διαδραματίσει έναν τέτοιο ρόλο. Αυτός είναι και ο βασικός λόγος που οι επαναστάσεις που ξέσπασαν σε μια σειρά ευρωπαϊκές χώρες δεν θα μπορούσαν να νικήσουν.

17. Η δεύτερη επαναστατική ορμή διαρκεί από το 1917 μέχρι το 1945. Η νίκη της επανάστασης στη Ρωσία θα σημάνει το ξύπνημα των εργατών και των καταπιεζομένων σε ολόκληρο τον κόσμο. Κάτω από την ώθησή της θα δημιουργηθούν μια σειρά από κόμματα και θα συγκλονιστεί ο κόσμος από αγώνες για την υπεράσπιση της νεαρής σοβιετικής δημοκρατίας. Το 1919 θα ιδρυθεί η Κομμουνιστική Διεθνής που θα αποτελέσει, μέχρι την αυτοδιάλυσή της το 1943, το γενικό επιτελείο του παγκόσμιου προλεταριάτου σε έναν δύσκολο και πρωτοφανέρωτο σε ιστορικά καθήκοντα αγώνα: βάθεμα και στήριξη της επανάστασης που νίκησε στη Ρωσία, αντιμετώπιζοντας εχθρούς και εμπόδια τεράστια, ωρίμανση του παγκόσμιου εργατικού κινήματος, εκτατική του ανάπτυξη, δραστηριοποίηση των εφεδρειών της επανάστασης (εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα) και κυρίως αντιμετώπιση της οργανωμένης αντεπίθεσης που προώθησε ο καπιταλισμός με το φασισμό/ ναζισμό και με την πολιτική του "νιου ντιλ" στην Αμερική.

Σταθμοί στη δεύτερη επαναστατική ορμή είναι το βάθεμα της επανάστασης στην ΕΣΣΔ το 1928 με την κολεκτιβοποίηση και την εκβιομηχάνιση, η αντιμετώπιση της κρίσης του 1929-33 με τα συνθήματα της τρίτης περιόδου, δηλαδή "τάξη ενάντια στην τάξη" (που τόσο κατηγορήθηκε, ενώ στόχο είχε το κέρδιμα της πλειοψηφίας της εργατικής τάξης σε μια σειρά χώρες), η αντιμετώπιση του πολέμου μέσα από την πολιτική των λαϊκών μετώπων (Ισπανία, Γαλλία, Κίνα κλπ) και η αντιμετώπιση του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου που, με τη συμμετοχή των λαϊκών μαζών, μετατράπηκε από ιμπεριαλιστικός σε μεγάλο αντιφασιστικό πατριωτικό πόλεμο.

Μέσα από μια ταραχώδη και αντιφατική πορεία κατά τη διάρκεια της δεύτερης επαναστατικής ορμής, το επαναστατικό κίνημα θα κερδίσει νέες θέσεις και ο γενικότερος συσχετισμός δυνάμεων ανάμεσα στις δυνάμεις της επανάστασης και τις δυνάμεις της αντεπανάστασης θα τροποποιηθεί ευνοϊκά για τις πρώτες. Η εκτατική ανάπτυξη έχει δύο πλευρές: και γεωγραφικά η περιοχή που ξεκόβει από τον καπιταλισμό/ ιμπεριαλισμό μεγεθύνεται (σε λίγα χρόνια με τη νίκη της επανάστασης στη Κίνα θα μεγαλώσει ακόμα περισσότερο), πράγμα που επιτρέπει πλέον στην επανάσταση να αναδιοργανώσει όλες τις δυνάμεις της και να αντιπαρατεθεί πιο συνολικά με τον καπιταλισμό/ ιμπεριαλισμό (κάτι που δεν έγινε), αλλά και ο κομμουνισμός σαν κίνημα, σαν οργανωμένη κατάσταση/ δύναμη έχει εξαπλωθεί σε όλα τα σημεία του πλανήτη, αποτέλεσμα της

ακούραστης δουλειάς της παγκόσμιας ταξιαρχίας της Κομμουνιστικής Διεθνούς. Ιδιαίτερο ρόλο σε ολόκληρη την πορεία αυτών των χρόνων διαδραματίζει το έργο του Ιωσήφ Στάλιν, που δικαία αναγνωρίζεται από όλους τους κομμουνιστές σαν ένα σύμβολο της αδιάλλακτης πάλης ενάντια στον καπιταλισμό και για τη στερέωση της σοβιετικής εξουσίας.

18. Η τρίτη επαναστατική ορμή παρουσιάζει αρκετές ιδιομορφίες σε σχέση με τις δύο προηγούμενες και έχει τα χαρακτηριστικά της ανολοκλήρωτης θύελλας. Είναι μια ορμή επαναστατική που δεν κατάληξε στα αποκρυσταλλώματα των δύο προηγούμενων. Συντελέστηκε σε μια περίοδο που τα φαινόμενα εκφυλισμού της επανάστασης έγιναν φανερά με την εμφάνιση του ρεβιζιονισμού στην κορυφή του κομμουνιστικού κινήματος. Η τρίτη ορμή ήρθε μετά την δεκαετία του '50, δεκαετία-σοκ για το κομμουνιστικό κίνημα κατά την οποία, με πρόσχημα τη διόρθωση των λαθών της προηγούμενης περιόδου, περάσαμε στο ξήλωμα όλων των κατακτήσεων που είχαν επιτρέψει στο κομμουνιστικό κίνημα μέχρι τότε να παίξει πρωτοποριακό ρόλο.

Έχουμε λοιπόν μια ανολοκλήρωτη θύελλα που συγκλονίζει ολόκληρο τον κόσμο, με σταθμούς την αποτίναξη του αποικιοκρατικού ζυγού στα τέλη του '50-αρχές του '60, τη νίκη της κουβανέζικης επανάστασης και το φούντωμα του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα, με σύμβολο τον αγώνα του ηρωικού λαού του Βιετνάμ. Και όλα αυτά σε πλήρη αναντιστοιχία με τις θεωρίες και τις απόψεις των "κορυφών" του κινήματος, που είχαν από τότε επιδοθεί σε μια έντονη διαβρωτική δουλειά στο εσωτερικό των κομμουνιστικών κομμάτων και στη συνεργασία με το διεθνή ιμπεριαλισμό. Σταθμοί στα πλαίσια της τρίτης επαναστατικής ορμής ήταν η αντιπαράθεση που διεξάχθηκε στο εσωτερικό του κομμουνιστικού κινήματος και καταγράφηκε σαν σινοσοβιετική αντιπαράθεση, στην οποία διαδραμάτισε σπουδαίο ρόλο ο μεγάλος επαναστάτης Μάο Τσε Τουνγκ. Συνεπώς, η αντιπαράθεση στο σύγχρονο ρεβιζιονισμό ήταν μια αναγκαιότητα χωρίς την οποία δεν μπορούσε να γίνει κανένα ουσιαστικό βήμα στην πάλη ενάντια στον ιμπεριαλισμό που ήδη είχε αποδυθεί σε μια φυγή προς τα μπρος για να κατακτήσει όσα η επανάσταση του είχε στερήσει. Πέρα από την ένταση του αγώνα στις ζώνες των θυελλών (Ασία, Αφρική, Λ. Αμερική) ιδιαίτερος σταθμός της ανολοκλήρωτης θύελλας είναι και η εξαπόλυση της Μεγάλης Προλεταριακής Πολιτιστικής Επανάστασης (ΜΠΠΕ) στην Κίνα, το μεγαλύτερο και σημαντικότερο κίνημα σε συνθήκες διχτατορίας του προλεταριάτου, κίνημα που στρέφονταν ακριβώς ενάντια στο ρεβιζιονισμό που βρίσκεται στην εξουσία. Με το κίνημα αυτό βάθυνε η γνώση της επανάστασης για την ταξική πάλη σε συνθήκες οικοδόμησης του σοσιαλισμού, για τους δύο δρόμους, για τη δυνατότητα παλινόρθωσης του καπιταλισμού κλπ Η ΜΠΠΕ ήταν η πρώτη έμπρακτη και μαζική προειδοποίηση για το ότι οι μεταβατικές κοινωνίες μπορούσαν να αλλάξουν χρώμα και ότι έπρεπε η διχτατορία του προλεταριάτου να βαθύνει σε όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής. Είναι η ΜΠΠΕ και γενικά ο αγώνας κατά του ρεβιζιονισμού που εξοπλίζει τους σημερινούς και μελλοντικούς επαναστάτες, ώστε να κάνουν βαθύτερα τα ρήγματα στην αστική πολιτική, να κάνουν πιο ριζική την επανάσταση που θα έρθει.

Η τρίτη επαναστατική ορμή πήρε τα χαρακτηριστικά της ανολοκλήρωτης θύελλας και έκλεισε στα 1976, κυρίως γιατί το κομμουνιστικό κίνημα στο σύνολό του δεν στάθηκε στο ύψος των περιστάσεων και των καθηκόντων που αυτές έθεταν. Στην ουσία, αυτό που ακολούθησε μετά το 1976 ήταν ο καλπασμός μιας αναδιρθρωτικής κίνησης που πρώτο μέλημα είχε τη συντριβή των δυνάμεων της επανάστασης. Τα επόμενα βήματα ήταν σε μεγάλο βαθμό προδιαγεγραμμένα. Τα όσα συνέβηκαν στο δίχρονο 1989-91 δεν ήταν κεραυνός εν αιθρία, αλλά λογική κατάληξη του δρόμου που πήρε η ενστάλαξη του καπιταλισμού μέσα στις μεταβατικές κοινωνίες.

19. Ο αιώνας μας γνώρισε δύο μεγάλες χρεοκοπίες του εργατικού κινήματος. Και οι χρεοκοπίες την εποχή του ιμπεριαλισμού είναι διεθνείς. Η πρώτη γίνεται με το πέρασμα όλων (σχεδόν) των εργατικών κομμάτων στο πλευρό της αστικής τάξης στη διάρκεια του πολέμου 1914-18. Στην ουσία ο οπορτουнизм, που τρέφονταν από τα ιμπεριαλιστικά υπερκέρδη και είχε σαν κοινωνική βάση αρχικά την εργατική αριστοκρατία και μετά όλα τα στρώματα που γεννήθηκαν μέσα από τις συνεργασίες και την ανάπτυξη του κοινοβουλευτισμού (κομματικές και συνδικαλιστικές γραφειοκρατίες, δημοσιογράφοι, βουλευτές, γραμματείς κλπ), πέρασε στο στάδιο του σοσιαλσβινισμού και σοσιαλϊμπεριαλισμού, υποστηρίζοντας τα συμφέροντα της αστικής τάξης και του εγχώριου ιμπεριαλισμού. Μέσα από αυτή τη διαδικασία ο οπορτουнизм αναβαθμίζεται και παίζει άμεσα ρόλο στην κατάπνιξη των επαναστάσεων και εξεγέρσεων που έγιναν στο διάστημα του 1917-23 στην Ευρώπη.

Η δεύτερη μεγάλη χρεοκοπία γίνεται στις αρχές της δεκαετίας του '50, δυναμώνει συνεχώς, παρά τις προσαρμογές που αναγκάζεται να υποστεί για να αντιμετωπίσει τα επαναστατικά κινήματα, και ολοκληρώνεται τυπικά στα 1989-91 με το ανοιχτό πέρασμα στο ιμπεριαλιστικό στρατόπεδο. Ο σύγχρονος ρεβιζιονισμός διαφέρει από τον κλασικό των αρχών του αιώνα μας κατά το γεγονός ότι αυτός κατέχει την κρατική εξουσία και εκφράζει στρώματα και δυνάμεις που αναπτύχθηκαν μέσα από τις διαδικασίες οικοδόμησης του σοσιαλισμού. Στρώματα και δυνάμεις που μια προηγούμενη πορεία άλλοτε εννοούνταν και άλλοτε καταπιέζονταν από τα μέτρα και τις ρυθμίσεις που παίρνονταν και γίνονταν στα πλαίσια των αντιλήψεων που υπήρχαν για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού. Ο σύγχρονος ρεβιζιονισμός έκφρασε τα τμήματα της κομματικής, κρατικής και οικονομικής γραφειοκρατίας που σφετερίστηκαν την πολιτική εξουσία και αποτέλεσαν έτσι νέα αστικά στοιχεία. Η διαφορά του με τον κλασικό ρεβιζιονισμό είναι ότι κατέχει τη κρατική εξουσία,

διαχειρίζεται την τεράστια δύναμη που συσσωρεύτηκε μέσα στα πλαίσια μιας μεγάλης, τιτάνιας προσπάθειας των εργαζόμενων μαζών να κτίσουν μιαν άλλη κοινωνία. Κατασπαταλά και σκορπίζει μέσα στα επόμενα χρόνια τους κόπους και τις θυσίες των εργαζομένων, αλαζονικά επιδίδεται στο ρόλο του συνδιαχειριστή εντάσεων και κρίσεων, στο ρόλο της υπερδύναμης. Παίρνει δραστήριο μέρος, σε συνεργασία άμεση με τον διεθνή ιμπεριαλισμό, στην κατάπνιξη των εστιών αντίστασης των λαών, υπονομεύει την πάλη ενάντια στον ιμπεριαλισμό, αποδιοργανώνει και διαλύει το κομμουνιστικό κίνημα. Μπάζει ολόκληρη τη μεταβατική περιοχή στη δίνη της παγκόσμιας κρίσης, αποπλίζεται ιδεολογικά με τη λατρεία του αμερικάνικου όνειρου, μεθοδεύει δραστήρια όλη τη δράση της παράλληλης οικονομίας. Οι ρίζες της γιγάντωσης των φαινομένων της μαφίας, που σήμερα κυβερνά σε πολλές περιπτώσεις της χώρας της παλινόρθωσης, βρίσκονται ακριβώς μέσα στην περίοδο της μπρεζνιεφικής διαχείρισης, όπου η σε μεγάλη έκταση διπλή δομή (παράλληλη αγορά, νόμισμα κλπ) και η διπλή γλώσσα συντέλεσαν στο να δημιουργούνται καπετανάτα και τοπικές σατραπείες από τους εκπρόσωπους των νέων αστικών στοιχείων. Η μαφία δεν προκύπτει από παρθενογένεση.

Τα νέα αστικά στρώματα εργάστηκαν για την παλινόρθωση του καπιταλισμού γιατί μόνο μέσα από την πλήρη αποτίναξη του κομμουνιστικού μανδύα μπορούσαν να ολοκληρωθούν σε πλήρη αστική τάξη. Η αποκομμουνιστικοποίηση ήταν λοιπόν ένας στρατηγικός στόχος για τα νέα αστικά στοιχεία, που περίμεναν την καταλληλότερη στιγμή για την περίφημη και σκηνοθετημένη "κατάρρευση του σοσιαλισμού".

20. Μιλώντας για το εργατικό κίνημα, δεν φτάνει στη χρεοκοπία μέσα σε μια νύκτα. Χρειάζεται μια ολόκληρη διαδικασία που ξεκινάει από την ιδεολογική διάβρωση, περνάει στο διαλυτισμό, ακόμα κι όταν η επιφάνεια μπορεί να δείχνει μια ενδυνάμωση, και καταλήγει στην ανοιχτή συνεργασία με την αντεπανάσταση. Τότε είναι που γίνεται ολόφανερη η χρεοκοπία. Αυτός είναι ο δρόμος που διάνυσαν και οι δύο χρεοκοπίες. Όπως η επανάσταση έχει ανάγκη μιας περιόδου ιδεολογικής προπαρασκευής της, έτσι και οι χρεοκοπίες (σαν τμήματα της αντεπανάστασης) έχουν κι αυτές ανάγκη μιας προετοιμασίας των πνευμάτων, του ιδεολογικού τοπίου.

Ο ρεβιζιονισμός, σε όλες τις εκδοχές του (Μπερνστάιν, Κάουτσκι, Χρυστόφορ, Τολιάτι, Μπρέζνιεφ, Τενγκ και Σια) όσο δρα μέσα από το μανδύα του εργατικού και κομμουνιστικού κινήματος αμφισβητεί τα βασικά συμπεράσματα για την εποχή του ιμπεριαλισμού, αρνείται τη διχτατορία του προλεταριάτου ή το βάθεμα της, αρνείται την ταξική πάλη στο σοσιαλισμό, προωθεί τη συνεργασία με τον ιμπεριαλισμό, ενστερνίζεται τον παραγωγικισμό, εξασκεί τον κρατικισμό, συμπεριφέρεται σαν προνομιούχο στρώμα, διευρύνει τα συμφέροντα μιας μειοψηφίας στηριζόμενος σε μια φιλεργατική ρητορική. Στην ουσία αρνείται την επανάσταση. Έτσι προετοιμάζει το έδαφος για μια πολιτική μεταβολή: το άμεσο και ανοικτό πέραςμα στην πλευρά της αντεπανάστασης. Η διαφορά των δύο χρεοκοπιών είναι προφανής, και σημαδεύεται από το βάθος και την έκταση της οπισθοχώρησης που γίνεται με τη δεύτερη σε σχέση με την πρώτη χρεοκοπία. Γιατί ισχύει η παροιμία: «από όσο ψηλότερα πέφτεις, τόσο πιο μεγάλο είναι το χτύπημα».

Πολλοί θεωρούν πως η ιστορία του εργατικού κινήματος σημαδεύεται από ανούσιες διασπάσεις και διαιρέσεις, σαν η διάσπαση και η διαίρεση να 'ναι ένα συστατικό στοιχείο του κομμουνιστικού κινήματος. Δεν αντιλαμβάνονται πως η διαρκής απαίτηση του κομμουνιστικού κινήματος για εναρμόνιση της πρακτικής και θεωρητικής δραστηριότητας (απαίτηση που σημαίνει οι διακηρύξεις να συμβαδίζουν με τα έργα) οδηγεί σε συνεχείς και διαρκείς διαδικασίες ξεκαθαρίσματος από τις θεωρίες και πρακτικές που αναπόφευκτα αποτελούν αντανάκλαση της αστικής επιρροής μέσα στο εργατικό και κομμουνιστικό κίνημα.

Η διαρκής ιδεολογική ανανέωση και ισχυροποίηση του εργατικού κινήματος, ο ολοένα και βαθύτερος ιδεολογικός του εξοπλισμός, είναι απαραίτητη συνθήκη για να διατηρεί την ικανότητα να διευθύνει την επαναστατική διαδικασία και να αποκρούσει όλες τις αντίθετες παρεμβολές που αρχή έχουν πάντα το ιδεολογικό επίπεδο. Η εμφάνιση του ρεβιζιονισμού με χίλια δυο πρόσωπα μέσα στην ιστορία του εργατικού και κομμουνιστικού κινήματος δείχνει ότι είναι μια αντικειμενική αντανάκλαση της ταξικής πάλης και μέσα στους κόλπους του, και αναγκαστικά οδηγεί στο συμπέρασμα ότι χρειάζεται διαρκής αντιμετώπισή του. Αυτό δεν έγινε με επιτυχία σε όλες τις περιόδους, και έτσι στάθηκε εύκολο στο ρεβιζιονισμό, πατώντας πάνω στην ανάγκη για πραγματικές αλλαγές, να δίνει δεξιές απαντήσεις, να επιδεικνύει ένα διαρκή μεταμορφισμό, κατηγορώντας τον επαναστατικό μαρξισμό για "σκληρότητα", "δογματισμό", "μη εναρμόνιση με τις νέες απαιτήσεις" κλπ.

21. Η παλινόρθωση του καπιταλισμού στις μεταβατικές κοινωνίες, το ανοικτό πέραςμα των νέων αστικών στοιχείων στην πλευρά της αντεπανάστασης, δυστυχώς δεν απαλλάσσει το κομμουνιστικό κίνημα από την πάλη του ενάντια στο ρεβιζιονισμό, που συνεχίζει να υπάρχει και να αναπαράγεται (σε μικρότερες κλίμακες από αυτές που είχε όταν διατηρούσε την κρατική εξουσία στο ανατολικό στρατόπεδο). Γι' αυτό είναι απαραίτητο να εξοπλιστεί το κομμουνιστικό κίνημα με ουσιαστικά διδάγματα από την ιστορία εμφάνισης, τους τρόπους με τους οποίους εκδηλώθηκε, τα αποτελέσματα που έφερε ο ρεβιζιονισμός όπου επικράτησε. Συνεπώς, φρονούμε ότι ο αντιρεβιζιονιστικός αγώνας οφείλει να δυναμώσει και όχι να υποτιμηθεί ο κίνδυνος που εκφράζει ο ρεβιζιονισμός, υποτίμηση που εκδηλώνεται πάλι στο όνομα της ενότητας και της άρνησης του ιστορικού ρόλου που είχε η αντιρεβιζιονιστική πάλη την περίοδο του '60. Είναι εντελώς λαθεμένο

να θεωρηθεί ως σημείο εκκίνησης μιας αμφιλεγόμενης ενότητας που δεν στηρίζεται σε αρχές, ένα σημείο που βρίσκεται πιο πίσω από την κριτική που άσκησε στις αρχές της δεκαετίας του '60 το διεθνές κομμουνιστικό κίνημα με επικεφαλής τον Μάο Τσε Τουνγκ.

Δεν συμφωνούμε με μια επιφανειακή ενότητα που θα οικοδομηθεί πάνω στη βάση της υπεράσπισης του έργου του Λένιν και του Στάλιν, που θα κριτικάρει το ρεβιζιονισμό των Χρουστσόφ και Γκορμπατσόφ, θα αδιαφορεί για τη συμβολή της κινέζικης επανάστασης και ιδιαίτερα της ΜΠΠΕ, θα αποσιωπά τον καταστροφικό ρόλο του μπρεζνιεφισμού, και θα έχει σαν γενική γραμμή την υπεράσπιση ότι σοσιαλιστικού έχει παραμείνει, όταν μάλιστα στο σοσιαλιστικό που έχει παραμείνει συγκαταλέγεται ο σοσιαλισμός της αγοράς, οι χώρες με δύο συστήματα και ελεύθερες ζώνες για τον καπιταλισμό κλπ. Η γραμμή αυτή αναγκαστικά προνομοποιεί την ενότητα με τα τμήματα του ρεβιζιονισμού που ακολουθούν μια πορεία διαφοροποίησης από την παλινόρθωση (χωρίς να κάνουν την παραμικρή αυτοκριτική) και ωθεί προς τη διάσπαση με τα τμήματα εκείνα που επιμένουν σε ένα βήμα του αντιρεβιζιονιστικού αγώνα. Αυτή η γραμμή "ενότητας" θα αναγκαστεί, ακριβώς στο όνομα της ενότητας, να σιωπά για περιόδους ολόκληρες του κομμουνιστικού κινήματος και εντέλει να αποφεύγει το "χώνεμα της πείρας", μια κι αυτή δεν διαβάζεται με τον ίδιο τρόπο απ' όλους, ή κάποιοι θέλουν να κρύψουν περιόδους της, έτσι που οδηγούνται να αρνηθούν έναν από τους όρους που θα έκαναν τους επαναστάτες δυνατότερους στις σημερινές συνθήκες.

Πάνω στη βάση αυτή, είναι πιθανή η εμφάνιση ενός νεορεβιζιονιστικού ρεύματος.

22. Είναι λάθος να υποτιμάται η σημασία μιας χρεοκοπίας ή απλά να αποδίδεται στο ρεβιζιονισμό. Είναι αλήθεια ότι οι χρεοκοπίες για τις οποίες κάνουμε λόγο δεν αποτελούν χρεοκοπίες του μαρξισμού ή του λενινισμού. Είναι χρεοκοπίες του εργατικού και κομμουνιστικού κινήματος που σημειώθηκαν ακριβώς γιατί απομακρύνθηκαν οι ηγεσίες, οι πρωτοπορίες, από το επαναστατικό περιεχόμενο του μαρξισμού και διέστρεψαν το λενινισμό. Όμως μια χρεοκοπία σημαίνει αλλαγή του συσχετισμού δύναμης ανάμεσα στην επανάσταση και στην αντεπανάσταση, σημαίνει κέρδισμα εδάφους της αντεπανάστασης. Οι χρεοκοπίες δεν μπορούν να αντιμετωπίζονται απλά σαν χρεοκοπίες του ρεβιζιονισμού. Άλλωστε ο τελευταίος κάνει καλά την δουλειά του σαν αιχμή της αντεπανάστασης μέσα στην επανάσταση. Άρα οι χρεοκοπίες και οι καταστάσεις που τις συνοδεύουν πρέπει να ξεπεραστούν από το κομμουνιστικό κίνημα και να παίρνονται σοβαρά υπόψη όλα τα στοιχεία που συνθέτουν τις καταστάσεις μετά από τις χρεοκοπίες. Με άλλα λόγια, τη χρεοκοπία την καρπώνεται συνολικά η αντεπανάσταση. Αυτός είναι ο λόγος που δεν πανηγυρίζαμε όταν επαληθεύτηκε πλήρως η προειδοποίηση του Μάο και άλλων επαναστατών ότι οι χώρες του σοσιαλισμού μπορούν να αλλάξουν χρώμα. Ούτε θεωρήσαμε θετική την αποκομμουνιστικοποίηση, γιατί αυτήν την εκμεταλλεύεται η νικήτρια τάξη και βιώνεται με οδυνηρό τρόπο από τις μάζες. Για να ξεκαθαρίσει το ιδεολογικό τοπίο από την επίθεση που εξαπέλυσαν από κοινού ανοικτοί αντεπαναστάτες και ρεβιζιονιστές, που στο τελευταίο στάδιο της επίθεσης όλοι συγκλίνουν ότι για όλα τα δεινά φταιει ο κομμουνισμός, χρειάζεται πολλή δουλειά και κόπος, ιδιαίτερα στους νέους ανθρώπους, που μεγάλωσαν μέσα στην καρδιά της αντεπανάστασης και στους οποίους έχει γίνει ιδιαίτερη ιδεολογική δουλειά από τον αντίπαλο.

23. Ζούμε μια μοναδική ιστορική στροφή, που δεν έχει όμοιά της στην ιστορία της ταξικής πάλης. Γιατί επιμέρους ήττες έχουν υπάρξει πολλές. Μα ήταν στον αιώνα μας, αιώνα του ιμπεριαλισμού και της προλεταριακής επανάστασης, που η ταξική πάλη έγινε ενιαία παγκόσμια διαδικασία, παγκοσμιοποιήθηκε παγκοσμιοποιώντας τις νίκες των αγωνιζόμενων μαζών σε όλα τα μέτωπα, από το βάθος του σοσιαλισμού στις μεταβατικές κοινωνίες μέχρι την απελευθέρωση των καταπιεζόμενων εθνών. Η ανθρωπότητα ολόκληρη προχώρησε βήματα μπροστά που δεν είχε προχωρήσει για αιώνες. Αλλά παγκόσμια έγινε γι' αυτό και η ήττα που ακολούθησε το τρίτο επαναστατικό κύμα, μετατρέποντας την χωρίς προηγούμενο παγκόσμια ώθηση σε μια χωρίς προηγούμενο παγκόσμια αντίδραση. Η σφοδρότητα της στροφής είχε πρωτόγνωρες συνέπειες, όπως το να γίνεται η κρίση του ίδιου του καπιταλισμού ιδεολογικό όπλο της αντεπανάστασης. Οι συνέπειες αυτές ώθησαν πολλούς στη σύγχυση και σε λογής-λογής βιαστικές αναθεωρήσεις. Είχε δίκιο ο Γ. Χοντζέας όταν προειδοποιούσε: «Όποιος δεν είναι έτοιμος να αντιμετωπίσει την αντεπανάσταση, ας μην μιλάει για επανάσταση». Γιατί υπάρχει η συνείδηση μιας τέτοιας ήττας και υπάρχει και η ηττημένη συνείδηση που «απελευθερώνεται» συμμορφούμενη στα νέα δεδομένα... Αποτέλεσμα της δεύτερης χρεοκοπίας δεν ήταν απλά η παλινόρθωση του καπιταλισμού στις μεταβατικές κοινωνίες (γεγονός ιδιαίτερης σημασίας) αλλά, μαζί με την αλλαγή του συσχετισμού δύναμης σε παγκόσμιο επίπεδο, το πέρασμα σε μια νέα πολυπλόκαμη και πολυεπίπεδη αντεπαναστατική διαδικασία, τη Νέα Τάξη Πραγμάτων, που στοχεύει στην παραπέρα διάλυση του πόλου της επανάστασης, ώστε ανενόχλητοι οι ιμπεριαλιστές να συνεχίζουν την αντιπαράθεσή τους για το ποιος θα ηγemonεύσει. Λογική συνέπεια αυτού του μεγάλου κλυδωνισμού που ξεκίνησε μέσα στη δεκαετία του '50 και ολοκληρώθηκε στις αρχές του '90 είναι να κυριαρχεί σήμερα μια μεγάλη σύγχυση και απογοήτευση μέσα στις πλατιές λαϊκές μάζες. Αντανάκλαση της χρεοκοπίας, αλλά και της σύγχυσης και απογοήτευσης, είναι η ιδιαίτερη κατάσταση του κομμουνιστικού κινήματος στην παρούσα φάση διεθνώς.

Η δεκαετία του '80 εγγράφεται σαν δεκαετία μεγάλης κρίσης και διαλυτικών διαδικασιών στο εσωτερικό των δυνάμεων που αγωνίζονταν ενάντια στο ρεβιζιονισμό. Την ίδια περίοδο μπορούμε

να πούμε πως η ιδεολογική επιρροή της αστικής τάξης στις λαϊκές μάζες, ειδικά στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, φτάνει στο μεγαλύτερο σημείο. Είναι η εποχή που μεσουρανά το άστρο του Γκορμπατσόφ και του οικουμενισμού, που χαιρετίζουν οι ρεβιζιονιστές όλων των αποχρώσεων. Τότε σημειώνεται ακόμα μια μαζική υποστήριξη της διεθνούς αναδιαρθρωτικής κίνησης. Από τότε όμως, αρκετά πράγματα έχουν αλλάξει. Η δυσανεξία των μαζών εντείνεται από τα αποτελέσματα της διαχείρισης της κρίσης και της έντασης της δυαδικοποίησης. Εξατμίζεται κάθε μαζική υποστήριξη στην αναδιαρθρωτική κίνηση και πολλαπλασιάζονται οι αγώνες, οι κοινωνικές εκρήξεις, οι εξεγέρσεις. Αρχίζει να φουσά ένας άλλος αέρας, που επιτρέπει την αναδιοργάνωση των οργανώσεων και κομμάτων που αναφέρονται στον κομμουνισμό. Συναντιούνται όμως και συνυπάρχουν οργανώσεις και κόμματα που έχουν μια διαφορετική πορεία μέσα στις δεκαετίες του '60, '70 και '80, αρχίζει να ανανεώνεται μια ιδεολογική και πολιτική αντιπαράθεση και ανταλλαγή γνώμων και εμπειριών. Ο διεθνισμός ξανατίθεται σαν ένας ζωτικής σημασίας τομέας της πάλης του κομμουνιστικού κινήματος. Χωρίς ακόμα να έχει ξεπεραστεί η περίοδος της σύγχυσης -όπως ήταν και επόμενο- έχουν ξεκινήσει διαδικασίες που φέρνουν το κομμουνιστικό κίνημα σε καλύτερη θέση από αυτήν που βρίσκονταν στη δεκαετία του '80. Πρόκειται για μια αναμφίβολα θετική εξέλιξη, που πρέπει να συνδυαστεί ακόμα παραπέρα με το καθήκον της απόκρουσης της αντεπανάστασης και της σύμπτυξης ενός διεθνούς μετώπου των λαών ενάντια στη Νέα Τάξη Πραγμάτων.

24. «Τα προσεχή 50, 100 χρόνια θα είναι μια επική περίοδος θεμελιακών αλλαγών στο παγκόσμιο κοινωνικό σύστημα, θα είναι μια εποχή σεισμών και ανατροπών, μια εποχή που δεν θα μπορεί να συγκριθεί με καμιά άλλη στην ιστορία. Για να ζήσουμε αυτή την εποχή πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι να αντιμετωπίσουμε μεγάλους αγώνες, που από πολλές απόψεις θα είναι διαφορετικοί από τους μεγάλους αγώνες των προηγούμενων περιόδων». Με αυτά τα λόγια ο Μάο Τσε Τουνγκ προσπαθούσε να προειδοποιήσει τους κομμουνιστές όλου του κόσμου για την πορεία της ταξικής πάλης, ενάντια στις αποχυνωτικές, καθησυχαστικές, στην ουσία διαλυτικές αντιλήψεις του ρεβιζιονισμού. Τα λόγια αυτά βέβαια λέγονταν την πρωτοχρονιά του 1970, όταν ακόμα δεν είχε κοπάσει η μεγάλη θύελλα των λαών και του προλεταριάτου σε ολόκληρο τον κόσμο, δυτικό, ανατολικό και λεγόμενο τρίτο κόσμο. Όμως είναι λίγο απλουστευτικό να νομίσουμε ότι ο Μάο έβλεπε μόνο τη θετική εξέλιξη, την αισιόδοξη πλευρά του κινήματος και της συμμετοχής των μαζών. Ήδη έβλεπε μπροστά του τη δεύτερη μεγάλη χρεοκοπία του εργατικού κινήματος, έδινε μια διαρκή μάχη ενάντια στο ρεβιζιονισμό μέσα στην Κίνα, αφού λίγα χρόνια πριν είχε εξαπολυθεί η Πολιτιστική Επανάσταση, και βεβαίως αντιλαμβάνονταν ότι ο ιμπεριαλισμός προσπαθούσε να αναδιοργανώσει τις δυνάμεις του και να αντεπιτεθεί σε όλη την κλίμακα. Η ΕΣΣΔ και ο ανατολικός κόσμος είχαν αλλάξει χρώμα, και ο ίδιος προειδοποιούσε ότι και η Κίνα μπορεί να αλλάξει χρώμα αν ακολουθήσει έναν άλλο δρόμο. Άρα οι σεισμοί και οι ανατροπές δεν αφορούσαν μόνο προχωρήματα των μαζών. Αφορούσαν και παλινωρθώσεις και αντεπαναστάσεις και περίπλοκες καταστάσεις. Από το 1970 έχουν περάσει κοντά 30 χρόνια, και τα λόγια του Μάο αναγκαστικά μας οδηγούν στο να σκεφτούμε και να δούμε κριτικά τι μεσολάβησε σε αυτά τα χρόνια.

25. Ο άνθρωπος που συνέδεσε το όνομά του με τη δεύτερη απόπειρα επιβολής της Νέας Τάξης στον κόσμο (η πρώτη απόπειρα έγινε από τον Χίτλερ και ό,τι αυτός έκφραζε), ο Τζορτζ Μπους, από το βήμα του ΟΗΕ ανήγγειλε πως επιτέλους μπήκαμε στον μετακομμουνιστικό κόσμο. Είχαν μεσολαβήσει, η πτώση του τείχους στο Βερολίνο το 1989, η υποστολή της σοβιετικής σημαίας στο Κρεμλίνο και η αντικατάστασή της από τον τσαρικό δικέφαλο αετό, τα ναυπηγεία Λένιν στη Πολωνία μετονομάστηκαν σε ναυπηγεία Τζόνσον και αναδιαρθρώθηκαν, αμερικάνικες σημαίες ανέμιζαν στα Τίρανα και γερμανικές στη Σλοβενία. Ο μετακομμουνιστικός κόσμος το γιόρτασε με ρωμαϊκές παρελάσεις τόσο στο Παρίσι για να θυμηθεί τα 200 χρόνια "ισότητας, ελευθερίας, αδελφότητας" όσο στην Αμερική για να υποδεχτούν τους θριαμβευτές της καταιγίδας της ερήμου, στον πόλεμο του Περσικού κόλπου. Και όμως, σε αυτόν τον "μετακομμουνιστικό κόσμο" έχουμε τρεις πανηγυρικές επιβεβαιώσεις, που κάνουν όποιον στέκεται στο έδαφος του μαρξισμού να είναι σε πλεονεκτική θέση όσον αφορά τη θεώρηση του σύγχρονου κόσμου σε σχέση με όλα τα ιερατεία και ιεροφάντες του κεφάλαιου:

1. Επιβεβαιώνεται πέρα για πέρα όλη η μαρξιστική ανάλυση για τον καπιταλισμό, και ειδικά για τις κρίσεις που αναπόφευκτα θα παρουσιάζονται στο σύστημα αυτό. Μάλιστα μια πρωτοφανέρωτη σε ένταση και διάρκεια κρίση έχει τυλίξει ολόκληρο το πλανήτη.
2. Επιβεβαιώνεται πέρα για πέρα όλη η μαρξιστική ανάλυση για το νόμο της καπιταλιστικής συσσώρευσης και την αναγκαιά απόλυτη και σχετική εξαθλίωση του προλεταριάτου σε πλανητική κλίμακα. Η δυαδικοποίηση που σηματοδοτεί όλες τις κοινωνίες, σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης, είναι έκφραση αυτού του νόμου.
3. Επιβεβαιώνεται πέρα για πέρα όλη η λενινιστική ανάλυση για τον ιμπεριαλισμό, τις τάσεις που τον διαπερνούν, τα βασικά του χαρακτηριστικά. Σήμερα, με τη βίαιη και ειρηνική, πάντως σφαιρική επιστροφή στα προ-οχτωβριανά τοπία, μια χούφτα χώρες έχουν τυλίξει μέσα στα δίκτυά τους την οικονομία, την πολιτική και το πολιτισμό ολόκληρου του πλανήτη, ισοπεδώνοντας κάθε ιδιομορφία που εμποδίζει την κυριαρχία τους.

26. Αντικειμενικά, οι υλικοί όροι για το πέρασμα της ανθρωπότητας σε μια παγκόσμια κομμουνιστική κοινωνία είναι πιο ώριμοι παρά ποτέ άλλοτε. Αυτό, σε συνδυασμό με τα χωρίς προηγούμενο αδιέξοδα που συσσωρεύει η διατυμpanιζόμενη «επικράτηση» του καπιταλισμού, κάνουν τον κομμουνισμό περισσότερο επίκαιρο παρά ποτέ, σ' αντίθεση με τα «φαινόμενα» και τις παραστάσεις που θέλουν να μας επιβάλλουν.

Ο κομμουνισμός ήταν και είναι τα νιάτα του κόσμου! Ο "μετακομμουνιστικός κόσμος" είναι η απατηλή αίσθηση που έχει η αστική τάξη για την προσωρινή κυριαρχία της, είναι μια ευχή που δίνουν και παίρνουν μεταξύ τους, τη στιγμή που συσσωρεύονται οι όροι για ένα πιο μεγάλο, πιο πλατύ και κυρίως πιο βαθύ προχώρημα της ανθρωπότητας στην απαλλαγή της από τα δεσμά του κεφάλαιου. «Τα προσεχή 50, 100 χρόνια θα είναι μια επική περίοδος θεμελιακών αλλαγών στο παγκόσμιο κοινωνικό σύστημα».

Αν οι Μαρξ και Ενγκελς έγραφαν στα μέσα του περασμένου αιώνα πως η ιστορία όλων των ως τα τώρα κοινωνιών είναι ιστορία ταξικών αγώνων, τι θα πρέπει να πούμε σήμερα, μ' όλα όσα μεσολάβησαν στα 150 χρόνια που πέρασαν από τότε; Και μήπως, αν ηττήθηκε για μια «στιγμή» η από Άδω πλευρά, ακυρώνεται σε τίποτα η ουσία της ίδιας της ταξικής πάλης, ή ενισχύεται; Αν ο Λένιν έγραφε ύστερα από δεκαετίες σχετικά ειρηνικής ανάπτυξης του καπιταλισμού πως η εποχή του ήταν η παραμονή της κοινωνικής επανάστασης, τι θα πρέπει να πούμε σήμερα, που ο καπιταλισμός γνωρίζει τη χειρότερη κρίση του και η όποια κοινωνική ειρήνη απομακρύνεται χρόνο το χρόνο μέσα στις ίδιες τις καπιταλιστικές μητροπόλεις;

Έχουμε μπει σε μια μακροπερίοδο, που ολόένα και οζύτερες συγκρούσεις, αγώνες μικροί και μεγάλοι, εξεγέρσεις και παρατεταμένες μάχες, μεγάλες νίκες και ίσως ακόμη μεγαλύτερες ήττες στην αρχή, θα σημαδέψουν τον 21ο αιώνα που έρχεται, θα κάνουν ακόμη πιο λυσσασμένη την αντίδραση του ιμπεριαλισμού, αλλά και θα «σφυρηλατούνται τα πρωτοπόρα αποσπάσματα και οι βασικές δυνάμεις που θα εκφράζουν τις βαθύτερες επιδιώξεις και ελπίδες για μια στροφή στην παγκόσμια εξέλιξη». Αυτό σημαίνει να προετοιμαστούμε για κάτι τέτοιο! Γιατί όσο κι αν ανατρέπεται αντικειμενικά κάθε μέρα, και θα ξεσκιστεί στο μέλλον, η ειδυλλιακή εικόνα που θέλει την ιμπεριαλιστική Νέα Τάξη παντοδύναμη, οι καθυστερήσεις δεκαετιών δεν θα ξεπεραστούν αυτόματα. Θα 'ναι, αντίθετα, μια οδυνηρή πορεία, τόσο περισσότερο όσο αργούν να βγουν ουσιαστικά συμπεράσματα από τη μέχρι τώρα πορεία των πραγμάτων.

24. Η Α/συνεχεια αισθάνεται κομμάτι του κομμουνιστικού κινήματος, στην ιστορία αυτού του κινήματος αναφέρεται και στην υπηρεσία της αναγέννησής του θέτει τις δυνάμεις της, και σ' αυτό καλεί όλους τους προοδευτικούς ανθρώπους της Ελλάδας.

Τα όσα εκτέθηκαν παραπάνω θέτουν ένα γενικό ιδεολογικό και πολιτικό πλαίσιο, μέσα από το οποίο η Α/συνεχεια αντιλαμβάνεται αυτήν την ένταξη στο διεθνές κομμουνιστικό κίνημα. Αυτό το ιδεολογικό και πολιτικό πλαίσιο συνοψίζει την πείρα του μαρξιστικού λενινιστικού κινήματος της Ελλάδας σε όλες τις φάσεις της πορείας του, και η αποδοχή του σημαίνει οριοθετήσεις από ποικίλα ρεύματα που μιλούν στο όνομα της ανατροπής, της ανυπακοής και της επανάστασης χωρίς να διευκρινίζουν ένα αντίστοιχο ιδεολογικό και πολιτικό πλαίσιο, σαν να υπαινίσσονται ότι δεν είναι αναγκαίο και προϋπόθεση για μια ουσιαστική ανασύνταξη των δυνάμεων που αγωνίζονται στην Ελλάδα στο όνομα του κομμουνισμού. Η αποϊδεολογικοποίηση του κομμουνιστικού κινήματος είναι απλά μια παραλλαγή του ρεβιζιονισμού!

Η Α/συνεχεια καθοδηγείται και προσανατολίζεται από μια βασική εκτίμηση και προγραμματική θέση: αυτή της επικαιρότητας του κομμουνισμού. Η θέαση του αιώνα που κλείνει και της ιστορικής περιόδου που βιώνουμε, όταν γίνει κάτω από την ισχυρή επιρροή αυτής της ανάγκης (που με χιλιάδες τρόπους φέρνει στην επιφάνεια η δράση των ανθρώπων και της ταξικής πάλης τόσες δεκαετίες σε όλες τις μεριές του πλανήτη, και με χιλιάδες τρόπους προσπαθεί να απωθήσει ή να υποκαταστήσει-διαστρέψει η αστική τάξη) δικαιολογεί και ουσιαστικά νομιμοποιεί το λόγο ύπαρξης και δράσης μας σαν τμήμα του παγκόσμιου κομμουνιστικού κινήματος. Κυρίως όμως νομιμοποιεί μια δόση επαναστατικής αισιοδοξίας και προδιαγράφει ένα δρόμο, ένα μονοπάτι που η εργατική τάξη οφείλει να διατρέξει για να απελευθερωθεί από τα δεσμά του κεφάλαιου, ώστε πραγματικά να μπει τέλος στην προϊστορία του ανθρώπου.

Η επικαιρότητα του κομμουνισμού σαν μάχιμης θέσης, σαν κοσμοθεώρησης που εμπνέει και καθοδηγεί τους κομμουνιστές, πρέπει να δυναμώσει και να σφυρηλατηθεί μέσα από τα άμεσα καθήκοντα που η ιστορική φάση έχει θέσει: την αντιμετώπιση της αντεπανάστασης και την αναγέννηση του κομμουνιστικού κινήματος. Σαν θέση και προγραμματικό πρόσταγμα, η επικαιρότητα του κομμουνισμού δεν έχει τίποτα το ρομαντικό και νοσταλγικό για ένα παρελθόν που, έτσι κι αλλιώς, δεν ξαναγίνεται. Ο κομμουνισμός είναι τα νιάτα του κόσμου γιατί η προώθησή του μπορεί να προσφέρει περισσότερο κοινωνικό πλούτο, γιατί μπορεί πραγματικά να απελευθερώσει τον άνθρωπο από τη μισθωτή σκλαβιά και την αλλοτρίωση που ο κόσμος των εμπορευμάτων επιβάλλει στους άμεσους παραγωγούς. Η σύγκρουση ζωντανής εργασίας προς τη νεκρή εργασία που αποκρυσταλλώνεται στο κεφάλαιο, ο εκρηκτικός χαρακτήρας της αντίθεσης ανταλλακτικής αξίας και αξίας χρήσης (που ενυπάρχει σε κάθε εμπόρευμα, αλλά και γενικεύεται στο κόσμο των εμπορευμάτων) δεν μπορούν να καταργηθούν. Η επικαιρότητα του κομμουνισμού είναι η μόνη θετική υπέρβαση των αντιφάσεων που μαστιίζουν τον καπιταλισμό.

Κεφάλαιο 2ο

Ο μονοπωλιακός καπιταλισμός που παγκοσμιοποιήθηκε μετά από μια περίοδο διάσπασης του συστήματος και ο στρατηγικός στόχος της Διεθνούς Κοινότητας των Λαών

- Η παρατεταμένη παγκόσμια κρίση
- Η καπιταλιστική αναδιάρθρωση
- Η "κατάρρευση" του ανατολικού συνασπισμού
- Η Νέα Τάξη Πραγμάτων
- Από την παθητική άμυνα στην ενεργητική αντίσταση
- Ο νέος διεθνισμός και το κομμουνιστικό πρόγραμμα

27. Στα τριάντα χρόνια που μεσολάβησαν ζήσαμε αρκετούς σεισμούς και ανατροπές και μπήκαμε σε μια νέα φάση της ανθρώπινης ιστορίας. Ο κόσμος έχει αλλάξει πολύ από τότε, οι κοινωνίες έχουν τροποποιηθεί, οι διεθνείς σχέσεις έχουν υποστεί πολλές αλλαγές, ο γεωπολιτικός χάρτης και τα σύνορα έχουν υποστεί πολλές και σημαντικές τροποποιήσεις. Κυρίως, όμως, ζούμε μια φάση αντεπανάστασης.

Τα σημαντικότερα στοιχεία που καθόρισαν αυτήν την πορεία ήταν:

1. Η υποχώρηση των επαναστατικών κινημάτων σε ολόκληρο το κόσμο μετά το 1975 και η γενίκευση των διαλυτικών διαδικασιών που επέβαλε ο πολυπρόσωπος ρεβιζιονισμός.
2. Η εμφάνιση της βαθύτερης, πιο πολύπλευρης και μακρόχρονης κρίσης που έχει γνωρίσει ποτέ το καπιταλιστικό σύστημα.
3. Η αναδιρθρωτική κίνηση, που καθορίστηκε ακριβώς από την ανάγκη αντιμετώπισης της κρίσης του καπιταλιστικού συστήματος.

Τα σημαντικότερα αποτελέσματα αυτής της πορείας ήταν:

1. Να ολοκληρωθεί και τυπικά η παλινόρθωση του καπιταλισμού σε μια σειρά χώρες, να διαλυθεί το σοβιετικό μπλοκ.
2. Να συντελεστούν πολλές ανακατατάξεις μέσα στο ιμπεριαλιστικό στρατόπεδο, αφού η διπολική αντιμετώπιση (ΗΠΑ-ΕΣΣΔ) έπαψε πλέον να παίζει το ρόλο που διαδραμάτιζε.
3. Το καπιταλιστικό σύστημα όχι μόνο απέτυχε να βγει, αλλά βυθίζεται όλο και περισσότερο στο φαύλο κύκλο της κρίσης- αναδιρθρωσης- κρίσης.
4. Προωθήθηκε σε μεγάλο βαθμό η διαδικασία κυρίρχησης του μονοπωλιακού καπιταλισμού, που πλέον, μετά την επούλωση του σχίσματος που είχε υποστεί το 1917, περνά στη φάση του παγκοσμιοποιημένου μονοπωλιακού καπιταλισμού.
5. Εμφανίστηκε η Νέα Τάξη Πραγμάτων, που αποτελεί το αναγκαίο εποικοδόμημα του σφαιρικοποιημένου και παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού.
6. Όλες αυτές οι τροποποιήσεις και σεισμοί, δεν μπορούσαν να μην έχουν τον αντίκτυπό τους στο κοινωνικό επίπεδο, στις συνθήκες διαβίωσης των μαζών, στην παγκόσμια ταξική διαστρωμάτωση. Το κύριο και βασικό είναι η εξάπλωση και η γιγάντωση της δυαδικής κοινωνίας κάθετα και οριζόντια σε ολόκληρο τον πλανήτη.

Αυτή η φάση ανατροπών και αντεπανάστασης σίγουρα βάζει σε ολόκληρη την ανθρωπότητα νέα καθήκοντα και στόχους για την πάλη της. Έτσι επιβεβαιώνεται ο Μάο όταν έλεγε ότι θα αντιμετωπίσουμε μεγάλους αγώνες που από πολλές απόψεις θα είναι διαφορετικοί από τους μεγάλους αγώνες των προηγούμενων περιόδων.

28. Στα χρόνια της ανολοκλήρωτης θύελλας, στις αρχές της δεκαετίας του '70, τότε που ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός δεχόταν μια σειρά κτυπήματα ιδίως από τους λαούς της Ινδοκίνας, με πρωτοπόρο τον ηρωικό λαό του Βιετνάμ, στην Ιταλία, μέσα στα εργοστάσια που βρίσκονταν σε αναβρασμό, κυκλοφορούσε ένα σύνθημα: «Ο Ανιέλι έχει την Ινδοκίνα μέσα στο εργαστήριο» (Agnelli l' Indocina ce l' ha in officina).

Η αντεπανάσταση επικράτησε και πανηγυρίζει για τον "μετακομμουνιστικό κόσμο" γιατί ο Ανιέλι (δηλαδή η αστική τάξη) μπόρεσε να μεταφέρει το εργαστήριο στην Ινδοκίνα (δηλαδή σε μια σειρά από χώρες κυριολεκτικά η Fiat παράγει εξ ολοκλήρου πλέον αυτοκίνητά της σε ανατολικές χώρες). Αυτή η αντιστροφή και παράφραση ενός συνθήματος περιγράφει μια δραματική πορεία, ένα μεγάλο και πραγματικό σεισμό και μια ανατροπή που ζήσαμε τα τελευταία τριάντα χρόνια.

Κανένας από όσους λένε πως θέλουν να αντιμετωπίσουν τη Νέα Τάξη Πραγμάτων, τον ολοκληρωτικό καπιταλισμό, το σφαιρικοποιημένο μεταβιομηχανικό καπιταλισμό κλπ κλπ δεν θα μπορέσει να κάνει ούτε ένα βήμα απλά περιγράφοντας ορισμένα από τα σημάδια που φέρνει στην επιφάνεια ο παγκοσμιοποιημένος καπιταλισμός, αν δεν μπορέσει, αν δεν πασχίσει να εξηγήσει πώς έγινε αυτή η αντιστροφή μέσα στα τριάντα τελευταία χρόνια.

- Η παρατεταμένη παγκόσμια κρίση

29. Στις αρχές της δεκαετίας του '70, παρά και ενάντια σε όλες τις δοξασίες που έβλεπαν τον

καπιταλισμό να έχει αποκτήσει αυτορυθμιστικές ικανότητες που γιατρεύουν και εξαφανίζουν τις αντιφάσεις που τον διαπερνούν, έκανε την εμφάνισή της η παγκόσμια οικονομική κρίση του καπιταλιστικού συστήματος.

Η οικονομική κάμψη και το λαχάνιασμα των οικονομιών, που παρουσιάστηκε από χώρα σε χώρα στα τέλη της δεκαετίας του '60, γενικεύτηκε από το 1973 και ύστερα. Πήρε ανοιχτά τα χαρακτηριστικά μιας παγκόσμιας κρίσης υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου. Το παραγμένο κεφάλαιο δεν βρίσκει ικανοποιητικούς όρους επένδυσης, επέκτασης και νέων κερδών και στέκεται καταρχήν αχρησιμοποίητο, για να στραφεί μαζικά και ιλιγγιώδη σε ιδιαίτερες, παρασιτικού χαρακτήρα δραστηριότητες. Η "χρηματιστηριοποίηση της οικονομίας", που γνωρίζει μια αποθέωση στις μέρες μας, έχει τη ρίζα της σε αυτήν την εξέλιξη.

Η παρούσα κρίση παρουσιάζει ομοιότητες και διαφορές σε σχέση με την κρίση του 1929-31. Οι ομοιότητες: α) η έκρηξη της συντελείται ύστερα από μια παρατεταμένη περίοδο θετικής οικονομικής συγκυρίας β) η εμφάνιση φαινομένων στασιμότητας γ) η εκτεταμένη ανεργία και η πτώση της παραγωγής. Οι διαφορές: δεν υπήρξε η γενική πτώση των τιμών, χαρακτηριστικό της περιόδου 1929-31. Εδώ η πτώση εμφανίστηκε, αντίθετα, με μια πολύ σύνθετη διαδικασία: Υπερτίμηση τιμών στρατηγικής σημασίας προϊόντων σε μια πρώτη φάση, και πτώση των τιμών σε μια δεύτερη φάση.

Οι σημαντικότερες διαφορές μπορούν να επισημανθούν: α) στο ρόλο που έπαιξαν και παίζουν οι διαρθρωτικές μεταβολές στη δομή του συστήματος, οι οποίες συντελέστηκαν μετά την κρίση του 1929-31, και ειδικότερα στο ρόλο του πιστωτικού και νομισματικού συστήματος και των κρατικών ή υπερεθνικών παρεμβάσεων β) από το 1929 και ύστερα, όμως, προχωρά με γοργούς ρυθμούς η τυπική και πραγματική υπαγωγή της επιστήμης στο κεφάλαιο γ) η εμπλοκή στην κρίση του ανατολικού κόσμου, πράγμα που δεν συνέβηκε στην κρίση του 1929-31 - τότε η ΕΣΣΔ, η μόνη σοσιαλιστική χώρα, κατάγραφε πρωτόγνωρους ρυθμούς αύξησης, την ίδια στιγμή που ο καπιταλιστικός κόσμος γνώριζε τη μεγαλύτερη ως τότε κρίση του.

Αν θέλουμε μπορούμε να υποσημειώσουμε και άλλες, όχι δευτερεύουσες διαφορές: Η κρίση του 1929-31 ξέσπασε ύστερα από μια σύντομη περίοδο αναζωογόνησης, που στάθηκε αποτέλεσμα της υποχώρησης των κυμάτων της επανάστασης, η οποία σάρωσε στην περίοδο 1917-23 την Ευρώπη και τον τοτινό αποικιακό κόσμο. Όμως ήδη είχε συντελεστεί η διάσπαση της παγκόσμιας αγοράς του καπιταλισμού. Η τωρινή κρίση, αντίθετα, ξέσπασε όταν καταλάγιασαν βασικά οι μεγάλες επαναστατικές θύελλες που σάρωσαν και τις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες και την "περιφέρεια".

Ακόμα, ενώ σε αυτό το πεδίο η στρατηγική και η ταχτική του κομμουνιστικού κινήματος στη διάρκεια του Α30 ήταν επιθετική, στην παρούσα κρίση ο ρόλος των λεγόμενων κομμουνιστών και εργατικών εκφραστών ήταν η συνδιαχείριση, οι εποικοδομητικές προτάσεις, έστω οι "αμυντικές", δηλαδή οι εκ των προτέρων καταδικασμένες και υπονομευμένες μάχες για την "τιμή των όπλων".

31. Το αστικό ιδεολογικό και πολιτικό οπλοστάσιο, με όλους τους περί την οικονομία παρατρεχάμενους του, για πολλά χρόνια δεν έβλεπε καθόλου κρίση, παρά μόνο κάποιες υφέσεις πρόσκαιρες. Άλλοι, πιο ριζοσπάστες, πιανόμενοι από τη μεγάλη διάρκεια της κρίσης έφταναν στο συμπέρασμα ότι πρέπει να αμφισβητήσουμε την ίδια την έννοια της κρίσης. Η έννοια της παρατεταμένης κρίσης δεν μπορούσε να αναγνωριστεί. Έτσι γίνονταν κουβέντα για μια αδιάκοπη εναλλαγή ύφεσης και ανάκαμψης ή επισημαίνονταν, έτσι, κάπως ξεκάρφα, ορισμένα "επεισόδια", όπως τα πετρελαϊκά σοκ του 1973 και του 1979 ή το χρηματιστηριακό κραχ του 1987.

Όμως δεν θέλουν και δεν μπορούν να δουν μια πραγματικότητα: Μετά τη γενική κρίση του 1929, το 1936-37 ξέσπασε κρίση υπερπαραγωγής, παρ' όλα τα ισχυρά αντίδοτα που είχαν αρχίσει να εμφανίζονται ("νιου ντίλ" στις ΗΠΑ, Χίτλερ-Σαχτ στη Γερμανία, "συντεχνιακό κράτος" στην Ιταλία, κενύσιανισμός στην Αγγλία). Η κρίση αυτή διοχετεύτηκε στο Β' παγκόσμιο πόλεμο. Μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο, οι κρίσεις που βαφτίζονται "υφέσεις" επιταχύνονται: 1947-48, 1953-54, 1957-59. Αυτές οι "υφέσεις" αυτές αγκαλιάζουν στην περίοδο αυτή ξεχωριστές χώρες. Γι' αυτό, όταν η οικονομία μιας χώρας έμπαινε σε υφεσιακή φάση, οι άλλες βρίσκονταν σε φάση επέκτασης, και επομένως μπορούσαν να έχουν αντικυκλική λειτουργία.

Μετά το 1973 οι κύκλοι ενοποιήθηκαν, και γι' αυτό η κρίση ξεχωριστών χωρών γίνεται, άμεσα ή περίπου, κρίση όλων των χωρών. Η συγκέντρωση κεφαλαίων αυξάνεται με επιταχυνόμενο τρόπο, πέφτει αδιάκοπα το ποσοστό κέρδους, η παραγωγική βάση περιορίζεται, η ανεργία αυξάνεται. Οι στιγμές της ανάκαμψης γίνονται αναπόφευκτα όλο και συντομότερες και πιο επιφανειακές, ενώ, αντίθετα, οι φάσεις της ύφεσης όλο και πιο σοβαρά μπάζουν σε μια πορεία μόνιμης παρατεταμένης κρίσης.

Τη γενικευμένη απόλυτη πτώση της παραγωγής του 1973-74 την ακολούθησε μια πορεία από ανακάμψεις και υφέσεις (κυματοειδής πυρετός), με τάση την όλο και πιο αποφασιστική ύφεση και την όλο και πιο διστακτική ανάκαμψη, με μέσα ποσοστά ανάπτυξης μικρότερα ή πολύ μικρότερα (έως και μηδενικά) από το μισό των αντίστοιχων μέσων ποσοστών ανάπτυξης της περιόδου των λεγόμενων "30 ένδοξων χρόνων" (1945-75). Το λάδωμα της μηχανής από τότε στηρίζεται κύρια στην "αναζήτηση ευκαιριών" μέσα από την πρωτοφανή συμπίεση και απόρριψη της εργατικής δύναμης και μέσα από τη διεθνοποιημένη παρέμβαση των πολυεθνικών πολυκλαδικών μονοπωλίων και των νομισματικών-πιστωτικών μηχανισμών.

32. Όμως έχουμε πολλά σημάδια, γεγονότα, επεισόδια, τριγμούς, σπασμούς που δίνουν όλη την έμφαση του παροξυσμού ή των παροξυσμών μέσα στην παρατεταμένη διεθνή κρίση. Το 1971 καταργήθηκε η μετατρεψιμότητα του δολαρίου σε χρυσό. Το 1973 έχουμε το πρώτο πετρελαϊκό σοκ, που θα χρησιμοποιηθεί με δύο τρόπους: πρώτο για να συγκαλυφτεί η κρίση του συστήματος, και δεύτερο σαν πρόσχημα για να περάσουν οι πολιτικές λιτότητας ("περιορισμού της φερέγγυας ζήτησης"). Το 1979 έχουμε το δεύτερο πετρελαϊκό σοκ και τη γενίκευση της πολιτικής λιτότητας με την εμφάνιση του νεοφιλελευθερισμού. Το 1982 εκδηλώνεται η κρίση της χρέωσης, όταν πολλές χώρες δεν είναι σε θέση να εξυπηρετήσουν τις υποχρεώσεις του χρέους τους. Το 1987 έρχεται η Μαύρη Παρασκευή, το κραχ της Γουόλ Στρίτ, να ταράξει την ευδαιμονία που είχε κυριαρχήσει. Από τότε τα σημάδια και επεισόδια όλο και πληθαίνουν. Το 1992 το καμάρι της ρύθμισης, το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα, γνωρίζει ισχυρούς τριγμούς, που θα επαναληφθούν το 1994. Το Δεκέμβριο 1994-Γενάρη 1995 το Μεξικό θα γνωρίσει μια μεγάλη χρεοκοπία, που θα ταράξει τις οικονομίες πολλών χωρών. Το καλοκαίρι του 1997 το άλλο καμάρι, οι "τίγρεις" της Νοτιοανατολικής Ασίας, θα γνωρίσουν μια σειρά από καταρρεύσεις. Και το φθινόπωρο του 1997 θα έρθει το κραχ του Χονγκ Κονγκ, που μόλις είχε ενσωματωθεί στην Κίνα, για να σπείρει τον πανικό σε όλα τα χρηματιστήρια και να χρειαστεί να κάνουν καθησυχαστικές παρεμβάσεις οι Κλίντον και Κολ. Έτσι διαψεύστηκαν (για άλλη μια φορά) τα όσα ανάγγελναν οι "επιστήμονες" του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, ότι τάχα έρχεται αύξηση της τάξης του 4,8% και ότι ανοίγεται μια καταπληκτική περίοδος ανάκαμψης. Πιστοποιήθηκε μέσα σε όλα αυτά τα χρόνια πως οι διεθνείς νομισματικές συμφωνίες και οι διεθνείς οργανισμοί που συνδέονται με αυτές, ενώ λειτουργούν σαν λαδωτήρια της οικονομίας ενεργώντας σαν αντίρροπες δυνάμεις σε μια κατάρρευση, μεταβιβάζουν ταυτόχρονα με μεγαλύτερη ταχύτητα τις αντιθέσεις σε ολόκληρη την καπιταλιστική αλυσίδα, τις παγκοσμιοποιούν. Έτσι οι κρίσεις γίνονται όλο και πιο παγκόσμιες και μεταφέρονται στο εσωτερικό των ίδιων των μηχανισμών. Αυτός είναι ο λόγος που ολόκληρο το νομισματικοπιστωτικό σύστημα συγκλονίζεται από διαρκείς αναστατώσεις, που άλλοτε έχουν τη μορφή της συναλλαγματικής αστάθειας, άλλοτε του πολέμου των επιτοκίων κλπ

- Η καπιταλιστική αναδιάρθρωση

33. Μέσα στο περιβάλλον της παρατεταμένης κρίσης γεννήθηκε και δυνάμωσε μια αναδιάρθρωτική κίνηση, δηλαδή η απάντηση της αστικής τάξης στην κρίση. Πάνω στο έδαφος της αναδιάρθρωσης πραγματοποιήθηκαν όλες οι σημαντικές μεταβολές, και στη δομή του κεφάλαιου και στην κοινωνική και ταξική διαστρωμάτωση στις μητροπόλεις, στην ύπαιθρο και την περιφέρεια του κόσμου αλλά και εμφανίστηκαν όλες οι τροποποιήσεις της οικονομικής και πολιτικής δύναμης ανάμεσα σε βασικά κέντρα-κρίκους του διεθνούς συστήματος.

Η απάντηση των δυνάμεων του κεφάλαιου δεν μπορούσε να είναι μια συνηθισμένη επανάληψη όλων των μέχρι τη στιγμή εκείνη χρησιμοποιημένων τρόπων και γιατρικών. Ο λόγος είναι απλός: ενώ από το 1929-31 χρησιμοποίησε και εντατικοποίησε τη χρησιμοποίηση νέων "εργαλείων" ρύθμισης, όχι μόνο δεν μπόρεσε να αποτρέψει μια γενική κρίση, αλλά το μέγεθος, το βάθος και η ένταση της τελευταίας, που εμφανίστηκε συνεπώς στο ιστορικό της ραντεβού, πιστοποιούσε το εξής: το καπιταλιστικό σύστημα, για να διαιωνίσει την ύπαρξή του, έπρεπε να καταφύγει σε μια πρωτοφανέρωτη κλίμακα "απάντησης" στην υπερωρίμανση των υλικών όρων για το πέρασμα σε ένα ανώτερο κοινωνικό σύστημα οργάνωσης.

Η πρωτοφανέρωτη κλίμακα απάντηση του κεφαλαίου ήταν η αναδιάρθρωση που κάτω από την αιγίδα του προωθήθηκε και προωθείται σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης.

Γιατί «οι παραγωγικές δυνάμεις της εργασίας που το κεφάλαιο επιτάχυνε την πρόοδό τους με το μαστίγιο, στη φρενιτιδιά του για πλουτισμό χωρίς όρια και μέσα στους όρους που μονάχα το κεφάλαιο

μπορούσε να πραγματοποιήσει, αναπτύχθηκαν στο σημείο που η κατοχή και η διατήρηση του γενικού

πλούτου απαιτεί: 1ο λιγότερες εργάσιμες ώρες για ολόκληρη την κοινωνία, και 2ο η εργαζόμενη ανθρωπότητα να εγκαθιδρύσει ένα επιστημονικό προτσές της ακατάπαυστα αυξανόμενης αναπαραγωγής, σε μια όλο και μεγαλύτερη αφθονία».

Γιατί έχουμε φτάσει στην περίοδο που «ο πραγματικός πλούτος αναπτύσσεται τώρα χάρη στην τεράστια δυσαναλογία ανάμεσα στο χρησιμοποιούμενο χρόνο εργασίας και στο προϊόν του, και επίσης

από την ποιοτική δυσαναλογία ανάμεσα στην εργασία που ανάχθηκε σε απλή αφαίρεση και στη δύναμη του προτσές παραγωγής που αυτή επιτηρεί».

Γιατί έχουμε φτάσει στο σημείο που «η εργασία δεν παρουσιάζεται και τόσο σαν ένα συστατικό μέρος

του προτσές παραγωγής. Ο άνθρωπος συμπεριφέρεται μάλλον σαν ένας επιτηρητής και ένας ρυθμιστής απέναντι στο προτσές παραγωγής».

Γιατί τάση του κεφαλαίου είναι «να δημιουργεί όσο το δυνατό περισσότερη εργασία, μειώνοντας ταυτόχρονα την αναγκαία εργασία σ' ένα μίνιμουμ. Το κεφάλαιο πασχίζει επομένως να αυξάνει τον εργατικό πληθυσμό και να καθιστά ένα μέρος του υπεράριθμο και άχρηστο, μέχρι εκείνο που μπορεί το κεφάλαιο να χρησιμοποιεί».

Γιατί οξύνεται σε αφάνταστο βαθμό η αντίθεση που δημιουργείται από το γεγονός ότι «στον ίδιο

βαθμό που ο χρόνος εργασίας γίνεται από το κεφάλαιο το μοναδικό καθοριστικό στοιχείο, η άμεση εργασία και η ποσότητά της παύουν να είναι καθοριστικό στοιχείο στην παραγωγή και επομένως στη

δημιουργία αξιών χρήσης».

Γιατί έχουμε μπει για τα καλά στην εποχή που «η κλοπή του χρόνου εργασίας του άλλου, που πάνω σε αυτήν στηρίζεται ο σημερινός πλούτος, φαίνεται σαν μια άθλια βάση σε σχέση με τη νέα βάση που

δημιουργήθηκε και αναπτύχθηκε από τη μεγάλη βιομηχανία».

Γιατί μπορούμε πλέον να μπούμε σε μια διαφορετική κοινωνική οργάνωση, όπου «όταν η εργασία, στην άμεση μορφή της, παύει να είναι η κύρια πηγή πλούτου, τότε ο χρόνος εργασίας παύει και

πρέπει

να πάψει να είναι το μέτρο του, και επομένως η ανταλλαχτική αξία πρέπει να πάψει να είναι το μέτρο

της αξίας χρήσης. Η υπερεργασία των μεγάλων μαζών έπαψε να είναι ο όρος ανάπτυξης του γενικού πλούτου, όπως η μη εργασία μερικών έπαψε να είναι ο όρος ανάπτυξης των γενικών δυνάμεων του ανθρώπινου μυαλού».

Γιατί «από το γεγονός αυτό, καταρρέει η παραγωγή που στηρίζεται στην ανταλλαχτική αξία, και το άμεσο προτσές παραγωγής βρίσκει τον εαυτό του απογυμνωμένο από τη μικροπρεπή, μίζερη και ανταγωνιστική μορφή. Πρόκειται τότε για την ελεύθερη ανάπτυξη των ατομικότητων. Δεν μπαίνει

πια

ζήτημα για τη μείωση του αναγκαίου χρόνου εργασίας σε ένα μίνιμουμ για να δημιουργηθεί υπεραξία,

αλλά μείωση της κοινωνικά αναγκαίας εργασίας σε ένα μίνιμουμ».

Γιατί όλα όσα προαναφέραμε γράφτηκαν πριν 150 χρόνια περίπου στα Grundrisse του Καρλ Μαρξ και θεμελίωσαν τη θέση και την άποψη της επικαιρότητας του κομμουνισμού.

Ο ίδιος όμως, όταν έγραφε αυτές τις θέσεις, παρατηρούσε ακόμα πως: «Μέσα στην αστική κοινωνία που στηρίζεται στην ανταλλαχτική αξία αναπτύσσονται σχέσεις διανομής και παραγωγής που αποτελούν άλλες τόσες εκρηκτικές ύλες έτοιμες να εκραγούν. Υπάρχουν αναρίθμητες αντιθετικές μορφές της κοινωνικής ενότητας, που ο ανταγωνιστικός τους χαρακτήρας δεν μπορεί να εξαλειφθεί με ειρηνικούς μετασχηματισμούς. Από την άλλη πλευρά, όλες μας οι απόπειρες να τις ανατινάξουμε θα ήταν καθαρός δονκιχωτισμός, αν δεν βρίσκαμε μέσα στα σπλάχνα της κοινωνίας, τέτοιας όπως είναι, τους υλικούς όρους παραγωγής και τις σχέσεις διανομής της αταξικής κοινωνίας».

Η αναδιάρθρωτική λοιπόν κίνηση έπρεπε να προσπαθήσει να ακυρώσει και να συντρίψει όλες αυτές τις τάσεις και δυνατότητες - αλλά στην ουσία αναπαρήγαγε όλες τις εκρηκτικές ύλες και αντιθέσεις σε πολύ μεγαλύτερες διαστάσεις. Υπονομεύει η ίδια τη βάση της σε πολύ μεγαλύτερη κλίμακα από αυτήν που υποτίθεται πως θέλησε να περισώσει με την εφαρμογή της.

34. Η αναδιάρθρωση επομένως έρχεται να αντιμετωπίσει όχι μια οποιαδήποτε κρίση, αλλά τη γενικευμένη κρίση που φέρνει στην επιφάνεια, με τη μεγαλύτερη σφοδρότητα σε ολόκληρη την ιστορία του καπιταλισμού, την τεράστια σύγκρουση που υπάρχει ανάμεσα στον κοινωνικό χαρακτήρα της παραγωγής και στον ατομικό χαρακτήρα ιδιοποίησης του παραγόμενου πλούτου. Όμως αυτή η αντιμετώπιση δεν γίνεται σε ένα παρθένο περιβάλλον. Είναι υποχρεωμένη να αποτολμήσει τη συντριβή του ανταγωνισμού που έκφραζε, εκφράζει και μπορεί εν δυνάμει να εκφράσει, σε μια πολύ πιο διευρυμένη και βαθιά βάση, το κίνημα του προλεταριάτου. Άρα η αναδιάρθρωση δεν αφορά μονάχα μια διαδικασία που αγκαλιάζει τον τομέα της παραγωγής για να αντισταθμίσει τις τάσεις της ίδιας της καπιταλιστικής παραγωγής, αλλά τείνει και αγκαλιάζει όλες τις κοινωνικές πλευρές ύψους της ανθρωπότητας. Είναι βαθύτατα πολιτική και ταξική. Αποσκοπεί στη διάλυση, με όλα τα μέσα, του ανταγωνιστικού πόλου. Είναι η υλικότητα αλλά και το άυλο της αντεπαναστασης.

35. Υποτίθεται πως η αναδιάρθρωση παρέλαβε (ή ανέλαβε υπηρεσία σε) έναν κόσμο που διαπερνιέται από την αντιπαράθεση δύο αντίπαλων συστημάτων, ένα "μετακομμουνιστικό κόσμο" με αρκετούς αναχρονισμούς που πρέπει να καταπολεμηθούν. Υποτίθεται πως παρέλαβε έναν κόσμο που βρίσκεται στο τέλος της βιομηχανικής κοινωνίας για να τον περάσει στο κατώφλι της μεταβιομηχανικής κοινωνίας ή της "κοινωνίας της πληροφορίας". Υποτίθεται πως παρέλαβε έναν κόσμο "στο χείλος της πυρηνικής καταστροφής" και του υποσχέθηκε μια νέα ειρηνική εποχή. Και υποτίθεται ότι παραδίδει έναν κόσμο παγκοσμιοποιημένο, σφαιρικοποιημένο, διεθνοποιημένο μέσω μιας και μοναδικής αγοράς, μια νέα Ντίσνεϊλαντ που έχουν ετοιμάσει μέσα στο χολιγουντιανό τοπίο οι πολυεθνικές εταιρείες, οι πρωταγωνιστές δηλαδή της κοινωνικής εξέλιξης. Πρόκειται για μια εικονική πραγματικότητα, για μια "πραγματικότητα παραστάσεων" που υποβάλλει και επιβάλλει ο μεταβιομηχανικός ιμπεριαλισμός.

Στην πραγματικότητα παραδίδει έναν κόσμο βουτηγμένο όσο ποτέ άλλοτε στην παρατεταμένη κρίση, στο λυσσαλέο ανταγωνισμό ανάμεσα στις πιο κτηνώδεις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις για την ηγεμονία και την κοσμοκρατορία στο "πλανητικό χωριό". Παραδίδει έναν κόσμο μέσα σε μια νέα εκδοχή του χιτλερισμού, τη Νέα Τάξη Πραγμάτων αριθ. 2, που μόνο συμφορές και δεινά προμηνύει και φέρνει στους λαούς. Παραδίδει έναν κόσμο βαθύτατα διασπασμένο, δυαδικοποιημένο σε βαθμό πρωτόγνωρο, έναν κόσμο όπου η φτώχεια, η ανεργία, τα μεταναστευτικά ρεύματα έχουν πάρει τη

μεγαλύτερη από ποτέ διάσταση.

Ποτέ άλλοτε στην ιστορία της ανθρωπότητας δεν υπήρχε τόση φτώχεια όση σήμερα. Τα στοιχεία είναι συντριπτικά. Το 1900, εκατό χρόνια πριν, το παγκόσμιο παραγόμενο προϊόν ήταν αξίας 580 δισεκατομμυρίων δολαρίων που αντιστοιχούσαν σε 1,6 δισεκατομμύρια κατοίκους, δηλαδή περίπου 360 δολάρια ανά κάτοικο της γης. Το 1975 το παγκόσμιο παραγόμενο προϊόν αντιστοιχούσε σε μια αξία 6.000 δισεκατομμυρίων δολαρίων για 4 δισεκατομμύρια κατοίκους, δηλαδή περίπου 1.500 δολάρια ανά κάτοικο της γης. Το 1985 το παγκόσμιο παραγόμενο προϊόν αντιστοιχούσε σε μια αξία 15.000 δισεκατομμυρίων δολαρίων για 5 δισεκατομμύρια κατοίκους, δηλαδή περίπου 3.000 δολάρια ανά κάτοικο της γης. Συνεπώς, οι δυνατότητες να εξαλειφθεί η φτώχεια, αφού παράγεται κοινωνικός πλούτος ασύγκριτα μεγαλύτερος από οποιαδήποτε άλλη ιστορική περίοδο, είναι μεγαλύτερες από κάθε άλλη φορά. Και όμως, ένα ολοένα αυξανόμενο τμήμα του παγκόσμιου πληθυσμού, στη μητρόπολη, στην περιφέρεια και στην ύπαιθρο του κόσμου, βυθίζεται στη φτώχεια και την απόλυτη εξαθλίωση. Η ανισότητα του πλούτου μεγεθύνεται με εκπληκτικούς ρυθμούς μέσα στην αναδιάρθρωση. Μέσα σε 30 χρόνια, η διαφορά ανάμεσα στο πιο πλούσιο ένα πέμπτο του παγκόσμιου πληθυσμού και το φτωχότερο ένα πέμπτο υπερδιπλασιάστηκε. Από 1/30 που ήταν το 1960, έφτασε το 1/61 το 1991 (Ινστιτούτο Έρευνας των Ηνωμένων Εθνών για την Κοινωνική Ανάπτυξη, 1995). Πόσο συμβατός, αλήθεια, που είναι ο καπιταλισμός στην ανθρώπινη φύση...

36. Ο στόχος της αναδιάρθρωσης όσον αφορά την παραγωγική διαδικασία ήταν διπλός: οικονομικός και κοινωνικός. Οικονομικά στόχευε στη μείωση του κόστους ανά μονάδα προϊόντος με τη συμπίεση ή και με την εξάλειψη της ζωντανής εργασίας. Κοινωνικά στόχευε να περιορίσει και να "αδειάσει" τα εργαστήρια από μια ομογενοποιημένη εργατική δύναμη, ειδικά στους τομείς αιχμής. Το "εulύγιστο εργαστήριο" που είδαμε να υλοποιείται μέσα από μια σύνθετη διαδικασία δεν είναι τίποτα άλλο από τη συμπίκνωση αυτών των στόχων ή του στόχου της αναδιάρθρωσης. Για να φτάσουμε όμως στο "εulύγιστο εργαστήριο", για να αποκτήσει το κεφάλαιο μια ευλυγισία και να ξεπεράσει τις "ακαμψίες" -αφού για 30 χρόνια πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους στην κερδοφορία του κεφάλαιου, τώρα έπρεπε πλέον πάση θυσία να ξεπεραστούν-, το κεφάλαιο σε διεθνή κλίμακα ήταν υποχρεωμένο να προχωρήσει σε μια χωρίς προηγούμενο υπερσυγκέντρωση και υπερσυγκεντροποίηση, να προωθήσει μια ολοένα και μεγαλύτερη υποαπασχόληση του παραγωγικού δυναμικού, ώστε έτσι να μπορέσει να τροφοδοτήσει την ξέφρενη αναζήτηση της τεχνολογικής καινοτομίας που θα επέτρεπε το πλησίασμα του στόχου της αναδιάρθρωσης, δίνοντας πλεονεκτήματα στα τμήματα του κεφαλαίου που θα το επιτύγχαναν. Το χτύπημα των εργατικών κινημάτων και των κατακτήσεων των εργαζομένων, όλων των "αναχρονισμών", όπως αποκαλούσε τις κατακτήσεις αυτές ο οικονομικός και πολιτικός κόσμος, ο "αντισυντεχνιακός" αγώνας κλπ, αποτελούσαν και αποτελούν την άλλη πλευρά της αναδιάρθρωτικής κίνησης. Χωρίς αυτήν, το άδειασμα του "παραγωγικού εργαστηρίου" από μια ομογενοποιημένη εργατική δύναμη δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί. Οι αλλαγές και τροποποιήσεις αυτές συντελούνται μέσα σε ένα περιβάλλον κρίσης και έντονου ανταγωνισμού, στο περιβάλλον του σύγχρονου παγκόσμιου οικονομικού πολέμου ανάμεσα στα βασικά κέντρα του καπιταλιστικού κόσμου. Δηλαδή μέσα σε μια αδιάκοπη πορεία για τη συντριβή των φραγμών που ορθώνει το ένα υποσύνολο απέναντι στο άλλο, στο όνομα της απόκτησης "ελεύθερων χώρων".

Πάνω σε αυτήν τη διαρκώς μεταβαλλόμενη υλική βάση, πάνω σε αυτήν την ταυτόχρονη διαδικασία αναδίπλωσης και επέκτασης του κεφαλαίου, αναπτύχθηκε ο "νομαδισμός" του, δρομολογήθηκαν τα "άλματα στο άυλο", φτάσαμε στο "σφαιρικοποιημένο" καπιταλισμό, οδηγηθήκαμε στην ανάπτυξη και κυριαρχία των πολυκλαδικών πολυεθνικών μονοπωλίων και στο δημιούργημά τους, την "οικονομία-κόσμος" ή "κοσμοοικονομία".

37. Το κεφάλαιο, αναπτύσσοντας τις παραγωγικές του δυνάμεις, μειώνει την αναγκαία κοινωνικά εργασία - αλλά πρέπει διαρκώς να βρίσκει τρόπους να μεγαλώνει την υπερεργασία, είτε απόλυτα είτε σχετικά. Η ζωντανή εργασία είναι αυτή που αξιοδημιουργεί, που προσθέτει αξία, και το κεφάλαιο (σαν σχέση) δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς τη διαρκή και μεγαλύτερη παραγωγή υπερεργασίας, υπεραξίας.

Το κεφάλαιο λοιπόν, ενώ προσπαθεί να μειώσει στο ελάχιστο τη ζωντανή εργασία, να τη συμπίεσει σε αόριστο βαθμό, να τη διώξει από το εργαστήριο, να δημιουργήσει το εργοστάσιο χωρίς εργάτες, την ίδια στιγμή είναι υποχρεωμένο να χρησιμοποιεί, να εκμεταλλεύεται την εργατική δύναμη για να μπορεί να αποσπά υπεραξία. Ετούτος είναι ο λόγος που σήμερα πλάι στις πιο εξελιγμένες μορφές παραγωγής συνυπάρχουν και αναβιώνουν και οι πλέον αναχρονιστικές και ξεπερασμένες. Η διαφοροποίηση αυτή είναι αναγκαία, γιατί χωρίς αυτήν απλά δεν θα είχαμε απόσπαση υπεραξίας. Συνεπώς ο καπιταλισμός, το κεφάλαιο, χωρίς ζωντανή εργασία, χωρίς εργατική τάξη δεν μπορεί να υπάρξει και ούτε θα υπάρξει. Το πέρασμα, επομένως, σε ένα νέο στάδιο ύπαρξης του καπιταλισμού, το μεταβιομηχανικό στάδιο, στο οποίο έχει εξαλειφθεί η εργατική τάξη, ή παίζει ασήμαντο ρόλο στην παραγωγική διαδικασία, ή είναι ένας προπαγανδιστικός μύθος, που όμως έχει τη χρησιμότητά του. Ο οικονομικός και κοινωνικός στόχος της αναδιάρθρωσης (μείωση κόστους και άδειασμα της ομογενοποιημένης τάξης από το εργαστήριο) έχει ανάγκη από την ιδεολογία, την πολιτική κλπ για να επιτευχθεί.

Βασικό ρόλο παίζει εδώ η διαδικασία που ξεκίνησε στις αρχές του αιώνα μας, αλλά έχει ενταθεί μετά το 1929-31 και έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις στις μέρες μας, η πραγματική υπαγωγή της

επιστήμης και της τεχνικής στο κεφάλαιο. Τα συνθήματα για γνώση= δύναμη εκφράζουν ακριβώς αυτήν την κατάσταση. Τώρα στο μεταβιομηχανικό μοντέλο τον κύριο ρόλο τον παίζει η γνώση, η πληροφορία (για τους αστούς η γνώση= πληροφορία). Η "επανάσταση" στις τεχνολογίες ελέγχου και διεύθυνσης της παραγωγής, που έγινε μοιραία χάρη στις εφαρμογές της μικροηλεκτρονικής και των υπολογιστών στην παραγωγική διαδικασία, οδηγεί στην αυθαίρετη εξίσωση πως παραγωγή = γνώση ή πληροφορία.

Το "άλμα στο άυλο" που τόσο προπαγανδίζουν οι ιθύνοντες και λάτρεις του τεχνολογικού ντετερμινισμού, δεν είναι τίποτα άλλο από την υλική, υλικότατη προσαρμογή της παραγωγικής βάσης στις δυνατότητες που οι νέες τεχνολογικές δυνατότητες παρέχουν. Το αποτέλεσμα του "άλματος στο άυλο" είναι και αυτό υλικότατο, και οδηγεί στη μείωση του κόστους με τη συμπίεση ή την εξάλειψη της ζωντανής εργασίας και το άδειασμα της ομογενοποιημένης εργατικής δύναμης από τους τομείς αιχμής.

38. Αν ειδοωθεί "σφαιρικά", το μοντέλο αυτό μπορεί να περιγραφεί ως εξής: Υπάρχει ένας πυρήνας που θεωρείται το κέντρο και ο αποφασιστικός τύπος της παραγωγής (η "οικονομία-κόσμος"), που αυτός θα συστέλλεται και διαστέλλεται σύμφωνα με την κάθε φορά συγκυρία. Γύρω από τον πυρήνα θα υπάρχει ένας γαλαξίας από περιφερόμενα "ηλεκτρόνια"- παραρτήματα που θα υπηρετούν, θα δίνουν συνοχή σε όλο το σύστημα, τροφοδοτώντας το με τις αναγκαίες υπερβολές, ή θα είναι πηγές χρησιμοποίησης μιας ζωντανής εργασίας. Στον πυρήνα όλα θα λειτουργούν με ένα μίνιμουμ απαραίτητης εργατικής δύναμης. Η παραγωγική εργασία, οι παραγωγικοί εργάτες δεν θα ξεπερνούν το 10% που, δίπλα στο 90% της στρατιάς της γνώσης, θα αποτελούν το προσωπικό μιας μονάδας αιχμής - έτσι τουλάχιστον διατείνονται οι πιο τολμηροί προπαγανδιστές του μεταβιομηχανικού μοντέλου.

Ένας άλλος τρόπος "σφαιρικής" παρουσίασης του μοντέλου αυτού είναι η τριτοποίηση των οικονομικών, δηλαδή η κυριαρχία του τομέα των υπηρεσιών που λειτουργούν με την πληροφορία (και είπαμε πως πληροφορία= γνώση) και ο μαρasmus του δευτερογενούς τομέα, δηλαδή της βιομηχανίας. Αρα εισόδος στη μεταβιομηχανική εποχή.

Πρόκειται για μια πραγματικότητα παραστάσεων. Που φυσικά για την κατασκευή τους χρησιμοποιούνται υλικά-τάσεις που δίνει η πραγματικότητα, αλλά το αποτέλεσμα είναι μια εικονική (ψεύτικη) πραγματικότητα.

Ποια είναι τα σημεία που προβάλλει το μοντέλο αυτό;

Πρώτο, ότι η εργατική τάξη, αν δεν έχει εξαφανιστεί, μειώνεται, και σίγουρα δεν παίζει αποφασιστικό ρόλο στην παραγωγή και δεν είναι η μόνη αξιοδημιουργός δύναμη. Αρα όλος ο μαρasmus είναι παρωχημένος, είναι για πέταμα. Κάτι μπορεί να έλεγε για την εποχή του βιομηχανισμού, τώρα για το μεταβιομηχανισμό δεν λέει τίποτα.

Δεύτερο, υπάρχει ένας πυρήνας, υπάρχει ένα κέντρο που αυτό είναι η "κοσμοοικονομία" όπως τον δημιουργούν οι πραγματικοί παράγοντες της σύγχρονης οικονομίας, οι πολυεθνικές πολυκλαδικές εταιρείες. Όλα τα υπόλοιπα υπάρχουν και έχουν ένα λόγο ύπαρξης μόνο αν υπηρετούν αυτόν τον πυρήνα, αυτό το κέντρο.

Τρίτο, οδηγούμαστε σε μια τριτοποίηση της κοινωνίας, όλα θα είναι υπηρεσίες και σε όλα θα κυριαρχεί η πληροφορία/ γνώση, και ποιος τα κατέχει όλα αυτά; Ποιος είναι σε θέση να τα παράξει; Μόνο ο "πυρήνας", επομένως η μόνη πραγματική λύση είναι να έχει κάποιος κάποια χρησιμότητα γι' αυτόν τον πυρήνα, κάποιο συμπληρωματικό ρόλο, αλλιώς είναι χαμένος.

Είναι φανερό ότι αυτό το μοντέλο υπηρετεί την επιχειρούμενη μοντελοποίηση-τέρας σε πλανητική κλίμακα και δεν έχει τίποτα το "αντικειμενικό", είναι διαποτισμένο με την ταξικότητα της αναδιάρθρωσης, της αντεπανάστασης.

39. Η πραγματικότητα είναι "λίγο" διαφορετική.

Η κρίση αναγκάζει σε μια υπολειμτική του υπάρχοντος παραγωγικού δυναμικού. Υπολογίζεται ότι τίθεται σε λειτουργία μονάχα το 65 με 70% του υπάρχοντος παραγωγικού μηχανισμού παγκοσμίως.

Παρατηρείται μια σημαντική αποβιομηχάνιση, ειδικά των μητροπολιτικών κέντρων του ανεπτυγμένου καπιταλισμού. Η αποβιομηχάνιση όμως σαν τάση συνδέεται με το φουλάρισμα των μητροπολιτικών κέντρων σε τομείς αιχμής και με την παράλληλη μεταφορά μέρους των βιομηχανικών δραστηριοτήτων σε άλλες περιοχές. Αυτή η γεωγραφική μετατόπιση μέρους της βιομηχανικής παραγωγής αποτελεί ένα τμήμα της "νομαδοποίησης" του κεφάλαιου.

Σε καμιά περίπτωση όμως η αποβιομηχάνιση δεν φτάνει τους αριθμούς του μεταβιομηχανικού μοντέλου στην καρδιά του ανεπτυγμένου καπιταλιστικού κόσμου. Και εκεί καρδιά όλου του συστήματος είναι το βιομηχανικό προλεταριάτο. Η απασχόληση στη βιομηχανία στις ανεπτυγμένες χώρες, παρ' όλη τη σχετική της μείωση, παραμένει σε ποσοστά της τάξης του 28-33% του ενεργού πληθυσμού και αποτελεί το σκληρό πυρήνα του προλεταριάτου.

Πίσω από τους όρους "τριτοποίηση" και "υπηρεσίες" κρύβεται μια τεράστια στατιστική αλχημεία των αστών. Μια σειρά βιομηχανικοί τομείς χαρακτηρίζονται υπηρεσίες (ειδικά οι βιομηχανίες αιχμής) και έτσι φτάνουμε σε κάποια συσχέτιση με τα προβαλλόμενα μοντέλα.

Για μια μελέτη σχετικά με τη βιομηχανική απασχόληση, διαλέχθηκαν 14 διαφορετικές χώρες: η Αίγυπτος και η Αλγερία, το Μεξικό και η Βραζιλία, τέσσερις ασιατικές χώρες (η Κίνα, η Ινδονησία, η Ινδία και η Κορέα), η Τουρκία και η Ρωσία, καθώς και τέσσερις "μεγάλες" χώρες (ΗΠΑ, Ιαπωνία,

Γαλλία και Γερμανία).

Η συνολική απασχόληση στις 4 τελευταίες είχε την εξής εξέλιξη: από 211 εκατομμύρια το 1984 πέρασε σε 232 το 1989, για να φτάσει τα 236 το 1992.

Στις υπόλοιπες 10 χώρες του δείγματος, η συνολική απασχόληση περνά από τα 736 εκατομμύρια το 1984-85 στα 885 το 1992. Καταγράφουν μια αύξηση περίπου 20%. Φυσικά υπάρχουν μια σειρά διαφοροποιήσεις από χώρα σε χώρα. Για παράδειγμα στη Ρωσία από το 1989 και ύστερα έχουμε όχι ανάπτυξη της απασχόλησης, αλλά τρομερή συρρίκνωσή της.

Αν τώρα δούμε τη βιομηχανική απασχόληση στις 4 ανεπτυγμένες χώρες του δείγματος, θα παρατηρήσουμε πως, από 49 εκατομμύρια απασχολούμενους το 1984-85, φτάνουμε το 1992 σε κάτι παραπάνω από 48 εκατομμύρια, με μια διαφοροποίηση: Έχουμε αύξηση της βιομηχανικής απασχόλησης σε Γερμανία και Ιαπωνία, και μια μείωση σε ΗΠΑ και Γαλλία.

Αν θελήσουμε να δούμε τη βιομηχανική απασχόληση σε μια υποομάδα αποτελούμενη από Βραζιλία, Κορέα, Τουρκία, και Ινδονησία, θα παρατηρήσουμε πως, από 18 εκατομμύρια το 1984, περνάμε στα 24,5 εκατομμύρια το 1992.

Αν τώρα παρατηρήσουμε τη συμμετοχή του βιομηχανικού προϊόντος στο ΑΕΠ, θα δούμε πως ο μέσος όρος των 14 χωρών το 1970 ήταν 36%. Πρέπει να προσέξουμε ότι και σε αυτή την περίπτωση έχουμε σημαντικές αποκλίσεις, με "άκρα" την Ινδονησία (το βιομηχανικό προϊόν αντιπροσωπεύει το 19%) και την πρώην ΕΣΣΔ (66,5%).

Το 1993 ο μέσος όρος έχει μια μικρή αλλαγή. Από 36% έχει περάσει στο 37%, που μοιάζει σαν μια ανεπαίσθητη αλλαγή. Αν όμως δούμε από κοντά κάθε χώρα, θα διαπιστώσουμε πως όλες οι χώρες που είχαν μια σημαντική βιομηχανοποίηση καταγράφουν μια πτώση της βιομηχανίας στη συμμετοχή της στο ΑΕΠ, ενώ οι χώρες της περιφέρειας καταγράφουν μια άνοδο της βιομηχανικής συμμετοχής, εκτός από δύο (Αίγυπτος-Μεξικό), στις οποίες η συμμετοχή της βιομηχανίας στο ΑΕΠ είναι στις αρχές της δεκαετίας του Α90 μικρότερη από αυτήν που ήταν το 1970. Η εκβιομηχάνιση στην παλιά και νέα περιφέρεια του κόσμου προωθείται με διαφορετικούς ρυθμούς.

Το γενικό συμπέρασμα, όχι μόνο από αυτήν τη μελέτη αλλά και από άλλα στοιχεία, είναι το ακόλουθο: Ο παγκόσμιος πληθυσμός που απασχολείται με τη βιομηχανία στα 25 τελευταία χρόνια όχι μόνο δεν μειώθηκε, αλλά και μετατοπίστηκε από τις χώρες του "κέντρου" στις νέες και παλιές περιφέρειες. Στο μητροπολιτικό ιμπεριαλιστικό κέντρο από 40% το 1970 περάσαμε στο 37,5% το 1980 και στο 33% το 1993. Στην "περιφέρεια", από 17% το 1970, περάσαμε στο 22% το 1980 και στο 22,5% το 1993. Όμως τέτοια στοιχεία και αναλύσεις δεν θα τις κάνουν οι διαφημιστές του μεταβιομηχανικού μοντέλου, γιατί τότε θα αχρηστευτεί η λειτουργία του.

40. Ο καπιταλισμός στην ιστορία του γνώρισε διάφορες σταυροφορίες εξορθολογισμού, με σημαντικότερη αυτήν που επέφερε ο ταηλορισμός και η λεγόμενη επιστημονική οργάνωση της εργασίας στις πρώτες δεκαετίες του αιώνα μας. Η πιο σύγχρονη μορφή εξορθολογισμού του καπιταλισμού ήρθε από τη χώρα του ανατέλλοντος ηλίου, τη χώρα που για χρόνια θαυμάζονταν για τις "κοινωνικές καινοτομίες" (συνδυασμό προχωρημένων καπιταλιστικών εφαρμογών και φεουδαρχικών υποτίθεται καταλοίπων), την Ιαπωνία, που πρόσφατα μαστίζεται από τα κύματα της κρίσης. Η τελευταία λέξη του εξορθολογισμού πήρε το όνομα τογιοτισμός ή ονισμός (από το όνομα του Ιάπωνα Οηνο). Αυτά είναι νέα συστήματα παραγωγικότητας, τα οποία έχουν ως κεντρική ιδέα την προώθηση της παραγωγής με βάση τις πωλήσεις, και όχι παραγωγή για πώληση: η διαφορά βρίσκεται στο ότι ο τογιοτισμός αποφεύγει τη δημιουργία αποθεμάτων εμπορευμάτων, αφού προωθεί την παραγωγή "στη στιγμή" μόνο των εμπορευμάτων για τα οποία υπάρχουν ήδη παραγγελίες. Δηλαδή παραγγελία- παραγωγή- ορθολογική σχέση με προμηθευτές, υπεργολαβίες ρυθμιζόμενες αυστηρά. Ο τογιοτισμός αποσκοπούσε και αποσκοπεί στην αντιμετώπιση της "αστάθειας της αγοράς". Τα γιαπωνέζικα ζαϊμπάτσου (πολυκλαδικά μονοπώλια) μπορούν να εφαρμόζουν τον τογιοτισμό και να έχουν τεράστια κέρδη και από αυτόν, όπως άλλωστε και από όλες τις χρηματιστηριακές τους δραστηριότητες, μόνο εφόσον φορτώσουν ένα τεράστιο βρόγχο στον υπεργολαβικό προς αυτούς τομέα (66% της συνολικής εθνικής μεταποιητικής βιομηχανίας λειτουργεί υπεργολαβικά προς τα ζαϊμπάτσου) και με την τρομακτική φυσική αποστράγγιση και την αποστράγγιση της αγοραστικής δύναμης των γιαπωνέζων εργαζομένων.

40. Όμως το μοντέλο στην εκδοχή του σκληρού πυρήνα, που αγκαλιάζει ένα 10% παραγωγικής εργασίας, ενώ όλο το υπόλοιπο είναι γνώση και πληροφορία, δίνει την αφορμή να μιλήσουμε για τον πραγματικό σκληρό πυρήνα του κεφάλαιου στη φάση του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού. Πρόκειται για τις πολυεθνικές εταιρείες-επιχειρήσεις και τις τροποποιήσεις που αυτές και η δράση τους έχουν επιφέρει στην παγκόσμια διάρθρωση της οικονομίας. Δηλαδή πρέπει να μιλήσουμε για τα μονοπώλια του σήμερα, για τα πολυκλαδικά πολυεθνικά μονοπώλια.

Το Κέντρο Μελετών του ΟΗΕ για τις πολυεθνικές (που καταργήθηκε το 1993) έδινε στην τελευταία του έκθεση ορισμένα αποκαλυπτικά στοιχεία: Ο συνολικός τζίρος των πολυεθνικών αντιπροσωπεύει πάνω από το 25% του παγκόσμιου ακαθάριστου προϊόντος (οι αστικές στατιστικές μετρούν περί τις 35.000 πολυεθνικές εταιρίες και 170.000 θυγατρικές τους σε ολόκληρο τον κόσμο. Δεν είναι όλες αυτές πολυεθνικά πολυκλαδικά μονοπώλια).

Όμως οι 200 μεγαλύτερες από αυτές τις πολυεθνικές, ενώ ιδιοποιούνται το 1/4 και πάνω του παγκόσμιου ακαθάριστου προϊόντος, απασχολούν μονάχα το 3% του παγκόσμιου ενεργού πληθυσμού. Στις ανεπτυγμένες περιοχές απασχολούν το 10% (να ο μαγικός αριθμός που λέγαμε)

της συνολικής απασχόλησης. Στο νότο απασχολούν κάτι λιγότερο από το 1% της συνολικής απασχόλησης.

Όταν λοιπόν το 1/4 της παγκόσμιας παραγωγής είναι υπόθεση "οικογενειακή", αυτό έχει τεράστιες συνέπειες για την παγκόσμια μοντελοποίηση. Καταρχήν να διευκρινισθεί ότι αυτό το 1/4 (που αντιπροσωπεύει 1 τρισεκατομμύριο 200 δισεκατομμύρια δολάρια) είναι γενικά "παραγωγή", δηλαδή εκφράζει αγαθά και υπηρεσίες. Δηλαδή "ύλη" και "ενέργεια" ή άυλο. Για τη χρονιά 1991-92 είχε υπολογιστεί πως το ποσό αυτό αφορούσε 10% εμπορικές συναλλαγές, και το υπόλοιπο 90% άυλα. Η σχέση αυτή αλλάζει ανάλογα με τη "συγκυρία" και τις απαιτήσεις του σκληρού πυρήνα, που έχει πλέον αυτονομηθεί σε μεγάλο βαθμό και παίζει το ρόλο του ηγέτη, του leader όλης της παγκόσμιας οικονομίας.

Αυτές οι πολυεθνικές είναι η σύγχρονη διεθνής "κοινωνία των πολιτών", είναι η "οικονομία-κόσμος" ή "κοσμοοικονομία". Ο πυρήνας, η ατμομηχανή της παγκόσμιας καπιταλιστικής οικονομίας.

Ο "κόσμος" αυτός είναι κλειστός στην κορυφή, αλλά στέκεται γιατί ηγεμονεύει στη "βάση". Ανάλογα με την εκτίμηση του κόστους αναπτύσσει ή συστέλλει τα δίκτυα των υπεργολαβιών οριζόντια και κάθετα, έτσι που συνυπάρχουν οι πιο μοντέρνες τεχνικές με τις πιο απαρχαιωμένες. Ενώ ηγεμονεύει και κάνει να εξαρτιούνται από αυτόν τεράστιες κλίμακες, οικονομικές και κοινωνικές, δεν μπορεί να κάνει χωρίς όλους αυτούς πάνω στους οποίους ηγεμονεύει και είναι εξαρτημένοι από αυτόν. Η ανάπτυξή του θα ήταν αδύνατη δίχως την εθνική και διεθνή κρατική εξουσία και ενάντιά της. Συστέλλεται και διαστέλλεται ανάλογα με τους συσχετισμούς δυνάμεων στον κόσμο, περιφερειακά αλλά και "εθνικά". Ο "κόσμος" αυτός προέρχεται από διαφορετικές αφετηρίες, και γι' αυτό η ιστορία των μερών του παρουσιάζει ιδιαιτερότητες ("εθνικές", "περιφερειακές"), αλλά και ιδιαίτερες "στιγμές" συνεννόησης, συμφωνιών, κοινών επιδιώξεων, με ταυτόχρονες συγκρούσεις και αντιπαράθεσεις. Ο ανταγωνισμός και η μάχη για κυριαρχία έχουν τον εξής κανόνα: καμιά συμφωνία ή συνεννόηση δεν είναι τελεσίδικη.

Οι πολυεθνικές εκφράζαν και εκφράζουν το βαθμό συγκέντρωσης και συγκεντροποίησης της οικονομίας σε εθνική και διεθνή κλίμακα, και ποσοτικά αυτό δείχνεται μέσα από τα στοιχεία της πρώην υπηρεσίας του ΟΗΕ.

Οι πολυεθνικές, σε συνδυασμό με τα κράτη-μητροπόλεις τους, αντιμετώπισαν την κρίση. Για παράδειγμα, δεν φαίνεται να έχουν επηρεαστεί συνολικά από την κρίση: Ο συνολικός τους τζίρος, από 3 τρισεκατομμύρια δολάρια το 1982, πέρασε σε 5,9 τρισεκατομμύρια το 1992. Το μερίδιο στο παγκόσμιο ΑΕΠ πέρασε, από 24,2% το 1982, σε 26,8 το 1992.

Από τις 200 μεγαλύτερες πολυεθνικές επιχειρήσεις, οι 172 ανήκαν σε πέντε χώρες: ΗΠΑ, Ιαπωνία, Γαλλία, Γερμανία και Αγγλία.

Στις 200 πρώτες σημειώθηκαν αρκετές ανακατατάξεις. Οι αμερικανικές πολυεθνικές, που αριθμούσαν 80 το 1982, σε μια δεκαετία μειώθηκαν σε 60. Οι ιαπωνικές, από 35 αυξήθηκαν σε 54. Αύξηση παρουσίασαν οι γερμανικές και οι γαλλικές, μείωση οι βρετανικές. Σημαντική θέση έχουν οι ελβετικές, που από 2 το 1982 πέρασαν σε μια δεκαετία στις 8. Και οι κορεάτικες.

Στελέχη αυτών των πολυεθνικών επανδρώνουν τις κυβερνήσεις στις χώρες της "οικονομίας-κόσμος" (τα βασικά ιμπεριαλιστικά κέντρα) και τα διεθνή οικονομικά δίκτυα (ΔΝΤ, Παγκόσμια Τράπεζα, ΟΟΣΑ κλπ), αλλά και τους διεθνείς πολιτικούς οργανισμούς (ΟΗΕ, NATO, ΔΑΣΕ, περιφερειακές ολοκληρώσεις κλπ κλπ).

Όταν μιλάμε για πολυκλαδικά πολυεθνικά μονοπώλια, μιλάμε για επιχειρήσεις που ο κύκλος εργασιών τους ξεπερνά τους προϋπολογισμούς πολλών κρατών, μιλάμε για κολοσσούς που έχουν δράση σε όλες τις σφαίρες της διεθνούς οικονομίας, διαθέτουν δικά τους χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, είναι σε μεγάλη διαπλοκή με τις κρατικές οντότητες. Έχουν τη δυνατότητα να κινητοποιούν τεράστια ποσά για την αναζήτηση των τεχνολογικών καινοτομιών κλπ. Τα μονοπώλια αυτά δημιουργούν δίκτυα παραγωγής σκορπισμένα σε όποιο μέρος του πλανήτη είναι συμφερότερο για αυτά, και ελέγχουν δίκτυα κατανάλωσης και ροής κεφαλαίων από τα οποία εωφελείται μια συντριπτική μειοψηφία του παγκόσμιου πληθυσμού, η διεθνοποιημένη και σφαιρικοποιημένη μονοπωλιακή μεγαλοαστική τάξη.

Οι πολυεθνικές είναι οι άμεσοι φορείς της νομαδοποίησης και της ευλυγισίας του κεφάλαιου, αφού έχουν όλη την πληροφορία και τη γνώση και έχουν την τεχνολογική δυνατότητα να σκορπίσουν την παραγωγή, το εργαστήριο, αλλά και όλες τις υπηρεσίες τους, με στόχο και σκοπό την απομύζηση υπεραξίας σε διεθνικό επίπεδο. Το πληροφοριακό δίκτυο που ύφαναν, και σε αυτό έχουν εγκλωβίσει και από αυτό εξαρτήσει την οικονομική δραστηριότητα σε ολόκληρο τον πλανήτη, αποτελεί το νευρικό σύστημα του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού. Αποτελεί την απαραίτητη βάση που δίνει τη δυνατότητα ευλυγισίας στο κεφάλαιο, επιτρέπει τη διασπορά των επιχειρήσεων σ' όλο τον πλανήτη, κάνει δυνατή την απόρριψη της ζωντανής εργασίας, αλλά και την απομύζηση υπεραξίας σε πρωτοφανή βαθμό σε πλανητική κλίμακα.

Όμως υπάρχει μια άλλη πλευρά του ηλεκτρονικού πληροφοριακού νομαδισμού του κεφάλαιου, που δημιούργησε μια άλλη "βιομηχανία", τη χρηματιστική.

41. Στην κρίση υπερσυσσώρευσης υπάρχουν κεφάλαια που δεν βρίσκουν διέξοδο λόγω της πτώσης του ποσοστού κέρδους. Έτσι δεν επενδύονται σε παραγωγικές δραστηριότητες, αλλά δεν μπορούν και να μένουν "ακίνητα", αχρησιμοποίητα. Η μόνη οικονομία που κυριολεκτικά ανθεί μέσα στην κρίση και αναπτύσσεται με τρελούς ρυθμούς είναι η χρηματιστική. Η απελευθέρωση των

χρηματιστικών αγορών, όρος για τον οποίο πάλεψε σκληρά -και τα κατάφερε- το χρηματιστικό κεφάλαιο, αποτέλεσε μια από τις πιο κερδοφόρες τοποθετήσεις των συνωστιζόμενων κεφάλαιων. Ταυτόχρονα όμως υπήρξε και είναι το πεδίο μιας πλανητικής κερδοσκοπίας που γίνεται σε βάρος της μικρής αποταμίευσης, αλλά και συνολικά σε βάρος των εργαζόμενων και των λαών σε ολόκληρο τον κόσμο.

Για να πάρουμε μια γεύση της γιγάντωσης της "οικονομίας των χαρτιών" και της απόστασης που αυτή έχει από την πραγματική οικονομία, στην εποχή του Κέηνς η σχέση ήταν 2 προς 1 ανάμεσα στην οικονομία των χαρτιών και στην πραγματική οικονομία. Σήμερα η σχέση έχει φτάσει στο 50 προς 1! Τα "νέα προϊόντα" της χρηματιστικής οικονομίας, δηλαδή όλες οι επινοήσεις και τα κόλπα των χρυσών γιάπης γύρω από το παιχνίδι, το τζογάρισμα με μετοχές, νομίσματα, ομόλογα κλπ, υπερτριπλασίασαν το μέγεθος του τζίρου τους μέσα σε δύο χρόνια (1992-94). Τη στιγμή αυτή έχουν καταγραφεί περί τα 1.200 τέτοια "νέα προϊόντα". Το ύψος των εμπονομαζόμενων "παραγώγων" χρηματιστικών προϊόντων έχει φτάσει στο διπλάσιο του ΑΕΠ της μεγαλύτερης οικονομίας στον κόσμο, αυτής των ΗΠΑ.

Οι ημερήσιες συναλλαγές στις αγορές συναλλάγματος ακολουθούν και αυτές έναν ανάλογο ρυθμό: Το 1986 ήταν της τάξης των 290 δισεκατομμυρίων δολαρίων, το 1990 ανέρχονταν σε 700 δισεκατομμύρια δολάρια, και το 1994 σε 1.000 δισεκατομμύρια δολάρια.

Στις μέρες μας δεν υπάρχει καμιά οικονομία στο κόσμο που να μην είναι συνδεδεμένη με αυτήν την οικονομία των χαρτιών. Η οικονομία αυτή είναι απαραίτητη για την "οικονομία-κόσμος", για να μπορεί να απομυζά και να εκμεταλλεύεται την εργατική δύναμη σε πλανητική κλίμακα. Όταν στήνεται η χρεομηχανή, είναι όλο αυτό το διευρυμένο σύστημα της χρηματοοικονομίας που ενεργοποιείται. Τα δάνεια δίνονται από αυτό το σύμπλεγμα, αλλά αυτό με τη σειρά του καθορίζει τους όρους αποπληρωμής και εξυπηρέτησης του χρέους. Όταν το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα εξαγγέλλουν προγράμματα "διαρθρωτικής προσαρμογής" σαν προϋπόθεση για να χορηγήσουν δάνεια και να "στηρίξουν" οικονομίες, στην ουσία οδηγούν σε μια διάλυση και αφαίμαξη των "βοηθούμενων" χωρών. Όταν, τέλος, το χρέος τζογάρεται στις διεθνείς χρηματαγορές, όταν η διαχείριση των ελλειμμάτων στηρίζεται και σε αυτές, τότε γίνεται φανερή η σχέση που έχει η εικονική οικονομία, η οικονομία των χαρτιών, με τις διαδικασίες απομύζησης της παγκόσμιας παραγόμενης υπεραξίας. Τέλος, με το μηχανισμό της χρηματιστικής βιομηχανίας επικροτείται η διοχέτευση των πόρων για τη στήριξη των μητροπόλεων, ώστε να είναι κατορθωτά τα διάφορα άλματα στο άυλο, να μπορεί να κυριαρχεί η "οικονομία-κόσμος".

Αυτή η οικονομία-καζίνο (ο χαρακτηρισμός δόθηκε από αστικό χώρο) δεν είναι μια εκτροπή, ένα ξένο σώμα σε ένα σύστημα, αλλά αποτελεί όρο για τη διαίωσή του. Ο τωρινός παγκοσμιοποιημένος καπιταλισμός θα ήταν αδύνατος δίχως αυτήν. Είναι σάρκα από τη σάρκα της. Το άυλο, το πραγματικό άυλο στην αποθέωσή του. Το άυλο αλλά και το παρασιτικό μαζί.

42. Ζούμε όπως μας λένε στο σφαιρικοποιημένο, διεθνοποιημένο καπιταλισμό, στο πλανητικό χωριό, στην παγκοσμιοποιημένη αγορά. Πέρα από τις πολυεθνικές, υπάρχουν και άλλοι ενεργοί παράγοντες και ηγέτες αυτού του κόσμου: οι υπερεθνικοί ή διεθνικοί οργανισμοί. Τέτοιοι είναι το ΔΝΤ, η Παγκόσμια Τράπεζα, αλλά και η ΕΕ, η NAFTA, ο ΟΠΕΚ, ο ΟΗΕ κλπ. Μπορούμε να ξεχωρίσουμε δύο είδη τέτοιων μονοπωλιακών ενώσεων:

α) τις υπερεθνικές ολοκληρώσεις, δηλαδή τους οργανισμούς που συγκροτούν διάφορες χώρες που έχουν κύριο ρόλο τη διεύρυνση και απελευθέρωση της αγοράς μέσα στους ιδιαίτερους ιμπεριαλιστικούς πόλους. Αυτή η διαδικασία χρησιμεύει στα πολυεθνικά πολυκλαδικά μονοπώλια για να μπορούν να δημιουργήσουν μια υπερταχύτητα μέσα στον εσωτερικό χώρο του πόλου στον οποίο κυριαρχούν, να διοχετεύσουν κύματα της κρίσης προς τα ασθενέστερα μέρη, δορυφοροποιώντας τα σε μεγάλο βαθμό, έτσι ώστε να ανταπεξέλθουν στον ανταγωνισμό με τους άλλους ιμπεριαλιστικούς πόλους. Τέτοια είναι η περίπτωση της ΕΕ, ή της NAFTA στη βόρεια

Αμερική
β) τους υπερεθνικούς οργανισμούς που παίζουν πιο έντονο ρόλο, που στέκονται σε ένα ψηλότερο επίπεδο από την κάθε ξεχωριστή χώρα και έχουν σαν περιεχόμενο την προώθηση και σχεδιοποίηση σφαιρικών στρατηγικών απάντησης στην καπιταλιστική κρίση. Τέτοιοι οργανισμοί είναι το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα, που υπαγορεύουν νόμους για τις πολιτικές που θα εφαρμοστούν από τα εθνικά κράτη. Αποτελούν τους πραγματικούς οικονομικούς χωροφύλακες της "οικονομίας-κόσμος". Υπάρχει μια άμεση ουσιαστική και οργανική διαπλοκή ανάμεσα στα πολυκλαδικά μονοπώλια και τους υπερεθνικούς οργανισμούς και τις υπερεθνικές ολοκληρώσεις. Και τα μεν και τα δε είναι άμεσα στηρίγματα του ιμπεριαλισμού στην εξέλιξή του. Ο ιμπεριαλισμός δεν μπορεί να νοηθεί απλά σαν μια εξωτερική πολιτική που στηρίζεται σε κανονιοφόρους και στη στρατιωτική πλευρά της επέκτασής του. Ο ιμπεριαλισμός πρέπει να νοείται πρώτα απ' όλα στη βάση του κύριου χαρακτηριστικού του, που είναι η δράση των μονοπωλίων και η τεράστια συγκέντρωση και συγκεντροποίηση που λαμβάνει χώρα λόγω αυτής της δράσης. Σε κάθε τομέα, 3-4 πολυκλαδικά μονοπώλια ελέγχουν πάνω από το 50% της παγκόσμιας οικονομίας. Και αυτά δεν μπορούν να νοηθούν έξω από τις ιμπεριαλιστικές ενώσεις, που είναι απαραίτητες για την ύπαρξη και δράση των μονοπωλίων.

Το ερώτημα που τέθηκε και πονοκεφαλιάζει πολλούς αναλυτές είναι ο ρόλος και η σχέση που έχει πλέον το εθνικό κράτος μέσα στο σφαιρικοποιημένο καπιταλισμό.

43. Σύμφωνα με μερικούς μελετητές, η μετατόπιση των πολυεθνικών στο παντού και πουθενά, που οδηγεί στην παγκοσμιοποίηση και τη νομαδοποίηση, οδηγεί σε μια κατάσταση όπου η εθνική βάση που είχαν οι πολυεθνικές αποτελεί παρελθόν. Η νομαδοποίηση αυτή έχει σαν αποτέλεσμα τα κέντρα εξουσίας να μην βρίσκονται ούτε στην Ουάσιγκτον, ούτε στο Τόκιο, ούτε... ούτε... Επομένως, το κράτος όπως το γνωρίσαμε, σαν ρυθμιστής, ισορροπιστής, παραμερίζεται ή γίνεται απλός πρωτοκολλητής των αποφάσεων αυτών των ταυτόχρονα ιδεατών και πραγματικών κέντρων εξουσίας.

Αναμφισβήτητα, όλες οι αλλαγές που έχουν συντελεστεί έχουν επιφέρει μια κρίση της μορφής κράτος όπως το είχαμε γνωρίσει μέχρι σήμερα (εθνικό κράτος-βασικός τύπος συγκρότησης της εσωτερικής αγοράς και βασικός μοχλός της οικονομικής ζωής μιας χώρας κλπ). Όμως η γενίκευση προς μια κατεύθυνση της κρίσης αυτής αποτελεί ένα σφάλμα στο οποίο πέφτουν όσοι βυθίζονται μέσα σε στοιχεία και πλευρές της πραγματικότητας και στο τέλος κατασκευάζουν και αυτοί πραγματικότητα παραστάσεων. Φτάνουν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν δύο είδη κρατών: Τα κράτη, και μ' αυτό βέβαια εννοούν τα "μεγάλα" κράτη μαζί με τους υπερεθνικούς οργανισμούς από τη μια πλευρά, και τις "παγκοσμιοποιημένες" πολυεθνικές-κράτη από την άλλη. Τα πρώτα παρακμάζουν, τα δεύτερα κρίνουν τα πάντα, κι επομένως αυτό το γεγονός θέτει επί τάπητος το ζήτημα της ύπαρξης της μορφής κράτος με την έννοια που το γνωρίζουμε. Κι από 'κει αρχίζουν οι επαναλήψεις: το παγκόσμιο κράτος-επιχείρηση, ή μια επανάληψη πιο καθαρή της θεωρίας του υπερимπεριαλισμού.

Η "οικονομία κόσμος", με τη δράση των πολυεθνικών και των υπερεθνικών οργανισμών και ολοκληρώσεων, αναγκαστικά μορφοποίησε τις κάθε φορά ανάγκες της με τροποποιήσεις, αλλαγές στη μορφή κράτος. Η συνισταμένη των αναγκών σήμερα, που αυτές επιφέρουν τις τροποποιήσεις, είναι η αδιάκοπη κούρσα για κατάκτηση, η διατήρηση της ανταγωνιστικής θέσης που πραγματοποιείται μέσα από την παγκοσμιοποίηση. Αυτά αναγκαστικά τροποποιούν τη μορφή και το περιεχόμενο του σύγχρονου κράτους. Αλλά, και εδώ είναι η ουσία, η "οικονομία-κόσμος" είναι δεδομένη, δηλαδή αποτελείται από καπιταλιστικά μεγαθήρια με ιμπεριαλιστικούς μηχανισμούς, που αυτοί είναι μια σύνθεση "ανταλλαγών" ανάμεσα στη μορφή και το περιεχόμενο των επιμέρους τμημάτων αυτής της "οικονομίας-κόσμος" με τις αντίστοιχες μορφές του κράτους.

Στην κούρσα της παγκοσμιοποίησης αυτή η "διεθνής κοινωνία" προηγήθηκε από τα κράτη σε πολλά. Πιο απλά, από χρόνια τα κράτη "προωθούσαν" ή προσυπόγραφαν πράγματα που είχαν δρομολογήσει οι αντίστοιχες "κοινωνίες των πολιτών" (πολυεθνικές).

Η επέκταση, επομένως, των πολυεθνικών από το "πολυεθνικό" στο "παγκόσμιο" δεν σημαίνει ένα νομαδισμό που μεταφράζεται σε κόσμιο του "ομφάλιου λώρου" με την "εθνική εστία". Οι πολυεθνικές έχουν ανάγκη από την "προστασία" ή τη δύναμη που τους προσφέρει η αντίστοιχη "εθνική τους εστία".

Η αλήθεια είναι ότι τα εθνικά κράτη των ιμπεριαλιστικών χωρών ρίχνουν όλο το βάρος τους για να στηρίξουν τις πολυεθνικές τους. Αλλά ακόμα και μέσα στις υπερεθνικές ολοκληρώσεις κυρίαρχο ρόλο παίζουν οι ηγεμονεύουσες δυνάμεις, που εκμεταλλεύονται όλες τις ρυθμίσεις για την ενδυνάμωση της υπερταχύτητας που αντιπροσωπεύουν κυρίως οι δικές τους πολυεθνικές. Ακόμα, τα ιμπεριαλιστικά κράτη ρίχνουν όλο το βάρος τους για να προστατέψουν και να επιδοτήσουν τη δική τους οικονομία, ενώ ταυτόχρονα ρίχνονται στην παγκόσμια κούρσα με συνθήματα ενάντια σε κάθε προστατευτισμό, για άρση όλων των φραγμών στην ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων, εμπορευμάτων, με τη θεωρία και ιδεολογία του ελευθεροανταλλαγισμού. Τέλος, η κοσμοοικονομία δεν μπορεί να παγκοσμιοποιηθεί χωρίς να χρησιμοποιήσει τη δύναμη των όπλων της εθνικής της εστίας. Άρα έχει όλο και μεγαλύτερη ανάγκη από το κράτος.

Οι κυριαρχούμενες χώρες, οι χώρες που πρέπει να ξεχαρβάλωσουν κάθε οικονομική αυτόνομη υπόσταση για να αλωθούν από τη δράση των πολυεθνικών, βλέπουν στην κυριολεξία να μετατοπίζονται τα κέντρα αποφάσεων και τυπικά πλέον σε διεθνείς οργανισμούς, ή βλέπουν να πρέπει να υποχρεώνονται σε αναδιπλώσεις και συρρίκνωση των κυριαρχικών δικαιωμάτων που είχαν μια προηγούμενη περίοδο. Μιλώντας ο Λένιν για τον ιμπεριαλισμό, έλεγε πως πρέπει να γίνεται σαφής διάκριση ανάμεσα στην οικονομική του βάση και τις πολιτικές του τάσεις. Μέσα σε αυτήν την ανάλυση, ο Λένιν θεωρούσε εντελώς δυνατή την πλήρη υποδούλωση μιας χώρας από τον ιμπεριαλισμό μέσω της εξαγοράς των κοινοβουλίων, των πολιτικών, των δημόσιων λειτουργών. Σήμερα έχουμε προχωρήσει στη μετατόπιση, και τυπικά, πολλών αρμοδιοτήτων που είχαν τα εθνικά κράτη προς τους υπερεθνικούς οργανισμούς, που λειτουργούν για λογαριασμό των κυρίαρχων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων.

44. Την εποχή του Γκορμπατσόφ, η ρεβιζιονιστική "ειρηνική συνύπαρξη" έδωσε τη θέση της στην πιο προχωρημένη εκδοχή της "αλληλεξάρτησης". Την αλληλεξάρτηση ακολούθησε η φόρμουλα της "διεθνοποίησης", στο όνομα της οποίας όλοι πλέον είμαστε υποχρεωμένοι να αναθεωρήσουμε τις βασικές μέχρι τότε απόψεις για την οικονομία, την ακεραιότητα, την εθνική οντότητα, το κράτος κλπ. Η πραγματικότητα της "διεθνοποίησης" αποτελεί σήμερα βασικό εργαλείο όλων των ρεβιζιονιστικών θεωριών. Αν η αναδιάρθρωση γενικά προϋπόθετε την υποχώρηση κινημάτων και αντιστάσεων, η χωρίς προηγούμενο διεθνοποίηση του κεφάλαιου προϋποθέτει το ριζισμό των εθνικών φραγμών από τις εξαρτημένες χώρες, το άνοιγμα των οικονομιών τους προς την ελεύθερη κίνηση των πολυεθνικών κεφαλαίων, μέχρι σημείου αναντίσταξης ορισμένων από αυτές. Το "αμοιβαίο" ριζισμό εθνικών φραγμών και η προσαρμογή όλων των οικονομιών σε συγκεκριμένες

συνταγές και δόγματα της αναδιάρθρωσης (ανταγωνιστικότητα, κλείσιμο "μη αποδοτικών" τομέων και υπηρεσιών της οικονομίας, μονοκαλλιέργεια βιομηχανικών και γεωργικών προϊόντων "υψηλής απόδοσης"), ενώ εμφανίζονται ακριβώς σαν αμοιβαία και κοινά ανάμεσα σε εξαρτημένες και κυρίαρχες χώρες, αποτελούν όχημα κυριαρχίας των δεύτερων με τις πολυεθνικές τους πάνω στις πρώτες, και οικοδόμησης της "οικονομίας-κόσμος".

Δεν θεωρούμε τη "διεθνοποίηση" σαν επέκταση της κοινωνικοποίησης της παραγωγής στο διεθνή στίβο (ρεβιζιονιστική-τροτσκιστική άποψη). Δεν θεωρούμε τη διεθνοποίηση μια "αντικειμενική" διαδικασία που διαστρεβλώνεται από την παρέμβαση των μονοπωλίων (ρεβιζιονιστικές θεωρίες), αλλά "υποκειμενικό" σχέδιο των πολυεθνικών. Και θεωρούμε καθυστερημένους ιδεολογικά και πολιτικά όσους θεωρούν καθυστερημένη την άποψη που αντιτίθεται στη "διεθνοποίηση" και παγκοσμιοποίηση (οικολόγους, "ριζοσπαστική" αριστερά, ευρωπαϊστές φιλο- ή αντι-Μάαστριχτ, σοσιαλδημοκράτες, τροτσκιστές κλπ).

44. Η αναδιάρθρωση ξεκίνησε σαν βαθιά μεταμορφωτική διαδικασία με τους στόχους που προαναφέραμε σε ένα δεδομένο κόσμο, όπως αυτός είχε διαμορφωθεί στις αρχές του '70, και οδήγησε, τελικά, στην εμφάνιση του παγκοσμιοποιημένου μονοπωλιακού καπιταλισμού, ξεπερνώντας τα σημαντικότερα εμπόδια που είχε θέσει το ρήγμα της μεταπολεμικής εποχής. Ακόμα κι αν παραμένουν μερικές χώρες που έχουν ένα σοσιαλιστικό περιβάλλον, αυτό δεν αλλάζει την ουσία. Ο ρυθμός, ο τόνος, οι νόρμες ολόκληρης της οικονομικής δραστηριότητας δίνονται από τα σφαιρικοποιημένα πολυκλαδικά μονοπώλια και από το ιμπεριαλιστικό διευθυντήριο. Δεν υπάρχει καμιά χώρα που να μην είναι με πολλά νήματα συνδεδεμένη με αυτήν την πραγματικότητα, δεν υπάρχει καμιά χώρα που να ξεφεύγει από τις ράγες της αναδιάρθρωτικής πορείας και των απαιτήσεών της.

Όμως για να φτάσουμε σε αυτό το σημείο (που θα αναλυθεί στο υποκεφάλαιο για τη Νέα Τάξη Πραγμάτων) διανύθηκε μια ορισμένη ιστορική πορεία, υπήρξαν συγκεκριμένοι σταθμοί της αναδιάρθρωτικής πορείας, μπορούν να παρατηρηθούν συγκεκριμένες φάσεις ή κύματα της προώθησής της.

α) Η περίοδος της συνδιαχείρισης

Η αναδιάρθρωση ξεκινά μέσα σε ένα περιβάλλον κρίσης που έχει εμπλέξει όλα τα ιμπεριαλιστικά κέντρα, αλλά και τον ανατολικό κόσμο. Οι ιθύνουσες τάξεις όμως, πέρα από το να διαχειριστούν την κρίση, έχουν να αντιμετωπίσουν και τον απόηχο της μεγάλης αναταραχής που έφερε σε ολόκληρο τον κόσμο η ανολοκλήρωτη θύελλα της δεκαετίας του 1965-75. Επομένως, το πρώτο μέλημα είναι να υπάρξει μια κοινή στάση όλων απέναντι στην αναταραχή αυτή. Και η κοινή στάση εκδηλώθηκε απ' όλες τις μεριές. Παρά τα στοιχεία του ανταγωνισμού ανάμεσα στα δύο μπλοκ που συγκροτούσαν το λεγόμενο "διπολικό κόσμο", το στοιχείο που χαρακτηρίζει τις σχέσεις τους απέναντι στην αναταραχή και τα επαναστατικά κινήματα είναι η κοινή στάση και η συνδιαχείριση. Όμως ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός βγαίνει την περίοδο αυτή αρκετά λαβωμένος, κύρια κάτω από τα κτυπήματα των λαών όλου του κόσμου και με τα στραπάτσα της υπερφίαλης, αλαζονικής πολιτικής του σε πολλά σημεία του πλανήτη (η νοτιοανατολική πτέρυγα της Μεσογείου στα χρόνια 1973-74 είναι ένα καλό παράδειγμα στραπάτσου). Είναι λοιπόν υποχρεωμένος να αναδιπλωθεί. Αφήνει άρα χώρο προς κάλυψη, που φυσικά τον καταλαμβάνει η άλλη συνδιαχειρίστρια δύναμη, η οποία νομίζει ότι έτσι ίσως ξεπεράσει τα προβλήματα στασιμότητας και κρίσης, που ήδη ήταν αρκετά έντονα. Αυτή η φυγή προς τα μπρος, αυτή η επεκτατική πολιτική του μπρεζνιεφισμού με όλες τις "θεωρητικές" επικαλύψεις της (δόγμα Μπρέζνιεφ, περιορισμένη κυριαρχία, διεθνής σοσιαλιστικός καταμερισμός εργασίας κλπ) δίνει την εντύπωση μιας αλλαγής του συσχετισμού δύναμης σε βάρος των ΗΠΑ.

Στην πραγματικότητα, ο εξ ανατολών συνδιαχειριστής επωμιζόταν βάρη και πονοκεφάλους της διεθνούς τάξης, τη στιγμή που η άλλη συνδιαχειρίστρια πτέρυγα φούλαρε την αναδιάρθρωσή της σε όλα τα επίπεδα για να προχωρήσει σε μια ανακατάληψη ολόκληρου του χαμένου εδάφους. Ήδη όμως, παρά τη σκληρή στα λόγια αντιπαράθεση των δύο πλευρών (η τιθάσευση της θύελλας απαιτούσε μια έντονη φραστική αντιπαράθεση, που να έδινε την εντύπωση πως δύο κόσμοι συγκρούονται) στις περιόδους που η επιφάνεια απόκλειε οποιαδήποτε επαφή, στην ουσία οι δύο μεγάλοι είχαν βρει γλώσσα συνεννόησης και, κυρίως, σημεία επαφής και κανάλια επικοινωνίας. Δεν ήταν πολύ δύσκολο να γίνει αντιληπτό από όλους τους δυτικούς πως η άρχουσα τάξη της ΕΣΣΔ επιθυμούσε μια ριζική αλλαγή, πως δεν ήταν ανταγωνιστική προς τον καπιταλισμό όσον αφορά την ουσία του, πως εργαζόταν για την παλινόρθωση του καπιταλισμού.

Η διεθνής διάσκεψη του Ελσίνκι, που έγινε το 1975 "για την παγκόσμια ειρήνη και ύφεση", στην ουσία κατοχύρωσε τα πολιτικά δικαιώματα και την πολιτική έκφραση των "αντιπολιτευόμενων" σε μια σειρά ανατολικές χώρες που ήδη είχαν καταχρεωθεί στους δυτικούς τραπεζικούς οργανισμούς, στο διάστημα που η ΕΣΣΔ καταλάμβανε τους χώρους τους οποίους άφηνε κενούς η αμερικάνικη αναδίπλωση (και η ρεβιζιονιστική στροφή της Κίνας).

Στις αρχές του '70 είναι που αρχίζει και φουλάρει και μια άλλη ζωογόνα μηχανή της αναδιάρθρωσης, η χρεομηχανή.

Την ίδια περίοδο οι αστικές τάξεις της Δύσης, με πρόσχημα το πρώτο πετρελαϊκό σοκ (1973), αρχίζουν και επιβάλλουν τα περίφημα προγράμματα λιτότητας. Στην ουσία απαντάνε στην κρίση με την περιστολή και συμπίεση της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων. Παίρνουν μέτρα για το "μάζεμα" όλων των αγώνων που συγκλόνισαν τα εργοστάσια και προωθούν τις πρώτες

αναδιάρθρωσεις στην παραγωγική αλυσίδα, ώστε να μην μπορεί η εργατική αντίσταση σε ένα σημείο της να σταματά όλη την κίνησή της. Πρέπει να κτυπηθεί ο εργάτης-μάζα που είχε αναδειχθεί στα "30 ένδοξα χρόνια" του φορντικού και τεϊλορικού μοντέλου. Δεν είναι τυχαίο που τα πρώτα ρομπότ εγκαθίστανται ακριβώς στα τμήματα εκείνα των εργοστασίων όπου υπήρχε η μεγαλύτερη εργατική αντίσταση, ή σε εκείνα που έτσι και μπλοκάρονταν από τους εργαζόμενους θα μπορούσαν να σταματήσουν όλη την παραγωγή. Σε γενικές γραμμές, αυτή είναι η ιστορία όλων των τεχνολογικών εφαρμογών από πολύ παλιά. Όμως πλάι σ' αυτή τη διαδικασία παίρνονται και μέτρα "προληπτικής αντεπανάστασης" ενάντια σε όσους δεν συμμορφώνονται με τη γενική γραμμή των συνδιαχειριστών της κρίσης. Εδώ συνεργάστηκαν σχεδόν όλες οι υπηρεσίες και οι κατασταλτικοί μηχανισμοί του δυτικού και ανατολικού κόσμου για το πνίξιμο και την εξόντωση επαναστατικών κινήματων. Αυτή είναι μια ιστορία που δεν έχει γραφεί ακόμα.

Χτύπημα λοιπόν του επαναστατικού κινήματος, πρώτα βήματα αναδιάρθρωσης με τη συμπίεση της εργατικής δύναμης και με αλλαγές στην παραγωγική διαδικασία. Κέρδισμα χώρου από τη μια συνδιαχειρίστρια δύναμη, την ίδια στιγμή που ο δυτικός κόσμος αναδιπλώνεται για να προωθήσει την αναδιάρθρωσή του για την εξασφάλιση των όρων ώστε η νέα εφόρμηση των πολυεθνικών να μπορεί να αναχαιτίσει τις επιπτώσεις της κρίσης. Στην ανατολική πλευρά, ιδιαίτερα στην ΕΣΣΔ, προωθείται μια διαδικασία συγκέντρωσης και συγκεντροποίησης μέσω μεγάλων κομπινάτ (και αυτή είναι μια πλευρά "εκσυγχρονισμού" του μηχανισμού), προωθείται και γιγαντώνεται η παράλληλη αγορά, η Ρωσία κάνει τα στραβά μάτια για την πετρελαϊκή κρίση και επωφελείται από τις νέες διεθνείς τιμές πετρελαίου, φορτώνοντας έτσι επιπρόσθετα βάρη στις χώρες της Κομκεόν. Συνολικά η στάση της ΕΣΣΔ και του ανατολικού συνασπισμού απέναντι στην κρίση του καπιταλιστικού συστήματος είναι κόσμια και συνεσταλμένη, γεμάτη κατανόηση για τις κοινές και υπεύθυνες προσπάθειες που πρέπει να γίνουν για την αντιμετώπισή της.

β) Η περίοδος της μεγάλης εφόρμησης

Τα χρόνια που ακολούθησαν (τέλη του '70-αρχές του '80) είναι χρόνια που, αφού έχουν απορροφηθεί χωρίς σοβαρές συνέπειες οι κραδασμοί της ανολοκλήρωτης θύελλας, αφού έγινε κατορθωτό να μετακυλιστεί η κρίση προς την περιφέρεια του κόσμου (και ο μηχανισμός της χρέωσης και ο πληθωρισμός βοήθησαν στο έργο αυτό) και, κυρίως, αφού φορτώθηκε ένα τεράστιο βάρος στην άλλη συνδιαχειρίστρια πλευρά από την επέκτασή της, άρχισε να γίνεται φανερό ότι είναι σχετικά εύκολο να πιεστεί η τελευταία για μεγάλες και γενναίες παραχωρήσεις στο διεθνές κεφάλαιο. Σιγά-σιγά αρχίζει να αναδεικνύεται η στρατηγική της μετακύλισης της κρίσης προς την ανατολικοευρωπαϊκή πλευρά και της ενσωμάτωσης ενός τμήματός της αρχικά, ή και ολόκληρης στη συνέχεια. Αυτό δεν το αντιλαμβάνονται μόνο οι ΗΠΑ, αλλά ολόκληρος ο δυτικός κόσμος, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό. Η κούρσα προς την Ανατολή είναι ένα πεδίο και του ανταγωνισμού των βασικών κέντρων του ιμπεριαλισμού.

Η εφόρμηση της "οικονομίας-κόσμος" (πολυεθνικές, υπερεθνικές ολοκληρώσεις και υπερεθνικοί οργανισμοί) πρέπει να προχωρήσει μέσα από μια διαδικασία ιδιωτικοποίησης των κερδών και κοινωνικοποίησης των ζημιών στο εσωτερικό των μητροπολιτικών κέντρων: με το γκρέμισμα όλων των κατακτήσεων των εργαζομένων, που βαφτίζονται αναχρονισμός, και τη "νέα ανακάλυψη", το νεοφιλελευθερισμό, που αρχικά εισάγεται με το ριγκανισμό και το θατσερισμό σε ΗΠΑ και Αγγλία αντίστοιχα, για να γενικευτεί σε ολόκληρο τον κόσμο λίγο αργότερα. Τότε απλώνεται η βάση της δυαδικής κοινωνίας, που είχε ξεκινήσει με τις πολιτικές της λιτότητας λίγα χρόνια πριν.

Σε διεθνές επίπεδο, η εξόρμηση της "οικονομίας-κόσμος" πρέπει να τροφοδοτηθεί από μια διαδικασία παγκοσμιοποίησης των κερδών και εθνικοποίησης των ζημιών. Δηλαδή να είναι σε θέση να απομυζά υπεραξία από κάθε γωνιά του πλανήτη, και να μετακυλιέται η κρίση σε πλανητική κλίμακα προς τις ασθενέστερες περιοχές. Τα προγράμματα διαρθρωτικής προσαρμογής για τον τρίτο κόσμο οδηγούν σε μια υποθήκευση των οικονομιών, σε μια γενναία καταστροφή όλων των νευραλγικών οικονομικών κέντρων και στην υπαγωγή τους στο διεθνές μονοπωλιακό κεφάλαιο. Οι διεθνείς οργανισμοί πιέζουν για την κατάργηση κάθε φραγμού στην πορεία των πολυκλαδικών μονοπωλίων.

Την ίδια περίοδο τα γεγονότα στην Πολωνία πιστοποιούν την οξύτητα της κρίσης στο ανατολικό μπλοκ και, παρά τη σκληρή λύση που δίνεται (στρατιωτικός νόμος Γιαρουζέλσκι), παραχωρούνται μεγάλα δικαιώματα στην καθολική εκκλησία (κάτι σαν ιδιότυπη δυαδική εξουσία). Ενώ σε άλλες ανατολικές χώρες, παρά τις επίσημες διώξεις, εμφανίζονται οργανωμένοι αντιπολιτευτικοί κύκλοι που πιέζουν για εκδυνάμωσή τους.

Γρήγορα, στις αρχές του '80 με το θάνατο του Μπρέζνιεφ και τις περιπέτειες διαδοχής του, θα ανοιχτούν νέες δυνατότητες για πίεση και γενναίες στροφές στην κατεύθυνση της στρατηγικής που έχει θέσει η Δύση. Η στρατηγική αυτή συναντιέται με τις ανάγκες και τις επιθυμίες των νεοαστικών στοιχείων να αντιμετωπίσουν την έντονη κρίση και τους τριγμούς, που γίνονται όλο και πιο φανεροί, από την επεκτατική πολιτική της δεκαετίας που πέρασε, και με την επιθυμία τους να ολοκληρωθούν σαν αστική τάξη, αποτινάζοντας όλο το μολυβένιο μανδύα της σοσιαλιστικής μετάβασης, που τους θέτει περιορισμούς. Αυτές τις ανάγκες θα εκφράσει η πολιτική Γκορμπατσόφ και η περίφημη "περεστρόικα" που εξαγγείλε μαζί με την "γκλάσνόστ".

Η περεστρόικα ήταν το σημείο συνάντησης της παγκόσμιας αναδιάρθρωτικής κίνησης με τις χώρες του "υπαρκτού σοσιαλισμού", αποδείχνοντας έτσι το ενιαίο του συστήματος κοινωνικών σχέσεων σ' ανατολή και δύση ύστερα από δεκαετίες ρεβιζιονιστικής εξουσίας στην πρώτη. Η περεστρόικα ήταν ουσιαστικά η ανατολική εκδοχή της αναδιάρθρωσης, κι αυτό ήταν πασιφανές - άλλο που

πολλές οργανώσεις και κόμματα της επαναστατικής αριστεράς εκείνη την περίοδο αλληθώριζαν προς τον γκορμπατισμό...

Έτσι μπαίνουν οι βάσεις της "νέας σκέψης" που θα τροφοδοτήσει το δεύτερο μισό της δεκαετίας του '80, μέχρι να φτάσει ο Γκόρμπι να αναφωνήσει το περίφημο "είμαστε πια σύμμαχοι"(1990). Σε λίγο δεν θα υπήρχε πια ο "υπαρκτός σοσιαλιστικός κόσμος" και θα μπαίναμε στο μετακομμουνιστικό κόσμο.

Οι εγκεφαλοί της "νέας σκέψης" όχι μόνο γεμίζουν τις "λευκές σελίδες" του κομμουνιστικού εγχειρίματος, αλλά και θαυμάζουν το νεοφιλελευθερισμό και σκέφτονται σοβαρά να τον εφαρμόσουν, γιατί "ο καπιταλισμός είναι πολύ πιο ζωτικό σύστημα απ' ό,τι ο σοσιαλισμός", που πρέπει να εγκαταλειφθεί. Η σκηνοθεσία της παράστασης "κατάρρευση του σοσιαλισμού" έχει εξυφανθεί. Μένουν λεπτομέρειες που αφορούν το τι μερτικό θα πάρει ο καθένας από την επιχείρηση αυτή.

Παράλληλα, έχουν αναπτυχθεί διάφορα "εργαλεία" του υπό παγκοσμιοποίηση μονοπωλιακού καπιταλισμού. Έχουν συγκροτηθεί σε μεγάλο βαθμό τρεις νέοι δυναμικοί πόλοι (ΗΠΑ, Γερμανία και Ιαπωνία), που κυριαρχούν σε μεγάλο μέρος της κοσμοοικονομίας και έχουν συγκροτήσει υπερεθνικούς οργανισμούς και ολοκληρώσεις ή ηγεμονεύουν σ' αυτούς.

Αυτή είναι, σε συντομία και σε πολύ γενικές γραμμές, η ιστορία της αναδιάρθρωσης μέχρι να παρουσιαστούν δύο από τα μεγαλύτερα αποτελέσματά της: η επίσημη παλινόρθωση του καπιταλισμού στις ανατολικές χώρες και η εμφάνιση της Νέας Τάξης Πραγμάτων.

45. Πριν όμως δούμε αυτά τα δύο μέγιστα από πολιτική άποψη αποτελέσματα, έχει μια ιδιαίτερη σημασία να δούμε τα αποτελέσματα που έφερε η αναδιάρθρωση σε κοινωνικό επίπεδο. Αν και ήδη έχουν αναφερθεί μερικά πράγματα, πρέπει να τα συγκεκριμενοποιήσουμε περισσότερο.

Απαντώντας στις αιτιάσεις του μεταβιομηχανικού μοντέλου, δείξαμε ότι η βιομηχανική απασχόληση δεν έχει συρρικνωθεί και φυσικά η εργατική τάξη κάθε άλλο παρά έχει εξαφανιστεί. Το σημαντικότερο στοιχείο όμως της αναδιάρθρωσης που ζούμε είναι η τάση της να αρνηθεί τη ζωντανή εργασία και να την απορρίψει από την παραγωγή σε κλίμακες που ποτέ άλλοτε δεν είχαν παρατηρηθεί στην ιστορία του καπιταλισμού. Αυτό σημαίνει πως ο βιομηχανικός εφεδρικός στρατός εργασίας παίρνει τεράστιες διαστάσεις.

Επειδή αυτή η άρνηση και απόρριψη ζωντανής εργασίας είναι μια βασική πλευρά της δυαδικής κοινωνίας, δηλαδή της κυρίαρχης μορφής που παίρνει η διαχείριση της εργατικής δύναμης και της κοινωνικής μοντελοποίησης που της αντιστοιχεί, είναι απαραίτητο να σταθούμε σ' αυτήν.

Ο βασικός νόμος της καπιταλιστικής συσσώρευσης που διατύπωσε ο Μαρξ είναι σαφής: όσο μεγαλύτερος είναι ο κοινωνικός πλούτος, το κεφάλαιο που λειτουργεί, η έκταση και ο ρυθμός αύξησής του και, επομένως, όσο μεγαλύτερο είναι το μεγαλύτερο μέγεθος του προλεταριάτου και η παραγωγική δύναμη της εργασίας, τόσο μεγαλύτερος είναι ο σχετικός υπερπληθυσμός και τόσο μεγαλύτερος ο βαθμός εκμετάλλευσης της εργατικής τάξης. Συνεπώς, δεν υπάρχει τίποτα το παράξενο από την υπερβολική διόγκωση της ανεργίας στις μέρες μας από την άποψη της κανονικότητας της καπιταλιστικής συσσώρευσης. Όπως δεν είναι παράξενο πως σε περίοδο κρίσης ο βιομηχανικός εφεδρικός στρατός μεγεθύνεται εκπληκτικά.

Όμως ο νόμος της καπιταλιστικής συσσώρευσης οδηγεί, όπως έδειξε ο Μαρξ, στη σχετική και απόλυτη εξαθλίωση του προλεταριάτου.

Η απόρριψη και η άρνηση της εργατικής τάξης, την οποία επιχειρεί να προωθήσει και προωθεί το κεφάλαιο, παίρνει αυτές τις διαστάσεις γιατί μια νέα εκτόξευση, μια νέα συσσώρευση απαιτεί την ύπαρξη ενός τεράστιου εφεδρικού βιομηχανικού στρατού εργασίας. Η ύπαρξή του είναι όρος γι' αυτήν την εκτίναξη.

Η δυαδικοποίηση όμως σαν μια επιχειρούμενη μοντελοποίηση της κοινωνίας έχει και άλλες πλευρές, πολιτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές. Εκφράζεται και στο εσωτερικό κάθε χώρας, αλλά και σε планητική κλίμακα, δηλαδή και κάθετα και οριζόντια. Στο εσωτερικό κάθε χώρας διευρύνονται τα τμήματα του πληθυσμού που απορρίπτονται, που δεν έχουν στο ήλιο μοίρα, συμπιέζεται στο έπακρο η εργατική δύναμη, προωθούνται διαφοροποιήσεις ανάμεσα σε τομείς, χτυπιέται η σφαιρικότητα της μισθωτής σχέσης και προωθείται η ευλογισία στις εργασιακές σχέσεις. Στο εσωτερικό κάθε χώρας υπάρχει ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού που ζει κάτω από το επίπεδο της φτώχειας, που είναι άνεργο, χωρίς απασχόληση, που υποαπασχολείται, που προλεταριοποιείται χωρίς καμιά προοπτική απασχόλησης. Πολλοί μιλάνε για κοινωνία των δύο τρίτων (2/3), εννοώντας ότι είναι 1/3 αυτό που απορρίπτεται και αποκλείεται από την υπόλοιπη πρώτη κοινωνία, που εκφράζει τα 2/3. Η πραγματικότητα είναι πολύ χειρότερη, γιατί δεν είναι το 1/3, αλλά πολύ μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού που οδηγείται στην απόλυτη και σχετική εξαθλίωση. Αλλά και 1/3 να ήταν, πάλι ο αριθμός είναι τεράστιος. Τι σύστημα είναι ο καπιταλισμός που δεν μπορεί να δώσει οποιαδήποτε προοπτική στο 1/3 των κοινωνιών του; Αλλά ο καπιταλισμός είναι μεγάλοπνοος: πλάι παύει να λογαριάζει αυτό το 1/3 που βρίσκεται εκτός. Είναι το αόρατο τμήμα της κοινωνίας, υπάρχει, αλλά δεν μας πολυαπασχολεί. Ή μάλλον, μας απασχολεί μόνο για διαφημιστικές φιλανθρωπικές καμπάνιες...

Η οριζόντια δυαδικοποίηση (που πολλοί την ονομάζουν αντίθεση και χάσμα ανεπτυγμένου Βορρά και καθυστερημένου Νότου) δείχνει μια άλλη πλευρά, εξίσου σημαντική: Το πιο πλούσιο πέμπτο (1/5) του παγκόσμιου πληθυσμού καρπώνεται το 82,7% του παγκόσμιου εισοδήματος το φτωχότερο πέμπτο του παγκόσμιου πληθυσμού καρπώνεται μονάχα το 1,4% - και όμως "ζει". Αλλά

αυτό το χάσμα δείχνει ότι και τα υπόλοιπα 3/5 πρέπει να είναι ευχαριστημένα με το 15,9% του παγκόσμιου εισοδήματος. Αν καλοκοιτάξουμε τώρα αυτά τα 3/5, θα δούμε πως, από αυτά, το 1/5 καρπώνεται το 11,7%, το άλλο το 2,3%, και το τρίτο το 1,9%. Συνεπώς, τα τρία πέμπτα του παγκόσμιου πληθυσμού, σύμφωνα με στοιχεία του Προγράμματος του ΟΗΕ για την Ανάπτυξη (1992), "ζουν" με το 5,6% του παγκόσμιου εισοδήματος. Πρόκειται για μια αστρονομική συγκέντρωση ανισότητας στη γη, που ποτέ άλλοτε, σε κανένα άλλο σύστημα και σε καμιά άλλη φάση του καπιταλισμού, δεν έχει το αντίστοιχό της.

Φυσικά η έρευνα του ΟΗΕ μιλά για χώρες και δεν αναφέρεται στην κάθετη δυαδικοποίηση που υπάρχει σε κάθε χώρα. Αν προσθέσουμε την κάθετη και την οριζόντια δυαδικοποίηση, θα φτάσουμε σε μιαν εφιαλτική εικόνα, που καθόλου δεν είναι πραγματικότητα παραστάσεων, αλλά η απτή καθημερινότητα και πραγματικότητα για πάνω από τα 9/10 του παγκόσμιου πληθυσμού - και ο αριθμός δεν είναι υπερβολικός. Ποτέ άλλοτε δεν είχε συσσωρευτεί τόσος μεγάλος πλούτος και τόσο μεγάλη φτώχεια, ποτέ άλλοτε δεν είχαν τόσο πανηγυρικά επιβεβαιωθεί η ανάλυση και τα συμπεράσματα του μαρξισμού.

Αυτή η κατάσταση και όλες οι διαδικασίες της αναδιάρθρωσης έχουν και άλλα αποτελέσματα: έχουμε μια μεγάλης έκτασης προλεταριοποίηση, η οποία δεν τροφοδοτείται μονάχα από την τεράστια αποαγροτοποίηση που συντελείται στην ύπαιθρο του κόσμου. Τροφοδοτείται και από την καταστροφή μεσαίων στρωμάτων, και ιδιαίτερα της διανοήσης, που συνθλίβονται από τις διαδοχικές απολιπάνσεις, ειδικά στα μητροπολιτικά κέντρα, από τη μαζική χρησιμοποίηση του "άυλου" στην παραγωγή και στις υπηρεσίες.

Η αποαγροτοποίηση που συντελείται σε ολόκληρο το κόσμο για να επικρατήσει παντού η γεωργοεπισιτιστική φιλιέρα των πολυεθνικών και να αντιμετωπιστεί η γεωργική κρίση υπερπαραγωγής, καταδικάζει ολόκληρους πληθυσμούς στην πιο μεγάλη πείνα, καταστρέφει όλες τις μορφές φυσικής οικονομίας, τινάζει στον αέρα τη γεωργική παραγωγή ολόκληρων χωρών, προκειμένου αυτές να στραφούν στις εισαγωγές από τις μεγάλες χώρες.

Αυτές οι διαδικασίες, μαζί με την αναζωογόνηση εθνικών και φυλετικών συγκρούσεων (που πάντα πίσω τους υπάρχουν δάκτυλοι των πολυεθνικών), έχουν δημιουργήσει μια μεγάλης κλίμακας αναγκαστική αγροτική έξοδο, που μπορεί να συγκριθεί και έχει πολλές ομοιότητες με τις διαδικασίες πρωταρχικής συσσώρευσης που περιέγραφε ο Μαρξ στο «Κεφάλαιο». Στον ανατολικό κόσμο το "ρίξιμο των περιφράξεων" έχει να κάνει με την αποσυνεταιριστικοποίηση-ιδιωτικοποίηση της γης, διαδικασία που το σχίσμα του σοσιαλισμού είχε σημαδέψει. Στην Κίνα, η τροφοδότηση με εργατική δύναμη, ιδιαίτερα των ζωνών που έχουν παραχωρηθεί στο ξένο πολυεθνικό κεφάλαιο, γίνεται με την εσωτερική μετανάστευση και απαλλοτρίωση από τους συνεταιρισμούς και τις κομμούνες που υπήρχαν στην κινεζική ύπαιθρο (αυτοί ήταν οι "τέσσερις εκσυγχρονισμοί").

Όλη αυτή η κίνηση τροφοδότησε μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα, τα μεγαλύτερα σε όγκο στην ιστορία του καπιταλισμού. Υπολογίζεται πως το μεταναστευτικό ρεύμα που έχει δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια ανέρχεται στα 650 εκατομμύρια ανθρώπους - σε αντίθεση με τα προηγούμενα μεταναστευτικά ρεύματα της αρχής του αιώνα και των αρχών της δεκαετίας του '60, που σημειώθηκαν σε περίοδο ανόδου του κύκλου και μπορούσαν να απορροφηθούν στις χώρες υποδοχής τους. Τα λεγόμενα "θαύματα" της οικονομικής ανόδου στηρίχτηκαν ακριβώς σε αυτήν τη σχετικά φτηνότερη εργατική δύναμη, που χρησιμοποιήθηκε στις πιο δύσκολες και βρώμικες δουλειές. Τώρα το μεγαλύτερο μεταναστευτικό ρεύμα της σύγχρονης ιστορίας είναι ένας κινούμενος εφεδρικός στρατός εργασίας. Δεν υπάρχει καμιά δυνατότητα απορρόφησής του. Γι' αυτό η κύρια μορφή ύπαρξής του είναι το στοίβαγμα στις μεγαλουπόλεις που απλώνονται σε διάφορα μέρη της γης. Οι μεγαλουπόλεις σε ολόκληρο τον κόσμο έχουν πολλαπλασιαστεί και το φαινόμενο της άγριας πολεοποίησης είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικό.

Όπως υπογραμμίζει ένας μαρξιστής ερευνητής, υπάρχει μια σχέση που δεν επισημαίνεται, ανάμεσα στην προώθηση της αγροτοεπισιτιστικής φιλιέρας στον τρίτο κόσμο, την περιβαλλοντική καταστροφή και τη μετατροπή των αγροτικών μαζών σε νομάδες που στιβάζονται στις μητροπόλεις του τρίτου κόσμου σαν εργατική δύναμη που μπορεί να χρησιμοποιηθεί με φτηνό κόστος. Φέρνει τρία παραδείγματα αρκετά ενδεικτικά:

Βραζιλία, πρώτη θέση στο χρέος (115 δισεκατομμύρια δολάρια), πρώτη θέση στην καταστροφή των δασών (23%), το Σάο Πάολο είναι η δεύτερη μεγαλούπολη στον κόσμο με 19,2 εκατομμύρια κατοίκους το 1992, μέσο ωριαίο μισθό 2,3 δολάρια.

Μεξικό, δεύτερη θέση στο χρέος (112 δισεκατομμύρια δολάρια), έκτη θέση στην καταστροφή των δασών (αλλά το 83% του mapto έχει ήδη καταστραφεί), η Πόλη του Μεξικού είναι η τέταρτη μεγαλούπολη στον κόσμο με 15,3 εκατομμύρια κατοίκους, μέσο ωριαίο μισθό 3 δολάρια.

Ινδία, τέταρτη θέση στο χρέος (60 δισεκατομμύρια δολάρια), δεύτερη θέση στην καταστροφή των δασών (30%), η Βομβάη είναι η έκτη μεγαλούπολη στο κόσμο με 13,3 εκατομμύρια κατοίκους, μέσο ωριαίο μισθό 0,8 δολάρια.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΗΕ, όπου εξετάζεται το φαινόμενο της πολεοποίησης (1982), δίνεται η ακόλουθη εικόνα:

	1960	1980	2000	2020
Ασία	21,4	28,4	40,5	54,9
Αφρική	18,4	28,9	42,4	55,5
Λ. Αμερική	49,1	65,4	75,7	82,3
Περιοχές λιγότερο ανεπτυγμένες	22	30,8	43,8	57,7

Περιοχές περισσότερο ανεπτυγμένες	60,1	71,3	79,4	85,3	
Συνολικά στον κόσμο		33,9	41,1	51,2	62,5

Η Παγκόσμια Τράπεζα μας δίνει το 1990 τις εξής πληροφορίες για το φαινόμενο της πολεοποίησης:

Στις χώρες με χαμηλό εισόδημα το 1960 είχαμε 59 πόλεις με πάνω από 500.000 κατοίκους. Το 1980 είχαν φτάσει τις 165 πόλεις. Οι χώρες με μέσο εισόδημα, από 51 πόλεις με πάνω από 500.000 κατοίκους το 1960, το 1980 είχαν φτάσει τις 113 πόλεις.

Αφού όμως μιλήσαμε για ωριαίο μισθό και τονίσαμε ότι αυτή η διαφοροποίηση της αμοιβής της εργατικής δύναμης είναι αναγκαία για την απόσπαση υπεραξίας από το κεφάλαιο, ακόμα και όταν οι συνθήκες παραγωγής και η παραγωγικότητα σε έναν τομέα περίπου εξομοιώνεται από τόπο σε τόπο (αφού μιλάμε για νομαδοποίηση των πολυεθνικών και μεταφορά τεχνολογίας και εργοστασίων), ας δούμε ορισμένα στοιχεία που δίνει η Ένωση Ελβετικών Τραπεζών:

Οι μισθοί σε 30 πόλεις του κόσμου

Πόλη	ακαθάριστη ωριαία αμοιβή	καθαρή ωριαία αμοιβή	(σε δολάρια)
Ζυρίχη	21,8	17,3	
Τόκιο	19	15,3	
Σικάγο	16,1	12,8	
Νέα Υόρκη	16,1	12,8	
Λος Άντζελες	15,0	11,9	
Φραγκφούρτη	17,3	11,3	
Μόντρεαλ	13,5	10,1	
Στοκχόλμη	12,1	8,6	
Παρίσι	11,3	8,5	
Ταϊπέι	9,0	8,2	
Μαδρίτη	9,2	7,5	
Μιλάνο	10,6	7,3	
Σίδνεί	10,1	7,2	
Λονδίνο	10,4	7,1	
Άμπου Ντάμπι	6,5	6,5	
Τελ Αβίβ	6,5	5,1	
Σεούλ	6,4	5,0	
Σιγκαπούρη	6,4	5,0	
Μπουένος Άϊρες	5,6	4,7	
Γιοχάνεσμπουργκ	5,1	3,8	
Πόλη του Μεξικού	3,0	2,6	
Ρίο ντε Τζανέιρο	2,3	2,1	
Μπανγκόγκ	2,1	2,0	
Τζακάρτα	1,8	1,8	
Βουδαπέστη	1,7	1,2	
Πράγα	1,4	1,1	
Μανίλα	1,3	1,1	
Βομβάη	0,8	0,5	
Λάγος	0,6	0,5	
Ναϊρόμπι	0,5	0,4	

Αφού όμως μιλάμε για την εργατική τάξη, ας προσθέσουμε λίγα ακόμα:

46. Στο χώρο της ζωντανής εργασίας, τρεις είναι οι φιγούρες που κυριαρχούν:

α) Ο απορριπτόμενος εργάτης, που τροφοδοτεί τον τεράστιο και διαρκώς διευρυνόμενο εφεδρικό στρατό εργασίας. Ακόμα και οι πιο αισιόδοξες αστικές προβλέψεις οικονομικής ανάκαμψης θεωρούν ανέφικτο τον περιορισμό του ποσοστού ανεργίας, πράγμα που προδίδει το χαρακτήρα και το στόχο της "Επιστημονικής Τεχνικής Επανάστασης" και της ανάπτυξης που βασίζεται σ' αυτήν. Ο απορριπτόμενος εργάτης, στις συνθήκες της μεταβιομηχανικής κοινωνίας είναι ο "άνεργος μακράς διαρκείας", αυτός που αν η εξαθλίωση και η πολιτική του κεφάλαιου δεν τον ρίξει μόνιμα σε κάποιο γκέτο της δεύτερης κοινωνίας, θα πρέπει να βρίσκεται σε κατάσταση μόνιμης ανασφάλειας, να μην έχει απαιτήσεις (ούτε τις στοιχειώδεις), να βρίσκεται μέσα στην αγορά εργασίας για να πιέζει μόνιμα τους εργαζόμενους συναδέλφους του, να είναι διαθέσιμος ανά πάσα στιγμή και υπό οποιοσδήποτε συνθήκες για το κεφάλαιο, να βρίσκεται σε κατάσταση μόνιμου ανταγωνισμού με όλους τους εργαζόμενους και άνεργους, να στηρίζεται μόνο στην προσαρμοστικότητά του (το μεγαλύτερο προσόν στη σημερινή αγορά εργασίας) στις ανάγκες των επιχειρήσεων. Και φυσικά αυτή η φιγούρα ενισχύεται συνεχώς απ' τα μεταναστευτικά ρεύματα που προκλήθηκαν και εξακολουθούν να προκαλούνται για να ενισχύουν τη δεξαμενή ανεργίας και τον κατακερματισμό της εργατικής τάξης. Αυτά προβλέπει το σχέδιο που εφαρμόζεται και αυτά έχει ανάγκη η μεταβιομηχανική κοινωνία για να συνεχίσει να υπάρχει.

β) Ο ευλύγιστος και πρόσκαιρος εργαζόμενος. Είναι ο εργαζόμενος που διατηρεί τη δουλειά του, αλλά που για να το καταφέρει πρέπει να προσαρμοστεί στις ανάγκες και τις επιταγές του κεφάλαιου. Και το τελευταίο κύμα επίθεσης, στις ανεπτυγμένες κοινωνίες, ενάντια στη ζωντανή εργασία έχει σαν στόχο τις "άκαμπτες" εργασιακές σχέσεις (το δωρο, τη σταθερή εργασία, τη

μονιμότητα, τον κατώτατο μισθό, τις επιδοτήσεις ανεργίας κλπ). Το πρότυπο των εργασιακών σχέσεων που προβάλλει η μεταβιομηχανική κοινωνία, είναι η εποχιακή απασχόληση, ανάλογα με τις ανάγκες της επιχείρησης, το ευλύγιστο ωράριο χωρίς κανένα περιορισμό, τα συμβόλαια παραγωγικότητας και η πολιτική χωριστών συμβολαίων με κάθε εργαζόμενο. Στη διάρθρωση των σύγχρονων επιχειρήσεων με τα κεντρικά-σύγχρονα εργοστάσια και το γαλαξία των εργοστασίων γύρω τους, ένα γαλαξία που δουλεύει υπεργολαβικά και σε πλήρη εξάρτηση απ' την κεντρική επιχείρηση, αυτό το μοντέλο "ταιριάζει" και πάει να επιβληθεί -αν δεν έχει ήδη γίνει- στα κεντρικά εργοστάσια, κυρίως στις ανεπτυγμένες χώρες. Και φυσικά αυτό το πρότυπο προβλέπει την κατάργηση οποιασδήποτε νομικής ρύθμισης που εξασφαλίζει έστω και την ελάχιστη προστασία του εργαζόμενου και που βάζει, μ' άλλα λόγια, εμπόδια στην πλήρη ελευθερία της δράσης των νόμων της αγοράς στην αγορά εργασίας.

γ) Ο εργάτης χωρίς δικαιώματα. Είναι στην πλειοψηφία του εργάτης που προέρχεται απ' την τεράστια δεξαμενή ανεργίας και είναι η κυρίαρχη φιγούρα στις ανατιναγμένες περιοχές της Ανατολικής Ευρώπης, του τρίτου κόσμου, αλλά και αλλού. Πρόκειται για τη φιγούρα που συμπληρώνει την "ενεργό εργατική δύναμη" ταιριάζοντας περισσότερο στο γαλαξία των δορυφορικών επιχειρήσεων που κινούνται γύρω απ' τα κεντρικά υπερσύγχρονα εργοστάσια. Είναι ο εργάτης που, αφού τον ρίχνανε στην έσχατη εξαθλίωση, βρίσκεται στην ανάγκη να δουλέψει χωρίς κανέναν όρο. Ουσιαστικά χωρίς ωράριο, χωρίς ασφάλιση, χωρίς καμιά έννοια συλλογικότητας και συλλογικής έκφρασης, σε απόλυτη εξάρτηση από την επιχείρηση, πληρώνεται όσο και όπως αποφασίσει ο εργοδότης (π.χ. με κουπόνια τροφίμων αντί χρήματα), με μισθούς που δεν του εξασφαλίζουν ούτε την επιβίωσή του. Είναι ο εργάτης που αφού τελειώσει τη βάρδια του ψάχνει στα σκουπίδια της επιχείρησης για να μπορέσει να επιβιώσει. Στην ουσία είναι γέννημα των κοινωνικών συνθηκών που επέβαλε το κεφάλαιο, κοινωνικών συνθηκών που παραπέμπουν ευθέως στο 18ο αιώνα, εκεί που παραπέμπει και η φιγούρα του εργάτη χωρίς δικαιώματα. Δεν υπάρχουν στεγανά ανάμεσα στους τρεις τύπους εργαζομένων. Η κινητικότητα ανάμεσα στις τρεις φιγούρες είναι μια τάση σε πλήρη ανάπτυξη, είναι το βασικό στοιχείο που πρέπει να εκτιμηθεί από όποιον αποπειραθεί να παρέμβει.

47. Η συγκέντρωση και η οργάνωση της βιομηχανίας, την εποχή της "πρώτης" βιομηχανικής επανάστασης, προϋπέθετε και προκάλεσε την προλεταριοποίηση τεράστιων μαζών αγροτικού πληθυσμού, καθώς και τη συγκέντρωση και οργάνωση της εργατικής τάξης (καθόλου "αντικειμενικά", όπως θέλουν να πιστέψουμε). Έπειτα, η άκαμπτη αλυσίδα και η μαζική παραγωγή αδιαφοροποίητων προϊόντων "δημιούργησε" τον εργάτη-μάζα, τη "σταθερή απασχόληση", την "πλήρη απασχόληση" και τις ανάλογες σχέσεις σ' όλο τον καπιταλιστικό κόσμο. Το ευλύγιστο εργοστάσιο και, κατά προέκταση, η ευλυγισία του κεφάλαιου -σαν "απάντηση" στον "κορεσμό", την "εξάντληση" του βιομηχανικού μοντέλου όπως εκφράστηκε με την κρίση υπερσυσσώρευσης- απαιτεί και επιβάλλει (εκτός αν αναγκαστεί σε διαφορετική πορεία) τον ευλύγιστο εργάτη και τις ευέλικτες εργασιακές σχέσεις. Ευλυγισία στις εργασιακές σχέσεις σημαίνει: Νέες εργασιακές σχέσεις (μερική απασχόληση, ευέλικτο ωράριο, εποχιακή δουλειά κλπ). Εργατικό δυναμικό που να αλλάζει εύκολα και γρήγορα απασχόληση, χωρίς διαμαρτυρίες. Κατάργηση του σταθερού ("άκαμπτου") ωραρίου και της σταθερής (διαρκούς) απασχόλησης. Αποψίλωση των προστατευτικών νομικών ρυθμίσεων (κατάργηση κατώτατου μισθού, ανώτατου ορίου απασχόλησης, άρση των περιορισμών για την παιδική εργασία και την απασχόληση των γυναικών κλπ). Σύνδεση του μισθού με την παραγωγικότητα, μισθός με το κομμάτι, με αυστηρότερες μη διαπραγματεύσιμες νόρμες, ελαστικές μόνο προς τα πάνω, και αύξηση μισθού μικρότερη απ' την αύξηση της παραγωγικότητας. Χτύπημα της ασφάλειας των εργαζομένων σ' όλες τις εκφράσεις της (ασφάλιση, επιδόματα, περίθαλψη), αφού το αίσθημα ασφάλειας και προστασίας δεν μπορεί να συνυπάρχει με την ευλυγισία, που προϋποθέτει τη διαρκή αβεβαιότητα. Και, το σημαντικότερο, υπερεπάρκεια εργατικού δυναμικού σαν απαραίτητη προϋπόθεση για όλα τα παραπάνω. Το ζητούμενο σε τελική ανάλυση είναι η πλήρης απελευθέρωση της αγοράς εργασίας από οποιαδήποτε ρύθμιση και κατάκτηση των εργαζομένων, για να γίνει δυνατό να κυριαρχήσει ο νόμος της αγοράς, ο νόμος της ζούγκλας. Για το κεφάλαιο είναι αναγκαία μια εκτίναξη, μια νέα βιομηχανική επανάσταση, αλλά για να γίνει δυνατό κάτι τέτοιο είναι απαραίτητη μια νέα πρωταρχική συσσώρευση, όχι φυσικά απόλυτα όμοια μ' αυτήν του 17ου-18ου αιώνα, αλλά με πολλά απ' τα βασικά στοιχεία και τις λειτουργίες της. «Στην ιστορία της πρωταρχικής συσσώρευσης εκείνο που άφησε εποχή είναι όλες οι

ανατροπές που χρησίμευσαν σαν μοχλοί για τη σχηματιζόμενη τάξη των κεφαλαιοκρατών, ιδίως οι στιγμές που ξαφνικά και με τη βία μεγάλες μάζες ανθρώπων αποσπώνται από τα μέσα υπάρξής τους

και πετιούνται στην αγορά εργασίας σαν προγραμμαμένοι προλετάριοι. Τη βάση του όλου προτσές την αποτελεί η απαλλοτρίωση του παραγωγού της υπαίθρου, του χωρικού, από τη γη του» (Κ. Μαρξ: Το Κεφάλαιο). Τέτοιες "στιγμές" ξαναζούμε, για να γίνει δυνατή η νέα εκτίναξη του κεφάλαιου, και γι' αυτό "πρέπει" να ξαναγυρίσουμε στις εργασιακές και κοινωνικές συνθήκες του 18ου αιώνα. Η νέα πρωταρχική συσσώρευση θα πρέπει να "αναμετρηθεί" όχι μόνο με ξεπερασμένες παραγωγικές σχέσεις (π.χ. διάλυση κοινοτήτων με προκαπιταλιστικά χαρακτηριστικά στην Αφρική), αλλά κύρια με τις συλλογικές ιδιοκτησίες και τις παραγωγικές σχέσεις στις πρώην σοσιαλιστικές χώρες. Σ' αυτές τις συνθήκες, η νέα πρωταρχική συσσώρευση επαληθεύει τον ορισμό της σαν διαδικασία

αποξένωσης του παραγωγού από τα μέσα συντήρησής του, με σημείο αιχμής τα τεράστια μεταναστευτικά ρεύματα, διεθνή και εσωτερικά. Άρα το ερώτημα δεν είναι αν υπάρχει η τάξη. Το ερώτημα είναι αν μπορεί να "αναγνωριστεί" η τάξη. Αντικειμενικά η τάξη υπάρχει και διευρύνεται αδιάκοπα. Όμως ταυτόχρονα διαφοροποιείται σε πολλά επίπεδα κομμάτια αυτής της τάξης κλπ κλπ. Το βασικό εμπόδιο όμως για την "αναγνώριση" δεν ήταν κι ούτε είναι αντικειμενικό. Δεκαετίες ιδεολογικής διάβρωσης και σφυροκοπήματος με όλα τα μέσα δημιούργησαν αυτήν την "ψευτοσυνείδηση" της μεσαίας τάξης των ΗΠΑ σε πολλές χώρες, όχι μονάχα του ανεπτυγμένου καπιταλιστικού κόσμου. Κι αυτά έχουν ειπωθεί πολλές φορές. Αλλά η ιδεολογική διάβρωση και το σφυροκόπημα πήγαιναν και πηγαίνουν μαζί με τις ειδικές αντιμετώπισεις κομματιών, κατηγοριών κλπ εργαζόμενων. Κι γι' αυτό, όταν ξεπέφτουν κομμάτια από αυτή την τάξη στην πιο έσχατη εξαθλίωση, δεν παρατάνε το "όνειρο". Αλλά αν το πρόβλημα σήμερα παρουσιάζεται με τέτοιες διαστάσεις, δεν εμφανίστηκε για πρώτη φορά. Το "προλετάριος" και "καταπιεζόμενοι" κλπ αποχτάει πλουσιότερο και πιο άμεσο περιεχόμενο. Γιατί απευθύνεται πραγματικά "σε όλη τη γήινη σφαίρα", σε πολυπληθέστερα στρώματα που απορρίπτονται, και γιατί το "ενοθεϊτε" είναι μια πολύ πιο περίπλοκη υπόθεση από ό,τι ήταν πριν, και γιατί η "ένωση" αυτή έχει πολύ μεγαλύτερη σημασία από άλλοτε (πρόκειται πλέον για την ίδια την επιβίωση και διαίωνιση του είδους).

47. Τώρα μπορούμε να δούμε πιο καλά το πλανητικό χωριό μας. Έχουμε μια κάθετη και οριζόντια δυαδικοποίηση. Στη βάση αυτού του μεγάλου σχίσματος, αυτού του παγκοσμιοποιημένου απαρτχάιντ, στέκεται η σφαιρικοποιημένη και διεθνοποιημένη μεγαλοαστική τάξη και το ιμπεριαλιστικό διευθυντήριο. Πρόκειται για μια συντριπτική μειοψηφία. Καρδιά, νευρικό σύστημα ολόκληρου του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού, μια ιδιαίτερα κινητική και ευέλικτη "οικονομία-κόσμος", που απασχολεί το 3% του παγκόσμιου ενεργού πληθυσμού και ιδιοποιείται πάνω από το 26% του παγκόσμιου ακαθάριστου προϊόντος. Κύρια δραστηριοποίησή της βρίσκεται σε μια περιοχή του κόσμου, αυτή που μπορεί κάπως να ακολουθήσει το "καταναλωτικό δυτικό" πρότυπο και τα νέα παράγωγα που αυτό δημιουργεί. Περίπου δηλαδή το 1/5 του παγκόσμιου πληθυσμού, σύμφωνα με αισιόδοξες αστικές εκτιμήσεις, γύρω στα 800 εκατομμύρια πιο ρεαλιστικά. Αυτό το "οικουμενικό τεχνολογικό απαρτχάιντ", όμως, κατοχυρώνει στο εσωτερικό του μια συμπίεση στην εργατική δύναμη (που πρέπει να περιορίσει την κατανάλωσή της - η καταναλωτική κοινωνία, η κοινωνία της αφθονίας, μοιάζει μακρινό παρελθόν). Στο χορό της "κατανάλωσης" μπαίνουν όλα τα εξαρτημένα από τη διεθνικοποιημένη αστική τάξη στρώματα, που χορεύουν το χορό του κομπραδορισμού, αναμασώντας τις "αλήθειες" για "ελεύθερη αγορά, δημοκρατία και ελευθερία", λατρεύοντας το χρήμα και τα σύμβολά του. Ο κόσμος, σύμφωνα με αυτούς, είναι ο απατηλός κόσμος της διαφήμισης, μιας άλλης δυναμικής βιομηχανίας του άυλου. Γι' αυτούς η ζωή χωρίς διαφήμιση θα ήταν πολύ άδεια. Η διαφήμιση είναι η μόνη "τέχνη" που καταλαβαίνουν.

Δεν είναι υπερβολικά αυτά που υποστηρίζουμε. Ολόκληρη η Αφρική έχει λιγότερες τηλεφωνικές συνδέσεις από ό,τι η Νότια Κορέα! Την ώρα που μιλάνε για έκρηξη της πληροφορίας, για δεύτερο άλμα στο άυλο, για πολυμέσα, για υπελεωφόρους της τεχνολογίας κλπ, το 75% των ανθρώπων του πλανήτη δεν έχει πάρει ακόμη ούτε ένα τηλεφώνημα!

Μονάχα στις ΗΠΑ, που θέλουν να είναι ο leader ολόκληρου του κόσμου, 26,6 εκατομμύρια άτομα "ζούνε" με τα κουπόνια φαγητού που παραχωρούνται (1992). Γιατί μπορεί η παραγωγικότητα στα χρόνια 1977-1992 να αυξήθηκε περίπου 30%, αλλά ο μέσος πραγματικός μισθός στα ίδια χρόνια γνώρισε μια βουτιά της τάξης του 13%.

Την ίδια στιγμή, 250.000 παιδιά κάτω των 5 ετών πεθαίνουν κάθε βδομάδα. Η Unicef μπορεί να μας καλέι κάθε Χριστούγεννα να αγοράσουμε μερικά τετράδια ή κάρτες για να βοηθήσουμε τα παιδιά του κόσμου, αλλά δεν μας λέει τίποτα για το ποιος είναι ο ένοχος.

Κάτω από τα μάτια της, τη στιγμή που η ανθρωπότητα μαθαίνει ότι ο κόσμος είναι παγκόσμιος, ο πλανήτης πλανητικός, η ανθρωπότητα πανανθρώπινη και άλλες τέτοιες ταυτολογίες, έχουμε μια εντυπωσιακή περιχαράκωση της "οικονομίας-κόσμος". Αν δούμε το πού πάνε και πού κατευθύνονται οι ροές εμπορευμάτων, αν δούμε την κατεύθυνση των παγκόσμιων εισαγωγών και εξαγωγών, θα διαπιστώσουμε ότι στην Αγία Τριάδα (ΗΠΑ- Καναδάς/ Ευρωπαϊκή Ένωση/ Ιαπωνία) αντιστοιχούν τα εξής ποσοστά:

	ποσοστό στις παγκόσμιες εισαγωγές	ποσοστό στις παγκόσμιες εξαγωγές
1980	54,8%	59,5%
1990	64%	63,8%

Αντίθετα, για τις 102 φτωχότερες χώρες του κόσμου (αλλά τι μετράνε οι 102 φτωχότερες χώρες του κόσμου μπροστά στην Αγία Τριάδα):

1980	7%	9%
1990	1,4%	4,9%

Την ίδια στιγμή που η "οικονομία-κόσμος" ξεκινά σταυροφορίες για να σταματήσει το "αίσχος των επιδοτήσεων" αγροτικής και βιομηχανικής παραγωγής από διάφορες κυβερνήσεις, ώστε να απελευθερωθούν τα χέρια της στην αρπαγή, τα κεφάλαια που δαπανώνται από τις χώρες του G7 για άμεσες και έμμεσες επιδοτήσεις των βιομηχανικών και αγροτικών τους προϊόντων ξεπερνούν το ποσό των 600 δισεκατομμυρίων δολαρίων.

Η αφαίμαξη των χωρών του λεγόμενου τρίτου κόσμου μέσω των μηχανισμών της χρέωσης και των προγραμματίων διαρθρωτικής προσαρμογής έχει να καταγράψει συγκεκριμένα αποτελέσματα. Από το 1980 εφαρμόστηκαν σε 70 χώρες τα προγράμματα διαρθρωτικής προσαρμογής (566 σχέδια σταθεροποίησης!), και κατάφεραν το εξής εκπληκτικό: Ενώ το χρέος του τρίτου κόσμου το 1980 ήταν ύψους 638 δισεκατομμυρίων δολαρίων, το 1993 έφτασε τα 1.770 δισεκατομμύρια δολάρια. Όμως στα χρόνια 1983-1990 η εκροή κεφαλαίων από τον τρίτο κόσμο προς τις πλούσιες χώρες ήταν της τάξης των 150 δισεκατομμυρίων δολαρίων - το ισοδύναμο δύο σχεδίων Μάρσαλ που χορήγησαν οι ΗΠΑ για την ανοικοδόμηση του "ελεύθερου κόσμου" αμέσως μετά τη λήξη του Β' παγκόσμιου πολέμου.

Μάλλον η "οικονομία-κόσμος" ασκεί εξαιρετικά προωθημένες πρακτικές οικονομικής τρομοκρατίας! Τα συμπεράσματα είναι προφανή και άρα δεν είμαστε διόλου υπερβολικοί. Κάτω από τη διεύθυνση της "οικονομίας-κόσμος" δημιουργείται μια περιφέρεια του κόσμου, στην οποία "μετανάστευουν" μια σειρά βιομηχανικές δραστηριότητες και χρησιμοποιείται όταν είναι αναγκαίο μια φτηνή εργατική δύναμη. Εκεί στιβάζονται, στις παραγκουπόλεις και στις τενεκεδουπόλεις, εκατομμύρια άνθρωποι που ξεριζώθηκαν από την ύπαιθρο, και πιο πέρα βρίσκεται η ύπαιθρος του κόσμου, καταδικασμένη σε ερήμωση.

Κάθε τόσο "παράλογοι" πόλεμοι ξυπνούν το ενδιαφέρον για ορισμένες περιοχές αυτής της "υπαιθρου". Τι συμβαίνει τότε; Ο αγώνας για τις πρώτες ύλες, για κοιτάσματα στρατηγικών προιόντων, ενεργοποιεί το ενδιαφέρον αλλά και το λυσσαλέο ανταγωνισμό των ιμπεριαλιστών. Όπως το ίδιο συμβαίνει για τον έλεγχο διόδων και δρόμων μεταφοράς και επικοινωνίας (διάστημα). Όμως ακόμα η εικόνα δεν είναι πλήρης. Η "οικονομία-κόσμος" φρόντισε και δημιούργησε στην περιφέρεια του κόσμου "ελεύθερες ζώνες", όπου καμιά νομοθεσία δεν ισχύει και όπου το κεφάλαιο μπορεί ανεμπόδιστα να ιερουργεί. Πόσες τέτοιες ζώνες υπάρχουν στον κόσμο; Πάνω από 500. Δεν έχουμε στοιχεία για το πόση εργατική δύναμη χρησιμοποιούν. Η αστική στατιστική είναι αρκετά αλλήθωρη...

Από κοντά και κάποια εξωτικά μέρη του πλανήτη ή μικροσκοπικές χώρες-κατασκευάσματα, ανδρείκελα της "υγιούς" "οικονομίας-κόσμος", του δυναμικού και ζωογόνου καπιταλισμού: είναι οι φορολογικοί παράδεισοι, οι χώροι όπου γίνεται το μεγαλύτερο ξέπλυμα χρήματος από όλες τις παρασιτικές και παράνομες δραστηριότητες του επίσημου καπιταλισμού.

Για παράδειγμα, στα νησιά Κάιμαν (ένας τέτοιος παράδεισος-χώρα), που απέχουν 1 ώρα από το Μαϊάμι, εδρεύουν 13.600 εταιρείες: όσοι και οι κάτοικοι του νησιού αυτού. Οι τραπεζικές καταθέσεις στα νησιά Κάιμαν είναι ύψους 260 δισεκατομμυρίων δολαρίων, δηλαδή υψηλότερες της Γερμανίας! Στην πραγματικότητα, οι "παράδεισοι" αυτοί είναι τα πειρατικά φρούρια της "οικονομίας-κόσμος".

Και μιας και μίλησαμε για δυναμισμό του καπιταλισμού και κάποιοι εξακολουθούν να μην καταλαβαίνουν τίποτα για το "σάπισμα και τον παρασιτισμό" του ιμπεριαλισμού (κάτι στο οποίο επέμενε ο Λένιν με έμφαση), θα προσθέσουμε δυο στοιχεία. Ο καπιταλισμός αυτός μπορεί να εξακολουθεί να στηρίζεται αναπτύσσοντας δυο όγκους στο εσωτερικό του. Ο ένας είναι η χρηματιστική βιομηχανία, που ολοένα και περισσότερο αποσπάται από την πραγματική οικονομία. Εκατομμύρια εκατομμυρίων δολαρίων ανά τον πλανήτη, προϊόν συλλογικής εργασίας και αποταμίευσης όλου του κόσμου, βρίσκονται υπό τον έλεγχο και τη διαχείριση και το τζογάρισμα ενός νεφελώδικου και ανεξίτηλου, ακόμα και για τους επαγγελματίες, μορφώματος από ολιγαρχίες και ιεραρχίες, που κινούνται χωρίς καμιά λαϊκή εντολή και διαφεντεύουν τον κόσμο. Όπως χαρακτηριστικά έγραφε ο Γιάννης Χοντζέας: «Ο αεριτζηδισμός, το άυλο, επιτρέπει σαν "κινητήρια δύναμη" να αρπάζονται κομμάτια του "εθνικού πλούτου" (πραγματικού), να "εξαυλώνονται" μαγικά και να μετακινούνται τώρα "στη στιγμή" χάρη στον "τομέα της νεωτερικότητας" και να "υλοποιούνται" μετά την εξαέρωση σε πλούτο. Να γιατί πάντα η αστική πολιτική οικονομία βασανίζεται από την "ύλη" και έλκεται από το "άυλο"».

Ο άλλος όγκος αφορά τη λεγόμενη παραοικονομία, την παράλληλη οικονομία, που δεν καταγράφεται πουθενά αλλά ανθεί. Είναι δύσκολο να υποστηρίξει κανείς τη μη παρασιτική της πλευρά. Κι όμως, είναι εντελώς απαραίτητη για την κοσμοοικονομία, για να μπορεί να ελέγχει και να κυριαρχεί σε ολόκληρο τον πλανήτη. Οι πιο μεγάλοι τζίροι γίνονται σε δύο τομείς: στο εμπόριο όπλων και στο εμπόριο ναρκωτικών. Και τα δύο ξεφεύγουν από κάθε έλεγχο, αλλά προωθούνται από το στρατιωτικό-πληροφοριακό σύμπλεγμα σε όλο τον κόσμο. Η άνθιση λοιπόν της παραοικονομίας, που πολλοί την ανεβάζουν στο 30-40% της επίσημης οικονομίας, δεν είναι διόλου παράξενη υπόθεση: είναι άκρως συμπληρωματική και ενισχυτική της "οικονομίας-κόσμος". Η μεγάλη άνθιση του παρασιτισμού και του σαπίσματος εκδηλώνεται και πολιτικά, όταν πλέον αυτό το τμήμα ζητά μια καθαρή και δημόσια αποκατάσταση και νομιμοποίηση. Οι μαφίες όλου του κόσμου διεκδικούν μια μερίδα, αυτό που πραγματικά τους ανήκει (30-40%) από τον επίσημο πολιτικό κόσμο. Προς το παρόν τα δείγματα της σύμφυσης αυτών των δύο κόσμων (μαφιόζικου και πολιτικού) δείχνουν πολλά πράγματα.

Ένας πλανήτης λοιπόν στο ζουρλομανδύα του κεφάλαιου. Ένας πλανήτης αλυσοδεμένος στα δίκτυα των "έξυπνων" οπλικών συστημάτων και στις "υπερλεωφόρους της πληροφορίας", για να δειωνίζεται ο πλέον δηλητηριώδης φονταμενταλισμός όλων των εποχών: αυτός που στηρίζεται στην απομύζηση υπεραξίας, αυτός που στηρίζεται στην αγορά, το χρήμα, την ανταλλακτική αξία στην πιο ανεπτυγμένη της μορφή. Που πλέον μπορεί μόνο να υπάρξει και διαρκώς να σαπίζει καταστρέφοντας παραγωγικές δυνάμεις και διαταράσσοντας τη σχέση ανθρώπου και φύσης σε

βαθμό που ποτέ πριν δεν είχε "κατορθώσει" ο άνθρωπος να κάνει.

Και τότε ένας προφύγορας των ευαγών και καθωσπρέπει ιδρυμάτων αναφώνησε: «Τα αληθινά αίτια της αποτυχίας του κομμουνισμού: η αδαής και δικτατορική αντιγραφή της ιδεολογίας του παραγωγισμού».

Την καλύτερη απάντηση έδωσε άθελά της μια άλλη ειδικός περί των ανατολικών χωρών, όταν με τη σειρά της αναφώνησε: «Τουλάχιστον αυτοί (οι ανατολικοί) ξέρουν πού θέλουν να πάνε: Να έρθουν στο σημείο που βρισκόμαστε εμείς. Εμείς όμως πού πάμε;»

- Η "κατάρρευση" του ανατολικού συνασπισμού

48. Αναμφίβολα ένα από τα σημαντικότερα αποτελέσματα της αναδιαρθρωτικής κίνησης ήταν και η πτώση των καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης και η είσοδος σε αυτό που ο Τζορτζ Μπους ονόμασε "μετακομμουνιστικό κόσμο".

Είναι από τα σημαντικότερα αποτελέσματα, και προσδίδει ακριβώς στην αναδιαρθρωτική κίνηση κάτι πολύ παραπάνω από τη συνηθισμένη προσπάθεια αντιρρόπησης των κυκλικών κρίσεων που παρουσιάζονταν, γιατί:

α) προκάλεσε μια σειρά από σπουδαίες ανακατατάξεις στους βασικούς κρίκους του συστήματος, αφού ένας ισχυρός μέχρι τότε πόλος/ συνασπισμός έβγαινε από τη μέση, θρυμματιζόνταν και για πολλά χρόνια δεν θα μπορούσε να ανταγωνίζεται το νέο διευθυντήριο

β) προσέφερε μια σημαντική ανάσα -άσχετα αν αυτή δεν ήταν τόσο μεγάλη και δεν διάρκεσε όσο περίμεναν- στους βασικούς συντελεστές της "οικονομίας-κόσμος", αφού μετά τον τρίτο κόσμο μπορούσαν τώρα να μετακυλίσουν μεγάλο μέρος της κρίσης τους και στην Ανατολή. Στην ουσία, από τότε στήθηκε μια μεγάλη φάμπρικα απαξίωσης του τεράστιου δυναμικού που είχε χτιστεί με ιδρώτα και θυσίες των εργαζόμενων, γιατί κάτι τέτοιο ήταν απαραίτητο για την αύξηση των κερδών των διεθνών μονοπωλίων. Στην ουσία, από τότε άρχισε μια πραγματική τριτοκοσμιοποίηση και επαναποικιοποίηση της τεράστιας αυτής περιοχής. Στην ουσία, από τότε όλος ο ανατολικός κόσμος είναι το νέο Ελντοράντο για τους νέους χρυσοθήρες της "οικονομίας-κόσμος"

γ) χρησιμοποιήθηκε και χρησιμοποιείται ακόμα σαν εκδήλωση της χρεοκοπίας συνολικά του σοσιαλισμού και κομμουνισμού

δ) προετοίμασε έτσι όλους τους όρους για το πέρασμα σε μια νέα φάση, στην Νέα Τάξη Πραγμάτων - με άλλα λόγια άνοιξε το δρόμο για ευρύτερες οικονομικές και πολιτικές ανακατατάξεις σε ολόκληρο τον κόσμο, και για γεωπολιτικές τροποποιήσεις που μόλις λίγα χρόνια πριν τη "βελούδινη επανάσταση" θα φαίνονταν εξωπραγματικές.

49. Σήμερα, με μια απόσταση περίπου μιας δεκαετίας, μπορούμε να πούμε πως η "βελούδινη επανάσταση" ήταν το αποτέλεσμα της κοινής προσπάθειας του δυτικού ιμπεριαλισμού και των κυρίαρχων ιθυνόντων νεοαστικών στοιχείων των ανατολικών χωρών. Μπορούμε να προχωρήσουμε και παραπέρα: ήταν αποτέλεσμα κοινού σχεδιασμού, συμφωνίας και σκηνοθεσίας και καθορίστηκε μέσα από τη συντονισμένη συνεργασία των πιο διαφορετικών αλλά αποτελεσματικών υπηρεσιών που διέθεταν οι δύο πλευρές. Γι' αυτό και δικαιωνόμαστε να μιλάμε για μια σκηνοθετημένη "κατάρρευση", που παρουσιάστηκε σαν τεράστια πτώση, σαν χρεοκοπία συνολική του σοσιαλισμού και του κομμουνισμού.

Θα αναφέρουμε δύο πολιτικά επιχειρήματα που μπορούν να στηρίξουν αυτήν τη θέση μας:

α) Στην περίπτωση της Ανατολικής Γερμανίας, δεν μπορεί κανείς να ισχυριστεί πως υπήρξε μια τεράστια οικονομική κατάρρευση που δημιούργησε ένα λαϊκό αναβρασμό, ο οποίος ανάγκασε τους ιθύνοντες σε άτακτη φυγή. Οι τύχες της Ανατολικής Γερμανίας συμφωνήθηκαν ανάμεσα σε Σοβιετικούς και Αμερικανούς, και θα είναι αστείο να θεωρήσουμε πως η Δυτική Γερμανία δεν είχε κανένα ρόλο στο έργο αυτό, αφού είναι η δύναμη που πήρε το μεγάλο μπόνους. Για να έχουμε μια αίσθηση του τι ήταν η Ανατολική Γερμανία, θα αναφέρουμε ότι η μικτή εσωτερική της παραγωγή το 1988 (ένα χρόνο πριν την πτώση του τείχους) ήταν μεγαλύτερη της Ισπανίας (χωρίς να καταγράφει το εκπληκτικό 23% ανεργίας -ευρωπαϊκό ρεκόρ- που έχει η Ισπανία), και μάλιστα το 60% της παραγωγής αυτής προέρχονταν από βιομηχανική παραγωγή. Είναι άλλωστε από όλους παραδεκτό πως η Ανατολική Γερμανία δεν είχε να ζηλέψει σε τίποτα τις δυτικές χώρες όσον αφορά το πλήθος και την ικανότητα των επιστημόνων που είχε.

β) Ας δούμε τώρα μια άλλη χώρα, την Κούβα. Πέρα από τις κριτικές που μπορεί να κάνει κανείς για πολλές πλευρές της, γνώρισε δυνατά τραντάγματα μετά την "κατάρρευση" του ανατολικού συνασπισμού, αφού οι κύριες συναλλαγές της γίνονταν με αυτόν. Ακόμα, αντιμετώπισε έναν αρκετά ισχυρό πόλεμο και εμπύργκο που της επέβαλαν οι "πολιτισμένες" χώρες με επικεφαλής τις ΗΠΑ, που δεν ανέχονται κάτω από το ρουθούνι τους να υπάρχει μια οντότητα που να μην είναι ευθυγραμμισμένη σε όσα αυτοί θεωρούν ιερά και απαραβίαστα. Και όμως, δεν κατέρρευσε, παρά τις αντίξοες συνθήκες.

Αν συνδυάσουμε τα α) και β), θα δούμε πως οικονομικά οι χώρες του ανατολικού συνασπισμού είχαν περιθώρια να κρατήσουν, να σταθούν. Το ερώτημα είναι αν είχαν τον κόσμο μαζί τους. Η απάντηση δεν είναι τόσο προφανής όσο θα νόμιζε ένας οπαδός του δυτικού κόσμου.

Αναμφισβήτητα υπήρχε ένα ισχυρό αίσθημα δυσαρέσκειας από την επιδείνωση του βιοτικού επιπέδου (οι άνθρωποι δεν μπορούσαν να φανταστούν τι τους περίμενε όταν θα "απελευθερώνονταν"). Όπως υπήρχε ένα ισχυρό ρεύμα υπέρ της αναδιάρθρωσης, ειδικά στα

στρώματα της νεολαίας και της διανόησης. Όμως συνολικά στους πληθυσμούς των ανατολικών χωρών δεν είχε καταγραφεί π.χ. πουθενά ένας ενθουσιασμός για την πολιτική της περestroika, για παράδειγμα.

Κανείς όμως δεν μπορεί να υποστηρίξει ότι εμφανίστηκαν επαναστατικές καταστάσεις (οι πάνω να μην μπορούν - οι κάτω να μην θέλουν, τράβηγμα των μαζών σε ανεξάρτητη μαζική δράση που σφραγίζει τις εξελίξεις και επιβάλλει άλλους ρυθμούς). Σε καμιά περίπτωση δεν είχαμε π.χ. γεγονότα σαν αυτά που ζήσαμε λίγους μήνες πριν στην Αλβανία.

Ίσως μας εγερθεί μια ένσταση: μια τέτοια αντίληψη παραβλέπει την ταξική πάλη και βλέπει την ιστορία σαν αποτέλεσμα δράσης διαφόρων μηχανισμών. Ας εξηγηθούμε καλύτερα. Οι μάζες των εργαζόμενων στις χώρες αυτές ήταν γενικά σαστισμένες τα χρόνια εκείνα. Πέρα από μια μειοψηφία που έχει σχέσεις με την παλιά κατάσταση (παλιά αστική τάξη) και ιδιαίτερους δεσμούς με τη Δύση, πέρα από τη νεολαία και σημαντικά στρώματα της διανόησης (και φυσικά όλα τα νεοαστικά στοιχεία του κρατικού, κομματικού, οικονομικού μηχανισμού), οι βασικές μάζες είναι μεν δυσαρεστημένες, αλλά δεν κινούνται σε μια κατεύθυνση ανατροπής των καθεστώτων. Αυτό δεν σημαίνει ότι παρεμβαίνουν ενεργητικά για την υπεράσπισή τους τη στιγμή που αυτά κινδυνεύουν. Αυτή η ιδιότυπη παθητικοποίηση των βασικών μαζών από χώρα σε χώρα έχει μια εξήγηση, και έχει τις ρίζες της από πολύ παλιά, αλλά εδώ σημασία έχει το γεγονός ότι δεν είχαμε κίνηση μαζών τέτοια που να καθορίσει αυτήν την εξέλιξη των γεγονότων.

Πιο σημαντικό στοιχείο όμως στην παθητικοποίηση και στο σάστισμα των μαζών και στην ενεργοποίηση ενός μέρους υπέρ της αναδιάρθρωσης, ήταν η εσκεμμένη παράλυση του οικονομικού μηχανισμού από μεριάς των νεοαστικών στοιχείων, ώστε να οδηγήσουν στις αναμενόμενες πολιτικές αλλαγές. Μοιάζει περίεργο όταν ακούγεται, αλλά είναι ακόμα πιο περίεργη η παραλυσία των κεντρικών μηχανισμών τα κρίσιμα χρόνια 1985-89 σε μια σειρά από χώρες, και ειδικά στην ΕΣΣΔ. Από στοιχεία που δίνουν οι Χόνεκερ και Λιγκατσώφ αυτό βγαίνει πολύ πιο καθαρά. Συνεπώς τα κυρίαρχα νεοαστικά στοιχεία των ανατολικών χωρών (το ανώτερο στρώμα τους, αυτό της ΕΣΣΔ) από ένα σημείο και ύστερα είδαν σαν μοναδική δυνατότητα και διέξοδο την άμεση και "γενναία" και, επιτέλους, και τυπική αποκομμουνιστικοποίηση των χωρών αυτών. Ήρθαν σε συνεννόηση με το δυτικό παράγοντα. Καθόρισαν να γίνει αυτή η μετάβαση χωρίς σοβαρούς κλυδωνισμούς. Η Δύση αναμετέδιδε τα "συγκλονιστικά γεγονότα", "παρακολουθούσε" εξ αποστάσεως και επικροτούσε τα "αποφασιστικά βήματα της ελευθερίας και της δημοκρατίας στις χώρες του παραπετάσματος". Η κίνηση των μαζών οπωσδήποτε έπαιξε ένα ρόλο, πάντως όχι αποφασιστικό και σίγουρα υποδεέστερο των μηχανισμών. Δυστυχώς τέτοια ήταν η περιφημη "βελοούδινη επανάσταση", που τόσο θα κοστίζει στους λαούς των ανατολικών χωρών σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα.

50. Όμως δεν υπάρχει καμιά θεωρία που να λέει κατηγορηματικά ότι η παλινόρθωση του καπιταλισμού γίνεται με ειρηνικά μέσα, ότι είναι πάντα "βελοούδινη".

Γιατί όμως στη φάση αυτή ήταν "βελοούδινη" η αντεπανάσταση; Η ενσωμάτωση των περιοχών της Ανατολικής Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης και της ΕΣΣΔ, στο δυτικό καπιταλιστικό πλουραλιστικό καταναλωτικό πρότυπο, αποτέλεσε μια λύση που βρήκε σύμφωνους τους βασικούς κρίκους της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας (ΗΠΑ, ΕΟΚ, Ιαπωνία), καθώς επίσης τα κυρίαρχα στρώματα του ανατολικού μπλοκ, ειδικά τη "μεταρρυθμιστική" πτέρυγα που εκφραζόταν από την πολιτική του Γκορμπατσώφ. Αυτή η συμφωνία-επιλογή, που εξασφάλιζε στους δυτικούς μια σημαντική ανάσα στη χρόνια κρίση και πρόσφερε νέους χώρους διείσδυσης και ανταγωνισμού, και στους ανατολικούς πρόσφερε την "ολοκλήρωση" σε αστική τάξη, ήταν ο βασικός παράγοντας που καθόρισε το "βελοούδινο" χαρακτήρα της μετάβασης/ ενσωμάτωσης.

Ο ειρηνικός χαρακτήρας της αντεπανάστασης καθορίστηκε και από δύο άλλα γεγονότα, όχι τόσο ειρηνικά. Τη σφαγή της Τιεν Αν Μεν στο Πεκίνο την άνοιξη του 1989, λίγο μετά την επίσκεψη Γκορμπατσώφ στην κινεζική πρωτεύουσα, και το πραξικόπημα στη Ρουμανία και την εκτέλεση του ζεύγους Τσαουσέσκου το Δεκέμβρη του ίδιου χρόνου. Η σημασία των δύο γεγονότων είναι μεγάλη. Στην περίπτωση της Κίνας, το μήνυμα ήταν σαφές: Η ενσωμάτωση δεν θα περιλάμβανε και αυτήν την περιοχή. Η διαμάχη ανάμεσα στις πτέρυγες του κόμματος έκλεισε με τη "διαπίστωση" πως η Κίνα δεν αντέχει έναν τόσο τολμηρό πειραματισμό. Το χάος που θα προκαλούνταν στην περιοχή αυτή δεν το ήθελαν ούτε οι δυτικοί. Αντίθετα, η Κίνα μπορούσε για ένα διάστημα να εφαρμόσει τα τερατουργήματα των "ελεύθερων ζωνών", όπου ασύδοτα οι ιμπεριαλιστές μπορούν να απολαμβάνουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της "κίτρινης φυλής". Στην περίπτωση της Ρουμανίας, έγινε μια πρόβα τζενεράλε, στην οποία πήραν μέρος δυτικοί και ανατολικοί. Κατά κάποιο τρόπο, αποτέλεσε και μια συμβολαιογραφική πράξη η από κοινού εξαπόλυση του πραξικοπήματος. Πρώτα και κύρια δοκιμάστηκε η αποτελεσματικότητα της κατασκευής μιας εικόνας και της απευθείας αναμετάδοσής της σαν πραγματικής και μετά, με την εκτέλεση του χαϊδεμένου τους Τσαουσέσκου, έστειλαν ένα μήνυμα σε όσους σκόπευαν να αντισταθούν στην κοινή επιχείρηση: Να ποιο τέλος θα έχετε, είμαστε αποφασισμένοι να προχωρήσουμε με αυτόν τον τρόπο, συμμορφωθείτε. Το μήνυμα φαίνεται πως έπιασε τόπο. Τα παλαιανά πραξικοπήματα (περίπτωση Ζίβοκοφ και Χόνεκερ) ήταν μικρής σημασίας, αφού οι "συνεργάτες" και οι μηχανισμοί είχαν πάρει το μήνυμα.

51. Η επιλογή της περιοχής -ανατολική Ευρώπη- και κυρίως η ομαλή, υπό έλεγχο μετάβαση στην πραγματικότητα του "ελεύθερου κόσμου" αποτέλεσαν το μεγάλο "σχέδιο".

Η περιοχή αυτή προσφέρει έναν έτοιμο παραγωγικό μηχανισμό που, αφού απαξιωθεί και αναδιαρθρωθεί, θα μπορούσε να λειτουργήσει με τις νόρμες της ελεύθερης αγοράς. Προσφέρει ένα ειδικευμένο εργατικό δυναμικό που μπορεί να χρησιμοποιηθεί φτηνά επιτόπου ή μεταφερόμενο, μπορεί να αποτελέσει μια επιλογή για τον τόπο μετακόμισης βιομηχανικών μονάδων από τις ιμπεριαλιστικές μητροπόλεις, τα καταναλωτικά πρότυπα είναι τέτοια που τείνουν να πλησιάζουν τα από χρόνια διαμορφωμένα δυτικά. Η αποδιάρθρωση του οικονομικού και παραγωγικού μηχανισμού, η υπερνίκηση όλων των "αναχρονισμών" (π.χ. πλήρης απασχόληση, κοινωνική προστασία, σύστημα ιδιοκτησίας κλπ), η δημιουργία μιας τεράστιας μάζας εφεδρικού στρατού εργασίας και δεξαμενών ανθρώπινης αθλιότητας, η εμφύτευση μηχανισμών της χρηματιστικής οικονομίας, η εξαγορά όσων πραγμάτων μπορούν να χρησιμεύσουν (επιστημονικοί τομείς, εργαστήρια, εγκέφαλοι κλπ.) είναι αναγκαία πρώτα μέτρα. Οι ειδικοί του ΔΝΤ και των άλλων διεθνών οργανισμών θα αναλάβουν το έργο της εξυγίανσης.

Η ομαλή, υπό έλεγχο μετάβαση είναι ένας όρος προκαταρκτικός, γιατί ήδη με τόσους "συστημικούς κινδύνους", το σύστημα δεν αντέχει άλλους. Η άμεση συνεννόηση, μετά από χρόνια διερευνητικών προσπαθειών, με τα νεοαστικά στρώματα που νιώθουν κι αυτά τα αδιέξοδα της μεγάλης κρίσης και αναζητούν δραματικά μια διέξοδο, δίνει προς το παρόν -και όσο ελέγχονται τα πράγματα- στον ανατολικό κόσμο τη δυνατότητα, η μετάβαση να είναι ελεγχόμενη, χωρίς μεγάλες αναταράξεις, "βελούδινη". Είναι μια ευκαιρία που όλοι την αρπάζουν, αφού γνωρίζουν πόσο εύκολα χαλάνε μερικές δουλειές αν δεν υπάρξει το σωστό "timing". Το αποφασιστικό σημείο για την εφαρμογή του "σχεδίου" ήταν μια ορισμένη σταθερότητα στον κρίκο ΕΣΣΔ-καταρχήν, και Ρωσία ή ΚΑΚ στη συνέχεια. Η υποστήριξη που είχε μια πρώτη περίοδο ο Γκόρμπι και στη συνέχεια ο Γέλτσιν μέχρι πρόσφατα από όλα τα υπόλοιπα δυναμικά κέντρα, σχετίζεται μ' αυτό το ζήτημα. Το γιατί είναι εύκολο να το υποπτευθούμε: μόνο ελέγχοντας αυτόν τον κρίκο ήταν δυνατή η χωρίς κλυδωνισμούς μετάβαση των διαφόρων μερών (Πολωνία, Τσεχοσλοβακία, Ανατολική Γερμανία κλπ) στον καπιταλιστικό παράδεισο. Η σαλαμοποίηση της πρώην αυτοκρατορίας μπορούσε να έρθει μετά, αλλά και αυτή σε δόσεις και σε συνάρτηση με τον ενδοϊμπεριαλιστικό ανταγωνισμό...

52. Ο συνδυασμός αυτών των παραγόντων συντέινει στο να ολοκληρωθούν σαν αστική τάξη τα νεοαστικά στρώματα, με έντονα τα κομπραδόρικα χαρακτηριστικά, σε στενή διασύνδεση με το ξένο κεφάλαιο, και πολιτικά πολλές φορές να στηριχτούν αποκλειστικά στην υποστήριξη που πήραν από τη Δύση. Αυτό δεν ήταν η μοναδική δυνατότητα στην πορεία ενδυνάμωσης των νεοαστικών στοιχείων, και μάλιστα η αντιπαλότητα που εμφάνιζαν τα επίσημα ντοκουμέντα προς τον ιμπεριαλισμό, τη Δύση κλπ μπορεί να δημιουργούσαν την εντύπωση ότι η ολοκλήρωση, η ενηλικίωση των νεοαστικών στοιχείων σε αστική τάξη θα γίνονταν είτε χωρίς να χάσουν την ειδική θέση που κατείχαν στο διπολικό κόσμο, είτε σε μια κατεύθυνση ενίσχυσης των εθνικιστικών ιμπεριαλιστικών τους βλέψεων. Η ιστορία επιφυλάσσει τέτοιες "εκπλήξεις", όταν δεν μελετούνται σε βάθος οι διεργασίες που συντελούνται, όταν δεν θέλουμε να αντικρίζουμε τη σπουδαιότητα και τη σημασία της αναδιάρθρωσης που είχε αγκαλιάσει από καιρό Ανατολή και Δύση και υπόσχονταν ριζικές αλλαγές σε σχέση με όσα είχε εθιστεί ο κοινός νους μέσα στο σχήμα "οι δύο υπερδυνάμεις"...

53. Περπάτησε το σχέδιο; Σε γενικές γραμμές, ναι. Σήμερα υπάρχει μια τελείως διαφορετική κατάσταση από αυτήν που αντιμετώπιζαν πριν το 1989. Σαφώς πιο ευνοϊκή για το πολυεθνικό μονοπωλιακό κεφάλαιο γενικά. Το τρίπτυχο "οικονομία της αγοράς/ χειρισμός των μαζών/ επίθεση στη ζωντανή εργασία" πήρε πολύ μεγαλύτερες διαστάσεις, το κεφάλαιο απόκτησε μεγαλύτερη "ευλυγισία" και περιθώρια ελιγμών. Κυρίως όμως, απόκτησε μια ιδεολογική υπεροπλία που ούτε την ονειρεύονταν σε προηγούμενες εποχές, όταν ήταν καταδικασμένο στον απολογητισμό. Δεν αποτέλεσε όμως την ισχυρή "ανάσα" στην παγκόσμια οικονομική κρίση υπερσυσσώρευσης, αφού οι δείκτες παρέμειναν καθηλωμένοι πεισματικά. Και το γεγονός αυτό είναι ενδεικτικό για τη "ζωτικότητα" του καπιταλιστικού συστήματος. Το ζήτημα που μπαίνει, από την ανάποδη, είναι: τι θα γίνονταν ο καπιταλισμός, τι έκταση θα έπαιρναν οι συστημικοί κίνδυνοι, αν δεν είχε και αυτές τις μικρές έστω ανάσες;

Το "σχέδιο" δεν ήταν αποσαφηνισμένο όσον αφορά τα επόμενα επεισόδια. Κυρίως, δεν είχαν λυθεί θέματα που αφορούσαν το μοίρασμα της λείας. Το Διευθυντήριο είχε τρόπους και μηχανισμούς να νομίζει ότι καμιά δύναμη από όσες το συναποτελούν δεν μπορεί να αφηνιάσει τις υπόλοιπες. Αλλά αυτό δεν αποτελεί εγγύηση μέσα σε μια λυκοσυμμαχία. Έτσι το κουβάρι θα περιπλέκονταν ποια δύναμη θα έπαιρνε τα φιλέτα; ποια θα έπρεπε να ικανοποιηθεί με ψίχουλα; τι γεωπολιτικές ισορροπίες και συμμαχίες θα σχηματίζονταν; με ποιο τρόπο θα αναχαιτιζόνταν η διείσδυση των ανταγωνιστών; Τα πειράματα διαμελισμού της Γιουγκοσλαβίας θα συνεχίζονταν σε μεγαλύτερη έκταση στην πρώην "αυτοκρατορία του κακού";

54. Αφού η βελούδινη επανάσταση είναι έργο συμφωνίας κάποιων ανώτερων στρωμάτων των καθεστώτων με το διεθνή ιμπεριαλισμό, απαλλάσσει μήπως το γεγονός αυτό, το σύγχρονο ρεβιζιονισμό από τις εθύνες του;

Το ερώτημα έχει θέση, γιατί πολλά ρεβιζιονιστικά κόμματα, αλλά και ρεύματα που κλίνουν προς το νεορεβιζιονισμό, έχουν μια βολική φόρμουλα: ο Σατανάς Γκόρμπι και το επιτελείο του + ο διεθνής ιμπεριαλισμός, οδήγησαν στην παλινόρθωση. Βέβαια κάνουν κάποια κριτική στο παρελθόν (κυρίως στον Χρυστοστόφ) για παρεκκλίσεις και απομακρύνσεις από το μαρξισμό-λενινισμό, που

υποβοηθήσαν την πορεία αυτή. Κι αφού η διεθνής συνωμοσία υπήρξε, ίσως να μην έχει και τόσες ευθύνες ο σύγχρονος ρεβιζιονισμός ή τμήματά του...

Το υλικό υπόστρωμα στο οποίο αναπτύχθηκε ο σύγχρονος ρεβιζιονισμός είναι πολύ πιο πλούσιο απ' ό,τι ήταν αυτό του παλαιού ρεβιζιονισμού. Στις μεν καπιταλιστικές χώρες η μεταπολεμική ανάπτυξη με τα χαρακτηριστικά που αυτή πήρε (φορντισμός, κράτος πρόνοιας, κλπ) πολλαπλασίασαν τα στρώματα της εργατικής αριστοκρατίας (την ίδια στιγμή που δημιουργούσαν τον εργάτη-μάζα), καθώς και τα στρώματα της κομματικής, γραφειοκρατικής, συνδικαλιστικής υπαλληλίας των εργατικών κομμάτων. Στις μεταβατικές κοινωνίες ο ρεβιζιονισμός, έχοντας πλέον την κρατική μηχανή στα χέρια του, και ανατρέποντας όλους τους παλιότερους σχεδιασμούς, αποκτούσε μια δύναμη που ποτέ άλλοτε δεν είχε. Είναι άλλο πράγμα η "δεξιά" που συνδέεται με την αστική τάξη και διακηρύχνει την συνεργασία μαζί της, και είναι άλλο η "δεξιά" που έχει εξελιχθεί η ίδια σε κράτος, σε ιδιαίτερη, νέου τύπου αστική τάξη. Ο παλιός ρεβιζιονισμός αγωνιζόταν για μια θέση μέσα στον αστικό κόσμο, αποδεχόμενος το ρόλο του κομπάρσου, και βρισκόταν σε γενικές γραμμές εκτός εξουσίας. Ο σύγχρονος ρεβιζιονισμός εξελίχθηκε κατέχοντας και διαχειριζόμενος την εξουσία, άρα δημιουργώντας όλους τους όρους μιας διευρυμένης αναπαραγωγής του.

Τα στρώματα που έκφρασε δεν είναι δύσκολο να προσδιοριστούν: ανώτερα στελέχη του κρατικού, του οικονομικού, του στρατιωτικού, του εκπαιδευτικού και βεβαίως του κρατικού μηχανισμού. Υπάρχουν πολιτικές που ενισχύουν και διευρύνουν τη θέση αυτών των στρωμάτων μέσα στην κοινωνία και την παραγωγή, και υπάρχουν στιγμές και στροφές της ιστορίας που ευνοούν τον αυξημένο ρόλο τους. Αυτό όμως πραχτικά σημαίνει προνόμια και ειδική θέση απέναντι στους άμεσα παραγωγούς.

Η δικτατορία του προλεταριάτου, και βεβαίως το κόμμα, έχουν το καθήκον όχι να διευρύνουν τα συμφέροντα αυτών των στρωμάτων αλλά, αντίθετα, να προωθήσουν τα συμφέροντα των άμεσα παραγωγών, εξαλείφοντας τις διαφορές και τα προνόμια.

Αυτό που προσδίδει στοιχεία συνέχειας ανάμεσα στην περίοδο της μετάβασης και σε αυτήν της παλινόρθωσης είναι ότι, και στις δύο περιόδους, αυτά τα στρώματα ενισχύονταν. Οπότε εύκολα βγαίνει το συμπέρασμα της συνέχειας. Η ιδιαίτερη σφοδρότητα της επίθεσης ενάντια στον Στάλιν (αργότερα και στον Μάο) και βεβαίως ενάντια στην πολιτική του, είναι ένα κλειδί για την κατανόηση και την επισήμανση της ασυνέχειας. Η επικράτηση των στρωμάτων αυτών, η κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας, είναι καθοριστικός παράγοντας για την αντιστροφή της πορείας, αλλά και κριτήριο για την αξιολόγηση πολλών στοιχείων. Η κατάληψη της πολιτικής εξουσίας είναι ο αποφασιστικός παράγοντας και απ' ό,τι έδειξε η ιστορική εμπειρία. Η "δεξιά", δηλαδή η πολιτική έκφραση των συμφερόντων των νέων αστικών στοιχείων στο εσωτερικό του κομμουνιστικού κόμματος, των υπολειμμάτων των τάξεων που ανατράπηκαν και της πίεσης του ιμπεριαλισμού, ενώ υπήρχε και δυνάμει, δεν κυριαρχούσε. Από ένα σημείο -που σε κάθε περίπτωση πρέπει να εντοπιστεί- κυριαρχεί, αποκτά τον έλεγχο του κομματικού και του κρατικού μηχανισμού. Η πολιτική της έκφραση δηλαδή δεν μπορεί, σε συνθήκες δικτατορίας του προλεταριάτου, να είναι άλλη από το κόμμα που ασκεί την εξουσία. Δεν είναι όλο το κόμμα και όλος ο κρατικός μηχανισμός "δεξιά". Κατάληψη της εξουσίας σ' αυτές τις συνθήκες σημαίνει κυριάρχηση της ανώτατης καθοδήγησης του κόμματος, του κρατικού μηχανισμού και του στρατού. Σε όλες τις χώρες που κυριάρχησε η "δεξιά", υπήρξαν παλατιανές συνωμοσίες, πραξικοπήματα, συλλήψεις και εξορίες, κινήσεις των μηχανισμών ασφαλείας και στρατού, εκκαθαρίσεις. Δεν πρόκυψε μέσα από "δημοκρατικές διαδικασίες". Αλλά, δεν εμφανίστηκε και σαν μια "επανάσταση" και μια ανοιχτή προσχώρηση στον καπιταλισμό. Ήταν αναγκαίο -και για την πλήρη επικράτηση της "δεξιάς"- να εμφανίζεται με στοιχεία "συνέχειας": φρασολογία, αναφορές, τελετουργικά κλπ Έχουν κάνει ένα αποφασιστικό βήμα. Κατέχουν την εξουσία αυτό όμως δεν είναι αρκετό. Υπάρχει ακόμα ένα ολόκληρο πλέγμα από καταστάσεις που δεν επιτρέπουν την ανεμπόδιστη ανάπτυξή τους, τη διεύρυνσή τους. Υπάρχει ένας βαρύς "μολυβένιος μανδύας" των μέτρων, των σχεδιασμών, των οικονομικών ιερωρχήσεων, των κατευθύνσεων, και κυρίως των διαθέσεων και της διαπαιδαγώγησης της συντριπτικής πλειοψηφίας του κόμματος, της εργατικής τάξης, όλων των στρωμάτων που στήριζαν το σοσιαλισμό, που δεν είναι εύκολο να τον αποτινάξεις.

Όπως η επανάσταση χρειάζεται την κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας, έτσι τη χρειάζεται και η αντεπανάσταση. Η διαφορά σχετικά με τις παλινορθωτικές απόπειρες βρίσκεται στο ότι δεν τσακίζει, δεν συντρίβει την κρατική μηχανή που μέχρι τότε κυριαρχούσε, αλλά την καταλαμβάνει και μέσα στα πλαίσια αυτά προωθεί το μετασχηματισμό. Εδώ πρέπει να προβληματιστούμε: ενώ η αστική κρατική μηχανή είναι εντελώς ακατάλληλη για να ασκηθεί η δικτατορία του προλεταριάτου και χρειάζεται το τσάκισμά της και η αντικατάστασή της από κάτι άλλο, εμφανίζεται το γεγονός η κρατική μηχανή που έχει δημιουργήσει η δικτατορία του προλεταριάτου να είναι συμβατή, για ένα διάστημα τουλάχιστον, με την παλινόρθωση.

Η πορεία παλινόρθωσης είναι και πορεία ενδυνάμωσης αυτών των στρωμάτων, ωρίμανσής τους σε τέτοιο βαθμό, που να μην χρειάζονται πλέον το "μαρξιστικό" μανδύα και οτιδήποτε θύμιζε το κομμουνιστικό κίνημα. Η πορεία αυτή χρειάστηκε μερικές δεκαετίες για να ολοκληρωθεί. Ωστόσο η χρονική διάρκεια δεν καθορίστηκε από τις προθέσεις των νέων αστικών στοιχείων, αλλά από την πορεία της ταξικής πάλης σε διεθνές επίπεδο.

Ο σύγχρονος ρεβιζιονισμός, εκφράζοντας τα νέα αστικά στρώματα που έτειναν στη μετατροπή τους σε πλήρη αστική τάξη στο εσωτερικό των σοσιαλιστικών χωρών, εκφράζοντας και τα συμφέροντα μικροαστικών στρωμάτων που αντιπροσωπεύονταν μέσα από την πολιτική του στις καπιταλιστικές

χώρες, και σε συμμαχία με το διεθνές ιμπεριαλισμό, οδήγησε στη διάλυση όλων των καταχτήσεων της εργατικής τάξης. Διέλυσε το σοσιαλισμό, διέλυσε το διεθνές κομμουνιστικό κίνημα, έδωσε μια από τις σημαντικότερες ανασες στο διεθνές καπιταλιστικό σύστημα σε μια περίοδο που μαστίζονταν από τη μεγαλύτερη κρίση όλων των εποχών, έπαιξε το ρόλο της δύναμης κρούσης ενάντια σε επαναστατικά κινήματα, μετατράπηκε σε μια αιχμή του συστήματος, και οικοδόμησε την σημερινή Νέα Τάξη Πραγμάτων. Μέσα σ' αυτήν ολοκληρώθηκε σαν αστική τάξη, μέσα σ' αυτήν αποτίναξε όλα όσα τον βάραιναν, μέσα σ' αυτήν ομολόγησε το αποτρόπαιο πρόσωπό του. Γράφει ο Γιάννης Χοντζέας: «Ο ρεβιζιονισμός δεν σημαίνει απλά την αναθεώρηση μερικών αρχών. Είναι η διάλυση του προλεταριακού κόμματος με την ουσιαστική έννοια. Στην περίπτωση του κομμουνιστικού κινήματος, ακριβώς γιατί το κίνημα αυτό πήρε διαστάσεις που απείλησαν την ύπαρξη του καπιταλιστικού συστήματος, η ουσιαστική διάλυση είναι το πρώτο στάδιο ("έστω" και με τη μορφή του μπρεζνιεφικού κρατισμού), και σ' ένα δεύτερο στάδιο έρχεται και η τυπική διάλυση στο όνομα της "νέας σκέψης"...

Αφού το κομμουνιστικό κίνημα διαφέρει από το σοσιαλιστικό στο ότι δημιούργησε βάσεις σε κρατικό επίπεδο, ήταν επόμενο ο λικβινταρισμός (διάλυση) του ρεβιζιονισμού να έχει πολύ πιο οδυνηρές συνέπειες απ' ό,τι στην πρώτη περίοδο, όταν τα σοσιαλιστικά κόμματα είχαν γίνει συνδιαχειριστές της πολεμικής αντιπαράθεσης δύο ιμπεριαλισμών.»

Κανένα ελαφρυντικό επομένως για το σύγχρονο ρεβιζιονισμό.

55. Η "περεστρόικα" ήταν το τελευταίο όχημα των νεοαστικών δυνάμεων που έθρεψε ο σύγχρονος ρεβιζιονισμός και οδήγησε στην πλήρη αποκομμουνιστικοποίηση. Ήταν δηλαδή η πιο τολμηρή και αποφασιστική πολιτική που ακολούθησαν τα στρώματα αυτά.

Από τα πρώτα φλερτ με τον μπουχαρινισμό (ισόρροπη τεχνικοοικονομική επιτάχυνση σε ήρεμη συνεργασία και συνεννόηση με το διεθνές ιμπεριαλισμό, σύγχρονη εκδοχή της "ισορροπίας" που υποστήριζε ο Μπουχάριν και της ανάγκης διατήρησης της ΝΕΠ) μέχρι τη "νέα σκέψη" που κραυγαλέα υμνεί τον καπιταλισμό και διαφημίζει την αποτυχία του σοσιαλισμού, η χρονική απόσταση είναι πολύ μικρή (3-4 χρόνια). Κανείς πλέον δεν μπορεί να περιμένει. Η στιγμή που ο γραμματέας του κόμματος θα βγάλει εκτός νόμου το ίδιο του το κόμμα έχει φτάσει. Όπως έχει φτάσει η στιγμή που θα εκπαραθωθεί μετά από ένα "πραξικόπημα οπερέτα" και θα υπάρξει η περιφημη συνεργασία των δύο Λευκών Οίκων.

Η περεστρόικα μέσα σε λίγο διάστημα προσέφερε έργο:

1. Απαγκίστρωσε την ΕΣΣΔ από όλες τις ζώνες αναμέτρησης που είχε βρεθεί μπλεγμένη από την περίοδο της μπρεζνιεφικής επέκτασης (Αφγανιστάν, Αφρική κλπ). Η τελευταία απαγκίστρωση: αυτή από την Κούβα.

2. Συνέβαλε αποφασιστικά σε μια μεγάλης έκτασης πολιτική αναδιάρθρωση. Στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης η ανατροπή των εκεί καθεστώτων δεν θα ήταν δυνατή χωρίς την ισχυρή ανάμιξη του σοβιετικού παράγοντα (μέσω ΚGB και σοβιετικού στρατού) και τη συνεργασία με τις δυτικές υπηρεσίες. Αν κραυγαλέο παράδειγμα είναι η περίπτωση της Ρουμανίας, αυτό δεν σημαίνει ότι στοιχεία πραξικοπηματισμού και συνεργασίας δεν υπήρξαν σ' όλες τις άλλες περιπτώσεις. Το δώρο της προσάρτησης της Ανατολικής Γερμανίας εντάσσεται στα πλαίσια των διευθετήσεων με το δυτικό παράγοντα.

3. Προετοίμασε ιδεολογικά και πρακτικά το έδαφος για τη μετάβαση στην οικονομία της αγοράς και τη δυαδική κοινωνία. Άλλωστε η "νέα σκέψη" στον οικονομικό τομέα δεν έχει τίποτα να ζηλέψει από τον άγριο δυτικό νεοφιλελευθερισμό.

4. Αφού η περεστρόικα έστρωσε το δρόμο για μια ποικιλόχρωμη αστική άνοδο στο εσωτερικό της ΕΣΣΔ, ήταν φυσιολογικό να αναπτυχθούν και ενισχυθούν δυνάμεις με έντονες φυγόκεντρες τάσεις από το μέχρι τότε "κέντρο". Η αστική άνοδος δεν έχει ένα ενιαίο υποκείμενο (μια ενιαία αστική τάξη νέου τύπου), αλλά πολλά ανταγωνιζόμενα τμήματα που νοιάζονται κυρίως για τη δική τους ενδυνάμωση. Αυτή η διάσπαση των ανερχόμενων αστικών στρωμάτων λειτουργούσε (και λειτουργεί ως ένα βαθμό ακόμη) αποσταθεροποιητικά για οποιαδήποτε ομαλή και ενιαία μετάβαση της πάλαι ποτέ ΕΣΣΔ σε κάτι άλλο.

Μέσα δηλαδή στα έξι χρόνια της περεστρόικα είχαμε το αναγκαστικό πέρασμα, από τον επιθυμητό και ελεγχόμενο (απ' την κεντρική εξουσία) χειρισμό διαφόρων αντιθέσεων, στην ανοιχτή κι ανεξέλεγκτη αντιπαράθεση διαφόρων δυνάμεων.

Ανοιχτά ή καλυμμένα, διάφορες δυνάμεις ή περιοχές είχαν αποκτήσει σημαντικές σχέσεις με διάφορες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις και, από ένα σημείο και ύστερα, η αποσταθεροποίηση και η ρευστή κατάσταση είναι η πραγματική πολιτική των ΗΠΑ για την κεντρική ή ανατολική Ευρώπη (συμπεριλαμβανομένων και των Βαλκανίων).

Οι "7" είναι σίγουρο πως δεν θα βάδιζαν ενωμένοι προς "αρωγή" της κλονιζόμενης αυτοκρατορίας.

56. Και ενώ αυτό ήταν το έργο της περεστρόικα, όλοι οι ρεβιζιονιστές τη χαιρέτησαν σαν μια σημαντική συμβολή στην ανανέωση του σοσιαλισμού, ακόμα και αυτοί που σήμερα αποκαλούν

Σατανά τον Γκορμπατσόφ. Τίποτα το εκπληκτικό στη στάση τους. Δεν είναι επίσης διόλου περίεργο πως ο γκορμπατσόφισμός προβλήθηκε με ενθουσιαστικό τρόπο από όλες τις δυτικές κυβερνήσεις, ινστιτούτα, ΜΜΕ, και έτυχε ευρύτατης επιδοκιμασίας από πολλούς "ριζοσπαστικούς" κύκλους (σε αυτό οι τροτσικιστές πρωτοστάτησαν, αφού στο πρόσωπο του Γέλτσιν μάλιστα έβλεπαν να εκφράζεται η ... αριστερά της αντιγραφειοκρατικής επανάστασης).

Το περίεργο είναι ότι, σχετικά με τα όσα διαδραματίζονταν τότε στον ανατολικό κόσμο, ένα τμήμα αυτών που δεν θα έπρεπε να λαθέψουν στην εκτίμησή τους, λάθεψε σοβαρά, ενώ υπήρχε όλη η πείρα της αντιρεβιζιονιστικής πάλης και ενάντια στο χρουστσοφικό ρεβιζιονισμό και ενάντια στον μπρεζνιεφικό. Άλλοι πίστευαν πως μπορούν να τύχουν κάποιας βοήθειας από τον Γκόρμπι, τη στιγμή που αυτός όλα τα ξεπουλούσε, και άλλοι έβλεπαν επαναστάσεις και κόκκινες σημαίες να ανεμίζουν. Και κάποιοι (αφού χαιρέτησαν και αυτοί την περεστρόικα) σκέφτηκαν να εκμεταλλευτούν το κενό που δημιούργησε η κρίση του ρεβιζιονισμού και "τακτικά" υπέστειλαν τη σημαία της αντιρεβιζιονιστικής πάλης για να κερδίσουν κομμάτια του ρεβιζιονισμού. Φυσικά υπήρξαν και άλλοι, που για χρόνια δεν μπόρεσαν να καταλάβουν πώς, από τις δύο υπερδυνάμεις (σχήμα με το οποίο ερμήνευαν ολόκληρη την πραγματικότητα), φτάσαμε στο γκρέμισμα της μιας, και μάλιστα χωρίς στρατιωτική αναμέτρηση ανάμεσά τους.

57. Όπως όμως τότε πολλές πτέρυγες που δεν έπρεπε αλληθώρισαν, έτσι και στις μέρες μας υπάρχει μια σκόπιμη αποσιώπηση του ρόλου που έπαιξε ο μπρεζνιεφισμός στην πορεία της παλινόρθωσης. Η ασάφεια αυτή ενισχύεται όχι μόνο από τα ρεβιζιονιστικά κόμματα (όπως το "ΚΚΕ") που ακολουθούν μια ενισχυμένη δόση μπρεζνιεφισμού (χωρίς βέβαια την υλική δύναμη που αυτός παρείχε και την "αίγλη" που αποκόμιζαν), αλλά και από τμήματα των κομμάτων που διαφοροποιήθηκαν και εμφανίστηκαν σε μια σειρά ανατολικές χώρες και ειδικά στην ΕΣΣΔ. Μπορούμε να υποστηρίξουμε πως ένα από τα σημεία συνάντησης του νεορεβιζιονισμού είναι η αποσιώπηση της περιόδου Μπρέζνιεφ. Γι' αυτό τονίζουμε τα ακόλουθα για την περίοδο αυτή: Στην περίοδο αυτή υιοθετείται μια διπλή αντεπαναστατική γλώσσα και ταχτική. Ο λόγος αφορά τις ανάγκες συγκράτησης μιας κατάστασης και την προώθηση των μέτρων που αφορούν την παλινόρθωση. Δεν έχουμε καμιά ποιοτική αλλαγή σε σχέση με την οικονομική πολιτική του χρουστσοφισμού. Ούτε έχουμε μια αμφισβήτηση των βασικών ιδεών του 20ού συνεδρίου. Έχουμε όμως μερικές τροποποιήσεις, που ορισμένοι θα χαρακτηρίσουν σαν αποκατάσταση του Στάλιν, ή σαν νεοσταλινισμό. Πρώτα-πρώτα έχουμε τη χρησιμοποίηση μιας ορισμένης φρασεολογίας, όπου ο λεβινισμός και ο διεθνισμός δίνουν και παίρνουν. Επιχειρείται ένα συμμάζεμα από τα ξεχειλώματα που δημιούργησε ο χρουστσοφισμός και οι άμεσες συνέπειές του: την εμφάνιση τομέων του ρεβιζιονιστικού κόσμου που επιθυμούν μια "αυτόνομη" και γρήγορη ενσωμάτωση στον καπιταλισμό, χωρίς να λογαριάζουν το "κέντρο". Οι φυγόκεντρες δυνάμεις γίνονται ένας μεγάλος πονοκέφαλος, έτσι που αν δεν αντιμετωπιστούν θα δυσκολέψει το κύριο έργο του τσακίσματος της επαναστατικής θύελλας. Αυτή η θύελλα μπορεί να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά μόνο μέσα από τη συνδιαχειριστική δράση δύο σταθερών κέντρων, ΗΠΑ και ΕΣΣΔ, και όχι μέσα από τον κατακερματισμό των διαφόρων δυνάμεων. Έτσι, η επιστροφή σε ένα "λεβινισμό" θα συνδυαστεί με μια επέκταση στο έπακρο μιας κρατικιστικής σοσιαλμπεριαλιστικής στάσης. Η αντιμετώπιση του "ευρωκομμουνισμού", ή της "άνοιξης της Πράγας", έγινε μέσα από το πρίσμα, όχι της υπερασπίσης του σοσιαλισμού, αλλά των στενών κρατικιστικών ιμπεριαλιστικών βλέψεων των νέων αστικών στρωμάτων. Η ίδια κρατικιστική σοσιαλμπεριαλιστική στάση εκδηλώνεται με τα στρατιωτικά επεισόδια στα σύνορα ΕΣΣΔ και Κίνας, και την εκεί εγκατάσταση πυραύλων που στρέφονταν ενάντια στην Κίνα το 1969. Η παλινόρθωση θα γίνονταν χρησιμοποιώντας τους "δορυφόρους", και όχι αφήνοντας τους "δορυφόρους" να προχωρήσουν μόνοι τους.

Αυτή η επίδειξη δύναμης με τη χρησιμοποίηση μιας φρασεολογίας που θύμιζε άλλες εποχές έδωσε την εντύπωση της επαναστατικοποίησης της ΕΣΣΔ. Όμως επρόκειτο για κάτι πολύ διαφορετικό. Στον οικονομικό τομέα έχουμε δύο κινήσεις: συμμάζεμα της αποκέντρωσης που προσπάθησε να φέρει η χρουστσοφική διαχείριση και έμφαση στο γιγαντισμό των επιχειρήσεων. Όμως οι αρχές της αποδοτικότητας και του κέρδους παραμένουν και ενισχύονται με την οικονομική μεταρρύθμιση Κοσίγκιν στα 1965.

Το κυριότερο όμως γεγονός είναι η εμπλοκή, ακριβώς αυτήν την περίοδο, ολόκληρου του ανατολικού κόσμου στην παγκόσμια οικονομική κρίση. Οι ρυθμοί ανάπτυξης επιβραδύνονται, ο γεωργικοεπιχειρησιακός τομέας τελεί υπό κρίση. Η χρέωση όλων των ανατολικών χωρών σε δυτικές τράπεζες είναι γεγονός. Παρά λοιπόν τα "σκληρά" λόγια, ο Μπρέζνιεφ "εκχωρεί" και άλλα στη Δύση.

Η κρίση ολόκληρου του οικονομικού μηχανισμού αναγκάζει το μπρεζνιεφισμό σε μια "φυγή προς τα μπρος". Είναι η εποχή που προσπαθεί να επωφεληθεί από την υποχώρηση του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού, και βαφτίζει μια σειρά χωρών σε "σοσιαλιστικές" και τόσοι δικτάτορες σε δημοκράτες και επαναστάτες (π.χ. Μεγκίστου στην Αιθιοπία, Βιντέλα στην Αργεντινή κλπ). Αυτή η επέκταση θα υπονομεύει και άλλο την οικονομία και, κυρίως, δεν θα συνοδεύει από μια αναδίπλωση, που ο δυτικός κόσμος θα προωθήσει.

Το μόνο που δεν συνέβαινε την εποχή Μπρέζνιεφ ήταν ο αγώνας ανάμεσα σε δύο αντίπαλα συστήματα, σε δύο κόσμους: έναν κακό και πολεμοχαρή και έναν καλό και ειρηνόφιλο. Ακόμα, κάνουν λάθος όσοι αναγνωρίζουν στον Μπρέζνιεφ μια αντιιμπεριαλιστική πραχτική στάση. Είναι

ψέμα κάτι τέτοιο, και η διείσδυση που έκανε το καθεστώς Μπρέζνιεφ σε αρκετά απελευθερωτικά κινήματα καθορίζονταν από την ανάγκη ελέγχου και διαστροφής τους κι όχι από κάποιο σκληρό και αμείλικτο πόλεμο ενάντια στον ιμπεριαλισμό.

Στο εσωτερικό όμως της ΕΣΣΔ, την περίοδο Μπρέζνιεφ ενισχύονται τα "καπετανάτα" και οι σατραπείες των τοπικών κομμάτων. Ένα ισχυρό κύκλωμα που συνδέει τους οικονομικούς, κομματικούς και κρατικούς υπεύθυνους με τις βαρονίες της κλεψιάς, του λαθρεμπορίου και του οργανωμένου εγκλήματος: αυτή είναι μια πραγματικότητα. Στην ουσία, η "παλλαϊκή" ιδιοκτησία ληηλατείται από αυτές τις ομάδες. Η εποχή Μπρέζνιεφ καθιέρωσε, σε αντίθεση με την προηγούμενη πείρα, τη μονιμότητα των υπευθύνων σε ένα πόστο. Δεν άλλαζαν συχνά οι υπεύθυνοι, δεν υπήρχαν διαρκείς μεταθέσεις κλπ. Η "στασιμότητα" δεν αφορά μόνο τους οικονομικούς δείκτες, αλλά και το στέριωμα και το ρίζωμα ενός διεφθαρμένου μηχανισμού και την αύξηση του ειδικού του βάρους σε όλες τις μετέπειτα εξελίξεις.

Παρ' όλη τη "στασιμότητα", μέσα στην μπρεζνιεφική περίοδο ωριμάζει και εκκολάπτεται η επόμενη φάση, η "νέα σκέψη". Στα τόσα ινστιτούτα που μελετούν τους οικονομικούς νόμους και σχεδιάζουν το μέλλον έχει διεισδύσει ο νεοφιλελευθερισμός και οι συζητήσεις για την αγορά, το ρόλο της κλπ έχουν προχωρήσει πολύ. Είναι λάθος να νομιστεί ότι αυτά ξεφύτρωσαν σαν μανιτάρια την περίοδο της περεστρόικα ή ότι είχαν παγώσει την εποχή Μπρέζνιεφ και ξεπάγωσαν με τον Γκόρμπι. Η σταλινική θέση για την ύπαρξη μιας προλεταριακής επιστήμης χλευάζονταν σαν η μεγαλύτερη ανοησία. Η ΕΤΕ ανεβάζονταν στα ύψη. («Η τεχνική των κομπιούτερ είναι η τεχνική της κομμουνιστικής κοινωνίας. Από τη μια μεριά μόνο στον κομμουνισμό δημιουργούνται όλες οι κοινωνικές προϋποθέσεις για την πλήρη ανάπτυξη και επικράτηση της τεχνικής των κομπιούτερ, κι απ' την άλλη μεριά ο αναπτυσσόμενος κομμουνισμός είναι δυνατός μόνο στη βάση μιας αυτοματοποιημένης παραγωγής». Λεξικό της μαρξιστικής-λενινιστικής φιλοσοφίας, Dietz Verlag, Λ.Δ. Γερμανίας 1974). Η τεχνοκρατία και ο επιστημονισμός κυριαρχούν και χρησιμεύουν σε λογής λογής ανοίγματα προς αντίστοιχα στρώματα. Σε ένα βαθμό είναι λαθεμένη η εντύπωση πως στον τομέα της ΕΤΕ οι σοβιετικοί έμειναν πίσω. Σε μια σειρά τομείς ήταν μπροστά, αλλά κυρίως η οργάνωση και η "παραγωγή" επιστήμης και επιστημόνων ήταν απόλυτα συμβατή με την αντίστοιχη καπιταλιστική, πράγμα που φάνηκε με την άμεση εξαγορά των σοβιετικών "εγκεφάλων" και τη μεταφορά ολόκληρων εργαστηρίων στη Δύση μετά την και τυπική παλινόρθωση.

58. Άλλο σημείο συνάντησης του ρεβιζιονισμού και του νεορεβιζιονισμού είναι η υπεράσπιση του σοσιαλισμού, του υπαρκτού σοσιαλισμού της Κίνας, Βιετνάμ, Κορέας και Κούβας (ίσως και Μογγολίας;). Δεν μπορούμε να συμφωνήσουμε με μια τέτοια κατεύθυνση, τη στιγμή που όλες οι χώρες αυτές, άλλη περισσότερο και άλλη λιγότερο, ακολουθούν μια πορεία ανάλογη με αυτήν που ακολούθησαν οι ανατολικές χώρες και η ΕΣΣΔ.

Ο "μετακομμουνιστικός κόσμος" είναι ένας περιγραφικός όρος, δεν είναι μια έννοια. Καταγράφει και ένα συσχετισμό δυνάμεων, όπου πλέον το ιμπεριαλιστικό διευθυντήριο δεν περιλαμβάνει μια δύναμη που να μιλάει στο όνομα του σοσιαλισμού και του κομμουνισμού, της εργατικής τάξης κλπ, όπου ένας σοβαρός συνδιαχειριστής κουτσουρεύτηκε σημαντικά. Ο "διπολικός κόσμος" είναι παρελθόν, όπως και ο "ψυχρός πόλεμος". Η ύπαρξη των κρατικών οντοτήτων που αναφέραμε δεν τροποποιεί το γενικό σκηνικό και δεν βάζει σοβαρά εμποδία στην "οικονομία-κόσμος", που είναι παρούσα και στις περιοχές αυτές.

Μετά από όσα έχουν συντελεστεί, να υποστηρίξει κανείς π.χ. ότι στην Κίνα υπάρχει σοσιαλισμός, ότι εκεί υπάρχει ένα κομμουνιστικό κόμμα που παίζει πρωτοπόρο ρόλο, και ότι πρέπει να συναχτούμε μαζί του, αυτά δεν καταπίνονται με τίποτα. Σημαίνουν πως δεν έχουμε βγάλει κανένα απολύτως συμπέρασμα από όσα έχουν γίνει. Σημαίνουν πως συρόμαστε στο πεδίο του πραγματισμού και του κρατικισμού για άλλη μια φορά.

Γνωρίζουμε ότι ο ιμπεριαλισμός, αλλά και εσωτερικές δυνάμεις στις χώρες αυτές, επιθυμούν μια πλήρη αποκομμουνιστικοποίηση. Γνωρίζουμε ότι αυτή η αποκομμουνιστικοποίηση θα φέρει νέα, μεγαλύτερα δεινά στους λαούς των χωρών αυτών.

Υποστηρίζουμε και είμαστε αλληλέγγυοι στον αγώνα που κάνουν οι λαοί αυτοί ενάντια σε όλες τις διεθνείς επεμβάσεις, και ειδικά ενάντια σε αυτές του ιμπεριαλιστικού διευθυντηρίου. Είμαστε αποφασιστικά ενάντια σε όλα τα εμπόργκο απέναντι στους λαούς αυτούς. Πρόκειται για δολοφονικά ιμπεριαλιστικά εμπόργκο.

Αλλά δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε την πολιτική που ακολουθούν οι ρεβιζιονιστές και τα νεοαστικά στοιχεία στις χώρες αυτές, δεν μπορούμε να κρύψουμε πως η πολιτική τους αργά ή γρήγορα οδηγεί στην πλήρη αποκομμουνιστικοποίηση.

59. Τα νεοαστικά στοιχεία εκμεταλλεύτηκαν, και χρησιμοποίησαν, και βάθυναν, και πολλαπλασίασαν, και ανέδειξαν σε σύστημα μια σειρά αρνητικά χαρακτηριστικά που είχαν εκδηλωθεί κατά τη σοσιαλιστική οικοδόμηση. Για παράδειγμα, τόσο ο κρατικισμός, όσο και ορισμένες αντιλήψεις για απουσία των ταξικών αντιθέσεων στις σοσιαλιστικές κοινωνίες, όπως και μια σειρά λαθεμένες αντιλήψεις για την τεχνική και τα στελέχη, διευκόλυναν τα νεοαστικά στοιχεία στην ανέλιξή τους προς την εξουσία.

Όμως η συνεργασία με τον ιμπεριαλισμό, η υποταγή στο κέρδος και στο υλικό κίνητρο και η διάλυση του διεθνούς κομμουνιστικού κινήματος συνιστούν μια κατάφωρη ανατροπή όλων των προηγούμενων κατευθύνσεων που είχε το κομμουνιστικό κίνημα μέχρι τη δεκαετία του '50.

Ορόσημο αυτών των διαδικασιών πρέπει να θεωρείται το 1956 και το 20ό Συνέδριο του ΚΚΣΕ. Υπήρξαν όμως δύο υποκειμενικής φύσης αδυναμίες και λάθη που εκμεταλλεύτηκαν οι νεοαστικές δυνάμεις. Το πρώτο αφορά το μη προχώρημα της θεωρίας και της πράξης της επανάστασης αμέσως μετά το τέλος του Β' παγκόσμιου πολέμου, όπου οι όροι για νέους προσδιορισμούς είχαν ωριμάσει. Δεν ήμασταν στην κατάσταση της μιας χώρας που οικοδομεί το σοσιαλισμό σε συνθήκες περικύκλωσης, και έπρεπε να δοθεί μια βαθιά απάντηση στον ιμπεριαλισμό, ανανεώνοντας τους στόχους και βαθαινώντας το περιεχόμενο και τη μορφή του κομμουνιστικού κινήματος, δημιουργώντας νέες μορφές συνεργασίας και συντονισμού του διεθνούς κομμουνιστικού κινήματος που έβγαине δυναμωμένο μέσα από τον πόλεμο και με νέες επαναστάσεις να έχουν νικήσει. Αντ' αυτού, υπήρξε ένα γρήγορο κλείσιμο των ζητημάτων, μια διοικητική στάση, που αργότερα θα πληρωθεί ακριβιά.

Το δεύτερο αφορά το ότι η αντίσταση στα νεοαστικά στρώματα που εμφανίστηκαν με τη πλατφόρμα του χρουστοφικού ρεβιζιονισμού άργησε να εκδηλωθεί και, ανοικτά, δηλώθηκε αργά - αφού οι ρεβιζιονιστές είχαν καλύψει ένα έδαφος και απομονώσει πολλές δυνάμεις που δεν συμφωνούσαν με την ουσία της πολιτικής τους. Σήμερα επιχειρείται μια αναθεώρηση της σημασίας του αγώνα που, έστω και καθυστερημένα, προώθησε το κομμουνιστικό κίνημα ενάντια στο ρεβιζιονισμό. Η άποψη που εκφράζουμε, ότι έγινε καθυστερημένα, δεν αναιρεί την αναγκαιότητά της ίσα-ίσα, της δίνει μεγαλύτερη έμφαση. Ο πραγματισμός που εμφανίζεται στην υποβάθμιση της σημασίας του αγώνα ενάντια στο ρεβιζιονισμό στις αρχές της δεκαετίας του '60, γρήγορα θα μπουρδουκλωθεί στις αντιφάσεις που έτσι κι αλλιώς μαστίζουν τον ρεβιζιονιστικό χώρο.

- Η Νέα Τάξη Πραγμάτων

60. Η αναδιαρθρωτική πορεία προετοίμασε την υλική βάση και τους πολιτικούς όρους, η "νέα σκέψη" σε συνεργασία με το διεθνή ιμπεριαλισμό οδήγησαν σε μια μεγάλη ενσωμάτωση, οπότε άνοιγαν διάπλατα οι δρόμοι για την εμφάνιση ενός αναγκαίου εποικοδομήματος που θα αποκρυστάλλωνε την νέα "κινούμενη ισορροπία" υπό την αιγίδα του νέου διευθυντηρίου που είχε αναδειχθεί. Εποικοδόμημα που θα αντιστοιχούσε όλες τις σχέσεις, πολιτικές, κοινωνικές, διεθνείς, ανάμεσα σε χώρες και νέους συνασπισμούς με τη νέα βάση που είχε δημιουργηθεί. Ανέτειλε η περίοδος της Νέας Τάξης Πραγμάτων αριθ. 2.

Η είσοδος στην περίοδο αυτή έγινε με ένα "φαντασμαγορικό" αλλά και κλασικό τρόπο διευθέτησης κρίσεων και μοιρασμάτων: τον πόλεμο στον Περσικό, που αναμεταδόθηκε "live" για να τρομοκρατηθούν όλοι οι λαοί με τη φοβερή δύναμη που έχουν οι κυρίαρχοι. Ο πόλεμος που με εκκωφαντικό τρόπο μας έμπασε στον αστερισμό της Νέας Τάξης Πραγμάτων ήρθε μετά από δύο σημαντικά γεγονότα, ένα πολιτικό και ένα οικονομικό: το κραχ του 1987, που πιστοποιούσε την ένταση της κρίσης, και την περεστρόικα. Σε λίγους μήνες θα ακολουθούσε η τυπική διάλυση της ΕΣΣΔ (Αύγουστος του 1991).

Η Νέα Τάξη Πραγμάτων είναι το εποικοδόμημα που ρυθμίζει ή θα ρυθμίσει τη νέα οργάνωση του μεταβιομηχανικού και μετακομμουνιστικού κόσμου. Φροντίζει στο να πάρουν σάρκα και οστά τα προοχτωβριανά τοπία. Η Νέα Τάξη Πραγμάτων πρέπει να εγγυηθεί και να υπερασπίσει την κυριαρχία της "οικονομίας-κόσμος", πρέπει να επαναχαράξει σύνορα, πρέπει να περιστείλει όλους τους αποκαλούμενους "αναχρονισμούς". Προωθεί παντού τη μεγάλη ιδέα της εποχής, την "οικονομία της αγοράς", διευρύνει και βαθαινει τη δυαδική κοινωνία σε μεγέθη και ένταση τεράστια, προωθεί την κοινοβουλευτική παρωδία (χωρίς να διστάζει για άλλες λύσεις όπου χρειάζεται), προωθεί όλα τα πολιτιστικά της προϊόντα/ σκουπίδια. Στην ουσία, οδηγεί σε ένα γενικευμένο ολοκληρωτισμό υπό την αιγίδα της "οικονομίας-κόσμος" και των ιμπεριαλιστικών χωρών που μετρούνται στα δάχτυλα των χεριών.

Με άλλα λόγια, η Νέα Τάξη Πραγμάτων είναι η φυσιολογική εξέλιξη της αναδιαρθρωτικής πορείας, ένα ανώτερο στάδιο της, το οποίο απαιτεί ένα στιβαρό εποικοδόμημα που θα συμπυκνώνει, θα θεσμοθετεί και θα νομιμοποιεί τυπικά και ουσιαστικά τις νέες σχέσεις κυριαρχίας και τις ανακατατάξεις που έχουν συντελεστεί. Κι αυτά σε ένα εύθραυστο και έντονα εκρηκτικό περιβάλλον, αφού οι αντιθέσεις έχουν οξυνθεί στο έπακρο και η δυσαρέσκεια των μαζών γίνεται αισθητή με τις ολοένα και συχνότερες εξεγέρσεις.

Η Νέα Τάξη Πραγμάτων είναι το πιο εξελιγμένο προϊόν της πολυπλόκαμης και πολυεπίπεδης αντεπανάστασης. Η Νέα Τάξη Πραγμάτων είναι το εποικοδόμημα μιας ανώτερης, επιταχυνόμενης αντεπανάστασης σε πλανητική κλίμακα.

61. Είναι λαθεμένη η αντίληψη που διαβλέπει στη Νέα Τάξη Πραγμάτων μονάχα τα κλασικά χαρακτηριστικά της επέμβασης των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων και μια πιο προωθημένη πολιτική κανονιοφόρων. Η Νέα Τάξη Πραγμάτων πρέπει να αντιμετωπίζεται "σφαιρικά", να μην αποκόβεται από την υλική της βάση, να μην τεμαχίζεται κάθε τομέας της κοινωνικής ζωής που αυτή ελέγχει ή τείνει να μοντελοποιήσει. Η Νέα Τάξη Πραγμάτων δεν είναι στρατεύματα και επεμβάσεις στη Γιουγκοσλαβία ή τα Βαλκάνια ή τον Περσικό Κόλπο. Είναι και αυτά, αλλά όχι μόνο αυτά. Μονάχα όταν νοηθεί σαν το εποικοδόμημα όλης της αναδιαρθρωτικής κίνησης σε ένα ορισμένο στάδιο ανάπτυξής της, μόνο τότε θα έχουμε σαφή αντίληψη για τη Νέα Τάξη Πραγμάτων. Για παράδειγμα, η σχέση της Νέας Τάξης Πραγμάτων με τη δυαδική κοινωνία είναι προφανής και οργανική. Μάλιστα είναι αυτή (η Νέα Τάξη Πραγμάτων) που εξασφαλίζει σήμερα την περιχαράκωση των δύο

κόσμων, των δύο κοινωνιών, σε συνθήκες σφαιρικοποίησης της "οικονομίας-κόσμος". Είναι αυτή που εγγυάται την πλανητική, οριζόντια και κάθετη, μόνιμη απόρριψη στο περιθώριο, το χειρισμό στο περιθώριο. Είναι αυτή που εγγυάται μια μετάβαση σε μια νέα πολιτική τάξη διεθνώς και σε μια "νέα δημοκρατική τάξη". Επομένως, σε αφαιρετικό επίπεδο: έχουμε τον ένα κόσμο, ή την "πάνω" κοινωνία, περιχαρακωμένη σε σχέση με τους πραγματικούς ή δυνάμει κινδύνους - και γι' αυτό περιχαράκωνει όλο και περισσότερο το "δεύτερο κόσμο" ή "κοινωνία", δημιουργώντας ταυτόχρονα πολλά επίπεδα περιχαράκωσης-απόρριψης γι' αυτόν. Επομένως κατατεμαχισμού. Το "διαίρει και βασίλευε" παλιών καιρών τώρα έχει αναχθεί στην "πρώτη των επιστημών".

62. Η Νέα Τάξη Πραγμάτων έχει ένα Διευθυντήριο που το αποτελούν οι βασικές ιμπεριαλιστικές δυνάμεις. Το Διευθυντήριο ομιλεί εξ ονόματος της "διεθνούς κοινότητας". Επιβάλλει τα τελεσίγραφα τους. Επικυρώνει αποφάσεις και ρυθμίσεις που η "οικονομία-κόσμος" έχει δρομολογήσει. Χρησιμοποιεί όλα τα δίκτυα, στρατιωτικά, οικονομικά και πληροφοριακά, που διαθέτει για την εφαρμογή των αποφάσεων αυτών.

Από το διπολικό κόσμο, από τον κόσμο των δύο υπερδυνάμεων, δεν οδηγηθήκαμε σε έναν κόσμο που κυριαρχεί ένας κοσμοκράτορας, μια πλανηταρχική υπερδύναμη. Οδηγηθήκαμε σε μια αναδιάταξη των βασικών ιμπεριαλιστικών δυνάμεων και μια ανακατάταξη της δύναμής τους, με κυρίαρχο στοιχείο την απομάκρυνση από το διεθνή προσκήνιο της δύναμης που αντιπροσώπευε η ΕΣΣΔ. Το κενό καλύφθηκε ή προσπαθείται να καλυφθεί από τις υπόλοιπες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις.

Η λειτουργία του νόμου της ανισόμετρης ανάπτυξης σε όλα τα χρόνια που διαρκεί η κρίση και η αναδιάρθρωση οδήγησε στην εξής κατάσταση: να ανέβει σημαντικά η δύναμη δύο κέντρων, της Ευρώπης, και ειδικά της Γερμανίας, και της Ιαπωνίας - και να χάσουν, ιδιαίτερα σε οικονομικό επίπεδο, σημαντικό έδαφος οι ΗΠΑ. Αυτή η εξέλιξη δεν μπορούσε παρά να καταγραφεί στο νέο Διευθυντήριο της Νέας Τάξης Πραγμάτων. Όμως και αυτό έγινε με έναν ιδιόμορφο τρόπο.

Η αναντιστοιχία οικονομικής-στρατιωτικής ισχύος (άρα και πολιτικής) δεν είναι ένα παράδοξο μέσα στην ιστορία του ιμπεριαλισμού. Η Γερμανία και η Ιαπωνία αναπτύχθηκαν και κάλυψαν ένα μεγάλο κενό που τους χώριζε με τις ΗΠΑ μετά το τέλος του Β' παγκόσμιου πολέμου σχετικά γρήγορα. Όσον αφορά τη στρατιωτική τους δύναμη ή την επεμβατική πολιτική τους, αυτή έλειπε, και κυρίως ήταν ο οικονομικός τομέας στον οποίο έκαναν άλματα. Αντίθετα, οι ΗΠΑ είδαν να καταγράφεται μια σημαντική υποχώρησή τους από το '70 και ύστερα (και εξαιτίας της ανόδου Ευρώπης και Ιαπωνίας). Φυσικά οι ΗΠΑ ακόμα σαν οικονομία και σαν ισχύς είναι πρώτη δύναμη, παρά τη σχετική τους υποχώρηση. Όμως η τάση ήταν η σχετική της πτώση, και ο κίνδυνος να χάσουν τα πρωτεία δεν ήταν ένα σενάριο επιστημονικής φαντασίας. Με την έλλειψη του βασικού αντίπαλου, της ΕΣΣΔ, οι ΗΠΑ μπορούσαν να χρησιμοποιούν το μονοπώλιο που είχαν όσον αφορά την τεράστια διαφορά με τα δύο άλλα κέντρα στο στρατιωτικό επίπεδο. Η φυγή προς τα μπρος των ΗΠΑ μέσα στη Νέα Τάξη Πραγμάτων συνίσταται στο να προσπαθούν, με τις πολεμικές και άλλες σταυροφορίες επεμβάσεων, να διατηρούν τα προνόμια και τον ηγετικό τους, ηγεμονικό ρόλο στα πλαίσια του Διευθυντηρίου.

Όμως, και αυτό είναι το καινούριο στοιχείο του λυσσαλέου ανταγωνισμού που αντιπαραθέτει τα τρία αυτά κέντρα, στη διάταξη τους ο καθένας πρέπει να στηρίζεται σε κάτι που διαθέτει ο άλλος, και βρίσκεται σε στενή εξάρτηση από αυτόν. Οι ΗΠΑ είναι χρεωμένες π.χ. στην Ιαπωνία και τη Γερμανία. Η Ιαπωνία έχει ακόμα ανάγκη τη στρατιωτική συμμαχία με τις ΗΠΑ για την προώθηση της διεξόδου της στη νοτιοανατολική Ασία. Η Γερμανία δεν μπορεί ακόμα να ανεξαρτητοποιηθεί από τους μηχανισμούς του ΝΑΤΟ. Η αλληλεξάρτησή τους σε επίπεδο της "οικονομίας-κόσμος" είναι αρκετά ισχυρή. Έτσι, ενώ υπάρχει η τάση της "ανεξαρτητοποίησης" κάθε πόλου της Αγίας Τριάδας (άλλωστε οι υπερεθνικές ολοκληρώσεις τις οποίες δημιουργούν αποτελούν μια έκφραση αυτής της τάσης), εμφανίζεται μια διστακτικότητα, κυρίως από τα δύο νέα μέλη του Διευθυντηρίου, για πιο αποφασιστικά προχωρήματα. Γι' αυτό εμφανίζονται να αφήνουν τις ΗΠΑ να γαβγίζουν και να εκβιάζουν, περιοριζόμενες για τη φάση αυτή στο γενικευμένο οικονομικό πόλεμο και ανταγωνισμό, με αρκετές όμως μικρές δοκιμασίες για το ξεπέραςμα της αναντιστοιχίας οικονομικής και στρατιωτικής δύναμης και δράσης. Ένας λόγος που η διστακτικότητα αυτή το διάστημα των 2-3 τελευταίων ετών εμφανίζεται πιο έντονη, σχετίζεται με το γεγονός πως η κρίση κτύπησε για τα γερά το σκληρό πυρήνα των οικονομιών της Γερμανίας (που έχει να σηκώσει το βάρος της προσάρτησης της Ανατολικής Γερμανίας και να καλύψει την πορεία προς ανατολάς) και της Ιαπωνίας.

Είναι φυσικό οι ΗΠΑ να προσπαθούν να εκμεταλλευτούν αυτήν τη διστακτικότητα και να διαφημίζουν τον πλανηταρχισμό τους.

Όμως σε όλο και μεγαλύτερη κλίμακα, και ιδιαίτερα στο νέο πεδίο αντιπαράθεσης που ανοίχθηκε με την "κατάρρευση" για το ποιος θα επωφεληθεί και θα καλύψει το "κενό", καταγράφηκε μια εντεινόμενη σύγκρουση ανάμεσα στα αμερικανικά και στα γερμανικά συμφέροντα. Ο διαμελισμός της Γιουγκοσλαβίας είναι το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Χαρακτηρίσαμε τον πόλεμο στην Γιουγκοσλαβία σαν έναν τοπικό διεθνοποιημένο πόλεμο που αντανακλούσε την αντιπαράθεση ανάμεσα σε ΗΠΑ και Γερμανία και διεξαγόταν δι' αντιπροσώπων. Σχετικά με τις υπόλοιπες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις, πρέπει να λεχθεί ότι η Αγγλία συνεχίζει να υποχωρεί και αναγκάζεται να δένεται όλο και πιο πολύ στη στρατηγική του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού. Η Γαλλία είναι και αυτή ένας από τους μεγάλους χαμένους, που βλέπει να

συρρικνώνεται η δύναμή της. Στο χώρο της Ευρώπης πρέπει να παίζει το ρόλο του κομπάρσου πλάι στο νέο ηγεμόνα, τη Γερμανία, και στην Αφρική και Μέση Ανατολή βλέπει να γκρεμίζονται μία-μία οι κτήσεις της, κυρίως προς όφελος των ΗΠΑ. Η Ιταλία, ο κουρελής ιμπεριαλισμός κατά Λένιν, αφού αναγκάστηκε να κάνει μια μεγάλη αναδίπλωση και προώθησε μια σημαντική αναδιάρθρωση, κατορθώντας αρκετά αποτελέσματα, είδε να διαπερνιέται από το γερμανοαμερικάνικο ανταγωνισμό και να απειλείται από μια γερή αποσχιστική τάση του πλούσιου Βορρά, που είναι πιο συνδεδεμένος με το μάρκο.

63. Όμως, πέρα από το Διευθυντήριο σαν έννοια, υπάρχουν και οι βασικοί κρίκοι του διεθνούς συστήματος. Αυτά τα δύο δεν ταυτίζονται. Στους βασικούς κρίκους πρέπει να συγκαταλέγονται μεγάλες χώρες με οικονομική ή στρατιωτική οντότητα. Τέτοια βασικοί κρίκοι είναι επίσης η Ρωσία και η Κίνα. Οι εξελίξεις στις χώρες αυτές και ο ρόλος που θα παίξουν στο νεοταξικό κόσμο είναι σημαντικός. Γι' αυτές πρέπει να προστεθούν τα ακόλουθα:

Η Ρωσία προς το παρόν δεν μπορεί παρά να αποβλέπει, σε στενή συμμαχία με τη Δύση, να γίνει το όγδοο μέλος του G7. Χωρίς φυσικά να μπορεί να το επιβάλλει. Η εσωτερική της αναδιοργάνωση δεν μπορεί να γίνει σύντομα και χωρίς πολλούς κλυδωνισμούς. Αναμφίβολα διαθέτει εν δυνάμει τις προϋποθέσεις να παίζει ένα ρόλο, αλλά η κρίση και η οικονομική οπισθοχώρηση των τελευταίων χρόνων δεν μπορούν να υπερκαλυφθούν εύκολα. Η ίδια η Ρωσία (και η ΚΑΚ) αποτελεί ακόμα πεδίο ανταγωνισμού των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων, που προσπαθούν να της αποκόψουν όλα τα πλεονεκτήματα που έχει από τις γειτονικές πρώην σοβιετικές δημοκρατίες. Στην ουσία έχει ήδη συντελεστεί μια μεγάλη σαλαμοποίηση, αλλά ακόμα υπάρχουν και άλλα περιθώρια για τους ιμπεριαλιστές. Όλη η ιστορία για την προς ανατολάς διεύρυνση του ΝΑΤΟ, αλλά και οι προσπάθειες να τεθούν υπό δυτικό έλεγχο τα πετρέλαια του Καυκάσου και της Κασπίας, τι άλλο μπορεί να σημαίνουν; Στρατηγικά, ο ρόλος της Ρωσίας μπορεί να είναι αυτός μιας περιορισμένης ιμπεριαλιστικής δύναμης.

Η Κίνα, που αποτελεί μια μεγάλη χώρα, προβάλλεται σαν μια εν δυνάμει απειλή για το δυτικό κόσμο. "Σε λίγα χρόνια", "μέχρι το 2050", "θα είναι μια τεράστια υπερδύναμη" κλπ. Θα αφηθεί η Κίνα να προχωρήσει έτσι; Έχοντας υπόψη την καπιταλιστικοποίηση της οικονομίας της, το άνοιγμά της στην "οικονομία-κόσμος" και τα τεράστια προβλήματα που δημιουργούνται στις μάζες της Κίνας, είναι ρεαλιστική η σκέψη πως θα προχωρήσει χωρίς κλυδωνισμούς, πως θα ακολουθήσει μια διαφορετική πορεία από ό,τι οι άλλες πρώην σοσιαλιστικές χώρες; Μήπως είναι αφελές να νομίζεται ότι ο διεθνής ιμπεριαλισμός δεν θα προσπαθήσει να υποσκάψει μια τέτοια πορεία; Προς το παρόν η Κίνα διεκδικεί έναν αυξημένο ρόλο στην νοτιοανατολική Ασία, αλλά αυτό θα τη φέρει αντιμέτωπη και με τις ΗΠΑ, αλλά και με τον παλιό εχθρό, την Ιαπωνία. Πάντως σε καμία περίπτωση η Κίνα δεν επιδιώκει να γίνει κέντρο ενός διεθνούς πόλου του παγκόσμιου σοσιαλισμού ή, έστω, του αγώνα ενάντια στη Νέα Τάξη Πραγμάτων. Όπως ο Γκορμπατσόφ αναφώνησε πως "είμαστε πια σύμμαχοι", έτσι και ο Ζιγιάνγκ πανηγύριζε κατά την επίσκεψή του στις ΗΠΑ, μέσα στο χρηματιστήριο της Γουόλ Στρίτ, την ανάκαμψη μετά το κραχ του Χονγκ Κονγκ, δείχνοντας πολλά πράγματα...

64. Στις αναστατώσεις που έφερε η Νέα Τάξη Πραγμάτων μεγάλο ρόλο έπαιξε και ο κατατεμαχισμός χωρών, οι εθνικιστικές εξάρσεις, η δημιουργία νέων χωρών, οι προσαρτήσεις άλλων κλπ. Ξανά, από άλλη πλευρά, τίθεται το πρόβλημα της διεθνοποίησης και σφαιρικοποίησης με το ρόλο των κρατών και των εθνών στη φάση αυτή.

Η διεθνοποίηση δεν σημαίνει διάλυση των "κυρίαρχων εθνικισμών", δηλαδή των ιμπεριαλισμών, στο διεθνικό. Ο πολιτιστικός ιμπεριαλισμός, που αποτελεί τη δύναμη προετοιμασίας ή εμπέδωσης του εδάφους, είναι "διεθνικός"; Η μέσος του πολιτικού και πολιτιστικού ιμπεριαλισμού επιδιωκόμενη διάλυση ή διαστροφή της εθνικής συνείδησης, της πολιτιστικής ιστορίας και ιδιαιτερότητας, είναι "διεθνική", δίχως "εθνική μάρκα";

Αφού οι σύγχρονοι ιμπεριαλισμοί εκφράζουν (έστω κι αν φαίνεται πολύ "ρετρό" η επίκληση) αυτό που επεδίωκαν οι νεοταξικοί "οραματισμοί" των ναζί, δηλαδή εξόντωση καθαρή και απλή των βρώμικων φυλών-εθνών για να χρησιμεύσουν σαν πρώτη ύλη στους επιστημονικότατους πειραματισμούς τους, και τη μετατροπή άλλων σε υποζύγια για τη χιλιόχρονη διαίωξη της καθαρής φυλής-έθνους των σούπερμαν (με ανάλογες προσαρμογές - σε 100 χρόνια είχε ορίσει την ηλικία, ο Μπους, της "νέας τάξης" του 2000), τότε: το εθνικό γεγονός πρέπει να αντιπαραταχθεί στο εθνικιστικό και ρατσιστικό η πολιτική και οικονομική ανεξαρτησία στον πλανηταρχισμό-εθνικό κατατεμαχισμό η εθνικά ή πολυεθνικά αντι-συγκεντροποιητική οικονομική ανάπτυξη στη διεθνικοποιημένη κατάπνιξη και αποστράγγιση, αλλά και ερήμωση του πλούτου της γης και των πόρων που δημιούργησε και δημιουργεί η, ξεγραμμένη κι αυτή, τάξη των εργατών και εργαζομένων του χεριού και του μυαλού.

- Η θεωρία και η πείρα διδάσκουν πως η υπέρβαση του εθνικού στο παγκόσμιο και καθολικό σημαίνει την υποδούλωση των εθνών και κρατών σε μεγαλοεθνικούς ιμπεριαλισμούς. Κι αν αυτό διακηρύχνονταν, θα σήμαινε πραγματώση αποτυχημένων ή συντριμμένων από τη λαϊκή πάλη υπερφίλων αξιώσεων απόλυτης κοσμοκρατορίας.

- Στην ιστορική περίοδο που ζούμε, το όπλο του μικρο-εθνικισμού χρησιμοποιήθηκε και χρησιμοποιείται από τον ιμπεριαλισμό και για τους άμεσους πραχτικούς του σκοπούς (χειραγώγησης και υποταγής), αλλά και για τη συντριβή, την εξάλειψη του εθνικού γεγονότος, των

εθνικών ιδιαιτεροτήτων, με την προβολή μιας πραγματικότητας παραστάσεων γύρω από το έθνος, εθνισμό, εθνικισμό - που πρόθυμα έχει επεξεργαστεί και υποβαθμίζει η στρατιά των ιεροφαντών, παλιών και νέων, του νεοταξικού ιμπεριαλισμού.

- Οι ενώσεις εθνών και εθνοτήτων σε κράτη που συνδέθηκαν με το σοσιαλισμό και τον κομμουνισμό σαν κίνημα, όπως και τα κινήματα εθνικής και πολιτικής απελευθέρωσης που ακούστηκαν και πήραν την εξουσία, αποτέλεσαν ιστορική πρόοδο δίχως προηγούμενο. Η αντιθετική πορεία που ιστορικά είναι καθορισμένη προς την ενσωμάτωση με τον καπιταλισμό στο όνομα της "ειρηνικής συνύπαρξης", της "μη καπιταλιστικής ανάπτυξης" κλπ (ακριβώς γιατί ήταν πορεία ενσωμάτωσης, παρά τα προσωπεία και τις αναγκαστικές "στασιμότητες"), διέσυραν τις ιδέες και τους στόχους της πολιτικής και οικονομικής ανεξαρτησίας, αλλά και της δυνατότητας αντιπαράθεσης στον καπιταλισμό και στον οικονομικό τομέα. Η πρωταρχική σημασία στην τελευταία κι όχι η υπαγωγή της στο γενικό στόχο της ταξικής πάλης, εκφράζει με άλλα λόγια το παραπάνω συμπέρασμα.

Αυτές οι γενικές αρχές απαιτούν μια πιο συγκεκριμένη ανάλυση και εφαρμογή. Αυτό δεν μπορεί να γίνει παρά μονάχα στη βάση αυτού που αποτελεί το σημερινό και θα αποτελέσει το "αυριανό δεδομένο".

65. Είναι φανερό πως η Νέα Τάξη Πραγμάτων και ο παγκοσμιοποιημένος καπιταλισμός που βρίσκεται στη βάση της, συσσωρεύουν τεράστιες εκρηκτικές ύλες. Ενώ δουλεύουν αγωνιώδικα και ακούραστα για τη διακίνηση ενός ιστορικά ξεπερασμένου κοινωνικού συστήματος, δημιουργούν διαρκώς τους αντικειμενικούς όρους υπονόμευσης και ανατίναξης όλου του εγχειρήματος της Νέας Τάξης Πραγμάτων. Ποιοι είναι οι βασικοί αντικειμενικοί όροι;

- Οι διαφορετικές βλέψεις, δηλαδή στόχοι, στρατηγικές των βασικών δυνάμεων, πράγμα που σημαίνει πάλη για την ηγεμονία.

- Η ίδια η παγκοσμιοποίηση διαμορφώνει αναγκαστικά περιφερειακούς πόλους στήριξης για τους διαφορετικούς στόχους ή στρατηγικές. Οι τέτοιοι πόλοι περικλείουν τη δυναμική μετατροπής τους σε πόλους εναντίωσης στην ίδια την απόπειρα ηγεμονίας, είτε γιατί μπορούν να διεκδικήσουν δικούς τους αυτόνομους ρόλους είτε γιατί θα μετατραπούν σε πόλους στήριξης άλλων δυνάμεων.

- Η απαξίωση εκτεταμένων περιοχών του κόσμου, η ανατίναξή τους δηλαδή οικονομικά, επομένως και κοινωνικά, ενώ λειτουργεί σαν προωθητικός κινητήρας της παγκοσμιοποίησης, από τα ίδια τα πράγματα μεταφέρει-μετατοπίζει τις αντιθέσεις της "οικονομίας-κόσμος", που για την ώρα εκφράζονται κύρια σε βάρος των πληθυσμών αυτών των περιοχών, άρα οξύνει την πάλη για την ηγεμονία ή για τη διατήρηση θέσεων ανάμεσα στα συστατικά της "οικονομίας-κόσμος", και επομένως δημιουργεί όρους υπονόμευσης της επιτάχυνσης και φέρνει νέες περιπλοκές.

- Η συντελούμενη παγκοσμιοποίηση δεν σημαίνει σύμμετρη κατανομή των πλεονεκτημάτων που αυτή φέρνει για τους δυναμικούς οικονομικούς και πολιτικούς κύκλους, αλλά νέες και σοβαρότερες εμπλοκές, που κάτω από ορισμένους όρους μπορεί να μετατραπούν σε ρήξεις.

- Η ίδια η προώθηση του κατατεμαχισμού -κοινωνικού (δυσδικοποίησης), εθνικού, κρατικού-, παρά τις διαφορές στους τρόπους προώθησης και στους χρόνους, εγκυμονεί τεράστιους κινδύνους, αφού εξαπολύει και ενεργοποιεί δυνάμεις (τις μάζες) που πρέπει να είναι διαρκώς υπό έλεγχο. Η διαρκής και συνεχιζόμενη καταγραφή της λαϊκής δυσανεξίας, και μάλιστα με τη μορφή της λαϊκής έκρηξης και εξεγέρσεων σε όλες ανεξίτηλα τις γωνίες του πλανήτη, αποτελεί ένα δείκτη για το τι αποτελέσματα έχει όλος αυτός ο κατατεμαχισμός.

Ο κατατεμαχισμός σαν μια ενιαία πορεία στις λογικές του συνέπειες σημαίνει ανατίναξη της ίδιας της επιδίωξης-στρατηγικής. Γι' αυτό και είναι μια αδιέξοδη πορεία. Όμως η προώθηση και η εξέλιξη της προκαλεί ζημιές και καταστροφές σε μια πλανητική κλίμακα, όσο σε μικρο-κλίμακα ένας οδοστρωτήρας σε τυφλή πορεία.

66. Η Νέα Τάξη Πραγμάτων σαν στόχος αλλά και σαν άμεσα υλοποιήσιμη κατάσταση, τόσο στο εσωτερικό των ιμπεριαλιστικών μητροπόλεων όσο στην περιφέρεια και στην "ύπαιθρο του κόσμου", αποτελεί το μεγαλύτερο εχθρό της εργατικής τάξης, των λαών και των εθνών. Όσο σαπίζει το καπιταλιστικό-ιμπεριαλιστικό σύστημα, όσο βουλιάζει στον παρασιτισμό, όσο εμποδίζει την κοινωνική πρόοδο καταστρέφοντας τεράστιες παραγωγικές δυνάμεις και δυναμιτίζοντας τη σχέση άνθρωπος-φύση, θα μετατρέπεται στο μεγαλύτερο παγκόσμιο στρατόπεδο συγκέντρωσης δισεκατομμυρίων μαζών, που υπόκεινται όλες τις "επιστημονικές" κατεργασίες και διεργασίες, ώστε πειθήνια να αποδέχονται την οικονομική, πολιτική και κοινωνική μοντελοποίηση που θέλουν 200 πάνω-κάτω πολυεθνικές. Λαοί και έθνη ολόκληρα οδηγούνται στα σύγχρονα κρεματόρια, που παίρνουν την μορφή των μαζικών βομβαρδισμών, των εμπύργκο ενάντια σε λαούς, της καταστροφής ολόκληρων οικονομιών, της ανατίναξης του εκπαιδευτικού συστήματος, του στοιβάγματος τεράστιων πληθυσμών σε άθλιες παραγκουπόλεις στην περιφέρεια των πόλεων, των μεταναστευτικών ρευμάτων κλπ. Μια τεράστια δεξαμενή αχρησιμοποίητης ή ελάχιστα αμειβόμενης εργατικής δύναμης είναι απαραίτητος όρος για τη δημιουργία κερδοφόρων συνθηκών για το κεφάλαιο. Ρυθμιστικό ρόλο σε όλα, ή και άμεσα επιχειρηματική ενασχόληση, παίζουν και οι κρατικοί διαμελισμοί, οι εθνικές καθάρσεις, οι πόλεμοι και η εξαγωγή πολέμων. Η αντιμετώπιση αυτού του μεγαλύτερου εχθρού είναι το υπ' αριθμόν 1 καθήκον για όλους τους προοδευτικούς και επαναστατικούς φορείς.

- Από την παθητική άμυνα στην ενεργητική αντίσταση

67. Οι δυνάμεις που προωθούν την αναδιάρθρωση και τη Νέα Τάξη Πραγμάτων αισθάνονται πιο "γυμνές", δεν έχουν πλέον καθόλου μαζική υποστήριξη. Αυτό το γεγονός οδηγεί στην ενεργοποίηση εκ μέρους τους ολόκληρου του εθνικιστικού και ρατσιστικού-ναζιστικού χειριστικού μηχανισμού και στη μεγαλύτερη χρησιμοποίηση του αστυνομικο-στρατιωτικού μηχανισμού για την επιβολή της διεθνούς και εσωτερικής τάξης. Ταυτόχρονα, οι δυνάμεις που αντιστέκονται στην αναδιάρθρωση κάνουν εντονότερη την παρουσία τους σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης. Η εργατική τάξη, η νεολαία και τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα αποτελούν τις κινητήριες δυνάμεις αυτής της αντίστασης.

Δεν υφίσταται καμιά γωνιά του πλανήτη, σε Βορρά και Νότο, Δύση και Ανατολή, που να μην υπάρχουν εκδηλώσεις της γενικευμένης δυσaréσκειας και αντίστασης στην αναδιάρθρωση. Στο δυτικό κόσμο, οι αγώνες των εργαζομένων, της νεολαίας και των αποκλεισμένων κάνουν αισθητή την παρουσία τους, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια. Στο επίκεντρο των αγώνων είναι η δυαδικοποίηση της κοινωνίας και οι συνέπειές της. Οι εργατικές αναταραχές σε μια σειρά ευρωπαϊκές χώρες το τελευταίο διάστημα, οι εργατικές κινητοποιήσεις στην Ιαπωνία (που αρχίζει να νιώθει έντονα τις συνέπειες της κρίσης), η εξέγερση του Λος Άντζελες (που αφορά πολλές αμερικανικές πόλεις), η έντονη λαϊκή αμφισβήτηση του Μάαστριχτ, οι αγώνες των αγροτών ενάντια στις συμφωνίες της GATT, το κύμα αντίδρασης στη νεοφασιστική εξόρμηση, οι αγώνες των σπουδαστών, συνθέτουν μια ορισμένη εικόνα των χρόνων 1991-97, εντελώς διαφορετική από αυτήν που περίμεναν οι ιθύνοντες μέσα στην αλαζονεία και τον κυνισμό του 1989.

Στον ανατολικό κόσμο, έχουμε δύο σημαντικά γεγονότα: πρώτα τη μεταστροφή σημαντικών κομματιών του πληθυσμού, που εκφράστηκε και με την υπερψήφιση σε εκλογικές αναμετρήσεις των εκπροσώπων της σημερινής αντιπολίτευσης-χτεσινών ιθυνόντων, και δεύτερο την ανάπτυξη αγώνων ενάντια στα μέτρα ξεπουλήματος, τριτοκοσμιοποίησης και εξαθλίωσης που παίρνουν οι κυβερνήσεις, με πιο σημαντικό παράδειγμα τους αγώνες στη Ρωσία. Το λουτρό αίματος στη Μόσχα το 1993, με πάνω από 1.000 νεκρούς, σημαδεύει μια νέα φάση της γελτσινικής νέας τάξης. Αυτό που ομολογείται πλέον από διάφορους κύκλους είναι πως «η "δημοκρατία" φθάρηκε πιο γρήγορα από την περεστρόικα».

Στον αραβικό κόσμο, μια εντεινόμενη υπόκωφη δυσaréσκεια διαπερνά σχεδόν όλες τις αραβικές χώρες και βρίσκει διέξοδο προς τον ισλαμικό φονταμενταλισμό και τον αραβικό εθνικισμό. Στα Κατεχόμενα Εδάφη, η αντίσταση των Παλαιστινίων αρχίζει να παίρνει άλλες διαστάσεις, μη ελεγχόμενες ακόμα και από την ΟΑΠ, την ίδια στιγμή που το κουρδικό πρόβλημα παίρνει εξίσου μεγάλες διαστάσεις και βρίσκει μπλεγμένες βασικές χώρες της περιοχής: Τουρκία, Ιράκ, Συρία, Ιράν. Στην υπόλοιπη Αφρική, το λαϊκό στοιχείο σε περιπτώσεις όπως η Νότια Αφρική και η Αγκόλα, και πρόσφατα στο Κονγκό, είναι ο καθοριστικός παράγοντας των εξελίξεων, με την εξής έννοια: Δημιουργεί τεράστια προβλήματα στα ανοίγματα και στις μονούβρες φιλελευθεροποίησης του καθεστώτος (Ν. Αφρική) - τινάζει στον αέρα τις αποφάσεις-διευθετήσεις του διευθυντήριου (Αγκόλα) - δημιουργεί νέα δεδομένα στον αμερικανο-ευρωπαϊκό ανταγωνισμό.

Στην υπόλοιπη περιοχή της Ασίας, γνωστότερες καταστάσεις είναι αυτές της Νότιας Κορέας, των Φιλιππίνων, της Ινδίας, της Τουρκίας, του Νεπάλ, χώρες στις οποίες δρουν σημαντικά λαϊκά κινήματα.

Στην Λατινική Αμερική, δεν είναι μόνο το Κομμουνιστικό Κόμμα (Φωτεινό Μονοπάτι) στο Περού και ο επαναστατικός αγώνας στο Μεξικό. Σε όλες σχεδόν τις λατινοαμερικάνικες χώρες (π.χ. Αργεντινή, Ισημερινός, Βραζιλία, Κολομβία κλπ) υπάρχουν λαϊκές κινητοποιήσεις που αναγκάζουν στην προσφυγή στη συγγή βία για την αντιμετώπισή τους. Συχνές οι εξεγέρσεις των πεινασμένων, συχνές οι μαχητικές κινητοποιήσεις ενάντια στις μεθοδεύσεις των τοπικών αστικών τάξεων και του ιμπεριαλισμού.

68. Η σημασία αυτής της αντίστασης είναι μεγάλη για τρεις λόγους:

α) Υποχρεώνει την αναδιάρθρωτική κίνηση σε αναδιπλώσεις και καθυστερήσεις. Η πιεστική ανάγκη για "αλλαγή στην ίδια κατεύθυνση", που σηματοδοτήθηκε από την εκλογή Κλίντον, δείχνει και το μέγεθος των δυσκολιών που συναντά η σύγχρονη διαχείριση της κρίσης. Ο τόνος των εξελίξεων σε παγκόσμια κλίμακα, δίνεται σε μεγάλο βαθμό από την ύπαρξη αυτής της αντίστασης, και καθιστά πρωταρχικό πρόβλημα για τις ιθύνουσες τάξεις και το Διευθυντήριο το χειρισμό αυτής της ορισμένης κατάστασης. Το μήνυμα της γρήγορης φθοράς του ιδεολογικού οπλοστασίου των χρόνων του '89 το έχουν λάβει όλοι, και προετοιμάζουν νέα χειριστικά εργαλεία. Η μεταστροφή των λαϊκών μαζών είναι εντυπωσιακή, ιδιαίτερα στις περιοχές που "πλήγηκαν" περισσότερο από τις συμφωνίες των δύο τότε μεγάλων (π.χ. Ανατολική Γερμανία, Λιθουανία, Ρωσία, Αγκόλα), και αυτό είναι ένα σημαντικό δεδομένο.

β) Εξαναγκάζει τους ιθύνοντες σε υποχωρήσεις από τους αρχικούς τους σχεδιασμούς. Για παράδειγμα στη Γερμανία η κεντρική κυβέρνηση υποχρεώθηκε να υποχωρήσει από το χαράτσι που είχε σχεδιάσει για να πληρώσουν οι εργαζόμενοι τα κόστη της επανενοποίησης. Στη Ρωσία είναι οι εργατικές κινητοποιήσεις και η αγανάκτηση που βάζουν κάποιο φρένο στην ολομέτωπη επίθεση που δέχονται οι λαϊκές μάζες. Είναι η αμφισβήτηση των λεωφόρων του Μάαστριχτ μέσα από τα δημοψηφίσματα που περιέπλεξε τους ενδοκοινοτικούς πονοκεφάλους. Δεν χωρά καμιά αμφιβολία πως η ύπαρξη αυτής της αντίστασης είναι ένας σοβαρός όρος βαθέματος της καπιταλιστικής κρίσης

και όξυνσης των ενδοϊμπεριαλιστικών αντιθέσεων.

γ) Τρίτος λόγος είναι ότι αυτή η αντίσταση είναι το πιο κατάλληλο υπόστρωμα για την τροποποίηση του συσχετισμού υπέρ των δυνάμεων που αντιστρατεύονται την αναδιάρθρωση και για την ανάπτυξη του υποκειμενικού παράγοντα, την εμφάνιση δηλαδή πρωτοποριών που θα τολμήσουν να διαδραματίσουν ένα σοβαρό ρόλο στις επερχόμενες εξελίξεις. Αυτή την αλήθεια φαίνεται να την έχουν συνειδητοποιήσει αρκετά καλά οι ιθύνοντες, και γι' αυτό ξαναλανάρονται-ξαναπροβάλλονται διάφοροι ενδιάμεσοι σχηματισμοί και θεωρίες, που αποσκοπούν να παίξουν κάποιο ρόλο στο καναλιζάρισμα της αντίστασης σε ανώδυνα πλαίσια. Δεν είναι τυχαία γεγονότα, για παράδειγμα, η πριμοδότηση μιας ευρωπαϊκού στίλ αριστεράς στη Ρωσία, αλλά και η στροφή που σημειώνεται το τελευταίο διάστημα στον αμερικάνικο κινηματογράφο με τις ταινίες πολιτικού περιεχομένου (Μάλκομ Χ, Χόφφα κλπ).

69. Σε γενικές γραμμές, η αντίσταση για την οποία μιλάμε αποτελείται από μαζικά αυθόρμητα αμυντικά κινήματα ενάντια στις συνέπειες της αναδιάρθρωσης. Όχι πως πρόκειται για τη μόνη μορφή εκδήλωσης της αντίστασης, αλλά σίγουρα είναι η κύρια. (Άλλες μορφές της αντίστασης είναι τα οργανωμένα λαϊκά κινήματα σε διάφορες χώρες του πλανήτη). Το γεγονός αυτό καθορίζει και ορισμένους άλλους περιορισμούς: δυνατότητα απορρόφησης των εκρήξεων (με ολόένα με μεγαλύτερη δυσκολία), χώσιμο ενδιάμεσων δυνάμεων που αποσκοπούν στον έλεγχό της. Όμως και σ' αυτό το επίπεδο είναι ορατές κάποιες διαφορές με τα έτη του 1989-90:

Έχει πάρει πολύ μεγαλύτερες διαστάσεις η επιφυλακτικότητα και η ανοιχτή ρήξη με τους επίσημους φορείς του συνδικαλιστικού κινήματος. Για παράδειγμα στην Αγγλία, χώρα που δεν φημίζονταν για το εργατικό της κίνημα (τρεϊντγιουνιονισμός), εκδηλώνεται μια σημαντικότερη αναστάτωση της εργατικής βάσης, που αμφισβητεί ανοιχτά τους καθιερωμένους τρόπους άσκησης της συνδικαλιστικής αντιπολίτευσης. Παρόμοια προβλήματα και δυσκολίες παρατηρούνται στο συνδικαλιστικό κίνημα της Γερμανίας.

Ορισμένες κινήσεις παίρνουν το χαρακτήρα του λαϊκού ρεύματος, όπως έγινε στη Δανία με αφορμή το δημοψήφισμα για το Μάαστριχτ, όπου μόνο η άγνοια μπορεί να χαρίζει αυτήν την κίνηση είτε στην "καλοπέραση" των Δανών είτε στον εθνικισμό τους.

Έχουν αρχίσει να γίνονται συνειδήση σε πολύ κόσμο ορισμένα ζητήματα που περιθωριακά τίθονταν σε προηγούμενες περιόδους. Αν αυτό μπορεί να το δει κανείς καθαρά στα θέματα των μορφών πάλης, της αποφασιστικότητας κλπ, δεν σημαίνει πως δεν αφορά και άλλους τομείς.

Όμως σε επίπεδο συνειδήσης δεν υπάρχει μια επίγνωση της σημασίας που έχει ο αγώνας σε σχέση συνολικά με την αναδιάρθρωτική κίνηση. Αυτή είναι η κύρια έλλειψη, η αχίλλειος πτέρνα της αντίστασης. Ενώ δηλαδή γίνονται χιλιάδες μικροί ή μεγάλοι αγώνες, μικρές ή μεγάλες εξεγέρσεις ενάντια στις συνέπειες της βαρβαροποίησης, δεν έχει συνειδητοποιηθεί το κοινό νήμα, η κοινή αιτία που δημιουργεί τη σύγχρονη δυστυχία και εξαθλίωση, δεν έχουμε το πέρασμα σε μια άλλη συνειδήση, ενοποιητική και κινητοποιητική. Ακόμα και εκδηλώσεις που ξεφεύγουν από το χαρακτηρισμό των αυθόρμητων ξεσπασμάτων αδυνατούν προς το παρόν να δουν συνολικότερα το πρόβλημα. Με άλλα λόγια, δεν έχει γίνει συνειδήση σε όσο κόσμο αγωνίζεται και χτυπιέται πως είναι αναγκαίο ένα κίνημα, και διεθνές και εσωτερικό σε κάθε χώρα, ενάντια στη Νέα Τάξη Πραγμάτων και την αναδιάρθρωση.

70. Από όλα όσα είπαμε, βγαίνουν δύο πολύ σημαντικά συμπεράσματα:

α) Το γενικό επίπεδο του αγώνα ενάντια στη Νέα Τάξη Πραγμάτων δεν έχει ξεπεράσει ακόμα το στάδιο της παθητικής άμυνας, στο οποίο οι αυθόρμητες εξεγέρσεις και τα μαζικά ξεσπάσματα δίνουν τον κύριο τόνο, και οι ιθύνουσες τάξεις αργά ή γρήγορα κατορθώνουν να τιθασεύουν και να απορροφούν την αντίδραση των μαζών, και

β) Σε όλο τον κόσμο κάνουν ολόένα και πιο έντονη την παρουσία τους και τη δραστηριότητά τους οργανώσεις, κόμματα και κινήματα.

Ο συνδυασμός αυτών των δύο δεδομένων οδηγεί στην ανάγκη και στη διαπίστωση ότι πρέπει να συνδυαστεί ο στρατηγικός στόχος περάσματος από την παθητική άμυνα στην ενεργητική αντίσταση, με την ανάπτυξη και ενδυνάμωση σε εθνικό επίπεδο, και με έντονο διεθνικό συντονισμό, του νέου κομμουνιστικού κινήματος.

Σήμερα στην ημερήσια διάταξη, μέσα από μια ιστορία που διαρκεί μερικές δεκαετίες, έχουμε βρεθεί μπροστά στο καθήκον όχι της εξαπόλυσης μιας επανάστασης ή ακόμα της υπεράσπισης μιας επανάστασης που κινδυνεύει, απειλείται κλπ, αλλά μπροστά σε δύο αλληλένδετα και αποφασιστικής σημασίας ζητήματα: της αντίκρουσης της Νέας Τάξης Πραγμάτων και της ανασύνταξης του κομμουνιστικού κινήματος. Αυτά τα δύο καθήκοντα συμπεριλαμβάνονται στο στρατηγικό στόχο της "διεθνούς κοινότητας των λαών". Όταν θα έχει επιτευχθεί ο στόχος αυτός, τότε δηλαδή που θα πλησιαστεί το ανώτατο όριο αποτελεσμάτων, θα πρέπει να καθοριστούν νέα καθήκοντα και νέες στρατηγικές. Όμως σαν στρατηγικός στόχος ορίζει μια ολόκληρη περίοδο για το επαναστατικό κίνημα, και νομίζουμε ότι παίρνει σοβαρά υπόψη του και τα δεδομένα της αντικειμενικής πορείας, αλλά και τα δεδομένα και τις ανάγκες του υποκειμενικού παράγοντα. Ο στρατηγικός στόχος εκφράζει μιαν ανάγκη, αλλά ταυτόχρονα επιτρέπει τη συγκέντρωση όλων των δυνάμεων που πασχίζουν για την εκπλήρωσή του. Είναι αναγκαίο να σημειωθεί πως "μεγαλύτερα πράγματα" θα μπορούν να σχεδιαστούν, συζητηθούν, υλοποιηθούν, όταν θα έχει πραγματοποιηθεί ο στρατηγικός στόχος. Χωρίς να πλησιάζουμε τη "διεθνή κοινότητα των λαών", πολλά οράματα θα μοιάζουν με

ασκήσεις επί χάρτου. Και επειδή τα όνειρά μας έχουν σχέση με την πραγματικότητα -δεν ονειροβατούμε- κατανοούμε την άμεση επιταχτική ανάγκη να συγκεντρωθούν όλες οι δυνάμεις μας για την επίτευξη του στρατηγικού στόχου. Να τεθεί ο στόχος αυτός στο κέντρο κάθε ενδιαφέροντος, κάθε αναζήτησης, κάθε συζήτησης και κίνησης!

71. Η "διεθνής κοινότητα των λαών" είναι η κατάσταση όπου η διάχυτη δυσaréσκεια και η παθητική άμυνα, που εκδηλώνεται με χίλιους-δύο τρόπους σ' ολόκληρο τον πλανήτη, θα περάσει σε ένα άλλο ποιοτικό στάδιο, αυτό της ενεργητικής αντίστασης η κατάσταση όπου θα έχει σημειωθεί μια τροποποίηση του συσχετισμού δυνάμεων, θα έχουν πραγματοποιηθεί ρήγματα στη Νέα Τάξη Πραγμάτων, θα έχουν πολλαπλασιαστεί και αυξηθεί οι αγώνες που θα έχουν συνειδητοποιημένο ένα κοινό στόχο, θα έχουν αναπτυχθεί και ισχυροποιηθεί αξιόλογα λαϊκά κινήματα.

Η "διεθνής κοινότητα των λαών" που θα αντιπαρά τίθεται στη "διεθνή κοινότητα των ληστών" του Διευθυντηρίου δεν θα είναι μια κρατική οντότητα, ένα στρατόπεδο σαν αυτά που γνωρίσαμε. (Αν και δεν μπορεί θεωρητικά να αποκλειστούν τέτοιες δυνατότητες. Θα 'ναι όμως εξαιρετικές περιπτώσεις. Μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξέταση της δυνατότητας να στηριχτούν κρατικές οντότητες που θα αναγκαστούν ή θα επιλέξουν να κινηθούν έξω από τις ράγες της αναδιάρθρωσης και άρα δεν θα κρατούν αρνητική στάση απέναντι στη "διεθνή κοινότητα των λαών"). Θα είναι η συμπύκνωση σε διεθνή κλίμακα του νέου συσχετισμού δύναμης, που θα καταγράφει κινήματα, οργανώσεις, μέτωπα, διεθνείς συναντήσεις, στόχους, οράματα, πειραματισμούς κλπ

Η Νέα Τάξη Πραγμάτων εχθρεύεται την εργατική τάξη, τους λαούς, τα έθνη. Η "διεθνής κοινότητα των λαών" είναι η συμμαχία μέσα στους αγώνες, τα κινήματα, τις εκρήξεις, της εργατικής τάξης, των λαών, των εθνών που δεν υποκύπτουν στο νεοταξικό ζυγό κι επιθυμούν ένα ευτυχισμένο μέλλον. Ακόμα, η "διεθνής κοινότητα των λαών" είναι η στιγμή της μετατροπής της σκόρπιας-διάχυτης- αυθόρμητης παθητικής άμυνας, σε συνειδητή οργανωμένη ενεργητική αντίσταση. Όλα αυτά σημαίνουν πως θα παρουσιαστούν, στην πορεία για την εκπλήρωση του στρατηγικού στόχου, πρωτόγνωρες καταστάσεις και θα εκδηλωθούν πολλά διαφορετικά κινήματα, θεωρίες, πρακτικές κλπ. Θα υπάρχει μια ποικιλομορφία μορφών οργάνωσης, περιεχομένων, στόχων (που θα αντανακλούν διαφορετικά επίπεδα συνείδησης), που όμως όλα θα συνυπάρχουν διαλεκτικά (οι αντιθέσεις που θα δημιουργούνται θα λύνονται ή θα "λύνονται") μέσα σε ένα πλαίσιο πολύ διαφορετικό από το σημερινό. Για παράδειγμα, το ταξικό και το εθνικό στοιχείο για μια μεγάλη περίοδο θα συνυπάρχουν, θα ανταγωνίζονται, θα συνενώνονται κλπ, αλλά με όρους διαφορετικούς από τους σημερινούς.

Είναι προφανές πως στην επίτευξη του στρατηγικού στόχου το κομμουνιστικό κίνημα θα πρέπει να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο. Πρόκειται για μια σημαντική προϋπόθεση. Θα είναι αυτό που θα επεξεργάζεται και θα μπολιάζει με τα στοιχεία της "νέας συνείδησης" τη "διεθνή κοινότητα των λαών". Θα είναι αυτό που στην εξέλιξη αυτού του προτσές θα δίνει στόχους, θα κάνει προχωρήματα, θα συνενώνει δυνάμεις κλπ

72. Στο "τωρινό στάδιο", τα καθήκοντα είναι: η αντιμετώπιση της Νέας Τάξης Πραγμάτων η προώθηση της Διεθνούς Κοινότητας των Λαών η αναγέννηση του κομμουνιστικού κινήματος. Δεν είναι δυνατό να γίνουν βήματα χωρίς να οικοδομηθεί μια "νέα συνείδηση", που θα μπορεί να εξηγήσει το γιατί βρεθήκαμε στο "τωρινό στάδιο", θα έχει την ικανότητα να αντιλαμβάνεται τους μετασχηματισμούς που έχουν γίνει στο μεταβιομηχανικό ιμπεριαλισμό, θα θέτει στο επίκεντρο κάθε μικρής και μεγάλης προσπάθειας την απάντηση των σύγχρονων προκλήσεων, θα συνενώνει και θα συνολικοποιεί την πάλη.

Άρα η γενική γραμμή του σύγχρονου κομμουνιστικού κινήματος θα μπορούσε να διατυπωθεί κάπως έτσι: «Να αντισταθούμε στη Νέα Τάξη Πραγμάτων, το μεγαλύτερο εχθρό της ανθρωπότητας, να συντρίψουμε το ολοκαύτωμα που ετοιμάζει το ιμπεριαλιστικό Διευθυντήριο και οι υπηρέτες του.

Να

τροποποιήσουμε σε πλανητικό επίπεδο, μέσα από αγώνες και κινήματα, το συσχετισμό υπέρ των δυνάμεων της προόδου, προωθώντας τη Διεθνή Κοινότητα των Λαών, δηλαδή το πλατύ μέτωπο των αγωνιζόμενων τάξεων και στρωμάτων ενάντια στη Νέα Τάξη Πραγμάτων και τη δυαδικοποίηση.

Και,

βήμα το βήμα, να ξαναοικοδομήσουμε το κομμουνιστικό κίνημα, δηλαδή την αναγκαία και αποφασιστική δύναμη που μπορεί να συνενώσει και να δώσει προοπτική στους αγώνες. Να οικοδομήσουμε το κομμουνιστικό πρόγραμμα, πετώντας στα σκουπίδια ό,τι σκουριασμένο και αναχρονιστικό έδωσε η κυριαρχία του ρεβιζιονισμού για πάνω από 30 χρόνια. Να διαδώσουμε τη θέση της επικαιρότητας του κομμουνισμού και του σοσιαλισμού σαν μοναδικής θετικής διεξόδου από

την καπιταλιστική βαρβαρότητα».

Πρόκειται για μια γενική γραμμή που παίρνει σοβαρά υπόψη της το "τωρινό στάδιο" και δίνει μια ξεκάθαρη προοπτική. Διαφέρει ουσιαστικά από τη "γενική γραμμή" των ρεβιζιονιστικών φορέων που δεν έχουν απαρνηθεί λεκτικά τον κομμουνισμό, αλλά και από τη "γενική γραμμή"

εξωκοινοβουλευτικών οργανισμών του λεγόμενου αντισυναινετικού χώρου. Πού βρίσκεται η διαφορά; Πρώτ' απ' όλα, είναι αμφίβολο αν αυτοί οι οργανισμοί και φορείς έχουν μια γενική γραμμή ή νοιάζονται να υπηρετήσουν μια γενική γραμμή. Το ότι αναφέρονται στην Νέα Τάξη

Πραγμάτων ή στον καπιταλισμό, ή ακόμα το ότι ορισμένοι κηρύττουν διάφορους κοινωνικούς πολέμους ενάντια στο κεφάλαιο κλπ, όλα αυτά δεν είναι γενική γραμμή. Όσον αφορά τους ρεβιζιονιστικούς φορείς, το ουσιαστικό ερώτημα είναι αν πραγματικά θέλουν και κάνουν πραχτικά βήματα για να αναπτυχθούν αγώνες και κινήματα ή, αντίθετα, κινούνται στην τροχιά της συγκράτησης των αγωνιστικών διαθέσεων μέσα σε ορισμένα όρια, της αποδιοργάνωσης και της μη συνολικοποίησης διαφόρων αντιστάσεων, της συκοφάντησης κινητοποιήσεων και εξεγέρσεων που δεν κινούνται υπό την κηδεμονία του ρεφορμισμού. Ακόμα, πρέπει να αναρωτηθούμε, άσχετα με όσες δηλώσεις, όρκους και διακηρύξεις κάνουν τα ρεβιζιονιστικά κόμματα για το αντίθετο, κατά πόσο θέλουν να έρθουν σε ρήξη με την αστική τάξη πραγμάτων σε κάθε χώρα, ή θα προσπαθήσουν να μετατραπούν ξανά σε υπεύθυνες εθνικές δυνάμεις που θα εκπροσωπούν κάποια τμήματα της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας, της εργατικής αριστοκρατίας ή και κάποιων μικροαστικών στρωμάτων, παλαιών και νέων. Όσο κι αν η κρίση περιορίζει τις δυνατότητες τέτοιων στρωμάτων να έχουν μια σημαντική πολιτική εκπροσώπηση, εντούτοις αυτή η πολιτική έκφραση είναι αναγκαία για τη διαχείριση της κρίσης π.χ. σε μια σειρά χώρες του παλινорθωμένου καπιταλισμού, όπως και για τη διαχείριση της λαϊκής δυσαρέσκειας, ώστε να αποτραπούν κοινωνικές εκρήξεις. Όλα αυτά, σε συνδυασμό με διάφορα συμβόλαια που φαίνεται ακόμα να τηρούνται σε διάφορες περιοχές (π.χ. Ελλάδα, Κύπρος κλπ), αλλά και με μια οικονομική επιφάνεια που είχε αποκτηθεί από τους ρεβιζιονιστικούς φορείς μια προηγούμενη περίοδο, συντελούν στο να υπάρχει χώρος για τέτοιους σχηματισμούς. Η "γενική τους γραμμή" είναι λοιπόν άλλη: "να υπάρχουμε, να εκμεταλλευόμαστε τη δυσαρέσκεια των μαζών για ένα καλύτερο πλάσισμά μας στην εθνική πολιτική κάθε χώρας, να χρησιμοποιούμε ό,τι βοηθά στην κατεύθυνση αυτή και να προσέχουμε μην και ξεφύγει η κατάσταση από τα χέρια μας". Αυτή είναι η ουσία της γενικής γραμμής των ρεβιζιονιστών. Αν ήταν άλλη, θα είχαν δείξει μια διαφορετική πραχτική στάση σε μια σειρά ευκαιρίες στα τελευταία 5 χρόνια - και εδώ δεν χωρούν δικαιολογίες για "δυσκολίες" και για ευθύνες των "αναθεωρητών"...

Όσον αφορά τους άλλους οργανισμούς, η "γενική τους γραμμή" είναι το "κάτι να κάνουμε, να ασχολούμαστε κάθε τόσο με τις μόδες που υπάρχουν, να ερωτοτροπούμε με διάφορες τάσεις και διεργασίες που συντελούνται σε ορισμένους χώρους, να χρησιμοποιούμε ό,τι μέσον υπάρχει χωρίς να αναρωτιόμαστε αν αναπαράγουμε την αστική αντίληψη περί πολιτικής, να θορυβούμε όσο περισσότερο γίνεται και να υπάρχουμε με κάθε τρόπο". Οι γέφυρες με τον αστικό και ρεβιζιονιστικό κόσμο δεν είναι κομμένες, και βεβαίως δεν γίνεται καμιά ουσιαστική δουλειά για απόκτηση δεσμών μέσα στις μάζες.

- Ο νέος διεθνισμός και το κομμουνιστικό πρόγραμμα

73. Αν στην αυγή του καπιταλισμού οι αστικές σχέσεις -κυρίως μέσω της παγκόσμιας αγοράς- ένωσαν τον τότε γνωστό κόσμο θέτοντας πιεστικά το πρόβλημα της ενότητας των προλεταρίων, αν το πέραςμα από τον προμονοπωλιακό στο μονοπωλιακό καπιταλισμό έκανε επιτακτική την ενότητα του εργατικού κινήματος και του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα, αν με την Οχτωβριανή Επανάσταση ο διεθνισμός πήρε το χαρακτήρα της στήριξης του πρώτου νικηφόρου εγχειρήματος και της δράσης της Τρίτης Διεθνούς, σήμερα, με τις αλλαγές που έχουν γίνει, είναι αναγκαίο να αποσαφηνιστεί η σύγχρονη βάση του νέου διεθνισμού, του διεθνισμού της ιστορικής στροφής, του διεθνισμού μέσα στη Νέα Τάξη Πραγμάτων.

Ο νέος διεθνισμός πρέπει να υπηρετεί μια γενική γραμμή: κατά τη γνώμη μας, τη γενική γραμμή που εκθέσαμε.

Το αίτημα του νέου διεθνισμού σχετίζεται με το αν η καρδιά του υποκειμενικού παράγοντα, το κομμουνιστικό κίνημα, θα συμβάλλει στη θετική απάντηση της ιστορικής πρόκλησης που η Νέα Τάξη Πραγμάτων θέτει, αν θα πασχίσει με όσες δυνάμεις διαθέτει να υπερασπιστεί τα συμφέροντα της εργατικής τάξης και των λαών, αν νοιάζεται για το σωστό προσανατολισμό του κινήματος, αν έχει απαλλαγεί από νοοτροπίες και αντιλήψεις που σε τίποτα δεν βοηθούν, αν θα διαπνέεται από ένα σωστό πνεύμα σεβασμού και ανεξαρτησίας των άλλων δυνάμεων.

Σε γενικές γραμμές, έχει αρχίσει μια αντίστροφη πορεία, αν συγκρίνουμε τις σημερινές τάσεις με αυτές της δεκαετίας του Ά80. Σε όλο τον κόσμο αναπτύσσονται και κάνουν πιο έντονη την παρουσία τους σημαντικά κινήματα και οργανώσεις που δεν συνδέονται με τα ιμπεριαλιστικά κέντρα, που αγωνίζονται ενάντια στη Νέα Τάξη Πραγμάτων και αναφέρονται στον κομμουνισμό. Το αντικειμενικό έδαφος για την ανάπτυξη τέτοιων δυνάμεων είναι ευνοϊκό. Η κρίση, η άγρια λιτότητα, οι επεμβάσεις των ιμπεριαλιστών κλπ δημιουργούν μια κατάσταση αρκετά ρευστή, και αυτό οδηγεί τις μάζες, μέσα από μια αντιφατική και πολλές φορές οδυνηρή πορεία, στον αγώνα. Ο νέος διεθνισμός πρέπει να σταθεί στο έδαφος και να εκφράσει τις ανάγκες των πλέον καταπιεσμένων μαζών. Αν παρατηρήσουμε καλά, οι πλέον αξιόλογες προσπάθειες είναι αυτές που κατόρθωσαν να συνδεθούν και να εκφράσουν τέτοιες μάζες και στρώματα. Οι πλέον αξιόλογες είναι αυτές που βρήκαν τους τρόπους να στεριώσουν και να ριζώσουν μέσα στην κοινωνική πραγματικότητα των χωρών τους.

Ο ρεβιζιονισμός σήμερα δεν έχει τα ερείσματα που του πρόσδιδε η κατοχή και η διαχείριση της κρατικής εξουσίας σε ένα σημαντικό τμήμα του πλανήτη. Έτσι είναι πιο εύκολο να κάνει κανείς βήματα, έχει να συναντήσει λιγότερες υγειονομικές ζώνες απ' ό,τι μερικά χρόνια πριν.

74. Όμως οι σχηματισμοί, τα κόμματα και τα κινήματα που προαναφέραμε έχουν προκύψει μέσα από τη χοάνη της δεκαετίας του '80, όταν πολλές βεβαιότητες γκρεμίστηκαν, όταν συνολικά το επαναστατικό κίνημα πέρασε μια μεγάλη κρίση. Μερικά από αυτά ακολούθησαν μια μοναχική πορεία και άνοιξαν, σχεδόν ξεχασμένα από τον υπόλοιπο κόσμο, δρόμους σημαντικούς. Μερικά άλλα διατήρησαν δυνάμεις, αξιοποιώντας κάποιες προσβάσεις σε διάφορους κοινωνικούς χώρους. Άλλα συστάθηκαν από δυνάμεις που δεν είχαν μια αναφορά στα ιδεολογικά ρεύματα της δεκαετίας του '60, κλπ. Δηλαδή δεν είναι πολιτικά και ιδεολογικά ομογενοποιημένα. Η ποικιλομορφία των δυνάμεων αυτών, ενώ έχει τις ρίζες της στον τρόπο με τον οποίο αντιμετώπισαν τη δεκαετία του '80 και τις ιδιαίτερες καταβολές κάθε μιας, δεν αποτελεί ένα αρνητικό στοιχείο. Η κατοχύρωση ενός νέου διεθνισμού οφείλει να πάρει σοβαρά υπόψη της αυτή τη φυσιολογική κατάσταση, να θεωρήσει δηλαδή την ποικιλομορφία σαν ένα μεταβατικό κι όχι αναγκαστικά αρνητικό στάδιο για την κατοχύρωση εκείνων των στοιχείων που θα συνθέτουν τις βάσεις του νέου διεθνισμού. Η γενική γραμμή που εκθέσαμε δεν έχει να φοβηθεί σε τίποτα από τη δεδομένη ποικιλομορφία. Αντίθετα, οι δυνατότητες και το εύρος της απήχησης της γενικής γραμμής θα είχε να χάσει από άκαιρες περιχαράκώσεις, από περιχαράκώσεις που θα γίνονταν στο όνομα μιας καθαρότητας ιδεολογικής και πολιτικής. Το ερώτημα είναι αν έχουν προχωρήσει σε ικανοποιητικό βαθμό οι ιδεολογικές και πολιτικές οριοθετήσεις και τα ξεκαθαρίσματα, αν έχουν επισημανθεί σοβαρά στρατηγικά καθήκοντα, αν έχουν δοθεί πειστικές απαντήσεις σε σειρά ερωτημάτων, ή ακόμα έχει να διανυθεί πολύς δρόμος. Επειδή συμβαίνει το δεύτερο, γι' αυτό θεωρούμε άκαιρες διάφορες περιχαράκώσεις, και μη αποδοτικές για την προώθηση του νέου διεθνισμού. Με άλλους όρους, έχουμε την εκτίμηση ότι οι δυνάμεις οι οποίες καλούνται να διαδραματίσουν έναν ξεχωριστό ρόλο στη σφυρηλάτηση ενός νέου διεθνισμού, παρουσιάζουν σημαντικές καθυστερήσεις, ειδικά γύρω από τα προγραμματικά ζητήματα. Αυτή η εκτίμηση οδηγεί σε μια σοβαρή συνέπεια: Ενώ η "ματιά" πρέπει να είναι πλατιά, ενώ πρέπει να κριτικάρονται οι άκαιρες περιχαράκώσεις και το εύκολο κλείσιμο των ζητημάτων, είναι σοβαρό και αναγκαίο να μην μινιμάρονται τα βασικά ζητήματα για χάρη μιας "ενότητας" που δεν θα 'ναι βαθιά. Χρειάζεται τόνωση η πραγματική ιδεολογική και πολιτική συζήτηση, χρειάζεται κυκλοφορία και όχι αποκλεισμός απόψεων.

75. Ο όρος και το περιεχόμενο του διεθνισμού ταλαιπωρήθηκε αφάνταστα στις τελευταίες δεκαετίες, και αυτό είναι ένα δίδαγμα-μάθημα για όποιον θα ήθελε να χρησιμοποιεί τον όρο χωρίς να πολυνοιάζεται για μια πραγματική και ουσιαστική αποκατάστασή του. Η αποκατάσταση αφορά όχι απλά ένα θεωρητικό διάβημα, αλλά μια ρήξη σε πρακτικό επίπεδο με πολλές στάσεις, πόζες, τουπέ, κληρονομημένες συνήθειες, πρωτόκολλα κλπ κλπ. Όλα αυτά είναι ξένα προς την ουσία του διεθνισμού.

Οι ταλαιπωρίες του διεθνισμού οφείλονται σε ένα μεγάλο ποσοστό σε μια μεγάλη διαστροφή που προωθήθηκε στην πράξη κυρίως από τα κόμματα που βρίσκονταν στην εξουσία, τα οποία εκδήλωσαν και έκφρασαν έναν κρατικισμό, προνομοποίησαν τις ιδιαίτερες ανάγκες τους και λησμόνησαν τις απαιτήσεις του διεθνούς αγώνα, απαρνήθηκαν τη γενική γραμμή του κομμουνιστικού κινήματος, που πρέπει να είναι ενιαία για όλους τους κομμουνιστές, είτε βρίσκονται στην εξουσία είτε όχι.

Ο διεθνισμός ταλαιπωρήθηκε από όλες τις εκφράσεις του κρατικισμού. Ο κρατικισμός δημιούργησε νοοτροπίες, κατώματα, ιεραρχίες ανάμεσα σε κόμματα, ιδιαίτερους τρόπους να λύνονται διάφορα προβλήματα. Η πείρα είναι τόσο πλούσια στον τομέα αυτό που θα χρειαζόταν πολύς χώρος για να εκτεθεί.

Ο ρεβιζιονισμός στην εξουσία ανέπτυξε και ανήγαγε τον κρατικισμό σε απόλυτη μέθοδο διαχείρισης και αντιμετώπισης όλων των ζητημάτων. Ορισμένα πράγματα τα βρήκε ήδη διαμορφωμένα και αρκέστηκε να τα γενικεύσει, να τα συστηματοποιήσει. Όμως στα χέρια του ο διεθνισμός πήρε και την πλέον αποκρουστική μορφή του, όταν μια σειρά επεμβάσεις των ρεβιζιονιστών ονομάστηκαν διεθνιστική βοήθεια, τη στιγμή που στηρίχθηκαν στην πιο αποτρόπαια αντεπαναστατική βία.

Όσοι αντιπάλεψαν το ρεβιζιονισμό δεν κατέχονταν πάντα από ένα ουσιαστικό πνεύμα διεθνισμού. Αν μιλήσουμε ειδικά για τον αντιρεβιζιονιστικό χώρο, πολλές ευθύνες έχουν τα κόμματα της Κίνας και της Αλβανίας, στις δεκαετίες του '60 και '70, γιατί πολλές φορές εκδήλωσαν έναν κρατικισμό και δεν βοήθησαν ουσιαστικά τον αγώνα των κομμουνιστών σε ολόκληρο τον κόσμο.

Από την άλλη, όσοι θέλησαν να ενταχθούν σ' αυτό το ρεύμα δεν απαλλάχτηκαν πάντα από το πνεύμα του "ακολουθητισμού" και, πολλές φορές, η αναγνώριση από κάποιο κέντρο γινόταν το κύριο περιεχόμενο της δράσης τους, κατασκευοφαντώντας έτσι την υπόθεση που υποτίθεται πως ήθελαν να υπηρετήσουν.

Μια άλλη "αρρώστια" ήταν ο ευρωποκεντρισμός και η αδιαφορία για το τι γίνεται με τη συντριπτική πλειοψηφία του σύγχρονου κόσμου. Ο μοντερνισμός, η αποχαίνωση, ο κοσμοπολιτισμός, που στηρίζονταν στην εξαγορά και ενσωμάτωση στρωμάτων της εργατικής αριστοκρατίας στην Ευρώπη, ήταν η υλική βάση του δηλητηριώδους ευρωποκεντρισμού. Στην Ελλάδα, η μετατροπή του αριστερού κινήματος σε ουρά της αστικής τάξης έγινε υπό τη σημαία της μεγάλης ευρωπαϊκής ιδέας, την οποία υπηρετήσαν όλες οι πτέρυγες της ρεβιζιονιστικής αριστεράς.

Συνεπώς, ο νέος διεθνισμός πρέπει να πάρει από τώρα τις αποστάσεις του από τον κρατικισμό και τις εκδηλώσεις του, και από τον ακολουθητισμό κάθε είδους. Στις συνθήκες της Ευρώπης είναι αναγκαίο να χτυπιέται ο ευρωποκεντρισμός σαν ιδιαίτερη εκδήλωση της ενσωμάτωσης, και να

υποδεικνύεται πως ο αντιϊμπεριαλισμός δεν είναι μια εκδήλωση φιλανθρωπισμού προς τους μίζερους και φτωχούς του τρίτου κόσμου, αλλά αγώνας ανυποχώρητος ενάντια στους ιμπεριαλιστές και μέσα στην ιμπεριαλιστική μητρόπολη. Όλα αυτά σημαίνουν μια ουσιαστική διαπαιδαγώγηση, αλλά και αντιπαράθεση με τις διάφορες εκδηλώσεις των φαινομένων που προαναφέρθηκαν.

76. Υπάρχει σήμερα ένα ζήτημα ουσιαστικής αυτοκριτικής του κομμουνιστικού κινήματος. Αυτοκριτικής που δεν θα 'χει κανένα απολογητικό χαρακτήρα. Το συγκεκριμένο περιεχόμενο της αυτοκριτικής θα οδηγήσει στη στέρεα απάντηση του με ποιες ιδέες, με ποια οράματα, με ποια "συνείδηση" θα μπορέσει το κομμουνιστικό κίνημα να παίξει ένα σοβαρό προωθητικό ρόλο στην ιστορική εξέλιξη. Το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας, που δεν μπορεί να γίνει παρά μέσα στην πάλη και τον αγώνα, θα είναι η αποκρυστάλλωση του κομμουνιστικού προγράμματος.

Η έννοια "κομμουνιστικό πρόγραμμα" περιλαμβάνει τρεις ενότητες ζητημάτων:

α) τι μπορεί να ειπωθεί για το τι κοινωνίες μπορούν να προκύψουν σαν μεταβατικές μετά από όλες τις αλλαγές που έχουν συντελεστεί
β) την αυτοκριτική του κομμουνιστικού κινήματος, τη διόρθωση σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο των ατελειών των πρώτων προσπαθειών
γ) την αντιστροφή της καθυστέρησης που επέβαλε ο ρεβιζιονισμός στο κομμουνιστικό κίνημα και την αντιμετώπιση της Νέας Τάξης Πραγμάτων μέσα από την προώθηση του στρατηγικού στόχου. Δεν πρόκειται για ακαδημαϊκές κουβέντες. Πριν από 150 χρόνια, οι Μαρξ και Ένγκελς, έγραφαν εξ ονόματος της πρώτης Διεθνούς το "Κομμουνιστικό Μανιφέστο", το πρώτο πρόγραμμα του κομμουνιστικού κινήματος (κείμενο που συνιστούμε σε όλους τους προβληματισμένους ανθρώπους να διαβάσουν). Το κείμενο αυτό χωριζόταν σε τρία μέρη: Στο πρώτο, αφού εκτίθονταν για πρώτη φορά η υλιστική αντίληψη της ιστορίας («Η ιστορία όλων των ως τα τώρα κοινωνιών είναι ιστορία ταξικών αγώνων»), αναλύονταν οι βασικές αντιθέσεις της καπιταλιστικής κοινωνίας και τονίζονταν ο πεπερασμένος ιστορικός ρόλος της και η επιτακτική ανάγκη αντικατάστασής της με ένα πιο προωθημένο κοινωνικό σύστημα. Στο δεύτερο μέρος περιγράφονταν οι άμεσοι στόχοι του προλεταριακού κινήματος, και ειδικότερα η σχέση των κομμουνιστών με τα άλλα ρεύματα και κόμματα των εργαζομένων. Στο τρίτο μέρος γινόταν κριτική σε διάφορες άλλες τάσεις που αναφέρονταν στο σοσιαλισμό (μικροαστικός σοσιαλισμός, φεουδαρχικός σοσιαλισμός κλπ). Στο τέταρτο μέρος καθοριζόταν η στάση των κομμουνιστών απέναντι στις άλλες κοινωνικές δυνάμεις, τονίζοντας ότι, παρ' όλη την υποστήριξη που μπορούν να δώσουν σε διάφορα εθνικά, δημοκρατικά, ριζοσπαστικά κλπ κινήματα, πάντα «στο σημερινό κίνημα εκπροσωπούν ταυτόχρονα και το μέλλον του κινήματος».

Για τις τοπικές συνθήκες, αυτό ήταν το μέγιστο που μπορούσε να διατυπωθεί σε μια διακήρυξη των βασικών αρχών και στόχων του κομμουνιστικού κινήματος. Αλλά αυτό το "κείμενο", αυτή η έκκληση, αυτό το μανιφέστο, συντάραξαν τον κόσμο. Συμπληρώθηκε όχι μόνο με κείμενα, αλλά και με τις κοσμοϊστορικής σημασίας εφόδους στον ουρανό του εργατικού κινήματος. "Έλιωσαν οι πάγοι" όταν η σοβιετική εξουσία άνοιξε έναν άλλο δρόμο στην ανθρωπότητα. Μέχρι και το Β' παγκόσμιο πόλεμο έχουμε μια τεράστια εκτατική ανάπτυξη του κομμουνιστικού κινήματος. Η Κινέζικη Επανάσταση δίνει το 1949 τεράστια ώθηση και δύναμη στο σοσιαλιστικό στρατόπεδο (όντως ο ανατολικός άνεμος ήταν ισχυρότερος από το δυτικό), ξεσπάει η θύελλα της δεκαετίας του '60. Αλλά ήδη έχει δρομολογηθεί μια διαδικασία οπισθοδρόμησης του κομμουνιστικού κινήματος με την εμφάνιση και επικράτηση ενός σύγχρονου αναθεωρητικού ρεύματος.

Υπήρξε ρεβιζιονισμός, δηλαδή αντεπανάσταση μέσα στην επανάσταση. Αλλά υπήρξε και αντίσταση σ' αυτή τη διαδικασία. Η Πολιτιστική Επανάσταση στην Κίνα (1966-76) υπήρξε ο μεγαλύτερος και βαθύτερος κοινωνικός πειραματισμός στην μεταπολεμική περίοδο, που σημάδεψε ιδεολογικά και πολιτικά την ανολοκλήρωτη θύελλα της δεκαετίας του '60-70 και αποτέλεσε ένα σημαντικό προχώρημα στη θεωρία και την πραχτική της επανάστασης στις συνθήκες οικοδόμησης του σοσιαλισμού. Ήταν η έμπρακτη κριτική του ρεβιζιονισμού, η εξέγερση εκατομμυρίων προλεταρίων ενάντια στο "πάγωμα" της επανάστασης. Ήταν η μεγάλη απαίτηση κι ανάγκη να βαθύνει η κριτική στη σχέση κεφάλαιο, στην τεχνική, στην επιστήμη, σε όλες τις σφαίρες της ιδεολογίας, να απορριφθούν οι ρεβιζιονιστικές θεωρίες για τις παραγωγικές δυνάμεις, το κράτος, τον ιμπεριαλισμό, τον πόλεμο και την ειρήνη.

Η αρνητική έκβαση αυτής της αντιπαράθεσης δεν μειώνει το μεγαλείο της και τη σημασία της και την παρακαταθήκη που αφήνει στις γενιές που θα 'ρθουν. Θα πρέπει να βγουν διδάγματα, να μάθουν όλο και περισσότεροι πως ό,τι ζούμε σήμερα δεν ήταν "κεραυνός εν αιθρία", ούτε μια "παρθενογένεση". Είναι επιτακτική ανάγκη να "κωδικοποιηθούν" σε ένα νέο κομμουνιστικό πρόγραμμα τα ουσιαστικά διδάγματα αυτής της ιστορικής πορείας κι αντιπαράθεσης ζωής και θανάτου, παράτασης ζωής για τη σχέση κεφάλαιο και δραματικής χειροτέρευσης-ολοκαυτώματος των εργαζομένων.

Η "ματιά" αυτού του προγράμματος πρέπει να είναι στραμμένη προς το "μέλλον", να κατοχυρώνει τη θέση για την επικαιρότητα του κομμουνισμού και της κοινωνικής επανάστασης με βάση τις υπαρκτές αντικειμενικές δυνατότητες-ανάγκες, να συνδέεται με το "παρόν" με την ανάγκη γκρεμίσματος της νέας χάρτινης τίγρης, της Νέας Τάξης Πραγμάτων και της αναδιάρθρωσης, και να φέρνει πιο "κοντά" τη "διεθνή κοινότητα των λαών". Πρέπει να 'ναι μια ματιά "πλατιά", τέτοια που να αγκαλιάζει, να 'χει την ικανότητα να εκφράσει τη νέα διάσταση που έχει το σύνθημα «Προλετάριοι ενωθείτε!», να 'χει επίγνωση των νέων συνθηκών και των δυσκολιών που υπάρχουν,

να μην υποκλίνεται στους συσχετισμούς, τον κυνισμό, τον πραγματισμό.

77. Αν θέλουμε να συνοψίσουμε με μια φράση την κύρια αιτία της εξέλιξης των πραγμάτων στο κομμουνιστικό κίνημα, θα το κάνουμε με τη φράση του Μαρξ σχετικά με τα κινήματα του 19ου αιώνα (Παρίσι 1848, 1871) κάπως παραλλαγμένη: "υποχώρησαν μπροστά στην απεραντοσύνη των σκοπών" που ξανοίγονταν αδιάκοπα μπροστά τους. Το κομμουνιστικό κίνημα δεν συντρίφτηκε στρατιωτικά, ούτε πολιτικά, αλλά προσάρμοσε αυτήν την "απεραντοσύνη" σε "εφικτά", "υπαρκτά πράγματα". Είναι σαν την ανάβαση στα πολύ ψηλά βουνά, που η μια κορυφή διαδέχεται την άλλη, και ο ανυποψίαστος ή κουρασμένος οδοιπόρος τα χάνει: "Εκεί που φτάνει σε μια κορυφή, ξεπετιέται μια άλλη, κι άλλη" κοκ
Το "απεραντοσύνη" σημαίνει κάτι άλλο, από το ομιχλώδες, απέραντο ή "άπειρο". Σημαίνει αυτήν την ταλαιπώρη "αδιάκοπη επανάσταση", σημαίνει πως μια επανάσταση ή απόπειρα επανάστασης δεν επαναφέρει τα πράγματα στα ίδια, αλλά δημιουργεί νέα δεδομένα, που με τη σειρά τους θέτουν κι άλλα καθήκοντα, τέτοια στην πρώτη περίπτωση, αλλιώςτικα στην άλλη. Και αυτό σημαίνει εμφάνιση άλλων οριζόντων, ή στόχων. Μέσα από τη δράση του κομμουνιστικού κινήματος έχουν συσσωρευτεί αρκετά πράγματα που ζητούν μια αξιολόγηση.

78. Στη δεκαετία του '20, όταν στην ΕΣΣΔ γίνονταν συζητήσεις για την προετοιμασία αυτού που στη συνέχεια ονομάστηκε σοσιαλιστική εκβιομηχάνιση και κολεκτιβοποίηση της γεωργίας, είχε διατυπωθεί η άποψη για την απεριόριστη ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων που μπορεί να εξασφαλίσει ο κομμουνισμός. Αλλά όχι μονάχα αυτό: Το απεριόριστο και το πεπερασμένο των πόρων με την υπερνίκηση του ιστορικά περιορισμένου χαρακτήρα της κοινωνικής οργάνωσης ήταν μια βασική αντίληψη που κυριάρχησε στις πρώτες δεκαετίες της μετα-οχτωβριανής περιόδου. Τόσο η άποψη αυτή όσο και η αντίληψη αυτή εξοστρακίστηκαν από τα κείμενα, τα έργα, τις ομιλίες και τη διαφωτιστική δουλειά στα χρόνια του χρουστοφισμού και του μπρεζνιεφισμού.
Η εξέλιξη έδειξε και δείχνει πως δεν ήταν οραματισμός ρομαντικών επαναστατών ούτε εκδήλωση σταλινικού βολονταρισμού (αφού ο κύριος υπερασπιστής των "οραμάτων" αυτών ήταν ο τότε θεωρούμενος πολύ σταλινικός Στρουμίλιν), αλλά μια επιστημονικά θεμελιωμένη άποψη.
Απόδειξη: οι εφαρμογές, επιστημονικές και τεχνικές, σε πεδία που τότε θεωρούνταν από τους πάντα προσγειωμένους και "ρεαλιστές" ουτοπίες. Αυτή βέβαια είναι η μία πλευρά. Η άλλη είναι πως, στο όνομα της νομοτελειακής εξάντλησης των πόρων, άλλοτε εξαφανίζονται "μαγικά" λ.χ. τα κοιτάσματα πετρελαίου (όταν θέλουμε να επιβάλλουμε τους πυρηνικούς αντιδραστήρες) και άλλοτε "ανακαλύπτονται" νέα και φοβερά κοιτάσματα. Η ληστρική εκμετάλλευση των πόρων, μαζί με τη συγκρότηση της έρευνας και της ανάπτυξης για νέους πόρους και το "καπάρωμά" τους, δηλαδή τη θέση τους σε αχρησία για να ενεργοποιούνται τόσο και όσο εξασφαλίζουν την ηγεσία στον ανταγωνισμό, είναι η πλευρά που ελάχιστα θίγεται όταν γίνεται λόγος για την ΕΤΕ και την απεριόριστη ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων που εξασφάλισε ο καπιταλισμός (ενώ διακηρύσσει το "πεπερασμένο" όπως είδαμε, από σεμνότητα βέβαια!), ενώ ο σοσιαλισμός συγκράτησε λόγω του "τεχνητού" του χαρακτήρα αυτή την ανάπτυξη.
Παρ' όλα αυτά, έχει προβληθεί το τι θα μπορούσε να γίνει αν δεν παρενέβαινε η ΕΤΕ σαν ΕΤΕ. Η ορθολογική αξιοποίηση νέων πόρων στη γη και έξω από τη γη, δεν μπορεί να επιτευχθεί με βάση την κυρίαρχη λογική της ΕΤΕ. Δηλαδή πτώση του "κόστους" (με την πεπερασμένη ιστορικά λογική του καπιταλισμού).

Οι όποιες επιτεύξεις της επιστήμης και τεχνικής θα περάσουν, περνάνε ήδη, από την κρησάρα της αξιοποίησης του κεφαλαίου και όταν κι όπως ενεργοποιηθούν, δηλαδή εμπορευματοποιηθούν, θα είναι "στρογγυλεμένες", δηλαδή κουτσουρεμένες και συσκευασμένες με πολλαπλές επιβαρύνσεις των παχίων, επαλλήλων διαμεσολαβήσεων του συστήματος.

Η "συγκρότηση της γνώσης" που επαγγέλλονται πολλοί σαν λύση στα αδιέξοδα είναι παλιά υπόθεση. Παρεμποδίζεται, αποπροσανατολίζεται, αποσιωπάται, καταστρέφεται, "καπαρώνεται", αχρηστεύεται η γνώση που η εφαρμογή της θα οδηγούσε σε αντίθετα αποτελέσματα, που θα ανατίναζαν το διαρθρωμένο όπως έχει διαρθρωθεί οικοδόμημα, αλλά και εποικοδόμημα της ΕΤΕ.
Ξεχωριστό παράδειγμα: Στα πυρηνικά, 20 χρόνια τώρα φόρτωσαν τη γη με πυρηνικά απόβλητα που δεν ξέρουν τι να τα κάνουν. Να πώς ο καπιταλισμός ανάπτυξε "απεριόριστα" τις παραγωγικές δυνάμεις. Όπως για πολεμικούς σκοπούς προχώρησαν άρον-άρον στους πειραματισμούς, έτσι και την "ειρηνική" χρησιμοποίηση, για να βγουν από το στρίμωγμα της κρίσης το 1970, την ξεπέταξαν άρον-άρον, δίχως να σκεφτούν τι θα κάνουν τα απόβλητα.

79. Αυτή η παγκοσμιοποίηση ή "παγκόσμια οικονομία της αγοράς" πραγματώνει με τα υλικά και τα άυλα της, την "ύλη-ενέργεια" της κλπ, σε ολόκληρη τη γήινη σφαίρα, τους όρους που διαπίστωνε ο Λένιν στις αρχές του αιώνα σε ένα περιορισμένο κομμάτι της. Το "σκαλοπατάκι" που περιέγραφε ο Λένιν στις αρχές του αιώνα παρέμεινε ίδιο; Δεν τροποποιήθηκε, δεν άλλαξε σε πολλά πράγματα από το γεγονός της εμφάνισης ενός ανταγωνιστικού κινήματος και συστήματος; Θα αρκούσε, υποθέτοντας την ωρίμανση επαναστατικού κινήματος, να πάρει το επαναστατικό κίνημα στα χέρια του αυτούς τους όρους όπως έχουν, και να χτίσει ένα πολιτικό εποικοδόμημα πάνω σ' αυτούς; Αν σχετικά με την πολιτική πλευρά (κρατική μηχανή) η πείρα και θεωρία του επαναστατικού κινήματος έλεγε, πως δεν πρέπει μια επανάσταση να πάρει απλά στα χέρια της τη μηχανή αυτή,

αλλά πρέπει να τη συντρίψει (άλλο θέμα αν ήταν οριστική και τελειωτική η ιστορία της συντριβής μετά τον Οχτώβρη), τώρα αυτό ισχύει και για την οικονομική (υλική-τεχνική) πλευρά. Κι αυτό γιατί δεν είναι "ουδέτερη" αυτή η πλευρά. Το επαναστατικό κίνημα οφείλει να τη συντρίψει και να ξαναστήσει άλλα πράγματα. Αυτή η βασική προγραμματική θέση-δίδαγμα της ιστορίας του κομμουνιστικού κινήματος θέλει να πει πως, ακριβώς γιατί υπήρξε η απόπειρα οικοδόμησης, ακριβώς γιατί ο καπιταλισμός υποχρεώθηκε να επιστρατεύσει τις δυνάμεις του και να απαντήσει με όλα τα όπλα, η αλληλοδιείσδυση υλικού-ύλου και αντίστροφα, οικονομίας-πολιτικής και αντίστροφα, πραγματοποιήθηκε σε τέτοιο βαθμό που κάθε "πόρος" αυτής της "μηχανής", του συστήματος παραγωγής, φέρνει το αποτύπωμα των κυρίαρχων κοινωνικών σχέσεων. Κι ακριβώς για τους λόγους αυτούς μια τέτοια συντριβή, θα συμβαδίζει με την άνοδο του πραγματικού επαναστατικού κινήματος σε παγκόσμια κλίμακα, έτσι που δεν θα βρεθεί σε καταστάσεις σαν κι αυτές μετά τον Οχτώβρη, όπου υποχρεώθηκε να παλέψει για να στήσει ξανά τις καπιταλιστικές σχέσεις, αφού το σύστημα που πήγαινε να πραγματώσει ("πολεμικός κομμουνισμός") δεν μπορούσε να σταθεί, γιατί περιορίστηκε από την εξέλιξη της ταξικής πάλης σε εθνικά πλαίσια. Εδώ δεν "ζωγραφίζουμε" το μέλλον προφητεύοντας. Προβάλλουμε μια θέση και δεν γίνονται υποθέσεις παρά μονάχα όσο αυτές απαιτούνται για την ανάπτυξη μιας θέσης-διδάγματος από την ιστορία του κομμουνιστικού κινήματος. Η ορθότητα ή μη ενός τέτοιου διδάγματος-θέσης θα προσδιορίσει ή όχι και το χαρακτήρα των μαχών που πρέπει να αναπτυχθούν, και τους στόχους τους.

Και, παρόλο που εμπεριέχεται στα παραπάνω, η συντριβή σημαίνει από τα υπάρχοντα "παλιά υλικά" να φτιάξει "ένα νέο κόσμο". Αυτό που προσδιορίζει το "σύστημα" είναι οι αμοιβαίες σχέσεις στο εσωτερικό του, κι όχι το σύνολο των πραγμάτων που το αποτελούν. Ακριβώς όπως το σύνολο των ανθρώπων είναι ένα σύνολο ανθρώπων, που βρίσκονται σε ορισμένες σχέσεις ανάμεσά τους (κοινωνικές σχέσεις), και η καταστροφή των σχέσεων αυτών δεν εμπεριέχει την καταστροφή των ανθρώπων...

80. Αξεδιάλυτα συνδεδεμένο με τα παραπάνω είναι το πεδίο ή ο τομέας που καλύπτει την παραγωγή γνώσης, ανάπτυξης της και εφαρμογής της. Στο σύστημα του καπιταλισμού, στην ιστορική περίοδο της αναπτυγμένης πραγματικής υπαγωγής της εργασίας στο κεφάλαιο, αυτός ο τομέας αποκρυστάλλωθηκε με την αναπτυγμένη πραγματική υπαγωγή της διαδικασίας αυτής (ΕΤΕ) στο σύστημα, σαν αναπόσπαστο μέρος του συστήματος. Αποκρυστάλλωση, αλλά και αδιάκοπη διεύρυνση της επιβολής του σε όλο και ευρύτερες σφαίρες της ζωής: κοινωνικής, οικονομικής, πνευματικής, προσωπικής.

Η ίδια η εσωτερική οργάνωση αυτού του προτσές παραγωγής, ή αυτό που προβάλλεται σαν τέτοιο, προκαθορίζει τα όρια, τους κανόνες και τους ρυθμούς ανάπτυξης της. Γι' αυτό γίνεται λόγος για αποκρυστάλλωση. Η είσοδος στη διαδικασία προϋποθέτει αποδοχή των ορίων, των κανόνων και των ρυθμών. Η μη συμμόρφωση σημαίνει απόρριψη.

Η αδιάκοπη διεύρυνση της επιβολής αυτής της διαδικασίας σαν σύστημα έχει σαν συνέπεια, από το άλλο μέρος, την οικειοποίηση, το σφετερισμό κάθε γνωστικής προσπάθειας, και τον αποκλεισμό όσων παράγουν γνώση που δεν έχει τα γνωρίσματα μιας γνώσης κατάλληλης και αποδεκτής από την τρέχουσα "κοινωνική ανάγκη" με όλες τις έννοιες είναι η απάντηση στις προσδοκίες της αγοράς. Το "γνώση που δεν πληρώνεται δεν είναι γνώση" αντιστοιχεί στο "εργασία που δεν είναι κοινωνικά αναγκαία, δεν είναι εργασία, επομένως δεν έχει ανταλλακτική αξία". Γνώση που δεν εμφανίζεται επομένως να είναι "κοινωνικά αναγκαία", αφού δεν ικανοποιεί "κοινωνικές ανάγκες" αποδεκτές από την κοινωνία (αγορά), είναι άχρηστη.

Αυτή η "εξομοίωση της πνευματικής εργασίας με τη σωματική εργασία" που διατυμπανίζει ότι πραγματοποίησε ο καπιταλισμός μέσα από την ΕΤΕ, έχει σοβαρές συνέπειες. Η εξομοίωση των δύο διαφορετικών παραγωγικών προτσές, δεν σημαίνει εξομοίωση με τη δημιουργία μιας ακόμα αγοράς εργασίας, επομένως επιμονή των δύο διαφορετικών παραγωγικών προτσές. Θεωρητικά και πρακτικά μια "εξομοίωση" σημαίνει -εκτός από άλλα- συγχώνευση των δύο αντιθετικών κι όχι απλά διαφορετικών παραγωγικών προτσές, με το ανέβασμα του ενός στο επίπεδο του άλλου. Εδώ συμβαίνει το αντίθετο: Το μεγαλύτερο μέρος αυτού του εφεδρικού στρατού πνευματικής εργασίας υποβιβάζεται σε ρόλο διεκπεραιωτή κομματιασμένων διαδικασιών που προσεγγίζουν τη χειρωνακτική εργασιακή διαδικασία. Αλλά και από άλλη άποψη εμφανίζεται η υποβάθμιση: στην ποιοτική πλευρά.

Η συμμόρφωση με τα όρια, τους κανόνες και τους ρυθμούς που απαιτεί η "αποκρυστάλλωση", επιβάλλει μια εργασιακή πειθαρχία που αντιστρατεύεται την ίδια την ιδιαιτερότητα της πνευματικής εργασίας (στις πραγματικές δεδομένες συνθήκες ανάπτυξης της παραγωγής γνώσης και του προτσές πειραματισμού).

Το κυνηγητό της καινοτομίας για την καινοτομία (απόχτηση πλεονεκτημάτων), έχει αναποδογυρίσει τις έννοιες έρευνα-ανάπτυξη, βασική έρευνα, εφαρμοσμένη έρευνα. Αυτό έχει σαν συνέπεια μια επιτάχυνση του κύκλου προώθησης και εξοστρακισμού των στοιχείων εκείνων που αναδείχνονται σ' αυτήν την "αγορά εργασίας".

Γι' αυτό η διαστρωμάτωση, ή οι διαστρωματώσεις, επιτείνονται και μέσα και έξω από το κύκλωμα "κέντρα παραγωγής γνώσης". Το "Γνώση είναι εκείνη η γνώση που πληρώνεται", δηλαδή η άμεσα εμπορεύσιμη, οδήγησε ώστε η διεύρυνση του πεδίου της πνευματικής (εμπορεύσιμης)

δραστηριότητας να καταλήγει σε "υπερπαραγωγή γνώσης" -έννοια ασυμβίβαστη με την ίδια την έννοια της γνώσης- δηλαδή στην υπερπαραγωγή άχρηστης γνώσης, που απορρίπτει, εξαφανίζει, διαστρέφει τις ανάγκες υπέρβασης αυτού του συστήματος. Είναι δηλαδή ταξικά στρατευμένη σε όλες τις "στιγμές" της. Δεν είναι εργαλείο που απλά χρησιμοποιείται λάθος.

81. Το εργατικό, σοσιαλιστικό κίνημα αρχικά και το κομμουνιστικό κίνημα μετέπειτα, αγωνίστηκαν για την καθιέρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, τη λαϊκοποίηση του σχολείου, τη διάδοση κέντρων μόρφωσης και εκπαίδευσης (λαϊκά πανεπιστήμια, σπίτια του λαού κλπ) και το σπάσιμο των φραγμών στην πρόσβαση των νέων από την εργατική τάξη και τα άλλα λαϊκά στρώματα σε όλες τις βαθμίδες της παιδείας, κλπ Συχνά ο αγώνας αυτός έπαιρνε άγριες μορφές, που έχουν "ξεχαστεί".

Η γνώση και ο πολιτισμός, η διάδοση της επιστήμης και της τέχνης επέδρασαν σαν σημαίες του εργατικού κινήματος, ώστε σε χώρες όπου ήταν αναπτυγμένο το εργατικό και επαναστατικό κίνημα να διαμορφωθούν "σχολές" και τάσεις επιστημονικής και πνευματικής δημιουργίας. Υπήρξε έτσι δίπλα και μέσα στην επίσημη "κουλτούρα" μια άλλη κουλτούρα, που έκφραζε ή ήθελε να εκφράσει το σοσιαλισμό. Σε μεγάλο βαθμό οι κυριότεροι και καλύτεροι εκπρόσωποι της πέρασαν στο κομμουνιστικό κίνημα ή έγιναν αυτό που ονομάστηκε από την αντικομμουνιστική φρασεολογία "συνοδοιπόροι", δηλαδή με ταλαντεύσεις, ιδιαιτερότητες κλπ Όμως το πρόβλημα -στην εποχή εκείνη- της θέσης της επιστήμης, της τεχνικής, της κουλτούρας στο σοσιαλισμό δεν τέθηκε ούτε σαν πρόβλημα. Η δευτεροδιεθνιστική αντίληψη, ακόμα κι οι πιο αριστεροί της εκπρόσωποι, το αντιμετώπισε όπως ακριβώς αντιμετώπισε το γενικότερο πρόβλημα της οικονομίας: Να πάει η επιστήμη, η τεχνική, η κουλτούρα στις μάζες να σπάσει ο αποκλεισμός τους απ' αυτές - και αυτό σε μια "στιγμή" μεγάλων μετασχηματισμών στα πεδία αυτά.

Αλλά και στο πραχτικό πρόβλημα της συγχώνευσης του εργατικού κινήματος με τη μεγάλη βιομηχανία, στο στάδιο της κατάκτησης της εξουσίας από το πρώτο, αφέθηκε στην αυθόρμητη κίνηση, γιατί κατά βάθος δεν πολυπίστευε σε μια τέτοια άμεση προοπτική. Γι' αυτό και η πολεμική και κριτική των "δευτεροδιεθνιστών" στα όσα σχεδίαζαν ή πραγματοποιούσαν οι μπολσεβίκοι σε σχέση με την οικονομία όταν πήραν την εξουσία. Ερμηνεύοντας τον Μαρξ και τον Ενγκελς επιλεκτικά και σχολαστικά, κατάγγελλαν ή κριτικάραν τον "αριστερό ρεβιζιονισμό" των μπολσεβίκων.

Η κριτική για τις θέσεις του Λένιν σχετικά με τη μορφωτική ή πολιτιστική επανάσταση μετά την καθιέρωση της ΝΕΠ, που έγινε από ριζοσπάστες "αριστερούς" ή αριστερούς στα χρόνια '70-80, αγνόησε εσκεμμένα την αδιάρρηκτη σύνδεση καθικόντων ανάμεσα στην οικονομία και την επιστήμη, την τεχνική, την κουλτούρα στη φάση αυτή. Όμως ουσιαστικά η ρήξη με τη σοσιαλιστική εποχή του εργατικού κινήματος είχε γίνει αφού είχε τεθεί στο πραχτικό πεδίο η ανάγκη της σχεδιοποιημένης ανάπτυξης της οικονομίας. Αν ερμηνευόταν αυτό στενά, και αυτό έγινε συχνά στην πράξη στη φάση αυτή, δεν αναιρεί το γεγονός πως η ρήξη είχε συντελεστεί: Η προέκταση και το βάθεμά της θα υπάρξουν στην επόμενη περίοδο μετά το 1929, ανεξάρτητα από τις ατέλειές τους.

Η ρήξη αυτή εξαλείφθηκε, καταγγέλθηκε και συκοφαντήθηκε (αφού ληλατήθηκε ό,τι ήταν δυνατόν από την παραγωγή της) στο όνομα των ατελειών (που δεν εντοπίζονταν εκεί όπου όντως υπήρχαν) στην περίοδο μετά το 1950. Έτσι συντελέστηκε η ένταξη στην κούρσα ("ειρηνικός ανταγωνισμός") της ΕΤΕ, σε εποχή αμφισβήτησης και κριτικής της ΕΤΕ, ουσιαστικά, από τα κινήματα της δεκαετίας του '60.

Παρ' όλα αυτά, η τροπή των πραγμάτων οδήγησε να απορροφηθούν, και επομένως να μετασχηματιστούν, πολλά στοιχεία της κριτικής αυτής από την ίδια την ΕΤΕ. Ένα απ' αυτά είναι και η περίπτωση της κριτικής για την "ουδετερότητα" της επιστήμης, της τεχνικής, που είτε προβλήθηκε σαν γελοιογραφία -τραβηγμένα στα άκρα συμπεράσματα- είτε σαν θεωρητική θεμελίωση των σοσιαλδημοκρατικών πραχτικών. Εδώ προστέθηκε και η οικολογική θεολογία, που προέκτεινε σε υπερταξική βάση την κριτική ολόκληρης της πορείας του βιομηχανισμού, στρώνοντας το δρόμο σε μια "βιομηχανοποίηση" της ίδιας της οικολογίας.

Μέσα από τους κόλπους αυτού που ονομάζεται "διεθνής επιστημονική κοινότητα", έχει διαμορφωθεί μια τάση ή κίνηση για τον κίνδυνο που αντιπροσωπεύει σήμερα για τη ζωή, τη γήινη σφαίρα, για τον πληθυσμό της, η Επιστήμη. Και προτείνονται ηθικοί κώδικες, επιτροπές δεοντολογίας ελέγχου σε ορισμένους τομείς (όπως η γενετική, η προωθημένη χειρουργική των μεταμοσχεύσεων, και άλλοι). Παρά το γεγονός πως κι εδώ έχει μπει γερά ο ανταγωνισμός για δυσφήμιση καινοτομιών του αντιπάλου μέρους, δεν μπορεί να αγνοηθεί η δυνατότητα διαμόρφωσης μιας νέας συνείδησης μέσα στις στρατιές που εντάσσονται ή αγωνίζονται να ενταχθούν σ' αυτήν την κοινότητα. Ούτε ακόμα και η εκμετάλλευση των αντιθέσεων που αναπτύσσονται στην πορεία αυτού του ανταγωνισμού.

Αλλά αυτό θα εξαρτηθεί από δύο πράγματα: από το αν και κατά πόσο θα αναπτυχθούν κινήματα έξω από το καθιερωμένο παιχνίδι, κι από το αν τα κινήματα αυτά θα έχουν ξεπεράσει τη γνωστή άποψη για την ΕΤΕ, την επιστήμη, τη γνώση και τα παρόμοια. Αλλιώς θα έχουμε έναν ανταγωνισμό "αποκαλύψεων" δίχως συνέχεια -όταν θα τα "βρίσκουν" οι άμεσα ενδιαφερόμενοι- ή οι "παρενέργειες" θα χρησιμοποιούνται για κοινωνικούς διαχωρισμούς και πολιτικές μανούβρες. Ο αποσπασματικός χαρακτήρας κινήματων της τελευταίας εικοσαετίας, όπως π.χ. κατά των πυρηνικών αντιδραστήρων, και άλλων κινήματων οικολογικού χαρακτήρα όπως στη Βραζιλία,

(Αμαζόνιος), Γερμανία, Ιαπωνία κλπ, ή και προσφάτων κινήσεων (Γαλλία κατά της τσιμεντοποίησης, κινήσεις ενάντια στα ΜΜΕ), θα έπαιρνε πιο συστηματικό και συνεχή χαρακτήρα αν υπήρχε διαμορφωμένη μία γενική άποψη. Κι αυτή δεν μπορεί να είναι σκέτα οικολογική, που αποσυνδέει αυτοτήν την πλευρά της απογείωσης του καπιταλισμού και της ακάθεκτης πορείας του προς το ολοκαύτωμα των δύο πηγών απ' όπου αντλεί την επιβεβαίωσή του (μισθωτή εργασία και γη-φύση).

Η αποσύνδεση που έχει πραγματοποιηθεί ιστορικά και από τις δύο πλευρές, από τον πρώην μπρεζνιεφικό και μεταμπρεζνιεφικό "κομμουνισμό" και από την οικολογούσα σοσιαλδημοκρατία, τους πράσινους κ.ά., μαζί με την αδιάκοπη, καθημερινή προβολή μιας πραγματικότητας παραστάσεων, αποδεικνύει πόσο επιταχτική είναι η ανάγκη να ξανακερδηθεί ο χαμένος χρόνος. Η μόδα "ας βάλουμε και λίγη ή πολύ οικολογία" γιατί τραβάει, ή αντίθετα "πώς να μιλήσουμε γι' αυτά, αφού έτσι κι αλλιώς το μεροκάματο μετράει" είναι τα μόνιμα χαρακτηριστικά των υποκατάστατων του κομμουνιστικού προγράμματος που έχουν πέραση.

Στο θεωρητικό-προγραμματικό επίπεδο, επομένως, δεν χωρεί το "ας κάνουμε πολιτική".

82. Αν η αστική κοινωνία στην άνοδό της επινόησε τη διάκριση των εξουσιών, που αντιπαράτίθεται στον "κρατισμό του κομμουνισμού" (όσο αυτή η διάκριση δεν ήταν και δεν είναι απλός φορμαλισμός), οι μεταβατικές κοινωνίες έχουν ανάγκη όχι τόσο από νομικούς κανόνες που υπαγορεύουν (αυτό δεν σημαίνει πως είναι περιττοί), αλλά από την πραγματικότητα ενός προτσές κίνησης- σταθεροποίησης- κίνησης, που εξασφαλίζει την αντιθετική ενότητα μορφής κράτους- κινήματος ή αλλιώς ηγεσίας-μαζών. Οι δεύτερες δεν μπορούν να κάνουν τη δουλειά της πρώτης, αλλά η πρώτη δεν υποκαθιστά τις δεύτερες (Μάο). Ιστορικά, με τα Σοβιέτ επιδιώκονταν η κατοχύρωση οργάνων νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας. Έτσι, στην Κεντρική Εκτελεστική Επιτροπή των Σοβιέτ στα πρώτα μετα-οχτωβριανά χρόνια εκφράζονταν ομάδες, κόμματα (μενσεβίκοι κ.ά.) και στην πράξη τα όργανα αυτά δεν εκπλήρωναν τη διπλή λειτουργία που είχαν. Η φορά των πραγμάτων οδήγησε βαθμιαία στη μετατροπή τους σε όργανα επικύρωσης, αφού η εκτελεστική εξουσία ασκούνταν από το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού, που βέβαια λογοδοτούσε στην Κ.Ε. Επιτροπή, αλλά η ουσιαστική επεξεργασία των αποφάσεων μετά το 1920 πέρασε από την Κεντρική Επιτροπή στο Πολιτικό Γραφείο του κόμματος. Αυτό ήταν απόλυτα αναγκαίο. Όπως ήταν αναγκαίο σε μεγάλο βαθμό στην περίοδο της επίθεσης.

Όμως εκείνο που ήταν όχι μόνο ευκαίριο, αλλά εντελώς απαραίτητο κι απόλυτα αναγκαίο (και στο μεγαλύτερο βαθμό δεν έγινε), ήταν η ανάδειξη νέων τρόπων έκφρασης των μαζών μέσα από το πλήθος των μαζικών οργανώσεων (υμάντων μεταβίβασης της γραμμής) μετά το 1945. Ήταν αναγκαίοτητα η ανάδειξη των μορφών δραστηριοποίησης των μαζών και ο παραμερισμός, από τότε, καθαρά φορμαλιστικών λειτουργιών, που υποτίθεται ικανοποιούσαν τις απαιτήσεις μιας "διεθνούς κοινής γνώμης". Η αντίθεση ανάμεσα στην ανάπτυξη ενός ριζοσπαστικού δημοκρατισμού, στις χώρες όπου τα κομμουνιστικά κόμματα καθοδηγούσαν μεγάλα λαϊκά κινήματα, και στην τυποποίηση και το φορμαλισμό στις χώρες της "δεύτερης ζώνης", ήταν μια αντίθεση που η άρση της δεν ήταν "νομοτελειακά" καθορισμένη να λυθεί με την επικράτηση του δεύτερου σκέλους της αντίθεσης. Αυτό είναι ένα ακόμα δίδαγμα-συμπέρασμα.

83. Κι εδώ φτάνουμε στην "πέτρα του σκανδάλου", στο κόμμα. Γιατί αυτά όλα σχετίζονται με το αν το κόμμα είναι το οργανωμένο πρωτοπόρο απόσπασμα της εργατικής τάξης, που ασκεί την εξουσία αρχικά για λογαριασμό της τάξης, σε συνέχεια με την τάξη, και βρίσκεται αδιάκοπα σε μια πορεία κίνησης- σταθεροποίησης- κίνησης, μαζί με τις μάζες και για τις μάζες που παραμένει παραγωγός θεωρίας, πολιτικών γραμμών που εφαρμόζει μια κατάλληλη, "εθνικά" και "συγκυριακά", γραμμή από τις μάζες για τις μάζες που αδιάκοπα δηλαδή αυτοκριτικάρεται, ανανεώνεται και εμπλουτίζεται που απορρίπτει κάθε ρουτίνα, κάθε τυποποίηση η οποία αναπόφευκτα αποτυπώνεται πάνω του όταν ασκεί εξουσία, κλπ, κλπ Αν παραμένει τέτοιο ή πασχίζει να είναι τέτοιο, αυτό είναι το ζήτημα.

Παρά τις διαφορές στις "μεθόδους", ο ιδεατός τύπος του κόμματος ήταν τέτοιος.

Το "ιδεατό" εκφράστηκε και σαν "πραγματικό"; Σε πάρα πολλές περιπτώσεις και σε πολλές "στιγμές".

Κι αυτό αφορά και κόμματα που πήραν την εξουσία και κόμματα που δεν έφτασαν στην εξουσία.

Το "μοντέλο" του "κόμματος" με τις παραπάνω απαιτήσεις "εξαντλήθηκε", όπως θα έλεγαν οι τελευταίοι Ηρακλείς του μιτασιόν μολσεβικισμού; Ή, αν φύγουμε απ' αυτούς και πάμε στους "αριστερούς" ριζοσπάστες, το "λενινιστικό μοντέλο" ξεπεράστηκε είτε γιατί ήταν διχτατορικό και έπνιγε την πολυφωνία, είτε γιατί έχασε τη βάση του, που ήταν το εργοστασιακό βιομηχανικό προλεταριάτο;

Ας παραμερίσουμε τους όρους, ονομασίες και τα παρόμοια, κι ας δούμε τα πράγματα δίχως αυτά:

(1) αν υπάρχει (ή ξεπεράστηκε;) η αναγκαίοτητα μιας άλλης κοινωνικής μορφής ή ακόμα υπέρβασης των αδιεξόδων (δηλαδή υπενίκησης τους) που έχει δημιουργήσει και επιτείνει καθημερινά το τωρινό σύστημα κοινωνικών σχέσεων,

(2) αν αυτή η υπέρβαση αυτών των αδιεξόδων απαιτεί ριζικές, επαναστατικές αλλαγές στον τρόπο παραγωγής, με όσα συνεπάγεται αυτό,

(3) αν οι όροι που έχουν δημιουργηθεί απαιτούν τη συντριβή των εμποδίων για μια τέτοια πορεία, και υποδείχνουν αυτή την πορεία,

(4) αν η πορεία αυτή, παρά τους δυσμενείς συσχετισμούς δυνάμεων, είναι η μοναδική που θα άρει

αυτά τα αδιέξοδα, τότε σημαίνει πως αντικειμενικά υπάρχουν οι κοινωνικές δυνάμεις γι' αυτήν την ανατροπή. Οι δυνάμεις αυτές, παρ' όλο τον κατεταμαχισμό, τη δημιουργία τεχνητών διαιρέσεων, αντιπαράθεσων κάθε είδους και την προβολή αυταπατών, μπορούν να ενωθούν. Σε μια περίοδο όπου όλο και αυξάνονται οι "τερατουπόλοις", δηλαδή συγκεντρώνονται όλο και μεγαλύτεροι πληθυσμοί όχι μονάχα σε μια ήπειρο αλλά σχεδόν παντού, και η συντριπτική πλειοψηφία τους είναι εργάτες, εργαζόμενοι, μισοπρολετάριοι ή προλετάριοι νέου τύπου, είναι αστείο να γίνεται λόγος για έλλειψη κοινωνικής βάσης. Η μεταβολή, οι μεταβολές που επιφέρει και θα επιφέρει ο "μεταβιομηχανικός" καπιταλισμός στις διαδικασίες παραγωγής και διανομής δεν εξαλείφουν τις δυνατότητες οργάνωσης και κατεύθυνσης σε ευαίσθητα γι' αυτόν σημεία. Οι "συστημικοί κίνδυνοι", όπως τους λένε οι ίδιοι οι ιεροφάντες του συστήματος, είναι πολύ μεγαλύτεροι από ό,τι ήταν στην περίοδο του βιομηχανικού καπιταλισμού των αρχών του αιώνα. Αν ισχύουν όλα αυτά, σημαίνει πως δεν μπορεί να γίνει λόγος για πάλι κατά του συστήματος δίχως παραγωγή γνώσης, οργάνωση αυτής της παραγωγής, προγραμματισμό, επεξεργασία στρατηγικής και ταχτικών από ένα οργανωμένο σύνολο. Αυτά αποτελούν τα στοιχεία αυτού του κομμουνιστικού προγράμματος που γι' αυτό γίνεται λόγος εδώ. Τότε και μονάχα τότε η "ζωή" θα δείξει πράγματα που είναι αδύνατο να τα διανοηθούμε τώρα αλλά δεν μπορεί να συμβεί αυτό, με το να αφήνονται να έρθουν μόνοι τους. Το πέρασμα από την παρούσα κατάσταση σε μια άλλη, που αναφέρθηκε σαν στρατηγικός στόχος, δεν μπορεί να επιτευχθεί δίχως αυτό το αναγκαίο μεταβατικό στάδιο, το κόμμα.

Κεφάλαιο 3ο

Η Ελλάδα του εκσυγχρονισμένου μεταπρατισμού

Μεταπράτης [revendeur/reseller/Wiederverkaufser/rivenditore]

Είναι ο μεταπωλητής, δηλαδή αυτός που αγοράζει ένα πράγμα (εμπόρευμα) με σκοπό τη μεταπώλησή του. Μερικές φορές ο μεταπράτης παρεμβαίνει (μόνο) στην πώληση, η οποία γίνεται στο όνομα και για λογαριασμό του πωλητή, προς το (νέο) αγοραστή και ωφελείται από τη διαφορά του τιμήματος (διαφορά ανάμεσα στην τιμή που έκλεισε το εμπόρευμα από τον πωλητή και στην τιμή που το αγοράζει ο νέος αγοραστής).

- Επίπεδο ανάπτυξης και χαρακτήρας του καπιταλισμού στην Ελλάδα
- Η κρίση στην Ελλάδα
- Η αναδιάρθρωση και οι κυριότερες αλλαγές στην ταξική διάρθρωση
- Κράτος, πολιτική και κόμματα
- Η Ελλάδα στον αστερισμό της Νέας Τάξης Πραγμάτων
- Η εξειδίκευση του στρατηγικού στόχου στις ελλαδικές συνθήκες

- Επίπεδο ανάπτυξης και χαρακτήρας του καπιταλισμού στην Ελλάδα

84. Η Ελλάδα είναι μια χώρα με μέσο επίπεδο ανάπτυξης του καπιταλισμού, μια ενδιάμεση χώρα. Δεν ανήκει στις μεγάλες ιμπεριαλιστικές χώρες, αυτές δηλαδή του G7 ή G7,5 (ΗΠΑ, Γερμανία, Ιαπωνία -τα 3 κέντρα-, Αγγλία, Γαλλία, Καναδάς, Ιταλία και 0,5 Ρωσία). Δεν ανήκει στις καθυστερημένες (ως προς το επίπεδο ανάπτυξης του καπιταλισμού και όχι ως προς τις δυνατότητες ανάπτυξής τους με βάση τους φυσικούς πόρους και το ανθρώπινο δυναμικό) χώρες του λεγόμενου τρίτου κόσμου. Δεν είναι επίσης χώρα με υψηλό επίπεδο ανάπτυξης του καπιταλισμού (όπως π.χ. Σουηδία, Ελβετία, ή ακόμα Ολλανδία, κλπ) που, παρά τις στενές σχέσεις τους με κάποιο από τα 3 κέντρα, διατηρούν ισχυρά πολυκλαδικά συγκροτήματα και σημαντικές θέσεις στους στρατηγικούς τομείς με ένα ορισμένο βάρος. Και, τέλος, δεν είναι μια περιφερειακή δύναμη, ένας "μικρός ιμπεριαλισμός", όπως πολλοί από τη ριζοσπαστική αριστερά, έως και το ΚΚΕ τελευταία, υποστηρίζουν.

Η πραγματικότητα είναι πως η χώρα μας κυριαρχείται από την "οικονομία-κόσμος", προσδεδεμένη με χίλια νήματα, ή σωστότερα με "χίλιες αλυσίδες", από τα δίκτυα του παγκοσμιοποιημένου ιμπεριαλισμού.

85. Ο καπιταλισμός στην Ελλάδα εξελίχθηκε και αναπτύχθηκε προσαρμοζόμενος στις κάθε φορά ανάγκες του κυρίαρχου διεθνούς κεφάλαιου και ετούτη η εξάρτηση είναι που καθόρισε και καθορίζει τη φύση, το μέγεθος, το χαρακτήρα του καπιταλισμού στην Ελλάδα. Το αν αναπτύχθηκαν ή όχι ορισμένοι τομείς στην Ελλάδα, το αν για χρόνια σηματοδεύονταν από μια καθυστέρηση, ακόμα και οι γοργοί ρυθμοί ανάπτυξης που παρουσίασε στα χρόνια '60-70, όπως και η κρίση που γνώρισε

ο καπιταλισμός στα χρόνια μετά το Ά73-74 κλπ, καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από τον εξαρτημένο χαρακτήρα της ελληνικής οικονομίας.

86. Η Ελλάδα όμως δεν ενδιαφέρει σε όλες τις φάσεις της ιστορίας της τις μεγάλες δυνάμεις και το διεθνή ιμπεριαλισμό μονάχα ή κυρίως από την οικονομική πλευρά. Βασικό ρόλο στο ενδιαφέρον έπαιξε και παίζει η γεωπολιτική θέση που αυτή έχει σαν σημείο συνάντησης τριών ηπείρων, στρατηγικών διόδων και δρόμων. Ο εξαρτημένος χαρακτήρας της ελληνικής κοινωνίας δεν αφορά μόνο την οικονομική δομή. Διαποτίζει όλο το πλέγμα των οικονομικών, πολιτικών, κοινωνικών διεργασιών και συμπυκνώνει στο σύστημα κυριαρχίας έναν εσωτερικό και διεθνή συσχετισμό. Είναι αδύνατον να ερμηνευτεί η πορεία του καπιταλισμού και της αστικής εξουσίας στην Ελλάδα χωρίς την εξέταση του ποιοτικού χαρακτηριστικού της εξάρτησης. Ακόμα και η πορεία της ταξικής πάλης έχει καθοριστεί σε μεγάλο βαθμό από την άμεση παρέμβαση και σχέση του ιμπεριαλιστικού παραγόντα. Ακόμα και στο ιδεολογικό επίπεδο θα δούμε (αν θέλουμε να βλέπουμε την πραγματικότητα) ισχυρές και καθοριστικές επιδράσεις του γεγονότος αυτού.

87. Είναι πολλές οι αλλαγές που έγιναν στα τελευταία 25 χρόνια σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. Οι περισσότερες από αυτές είναι η άμεση αντανάκλαση των αλλαγών και τροποποιήσεων που έγιναν στον παγκόσμιο χώρο γενικά και στην ευρύτερη περιοχή μας ειδικότερα. Αυτές οι αλλαγές επηρέασαν σχεδόν όλες τις χώρες (αφού ζούμε σε έναν αλληλεξαρτώμενο κόσμο). Επηρέασαν όμως ισχυρά και έντονα τη χώρα μας, γιατί επέδρασαν αποφασιστικά η γεωπολιτική της θέση και ο τρόπος ένταξής της στο σύγχρονο κόσμο, που καθορίζονταν από την ποιότητα της εξάρτησης. Από την είσοδο στην παγκόσμια οικονομική κρίση μέχρι τον αστερισμό της Νέας Τάξης Πραγμάτων, η Ελλάδα γνώρισε πολλές αλλαγές και ανακατατάξεις οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων. Επομένως είναι περιοριστική μια ανάλυση που απομονώνει τα διάφορα στοιχεία και δεν τα εξετάζει στην ενότητα τους. Από Αδώνη οικονομία, από Αδώνη οι πολιτικές σχέσεις, από Αδώνη οι κοινωνικές διεργασίες.

Χωρίς τη σωστή εκτίμηση των κάθε φορά διαμορφωμένων διεθνών όρων και τη διαπλοκή τους στην ελληνική πραγματικότητα δεν μπορεί να γίνει κανένα ουσιαστικό βήμα.

88. Παρά τις αλλαγές που έχουν γίνει, η Ελλάδα παραμένει χώρα με μέσο επίπεδο καπιταλιστικής ανάπτυξης και με κύριο χαρακτηριστικό την εξάρτηση απ' το ξένο μονοπωλιακό κεφάλαιο. Και, όπως είναι φυσικό, η οικονομική εξάρτηση εκδηλώνεται και επεκτείνεται σ' όλους τους τομείς: πολιτικό, στρατιωτικό κλπ

Στην Ελλάδα παρατηρούμε τα τελευταία χρόνια την ανάπτυξη και κυριαρχία μονοπωλίων, την ενίσχυση του ρόλου των τραπεζών, τη βαθμιαία συγχώνευση του τραπεζικού και βιομηχανικού κεφάλαιου, το δυνάμωμα του κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού, την εμφάνιση πολυκλαδικών συγκροτημάτων. Όλα αυτά υπάρχουν στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες σε μια τελείως διαφορετική κλίμακα, που προσδιορίζει άλλες ποιότητες στον καπιταλισμό που αναπτύσσεται εκεί. Στην Ελλάδα, πέρα από την κλίμακα και διάσταση αυτών των φαινομένων (συγκρινόμενα με εκείνα των ανεπτυγμένων χωρών), αυτά έχουν αναπτυχθεί και εξελιχθεί σε μια στενή συνύφανση και αλληλεξάρτηση με την παρουσία και τις ανάγκες του ξένου κεφάλαιου στην Ελλάδα.

Ο σκληρός πυρήνας της ακαδημαϊκής μαρξίζουσας ριζοσπαστικής σκέψης δεν διακρίνει σχεδόν πουθενά τα μονοπώλια, παρά μόνο τις αναπτυσσόμενες καπιταλιστικές σχέσεις, και φυσικά η μόνη μορφή εξάρτησης που αναγνωρίζει είναι αυτή που είχε, σύμφωνα με αυτή τη σκέψη, το ΚΚΕ την περίοδο του μεσοπολέμου από το δογματικό μαρξισμό της ΕΣΣΔ...

Η πραγματικότητα είναι πιο πεζή. Έχουμε και μονοπώλια και εξάρτηση. Έχουμε και ανάπτυξη του καπιταλισμού στην Ελλάδα αλλά αυτή έχει μια ορισμένη ποιότητα, καθορίζεται από τις ανάγκες της "οικονομίας-κόσμος", κυριαρχείται από την τελευταία. Έχουμε μια συμμετοχή στις διαδικασίες διεθνοποίησης και αλληλεξάρτησης, αλλά αυτή γίνεται με τρόπο που υπηρετούνται κυρίως τα συμφέροντα των ισχυρών κρίκων του συστήματος.

89. Η ανάπτυξη του καπιταλισμού στην Ελλάδα γενικά, αλλά και πιο συγκεκριμένα η πιο πρόσφατη ανάπτυξη των μονοπωλίων και του κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού, συντελέστηκαν και συντελούνται σε συνθήκες αυξημένης διείσδυσης του ξένου κεφάλαιου. Το ξένο κεφάλαιο κρατάει το κύριο βάρος στη σύνθεση του βιομηχανικού κεφάλαιου, εάν παρθεί υπόψη ότι κυριαρχεί σε βασικούς τομείς της βιομηχανίας, ενώ παίζει βασικό ρόλο στο τραπεζικό κεφάλαιο και στο εμπόριο. Η οικονομία της Ελλάδας είναι όλο και περισσότερο εξαρτημένη από το αμερικάνικο και δυτικοευρωπαϊκό κεφάλαιο (μετά το 1980 έχουμε αυξημένη παρουσία και του γιαπωνέζικου), τόσο λόγω της άμεσης διείσδυσής του όσο και λόγω της ολόπλευρης εξάρτησής της στον τομέα της τεχνολογίας.

Η σύνδεση της Ελλάδας με την ΕΟΚ και την ΕΕ μετέπειτα (1981-1997), η θεαματική αύξηση του δημόσιου και του εξωτερικού χρέους τα τελευταία 10 χρόνια, η αποβιομηχάνιση, η θεαματική επιδείνωση του εμπορικού ισοζυγίου, τα μεγάλα έργα, δίνουν μια συγκεκριμένη εικόνα για τις νέες μορφές εξάρτησης.

Και άλλες χώρες είναι μέλη της ΕΕ, αλλά δεν είναι "Νότος" όπως η Ελλάδα, που εξ ορισμού σημαίνει μετακύλιση των επιπτώσεων της κρίσης από το κέντρο προς την περιφέρεια της ΕΕ, ούτε

γνωρίζουν τους καταναγκασμούς που το Διευθυντήριο επιβάλλει στην Ελλάδα.

Και άλλες χώρες είναι χρεωμένες, αλλά η Ελλάδα βρίσκεται στην 5η ή 6η θέση όσον αφορά το εξωτερικό χρέος, και κάθε χρόνο πρέπει να πληρώνει σε τόκους και χρεολύσια ένα ποσό που αντιστοιχεί

Οι διαδικασίες διεθνοποίησης και ολοκλήρωσης δεν αναιρούν το στοιχείο της εξάρτησης. Αντίθετα, το βαθαίνουν μέσα από παλιές και νέες μορφές.

90. Όταν λέμε μέσο επίπεδο ανάπτυξης του καπιταλισμού, στον προσδιορισμό αυτό παίζουν ρόλο αρκετοί παράγοντες. Στη βιομηχανία δεν έχει μειωθεί ο πολύ μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων, αν και οι αριθμητικά λιγοστές μεγάλες επιχειρήσεις, απασχολούν αναλογικά μεγάλο αριθμό εργατών και παράγουν το πιο μεγάλο μέρος του βιομηχανικού προϊόντος. Οι ανάγκες της εσωτερικής αγοράς σε βιομηχανικά προϊόντα καλύπτονται βασικά από τις εισαγωγές. Ο βαθμός διείσδυσης των μονοπωλίων στην αγροτική οικονομία μόλις από τα μέσα της δεκαετίας του Α80 αρχίζει να αυξάνει σημαντικά. Την ίδια στιγμή, η απασχόληση στο γεωργικό τομέα είναι υψηλή (επίσημα υπολογίζεται στο 20% του πληθυσμού), ενώ σημαντική είναι η συμβολή του αγροτικού προϊόντος στο ΑΕΠ (15%) και στο σύνολο των εξαγωγών της χώρας (30%) συγκριτικά με τις αναπτυγμένες οικονομίες της Δύσης. Τα μικροαστικά στρώματα είναι ιδιαίτερα διευρυμένα.

Έτσι κι αλλιώς, ο προσδιορισμός "μέσο" δεν μπορεί να προσδιοριστεί αυτός καθ' εαυτό.

Προϋποθέτει μια σύγκριση. Μόνο μέσα από τη σύγκριση με το ανώτερο και κατώτερο επίπεδο αποκτά ουσιαστικό περιεχόμενο. Συνεπώς, με άλλους όρους το ζήτημα αφορά τον προσδιορισμό της θέσης και του ρόλου της χώρας στην παγκόσμια οικονομία.

91. Το ζήτημα του επιπέδου ανάπτυξης του καπιταλισμού στην Ελλάδα αποτέλεσε σημαντικό στοιχείο ιδεολογικής αντιπαράθεσης και μεγάλη πέτρα σκανδάλης στους κόλπους της Αριστεράς. Στη "συζήτηση" πήραν μέρος πολλές φορές και εκφραστές των μεσαίων στρωμάτων, που αμφισβητώντας αυτή τη θέση ήλπιζαν πως ένας "εκσυγχρονισμός" θα έδινε δυνατότητες ανόδου. Εκπρόσωποι τροτσικιστικών αντιλήψεων και ρεύματα της ριζοσπαστικής αριστεράς, αιχμάλωτοι μιας μηχανιστικής αντιδιαλεκτικής αντίληψης, θέλησαν κατά καιρούς να περιγράψουν έναν "καθαρό καπιταλισμό", απαλείφοντας το στοιχείο της εξάρτησης που προσδιόριζε τα στοιχεία της αργής, βασανιστικής και στρεβλής οικονομικής ανάπτυξης στην Ελλάδα.

Το κομμουνιστικό κίνημα της Ελλάδας πάντα προσπαθούσε να τεκμηριώσει και να υποδείξει έναν άλλο δρόμο: το δρόμο της αυτοδύναμης οικονομικής ανάπτυξης στα πλαίσια μιας λαϊκής πολιτικής εξουσίας που θα υπηρετούσε τις ανάγκες του εργαζόμενου λαού, και όριζε σαν βασική προϋπόθεση την αλλαγή από την ιμπεριαλιστική εξάρτηση. Σ' αυτή τη βάση συγκροούνταν, τουλάχιστον ως μια περίοδο, με την ιδεολογία της "ψωροκώστανας" και, κινητοποιώντας όλο το επιστημονικό δυναμικό που επηρέαζε, αποδείκνυε ότι η Ελλάδα είχε τα φόντα, τις υλικές προϋποθέσεις να αναπτύξει τις παραγωγικές δυνάμεις στηριγμένη σε μια άλλου τύπου ανάπτυξη. Η στρεβλή ανάπτυξη (ανορθολογική ανάπτυξη και μπλοκάρισμα ή καταστροφή του παραγωγικού πλούτου), αποτέλεσμα της συμμαχίας ιμπεριαλισμού και μεγαλοαστικής τάξης, ήταν πάντα σε αντίθεση με την υπόθεση και θέση της αυτοδύναμης οικονομικής ανάπτυξης που υποστήριζε η Αριστερά. Ο εκσυγχρονισμένος μεταπρατισμός αποτελεί στην ουσία έναν εκσυγχρονισμό της στρέβλωσης, αφού προσαρμόζει με επιταχυνόμενο ρυθμό την οικονομική δομή στις νέες επιταγές του παγκοσμιοποιημένου ιμπεριαλισμού.

Σήμερα ουσιαστικά ο στόχος της αυτοδύναμης ανάπτυξης έχει εγκαταλειφθεί από όλες τις εκφράσεις της επίσημης αριστεράς. Στην ουσία υποκλίνονται οι ρεβιζιονιστές, για άλλη μια φορά, στις "αντικειμενικότητες" που προβάλλει ο ιμπεριαλισμός.

Στην ουσία οι στόχοι του λαϊκού κινήματος δεν μπορούν να είναι άλλοι από την ορθολογική οικονομική ανάπτυξη (αξιοποίηση πλουτοπαραγωγικού δυναμικού -ορυκτός πλούτος, νέες μορφές ενέργειας, υδάτινο δυναμικό, γεωφυσική πολυμορφία κλπ-, αξιοποίηση σύγχρονων εργαλείων προγραμματισμού και ελέγχου, ανάδειξη-στήριξη-εμπλουτισμός-αναβάθμιση της ζωντανής εργασίας, αξιοποίηση της ασυμμετρίας οικονομικής-πολιτικής δύναμης), που θα στοχεύει στην εξυπηρέτηση των αναγκών των εργαζόμενων μαζών και, κατ' ανάγκη, στην απόσπαση από την ιμπεριαλιστική αλυσίδα (που είναι βασική προϋπόθεση για την επίλυση του νεοελληνικού προβλήματος). Με απλά λόγια, οι στόχοι του λαϊκού κινήματος μπορούν να συνοψιστούν έτσι: Δουλειά και προκοπή για όλους - Οικονομική και πολιτική, δηλαδή εθνική, Ανεξαρτησία - Κάτω η ολιγαρχία και ο ιμπεριαλισμός!

91. Η ποιότητα που πήρε ο καπιταλισμός στην Ελλάδα καθορίστηκε ιστορικά από τα έντονα μεταπρατικά, εμπορομεσιτικά, παρασιτικά στοιχεία, και ενισχύθηκε τα τελευταία χρόνια ο υπεργολαβικός ρόλος διαφόρων δραστηριοτήτων της υλικής παραγωγής και των υπηρεσιών.

Στην ουσία η μεγαλοαστική τάξη της χώρας είχε και έχει αναπτύξει στο έπακρο την ικανότητα να προσαρμόζεται στις "ατμοσφαιρικές αλλαγές" στην ευρύτερη περιοχή και, προσκολλημένη σε τμήματα (αφού και η ίδια είναι διασπασμένη) του διεθνούς κεφαλαίου, αναπτύσσει τα μεταπρατικά και υπεργολαβικά της καθήκοντα με το αζημίωτο. Δεν υπάρχει κανένας σημαντικός όμιλος στην οικονομία της Ελλάδας που να μην είναι διαπλεκόμενος, να μην ενεργεί για λογαριασμό κάποιου από τα παγκόσμια πολυκλαδικά μεγαθήρια. Οι υπεργολαβίες μέσα στην Ελλάδα ή έξω από αυτήν, εν γένει οι υπεργολαβικές δραστηριότητες, γίνονται και προωθούνται από τους ντόπιους

υπερκινητικούς υπεργολάβους σε στενή σύνδεση με μία ή περισσότερες "οικογένειες", όπως ονομάζονται οι πολυεθνικές.

Η δραστηριότητα των ελλήνων υπεργολάβων στο εξωτερικό, η δράση του ελληνικού κεφάλαιου στο εξωτερικό, δεν είναι καινούριο φαινόμενο. Ούτε ανατρέπει τα βασικά χαρακτηριστικά του καπιταλισμού στην Ελλάδα. Συμμετέχουν στις νέες ευκαιρίες που ξανοίγονται, ιδιαίτερα στις ανατολικές χώρες και τα Βαλκάνια, αλλά και εκεί παίζουν το ρόλο του μεσάζοντα διαφόρων μεγάλων διεθνών ομίλων.

92. Η συγκρότηση του νεοελληνικού έθνους κάτω από την ηγεμονία των ανερχόμενων αστικών στοιχείων είχε πολλές ιδιομορφίες, που σημάδεψαν όλη την πορεία συγκρότησης της νεοελληνικής κρατικής οντότητας. Τα ριζοσπαστικά στοιχεία της αστικής τάξης απομονώθηκαν γρήγορα. Η εθνική απελευθέρωση από το ζυγό της οθωμανικής αυτοκρατορίας δεν ολοκληρώθηκε, αφού τσιφλικάδες, κοτσαμπάσηδες και καραβοκυραίοι, σε στενή διασύνδεση με τις μεγάλες δυνάμεις της εποχής, έτρεξαν να πνίξουν κάθε αναγεννητική προσπάθεια και να συνθλίψουν όλα τα ξεσπάσματα, βασικά της αγροτιάς. Το βασικό πρόβλημα της αστικής επανάστασης, το αγροτικό ζήτημα, για δεκαετίες παρέμεινε άλυτο, ενώ είχε ήδη γεννηθεί ένα κράτος-έκτρωμα κάτω από την επιδιαιτησία των μεγάλων δυνάμεων. Οι εθνικές αποτυχίες, οι πτωχεύσεις, οι εθνικοί δανεισμοί, οι εθνικοί τυχοδιωκτισμοί, η μεγάλη ιδέα (για να μιλήσουμε μέχρι το 1922) σηματοδοτούν βαθιά από το γεγονός της εξαρτημένης φύσης του ελληνικού αστισμού.

Η οικονομική και κοινωνική καθυστέρηση επιβλήθηκαν στην Ελλάδα από τη συμμαχία των αντιδραστικών στρωμάτων της αστικής τάξης και των μεγάλων δυνάμεων, που ανταγωνίζονταν για το ποια απ' αυτές θα καρπωθεί περισσότερα από την επίλυση του "ανατολικού ζητήματος".

93. Η μεγαλοαστική τάξη της Ελλάδας, όπως αυτή διαμορφώθηκε, έφερε αναγκαστικά το στίγμα του ραγιαδισμού και του γραικυλισμού. Στο εσωτερικό της πάντα διαπερνιόταν από ισχυρές αντιθέσεις και ανταγωνισμούς, που αντανάκλασαν την επιρροή και τη δουλεία προς συγκεκριμένες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις. Ο περίφημος διχασμός της αστικής τάξης δεν μπορεί να βρει λογική ερμηνεία πέρα από τη στενή σύνδεση με τα συμφέροντα των συγκρουόμενων τότε ιμπεριαλιστικών δυνάμεων.

Αυτά τα χαρακτηριστικά δεν τροποποιήθηκαν μεταπολεμικά. Ίσα-ίσα ενισχύθηκαν, παρά τα όσα λέγονται ειδικά την περίοδο από το '74 και ύστερα. Ενισχύθηκαν γιατί ο αστισμός στην Ελλάδα είδε μέσα στη δεκαετία του '40-50 την άμεση αμφισβήτησή του από το λαϊκό κίνημα, και σώθηκε στην κυριολεξία χάρη στα όπλα των ιμπεριαλιστών πατρώνων του. Ένας αστισμός που δεν μπορεί να σταθεί στα πόδια του παρά μονάχα μέσα από την οικονομική-πολιτική και κυρίως στρατιωτική στήριξη των ιμπεριαλιστών, αποκτά ορισμένα χαρακτηριστικά, που στις κρίσιμες στιγμές, όταν οι ρητορικές δεν ωφελούν, αναδεικνύονται πέρα για πέρα (όπως έγινε με το «Ευχαριστούμε τις ΗΠΑ», την επομένη των Ίμια).

Η μεγαλοαστική τάξη στην Ελλάδα ήταν και είναι διασπασμένη. Δεν μπορεί και δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται σαν μια αυτοτελής κοινωνική ομάδα-τάξη που έχει μια ξεκάθαρη στρατηγική και ενιαίες βλέψεις. Διαπερνιέται από την ισχυρή εξάρτηση που έχει κάθε μέρος της από τα διάφορα διεθνή κέντρα και καθορίζεται από αυτά. Ιστορικά, ο αγγλογερμανικός ανταγωνισμός που κυριάρχησε την εποχή του μεσοπολέμου, μετά από μια περίοδο πλήρους επικράτησης των αμερικάνικων συμφερόντων (1947-60, 1967-74), έδωσε τη θέση του στον αμερικανοευρωπαϊκό ανταγωνισμό, και πρόσφατα στον αμερικανογερμανικό ανταγωνισμό. Στην ουσία, η συμπεριφορά της μεγαλοαστικής τάξης καθορίζεται από το βαρόμετρο των σχέσεων και επιδιώξεων των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων και δεν έχει καμιά σχέση με τα λεγόμενα εθνικά συμφέροντα.

94. Ο κοσμοπολιτισμός της μεγαλοαστικής τάξης έχει και αυτός ιστορικές ρίζες στον τρόπο διαμόρφωσης του νεοελληνικού έθνους. Το βάρος που έπαιξε ο ελληνισμός της διασποράς σε μια πρώτη περίοδο, και ιδιαίτερα ο ρόλος του εφοπλιστικού κεφάλαιου, καθόρισαν τη διαμόρφωση του κοσμοπολιτισμού, σαν ορισμένου ιδιαίτερου στοιχείου στη στάση και συμπεριφορά της αστικής τάξης. Αν όμως θελήσουμε να ξύσουμε λίγο αυτό το στοιχείο, ιδιαίτερα έτσι όπως διαμορφώθηκε, θα παρατηρήσουμε ότι ένα τμήμα μεγάλων αστών (που για διάφορους λόγους χρησιμοποίησαν την ελληνική σημαία) δεν πρέπει να λογαριάζονται σαν στοιχείο της οικονομικής δραστηριότητας της Ελλάδας. Ειδικά το εφοπλιστικό κεφάλαιο (το μεγαλύτερο και δυναμικότερο τμήμα του) δεν λειτουργεί σαν "εθνικό κεφάλαιο", αλλά είναι ενσωματωμένο σε ειδικές δραστηριότητες του διεθνούς μονοπωλιακού καπιταλισμού, που το καθιστούν κάτι διαφορετικό. Δεν αποτελεί οργανικό στοιχείο του καπιταλισμού στην Ελλάδα.

95. Οι εξελίξεις που ήρθαν από τα μέσα της δεκαετίας του '70 μέχρι σήμερα διέψευσαν όσους είχαν βιαστεί να μιλήσουν για "θαύμα της ελληνικής ανάπτυξης", "θαύμα του ελληνικού καπιταλισμού". Οι "τρελοί" ρυθμοί ανάπτυξης μέχρι τις αρχές του '70 έκρυβαν (ή μάλλον ορισμένοι δεν ήθελαν να βλέπουν) την πραγματικότητα.

Οι απορίες που προβάλλουν ορισμένοι συλλογιζόμενοι την πορεία ανάπτυξης του καπιταλισμού στην Ελλάδα, δηλαδή:

α) γιατί προωθήθηκε ένα μοντέλο ανάπτυξης που, ενώ ο κρατικός παρεμβατισμός ήταν ανεπτυγμένος, απέφυγε να αναλάβει ενεργό και ουσιαστικό ρόλο σε δύο στρατηγικά πεδία της

αναπτυξιακής διαδικασίας, τις άμεσα παραγωγικές επενδύσεις και το εγχώριο τεχνολογικό υπόβαθρο;

β) γιατί προωθήθηκε η εφαρμογή μιας πολιτικής "ανοικτών θυρών" απέναντι στις ξένες άμεσες επενδύσεις και στην εισαγωγή τεχνολογίας; και

γ) γιατί εφαρμόστηκε μια πολιτική βαθμιαίας ενσωμάτωσης της ελληνικής οικονομίας στους μηχανισμούς της διεθνούς αγοράς, σε φάση περιορισμένου επιπέδου ανάπτυξης (σύνδεση με ΕΟΚ το 1961, ολοκλήρωση ένταξης στην ΕΟΚ το 1981);

δεν έχουν πολλές πιθανές απαντήσεις.

Η ουσία βρίσκεται στο χαρακτήρα και τη συμπεριφορά της μεγαλοαστικής τάξης στην Ελλάδα και στην ταύτιση των συμφερόντων της με τα διεθνή κέντρα.

Το "θαύμα" της ελληνικής οικονομίας συμπίπτει με την πρώτη εφόρμηση των πολυεθνικών εταιρειών στις αρχές του '60 και με τις πρώτες κινήσεις των δυτικοευρωπαίων να αμφισβητήσουν τις άμεσες μεταπολεμικές διευθετήσεις, που έδειχναν τους αμερικάνους παντοκράτορες. Τότε είναι η πρώτη φάση της ευρωπαϊκοποίησης της Ελλάδας. Η φασιστική δικτατορία δεν ανέκοψε αυτήν την πορεία, αφού πάγωσε για καιρό τους μισθούς και δημιούργησε προϋποθέσεις για καλές μπάζες.

96. Πέρα από τις τοποθετήσεις των πολυεθνικών σε τομείς-κλειδιά (ορυκτός πλούτος, πετρέλαιο, χημική βιομηχανία), το ελληνικό "θαύμα" της οικονομίας στηριζόταν σε ένα απλό τρίπτυχο: μεταναστευτικό και ναυτικό συνάλλαγμα, τουρισμός και οικοδομή. Από τότε που γράφονταν τα "παιδιά του Πειραιά" και έμπαινε μπρος η τουριστική "βιομηχανία" (αρχές του '60) έμπαιναν οι βάσεις του εκσυγχρονισμένου μεταπρατισμού.

Για τους αστούς, η Ελλάδα δεν μπορούσε να ακολουθήσει έναν αυτοδύναμο δρόμο ανάπτυξης. Μπορούσε και έπρεπε να μετατραπούμε σε μια χώρα που να μπορεί να παρέχει καλές και εξειδικευμένες υπηρεσίες προς αυτούς που μπορούσαν να τις καταναλώσουν. Μπορούσαμε έτσι χωρίς πολλές δυσκολίες να πλασαριστούμε καλά και να διεκδικήσουμε μια καλή θέση στο "σύγχρονο κόσμο". Η οικοδόμηση αυτού του ειδυλλιακού τοπίου πέρασε πολλές εναλλαγές, αντιθέσεις, συγκρούσεις και ξεκαθαρίσματα ώσπου, στα χρόνια του '80, με τη μεγάλη επιστημονικοτεχνική επανάσταση, τις περεστρόικες κλπ, μπορούσαμε πλέον να προωθήσουμε το μεγάλο εκσυγχρονισμό: να περάσουμε στο μεταβιομηχανικό κόσμο, στον κόσμο της πληροφορίας και των υπηρεσιών. Στο βιομηχανικό κόσμο δεν τα πετύχαμε και καλά, αφού δεν είχαμε τις προδιαγραφές (και τόσα χρόνια κρίσης και απουσίας επενδύσεων το πιστοποιούν).

Να η ουσία του "οράματός" τους: Η Ελλάδα μπορεί να έχει μια αναβαθμισμένη θέση στο σύγχρονο κόσμο αν μπορεί να εκμεταλλευτεί τη γεωπολιτική της θέση, το φυσικό της πλούτο, τον πολιτισμό της. Αν προετοιμαστεί και καταστεί ικανή να προσφέρει: μια σειρά υπηρεσιών (τραπεζικές, ασφαλιστικές, τηλεπικοινωνιακές), υψηλού επιπέδου τουρισμό, σύγχρονες και αποδοτικές υπεργολαβιές, προσέλκυση ξένων κεφαλαίων, ένταση της κερδοσκοπίας κυρίως από χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες, ασφαλή διακίνηση ή φύλαξη εμπορευμάτων, δημιουργία συνεδριακών κέντρων υψηλής ποιότητας, διοργάνωση αθλητικών αγώνων κλπ. Αυτό το όραμα αλλά και αυτήν την υλοποίηση, αυτήν την κατεύθυνση, που αποτελεί τη στρατηγική του ελληνικού αστισμού, ονομάζουμε εκσυγχρονισμένο μεταπρατισμό. Ο εκσυγχρονισμένος μεταπρατισμός αποτελεί την αναγκαία προσαρμογή της χώρας μας στη συντελούμενη αναδιάρθρωση. Για την ακρίβεια, ο εκσυγχρονισμένος μεταπρατισμός και η πολιτική της δυαδικής κοινωνίας συνιστούν την ελληνική εκδοχή της αναδιάρθρωσης.

97. Όταν διαβάζει κανείς ξένα βιβλία σχετικά με τα Βαλκάνια, η Ελλάδα συνήθως δεν αναφέρεται. Όταν διαβάζει σχετικά με τη Μεσόγειο, πάλι έκπληκτος βλέπει να αναφέρονται π.χ. η Αίγυπτος, η Συρία κλπ, αλλά πάντα λείπει η Ελλάδα. Όταν, τέλος, διαβάσει για την Ευρώπη, πάλι θα δει ότι ελάχιστη σημασία δίνεται -αν αναφέρεται καθόλου- στην Ελλάδα.

Και όμως, η Ελλάδα είναι μια ευρωπαϊκή και ταυτόχρονα βαλκανική και μεσογειακή χώρα, και αυτές οι "ιδιότητες" την καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό, τόσο από τις σχέσεις που δημιουργεί με αυτά τα περιβάλλοντα όσο και με τις παρεμβάσεις των μεγάλων δυνάμεων σε αυτές τις ευαίσθητες περιοχές (τύχη ή ατυχία τελικά που βρεθήκαμε σε αυτήν την περιοχή μήπως αυτό που θεωρούσαμε γεωπολιτικό πλεονέκτημα, δεν είναι και τόσο πλεονέκτημα...).

Αυτές οι τρεις διαστάσεις δεν είναι απλά γεωγραφικές, και τους δίνεται μια ορισμένη χρήση: Βαλκάνια είναι κάτι που σημαίνει καθυστέρηση, υπανάπτυξη, αγριανθρωπισμό, εθνικισμό, επαρχιωτισμό. Το "Μεσόγειος" σημαίνει "νότο", δηλαδή πάλι καθυστέρηση, υπανάπτυξη, και κρατάει την αξιοπρέπεια της μονάχα σαν πηγή τουριστικού συναλλάγματος. Το "Ευρώπη" είναι άλμα στο "βορρά", στον πολιτισμό, στην οικονομία της αγοράς.

Στη βάση όλων αυτών των καταστάσεων βρίσκεται αυτό που, παρά τους αναθεματισμούς, αποτελεί το υπόστρωμα της κουλτούρας του εκσυγχρονισμένου μεταπρατισμού: να είμαστε σε όλα μέσα. Σαν ευρωπαϊκή χώρα αποβλέπουμε να ηγεμονεύσουμε οικονομικά στα Βαλκάνια, ή τουλάχιστον στο "ευρωπαϊκό" κομμάτι τους. Σαν βαλκανική έχουμε τη δυνατότητα να επικαλούμαστε το "βαλκανίο χαρακτήρα μας" για να εκλιπαρούμε και βοήθειες από το ταμείο της ΕΕ και ταυτόχρονα να προσφέρουμε τις καλές μας υπηρεσίες για την προώθηση συγκεκριμένων, ανταγωνιστικών μερών εντός ή εκτός της ΕΕ, για δουλειές στην Ανατολική Μεσόγειο, στις παραεξέιχνες περιοχές και ακόμα παραπέρα...

95. Ο ευρωπαϊσμός και ο εκσυγχρονισμός στάθηκαν οι ιδεολογικές σημαίες για την απόσπαση μιας ορισμένης συναίνεσης και για τη σύμπτυξη ορισμένων κοινωνικών συμμαχιών από μεριάς της άρχουσας τάξης.

Ο ευρωπαϊσμός πρόσφερε μιαν ελπίδα να ξεφύγει η Ελλάδα από τη βαλκάνια και μεσογειακή της υπόσταση, να μπει επιτέλους στον πολιτισμένο κόσμο, να νοιώσει την ασφάλεια που ποτέ σαν χώρα και έθνος δεν ένιωθε, αφού πλέον θα ήταν μέλος μιας οικογένειας 340 εκατομμυρίων ανθρώπων. Ενσωματωμένη στις οικονομικές και πολιτικές δομές της Ευρώπης, θα εξασφάλιζε μια εσωτερική συνοχή και συναίνεση και θα διασφαλιζόταν από τις επιβουλές του εξ ανατολών εχθρού.

Κάτω από τη σημαία του εξευρωπαϊσμού της Ελλάδας προωθήθηκε ένα νέο πρότυπο ζωής (σύμφυτο με τις ανάγκες του πολυεθνικού κεφάλαιου), έγιναν μια σειρά οικονομικές και πολιτικές αναδιαρθρώσεις με τις εοικίρες ντιρεκτίβες, στήθηκε το ψέμα της βοήθειας που παρέχει η ΕΕ στην Ελλάδα (μορφή νέου ραγιαδισμού). Ο ευρωπαϊσμός μάλλον σήμαινε περισσότερο εκδυτικισμό (ο Καραμανλής συνέχισε, επαναλάμβανε το "ανήκομεν εις την Δύσιν"). Δεν αποτέλεσε κανένα ανάχωμα στην αμερικανοποίηση, ούτε σήμαινε μια αστική κίνηση ουσιαστικής αμφισβήτησης του κυριαρχικού ρόλου των αμερικάνων στην Ελλάδα.

Ο εκσυγχρονισμός πάντα προχωρούσε μαζί με τον ευρωπαϊσμό και τον τολμηρό εκδυτικισμό της Ελλάδας. Στις δεκαετίες του '60 και '70 ήταν σημαία των δυνάμεων και τμημάτων του αστισμού που είχαν αποκλειστεί από την εξουσία ή ανέρχονταν μέσα στις συνθήκες του μετεμφυλιακού κράτους και της παντοδυναμίας της δεξιάς. Βεβαίως ήταν και σημαία του ελληνικού ρεφορμισμού, που αυτός ανέλαβε σε μια σειρά από χώρους να σηκώσει τη σημαία του εκσυγχρονισμού, αφού η αστική πολιτική δεν μπορούσε αλλιώς να εκπροσωπηθεί.

Από τη δεκαετία του Α80, και ιδιαίτερα στα χρόνια που ζούμε, ο εκσυγχρονισμός παίρνει τη μορφή της πιο επιθετικής συμπεριφοράς της αστικής τάξης ενάντια στους εργαζόμενους, και η ουσία του είναι ένας απροκάλυπτος νεοφιλελευθερισμός και η απαίτηση για την απροκάλυπτη εφαρμογή του.

- Η κρίση στην Ελλάδα

96. Εντελώς φυσιολογικά, το γενικό οικονομικό μπουμ των χρόνων '60-70, και ειδικά την υπερθέρμανση της οικονομίας στα χρόνια της δικτατορίας, τα διαδέχτηκε μια μεγάλη πτώση της παραγωγής, των ρυθμών της οικονομίας. Ήρθε δηλαδή η περίοδος της κρίσης. Σωστότερα, συνέπεσε ο κύκλος της κρίσης στην Ελλάδα με τη γενικότερη εκδήλωση της παγκόσμιας κρίσης. Από τότε οι ρυθμοί της εποχής του '60-70 δεν έχουν ξαναπιαστεί, η οικονομία κινείται σε υφεσιακά πλαίσια και διαπερνιέται και αυτή από κυματοειδή πυρετό, εντελώς ασθενέστερο στις "αναπτυξιακές φάσεις" του. Έτσι βλέπουμε πως, παρ' όλες τις ιδιομορφίες, η οικονομία της Ελλάδας ακολουθεί την πορεία της "οικονομίας-κόσμος" στις διάφορες φάσεις της. Αν για τους leaders υπήρχαν "30 έβδομα χρόνια" και αν μέσα σ' αυτά έθεσαν τις βάσεις της διεθνοποίησης μέσω των πολυεθνικών, έτσι και στην Ελλάδα, με όλες τις ιδιομορφίες, παρατηρούμε μια περίοδο επέκτασης της οικονομίας (που μεγάλο μέρος της οφείλεται στη φάση της εξόρμησης ακριβώς των πολυεθνικών) και μεγάλων ρυθμών ανάπτυξης. Αν στη συνέχεια οι leaders γνώρισαν τη μεγάλη κρίση και αναδιπλώθηκαν, προχωρώντας σε μια αναγκαία αναδιάρθρωση και πήραν μέτρα ώστε ο πυρήνας, η ατμομηχανή της οικονομίας, να μην πολυεπηρεαστεί από την κρίση, στη χώρα μας ακολούθησε ο πτωτικός κύκλος της κρίσης, συμμορφωθήκαμε στις συνταγές των συμβούλων και των κομισιόν, αναδιπλωθήκαμε μπαίνοντας στη σφαίρα της πλασματικής οικονομίας και απλά προσαρμοζόμαστε όπως μπορούμε στις νέες συνθήκες, προσπαθώντας όλο και κάτι να τσιμπήσουμε.

97. Οι γενικεύσεις όμως χρειάζονται προσοχή. Στην Ελλάδα δεν είχαμε κρίση του "φορντικού μοντέλου ανάπτυξης". Γιατί ναι μεν η κρίση εμφανίζεται παγκοσμίως με κοινό λίγο-πολύ τρόπο, αλλά υπό άλλους ιστορικά διαμορφωμένους όρους. Κι αυτό καθόλου δεν αντιφάσκει με τις γενικές τάσεις του κεφάλαιου στη φάση της διεθνοποίησής του.

Γιατί ναι μεν τίθεται σε κρίση το ηγεμονικό μοντέλο οργάνωσης της εργασίας και υφαρπαγής της υπεραξίας, αλλά σε διαφορετικό βαθμό είναι εγκατεστημένος ένας τέτοιος μηχανισμός σε κάθε εθνικό χώρο και με διαφορετικούς τρόπους επηρεάζει. Το κεφάλαιο στην Ελλάδα, με κύριο όπλο την ένταση της εργασίας αντιμετώπιζε την ανταγωνιστικότητα, κι όχι με όσα αποδίδονται στο φορντισμό, δηλαδή παραγωγικότητα, υψηλό μισθό, μεγάλη ζήτηση κλπ. Η έννοια του "κύριου όπλου" δεν σημαίνει πως δεν υπήρξαν μονάδες βιομηχανικά συγκρίσιμες από άποψη μηχανολογικού εξοπλισμού μ' αυτές της Ευρώπης. Εκεί, στις "ομοειδείς", έχει νόημα η σύγκριση της παραγωγικότητας, που θα έδειχνε για άλλη μια φορά το βαθμό εντατικοποίησης.

Το μοντέλο ανάπτυξης στην Ελλάδα χαρακτηριζόταν από τη μεγέθυνση της εσωτερικής αγοράς, τα κύματα αναγκαστικής εσωτερικής μετανάστευσης, την αγροτική έξοδο προς τις πόλεις και το εξωτερικό. Η οικοδομή αναδείχθηκε στον κινητήριο εσωτερικό μοχλό, απορροφώντας το μισό του βιομηχανικού προϊόντος, επομένως αναπτύχθηκαν οι συνδεδεμένες με αυτή βιομηχανίες. Το μοντέλο χαρακτηριζόταν από το ειδικό καθεστώς στην είσοδο του ξένου κεφάλαιου, την κρατική επιχορήγηση και τα κάθε λογής κρατικά κίνητρα, που αντιπροσωπεύουν το 43% των επενδύσεων παγίου κεφάλαιου. Ακόμα, από τη διαμεσολάβηση στις αγορές της Μέσης Ανατολής για λογαριασμό, ή υπεργολαβώντας δουλειές, του ξένου πολυεθνικού κεφάλαιου. Κατά συνέπεια, η βιομηχανία χαρακτηρίζεται από υπεργολαβικό χαρακτήρα και μικρό βαθμό καθετοποίησης.

Εντελώς συμβατή με το "μοντέλο" αυτό είναι η διόγκωση των υπηρεσιών και του κρατικού τομέα.

Και κυρίως, μην το ξεχνάμε καθόλου, το μοντέλο στηρίχθηκε στο ειδικό καθεστώς απέναντι στο συνδικαλιστικό κίνημα και τις δυνάμεις της εργασίας. Αν στην Ευρώπη για παράδειγμα το κεφάλαιο αναγκάστηκε να κάνει σοβαρές παραχωρήσεις στην εργατική τάξη την περίοδο 1968-72, λόγω της μεγάλης αναταραχής και των αγώνων του εργάτη-μάζα στις μεγάλες αλυσίδες παραγωγής, το κεφάλαιο στην Ελλάδα, λόγω της χούντας, δεν βρέθηκε μπροστά σε καμιά τέτοια "ανάγκη".

98. Η κρίση στην Ελλάδα, η στιγμή του παροξυσμού και της απότομης πτώσης, καταγράφεται το 1974-75 [ή να γράψουμε 1973-74]. Το ποσοστό κέρδους στη μεταποίηση, από 19,8% που ήταν τα χρόνια 1973-74, πέφτει το 1975 στο 9,9%. Από τότε, παρά τις μικρές διακυμάνσεις, δεν έφτασε ποτέ το επίπεδο που είχε στην περίοδο 1958-61 (μέσος όρος 21,5%), ούτε το επίπεδο των χρόνων 1963-72 (μέσος όρος 14,5%). Στη δεκαετία του '80, ο μέσος όρος είναι γύρω στο 9%. Στη δεκαετία του 1950-60 το ΑΕΠ, σε σταθερές τιμές του 1970, αυξανόταν κατά μέσο όρο με ρυθμό 5,7%. Στη δεκαετία του 1960-70 οι ρυθμοί ανάπτυξης ανέρχονταν στο 7,2%. Στη δεκαετία του 1970-80 ο ρυθμός ανάπτυξης ήταν 5,6%. Ενώ στη δεκαετία του 1980-90 ο μέσος όρος βρίσκεται καθηλωμένος στο 1,5%. Επειδή όμως μιλάμε για μέσους όρους δεκαετιών, ας δούμε λίγο πιο συγκεκριμένα μερικές μεταβολές: Το ΑΕΠ (πάντα σε σταθερές τιμές του 1970) μειώθηκε απόλυτα το 1974 κατά 1,8% σε σύγκριση με το 1973. Το 1987 μειώθηκε κατά 0,7% σε σχέση με το 1986. Το 1990 μειώθηκε απόλυτα κατά 1,5% σε σχέση με το 1989 και το 1993 κατά 0,5% σε σχέση με το 1992. Το 1994 παρουσίασε αύξηση κατά 1%. Η στασιμότητα και η κρίση της οικονομίας στην Ελλάδα είναι προφανής.

99. Η κρίση όμως, και αυτό πρέπει να κατανοηθεί, προέρχεται από το δευτερογενή τομέα, και μετά ακολουθούν όλοι οι άλλοι κλάδοι και τομείς. Αυτό είναι που τη χαρακτηρίζει σαν γενική κρίση του καπιταλισμού στην Ελλάδα.

Αν δούμε τους ρυθμούς μεταβολής (%) του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος κατά τομείς της οικονομίας, θα διαπιστώσουμε την παρακάτω εικόνα:

	1960-73	1974-79	1980-85	
Σύνολο ΑΕΠ	7,2%		3,6%	0,2%
Αγροτικός τομέας 4,7		0,2	-0,4	
Μεταποίηση	10,8		5,8	-0,7
Υπηρεσίες	7,5		5,3	2,4
Λοιποί τομείς	9,1		7,6	-0,2

Αν δούμε τους ρυθμούς μεταβολής των επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου, θα παρατηρήσουμε τα εξής:

	1960-73	1974-79	1980-85	
Αγροτικός τομέας 5,4		1,5	4,1	
Μεταποίηση	13,6		-1,1	-5,1
Κατοικίες	11,3		15,1	-7,9
Ενέργεια 11,2		4,1	2	
Λοιποί τομείς	9,9		6,9	-1,2

Η καρδιά της κρίσης βρίσκεται στο δευτερογενή τομέα, εκεί δηλαδή που παράγεται το βασικό μέρος της υλικής παραγωγής, και βεβαίως η υπεραξία.

100. Άλλη μια εκδήλωση της κρίσης είναι η μακρόχρονη υποαπασχόληση του παραγωγικού δυναμικού. Η πορεία του βαθμού απασχόλησης του παραγωγικού δυναμικού της οικονομίας στην Ελλάδα είναι η ακόλουθη:

Μέσος όρος περιόδου (%)	
1967-73	91,4
1974-79	83,7
1980-84	77,3

Αν θελήσουμε να δούμε το βαθμό χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού στη βιομηχανία, θα διαπιστώσουμε ότι, από 79,7% το 1981, έπεσε στο 74,9% το 1993. Η μεγαλύτερη πτώση υπάρχει στον κλάδο της βασικής μεταλλουργίας (από 87,6% το 1981 φτάνει στο 59% το 1993).

Τα στοιχεία αυτά δείχνουν μια από τις μορφές απαξίωσης του κεφαλαίου μέσα στην κρίση. Η καταστροφή και η υποτίμηση κεφαλαίου είναι βασικός όρος για το κεφάλαιο προκειμένου να αντιμετωπίσει την κρίση υπερπαραγωγής.

101. Υπάρχουν όμως ιδιομορφίες όσον αφορά την περίπτωση της Ελλάδας.

Από τη μια, την περίοδο της κρίσης αντιμετωπίζει ορισμένα οξυμένα προβλήματα, όπως τη μετάβαση από τη χούντα στη μεταπολίτευση και την αντιμετώπιση επομένως, πέρα από τους κινδύνους ενός τοπικού πολέμου, της ύπαρξης ενός αντιιμπεριαλιστικού και αντιφασιστικού ριζοσπαστισμού. Άρα η άρχουσα τάξη έχει τη στήριξη όλων των δυναμικών παραγόντων της περιόδου: αμερικανών, ευρωπαίων (που έβλεπαν να ενισχύονται οι θέσεις τους στην Ελλάδα), αλλά και των σοβιετικών, που ήδη είχαν συνάψει ποικίλες σχέσεις με τμήματα της αεικίνητης

μεγαλοαστικής τάξης (Μαμινάκης, Φραγκίστας, Μητσοτάκης κλπ) και ο ρόλος τους μετά την κάθοδο του σοβιετικού στόλου στη Μεσόγειο είχε αυξηθεί. Την περίοδο 1974-76 δίνονται ορισμένες παροχές και έχουμε μια αύξηση των μισθών ακριβώς για να συγκρατηθεί η κατάσταση - αλλά και αυτά είναι πενήνρα συγκρινόμενα με εκείνα της Δυτικής Ευρώπης. Στην Ελλάδα ποτέ δεν υπήρξε το κράτος πρόνοιας που είχε οικοδομηθεί στις δυτικές χώρες της Ευρώπης. Ταυτόχρονα, ο αστισμός στην Ελλάδα συνεχίζει να επωφελείται από την κρίση στη Μέση Ανατολή, τον αιγυπτιοισραηλινό πόλεμο του 1973, την καταστροφή του Λιβάνου κλπ Πλήθος από δραστηριότητες μεταφέρονται στην Ελλάδα και, όπως πάντα, το εφοπλιστικό κεφάλαιο κάνει χρυσές δουλειές σε τέτοιες συνθήκες. Όλα αυτά έκαναν σε μια πρώτη φάση να μην φανούν έντονες οι εκδηλώσεις της κρίσης.

Από την άλλη, είχαμε μια μεγάλης έκτασης αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας, που αφορούσε τη μεγάλη επέκταση του κρατικού τομέα, την ενίσχυση των κρατικομονοπωλιακών μηχανισμών, ακριβώς για να αντιμετωπιστούν τα φαινόμενα της υπερθέρμανσης της οικονομίας και της κρίσης που ήδη είχε πληξει όλο τον κόσμο και την Ελλάδα. Είναι η εποχή που ο Καραμανλής και ο υπουργός Παπαληγούρας κατηγορούνται από μέρους της αστικής τάξης για σοσιαλμανία: κρατικοποιούνται τα Ναυπηγεία Ελευσίνας και η Εμπορική Τράπεζα (ο όμιλος Ανδρεάδη είναι ο πιο θιγμένος), η Ολυμπιακή, οι συγκοινωνίες.

Αυτή η επέκταση του κρατικού τομέα και η ενίσχυση του κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού είναι μια αναγκαία κίνηση προς όφελος των συμφερόντων συνολικά της αστικής τάξης, και αποσκοπεί στη μεταφορά των ζημιών στο κράτος, ούτως ώστε να απορροφηθούν οι κραδασμοί, να γίνει η απαραίτητη καταστροφή και υποτίμηση του κεφαλαίου, και φυσικά να αναδιανεμηθούν οι ζημιές προς τις ασθενέστερες οικονομικά μάζες του πληθυσμού.

Χωρίς αυτήν την αναδιάρθρωση είναι ζήτημα για το πώς θα προχωρούσε το κεφάλαιο χωρίς σοβαρότερους κλυδωνισμούς. Όλες οι φάμπρικες για προβληματικές, ελλείμματα και δημόσιο χρέος, που θα αποτελέσουν βασικούς μοχλούς απαξίωσης κεφαλαίου και μετακύλισης της κρίσης, έχουν τη ρίζα τους στην αναδιάρθρωση αυτή. Οι κραυγές για λιγότερο κράτος θα έρθουν πολύ αργότερα, όταν η καταστροφή και απαξίωση θα έχει συντελεστεί σε μεγάλο βαθμό, όταν η ιδιωτικοποίηση μπορεί να γίνει ακριβώς με τιμές που δεν έχουν καμιά σχέση με την πραγματικότητα, όταν οι νέες τεχνολογίες (που πάντα είναι στα χέρια της "οικονομίας-κόσμος") θα κάνουν τμήματα κλάδων (όπως είναι οι τηλεπικοινωνίες) επωφελή για το ιδιωτικό κεφάλαιο, δηλαδή για μεγάλους ομίλους.

102. Η ανάπτυξη και ενίσχυση του κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού στην Ελλάδα δεν είναι ένα δείγμα του δυναμισμού της οικονομίας, αλλά συνάρτηση τριών παραγόντων. Ο μεγάλος κρατικός παρεμβατισμός και η συμμετοχή του στην οικονομική ζωή σχετίζεται με την αδυναμία ακριβώς του καπιταλισμού στην Ελλάδα να σηκώσει το βάρος πολλών δραστηριοτήτων. Στην συνέχεια, όπως είδαμε, ο κρατικομονοπωλιακός καπιταλισμός αναπτύσσεται για να μπορέσει να αντιρροπήσει τις καταστάσεις που δημιουργεί η κρίση. Ένας ακόμα λόγος αφορά το χαρακτήρα της ελληνικής οικονομίας. Για να μπορεί να προσφέρει πάσης φύσεως υπηρεσίες προς το πολυεθνικό κεφάλαιο, προϋποτίθεται μια σχετικά ανεπτυγμένη δομή και ένας βαθμός ενσωμάτωσης στις διεθνείς πρακτικές και διαδικασίες.

Η ανάπτυξη των υπηρεσιών και ο υπερανπτυγμένος ρόλος των τραπεζών (κυρίως κρατικών) παίζουν αυτό το ρόλο. Οι συμμετοχές των κρατικών τραπεζών σε μια σειρά δραστηριότητες και η συνύφανσή τους με το βιομηχανικό κεφάλαιο αποτελούν μια δραστηριότητα συνολικά προς όφελος της αστικής τάξης, αλλά και της διείσδυσης του ξένου κεφαλαίου.

103. Μέσα στο περιβάλλον της κρίσης υπογράφεται, το 1979, η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ (με μοναδική αντίδραση την κατάληψη της Παντείου από δυνάμεις της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς, και κατά τα άλλα πλήρη συμμόρφωση όλου του πολιτικού κόσμου) και το 1981, όταν αναλαμβάνει το ΠΑΣΟΚ τη διακυβέρνηση και διαχείριση της κρίσης, η χώρα μας είναι πλήρες μέλος της ΕΟΚ.

Τα οφέλη για την Ελλάδα, σύμφωνα με τους "ειδικούς", αναλυτές και πολιτικούς, άλλοτε είναι πολιτικά και εθνικά και άλλοτε είναι οικονομικά. Ανάλογα με την περίπτωση, τη συγκυρία, το ακροατήριο. Κανένα από τα κόμματα, καμιά από τις πολιτικές δυνάμεις δεν έχει κάνει ένα σοβαρό απολογισμό από την ένταξη. Κανείς δεν έχει τονίσει τις αρνητικές συνέπειες. Οι του ΚΚΕ τώρα κάτι ψελλίζουν, αλλά όταν ήταν στα πράγματα (κυβέρνηση Τζανετάκη και κυβέρνηση Ζολώτα), τότε που καταγράφονταν η "ζημιά" στην ελληνική οικονομία, δεν έβγαλαν τσιμουδιά για το ζήτημα. Αλλά και τώρα, ο αντιεοκισμός σταματά στον αντιμαστροχτισμό και αγωνίζεται να πάρουμε ορισμένα κονδύλια από την ΕΕ. Η αποδέσμευση είναι πολύ μακρινός στόχος, όπως ο σοσιαλισμός... Όμως, έτσι κι αλλιώς η Ελλάδα συμμετέχει σε μια υπερεθνική ολοκλήρωση, γεγονός που αυξάνει τις διαδικασίες διεθνοποίησης και ενσωμάτωσης της οικονομίας της, και εμείς θα προσθέταμε πως βαθαίνει την εξάρτηση.

Αυτή η συμμετοχή δεν βελτίωσε σε τίποτα την οικονομία ή τη θέση της Ελλάδας. Ακόμα, μέσα από την ένταξη και την ολοένα μεγαλύτερη πρόσδεση, η Ελλάδα γεύτηκε κύματα μετακύλισης της κρίσης των δυνατότερων οικονομιών προς τη χώρα μας.

Συνεπώς, αν η συμμετοχή σε μια υπερεθνική ολοκλήρωση σημαίνει μεγαλύτερη διεθνοποίηση και ενσωμάτωση, αυτό δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί κανείς να υποβαθμιστεί, και αυτή είναι η

κατάσταση στην οποία βρέθηκε ο καπιταλισμός στην Ελλάδα.

Αν θεωρήσουμε ίσο με 100 το μέσο όρο του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της ΕΟΚ σε διάφορα στάδια της πορείας της (ΕΟΚ των 6, των 10, των 12 και 15 χωρών σήμερα) και το συγκρίνουμε με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας, τότε θα δούμε την εξής εικόνα:

Η Ελλάδα το 1960 φτάνει το 38,6% του κοινοτικού μέσου όρου. Η ανάπτυξη του καπιταλισμού στα χρόνια 1960-73 καταγράφεται στο δείκτη αυτό, και έτσι το 1973 η Ελλάδα έχει φτάσει το 56,8%. Το 1981 βρισκόμαστε στο 57,8%. Όμως 13 χρόνια μετά, το 1993, βρισκόμαστε στο 46,8%. Ο λόγος είναι απλός: στην εποχή του ιμπεριαλισμού, άρα και των ιμπεριαλιστικών ολοκληρώσεων, λειτουργεί ο νόμος της ανισόμετρης ανάπτυξης, και διαψεύδει όλους τους ισχυρισμούς για άρση του χάσματος ανάμεσα σε πλούσιες και φτωχές χώρες.

104. Ένας άλλος τρόπος εκδήλωσης και πιστοποίησης της κρίσης είναι η απότομη και μεγάλη έκρηξη της ανεργίας, ή σωστότερα του εφεδρικού στρατού εργασίας. Το 1981, όταν ανέλαβε το ΠΑΣΟΚ τη διαχείριση, η ανεργία ήταν 4,1%. Το 1988 είχε φτάσει το 8%. Σήμερα υπολογίζεται στο 10,5%. Και ετούτοι είναι μόνο οι επίσημοι αριθμοί. Η πραγματικότητα είναι πολύ χειρότερη. Πρέπει να πλησιάζει στο 15%.

105. Μιλώντας για την παρατεταμένη γενική κρίση του καπιταλιστικού συστήματος, κάναμε λόγο για την εμφάνιση του στασιμοληθωρισμού, και δείξαμε ότι οι τιμές δεν πέφτουν απότομα με την εκδήλωση της κρίσης, αλλά μέσα από ένα σύνθετο μηχανισμό. Ο πληθωρισμός είναι ένας από τους τρόπους να αντιμετωπιστεί η πτώση των τιμών και να ξεζουμιστεί ο εργαζόμενος κόσμος. Στην Ελλάδα αυτή η χρήση πήρε μεγάλες διαστάσεις και για χρόνια, σε όλη τη διάρκεια της κρίσης, είχαμε διπλάσιο αριθμό πληθωρισμού (20-25%). Και ακόμα και σήμερα, που έχει μειωθεί, πάλι βρίσκεται να είναι διπλάσιος ή τριπλάσιος από το μέσο κοινοτικό πληθωρισμό.

106. Αφού όμως σήμερα το "εξάρτηση" θυμίζει λίγο ρετρό και δεν θέλει ο αστός να θεωρεί πως έχει ένα δεύτερης κατηγορίας καπιταλισμό, τον επιθυμεί σφριγηλό και δυνατό, ας του κάνουμε τη χάρη και ας μιλήσουμε για την αλληλεξάρτηση, αυτήν την ανώτερη μορφή διεθνοποίησης. Η οικονομία της Ελλάδας από το 1955 μέχρι το 1985 καταγράφει μια αυξανόμενη ροή εξαγωγών. Το 1955 οι εξαγωγές αποτελούν σε αξία το 8,2% του ΑΕΠ. Το 1985 είναι πλέον το 14%. Το 1955 από τις εξαγωγές μας το 92,6% αποτελούνταν από πρωτογενή προϊόντα, το 7,4% από μεταποιημένα και το 0,3% ήταν μηχανές και εξοπλισμός. Το 1985 η σύνθεση των εξαγωγών μας είναι: 52,6% μεταποιημένα προϊόντα, 47,4% πρωτογενή και 2,9% μηχανές και εξοπλισμός. Οι εισαγωγές αποτελούσαν το 16,7% του ΑΕΠ το 1955. Το 1985 έφτασαν το 30%. Η διάρθρωση των εισαγωγών το 1955 ήταν: πρωτογενή προϊόντα 48,4%, μεταποιημένα 51,6% και μηχανές-εξοπλισμός 18,3%. Το 1985 η διάρθρωση είναι: 49,7% πρωτογενή, 50,3% μεταποιημένα και 19,2% μηχανές-εξοπλισμός.

Ενισχύεται επομένως η εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας, την ίδια στιγμή που μεγαλώνει και διευρύνεται το εμπορικό έλλειμμα. Μεγάλης σημασίας στοιχείο είναι όμως το ακόλουθο: οι φορείς που στηρίζουν τις εξαγωγές σε βιομηχανικά προϊόντα είναι σε μεγάλο βαθμό ξένες πολυεθνικές επιχειρήσεις και το μέρος των ελλήνων καπιταλιστών της διασποράς που τοποθετούνται στην Ελλάδα στα χρόνια της διχτατορίας. Υπολογίζεται πως οι εξαγωγές των εταιριών αυτών αντιπροσώπευαν το 72% των συνολικών εξαγωγών για τα χρόνια 1966-70. Το 1965 το ποσοστό ήταν 30%.

Στα χρόνια που εκδηλώνεται η κρίση (1973-74), και ενώ ξεκινά η κάμψη της εσωτερικής ζήτησης, εντείνεται όπως είναι φυσικό ο εξωστρεφής χαρακτήρας και οι εξαγωγές βιομηχανικών προϊόντων αυξάνονται. Οι βιομηχανικές εξαγωγές σαν ποσοστό στο ΑΕΠ της βιομηχανίας αποτελούν το 8,6% και 14,4% για τις χρονιές 1973 και 1980 αντίστοιχα. Όμως εδώ ισχύει αυτό που λέγαμε για συγκυριακά πλεονεκτήματα που βρέθηκε να έχει εκείνη την περίοδο η μεγαλοαστική τάξη. Σημαντικό τμήμα των εξαγωγών πηγαίνει προς τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής. Την επόμενη περίοδο (1981-85) θα ανακοπεί αυτή η τάση, γιατί το παγκόσμιο εμπόριο θα μειωθεί αισθητά μέσα στην παγκόσμια κρίση και ήδη η Ελλάδα θα είναι μέλος της ΕΟΚ (μετέπειτα ΕΕ).

Η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΕ αποτέλεσε μια διαδικασία ενίσχυσης της αλληλεξάρτησης και της ενσωμάτωσης της ελληνικής οικονομίας σε αυτήν της ΕΕ. Οι εμπορικές συναλλαγές και η αύξησή τους αποτελούν μια διαδικασία διεθνοποίησης της παραγωγής και μεγαλύτερης αλληλεξάρτησης των χωρών που συνθέτουν μια "παγκόσμια οικονομία".

Από την ένταξη μέχρι σήμερα έχουν διευρυνθεί οι εισαγωγές μας από τις χώρες της ΕΕ και έχουν αυξηθεί οι εξαγωγές μας προς αυτές.

Συγκεκριμένα, οι εισαγωγές μας από τις χώρες της ΕΕ το 1980 αποτελούσαν το 42% του συνόλου των εισαγωγών. Το 1993 έφτασαν το 63,9% του συνόλου των εισαγωγών μας.

Οι εξαγωγές της χώρας μας προς τις χώρες της ΕΕ αποτελούσαν το 1980 το 47,6%. Το 1993 το ποσοστό έφτασε το 56%.

Αυτά πιστοποιούν το βαθμό ευρωπαϊκής μας, ενσωμάτωσής μας και διεθνοποίησης.

Όμως η ποσοστιαία συμμετοχή του εμπορικού ελλείμματος με τις χώρες της ΕΕ από 34,2% που ήταν στα 1980, όταν μπαίναμε δηλαδή στην ΕΟΚ, έφτασε το 69,5% το 1993.

Αλλά υπάρχει και η φιλολογία για το ότι "παίρνουμε τόσα λεφτά από την ΕΕ". Πέρα από το ζήτημα

πώς τα παίρνουμε, με ποιους όρους, τι εισφορές πληρώνουμε στην ΕΕ, τι πρόστιμα μας επιβάλλουν, ποιες ποσοστώςεις καθορίζονται για μια σειρά προϊόντα, ποιες μονάδες πρέπει αναγκαστικά να ιδιωτικοποιηθούν κλπ κλπ, ας δούμε τη σχέση των εισροών από την Κοινότητα με το εμπορικό έλλειμμα που έχουμε με τις χώρες μέλη της. Το 1981 πήραμε 18 δισεκατομμύρια και πληρώσαμε 9 δισεκατομμύρια σαν εισφορά. Το 1993 δώσαμε εισφορά 275 δισεκατομμύρια και οι εισπράξεις μας πήγαν στα 1.331 δισεκατομμύρια. Αν όμως συσχετίσουμε το εμπορικό ισοζύγιο, θα δούμε ότι το έλλειμμα το 1981 ήταν 144 δισεκατομμύρια, δηλαδή είχαμε ένα συνολικό έλλειμμα 135 δισεκατομμυρίων (144-9). Το 1993 το εμπορικό έλλειμμα με τις χώρες της ΕΕ είναι 1.358 δισεκατομμύρια. Αν αφαιρέσουμε από αυτό τα χρήματα που πήραμε, έχουμε ένα συνολικό έλλειμμα 901 δισεκατομμυρίων. Δηλαδή περίπου εξαπλασιάστηκε η διαφορά που υπήρχε το 1981. Αν θέλουμε να δούμε αυτούς τους αριθμούς με ένα απλούστερο τρόπο, για κάθε 100 δραχμές που το 1981 έβγαιναν για εισαγωγές κοινοτικών προϊόντων, επέστρεφαν στην Ελλάδα 41,7 δραχμές από εξαγωγές που κάναμε στις χώρες της ΕΟΚ. Το 1993 για κάθε 100 δραχμές που πάνε για εισαγωγές κοινοτικών προϊόντων, επιστρέφουν από εξαγωγές μας προς την ΕΕ μόνο 26,6 δραχμές. Αν υπήρχε μια πολιτική υποκατάστασης των εισαγωγών από την ντόπια παραγωγή, έχει υπολογιστεί ότι ο ρυθμός αύξησης της μεταποιητικής βιομηχανίας θα ήταν 9,5 φορές μεγαλύτερος, έτσι που η ελληνική βιομηχανία θα ήταν έξω απ' τη διαδικασία της κρίσης. Τέτοιοι υπολογισμοί είναι χρήσιμοι, γιατί δείχνουν ότι αυτά που συμβαίνουν δεν είναι μονόδρομος που αν δεν ακολουθηθεί δεν υπάρχει καμιά άλλη προοπτική.

107. Όμως μέσα στην κρίση το κεφάλαιο απαντά στην υπερσυσσώρευσή του με τη φυγή του προς το πλασματικό κεφάλαιο, δηλαδή το κεφάλαιο που έχει τη μορφή των μετοχών, ομολόγων, χρεογράφων. Αυτά είτε αντικατοπτρίζουν πραγματικό κεφάλαιο (και η αξία τους προσδιορίζεται όχι μόνο από την αξία του πραγματικού κεφαλαίου, αλλά και από τα προσδοκώμενα κέρδη), είτε δεν αντικατοπτρίζουν πραγματικό κεφάλαιο, αλλά μελλοντικές απαιτήσεις πληρωμών. Το κεφάλαιο αυτό κατοικοεδρεύει σε όλες τις χρηματιστικές αγορές που φούντωσαν την εποχή της κρίσης και γέννησε μέσα στην κρίση το πλήθος από παράγωγα νέων χρηματιστικών προϊόντων. Μια τόσο "εξελιγμένη" χώρα όπως η Ελλάδα δεν μπορούσε να μείνει έξω από τη διεθνοποίηση αυτή. Μιλάμε για το δημόσιο χρέος και το εξωτερικό χρέος. Μιλάμε για τη χρεομηχανή που γεννά χρυσά αβγά για το χρηματιστικό κεφάλαιο διεθνώς.

Καταρχήν έχουμε μια κατακόρυφη αύξηση του χρέους. Από τα επίπεδα του 40% του ΑΕΠ που ήταν το 1979, έφτασε στο 133% το 1995.

Οι τόκοι του χρέους σαν ποσοστό επί των εσόδων του προϋπολογισμού ακολούθησαν την εξής πορεία: από 5% στη δεκαετία του '60, 10% τη δεκαετία του '70, για να φτάσουν το 1993 στο 40%. Πιο απλά, αυτό σημαίνει πως μόνο το 1993 οι δαπάνες για τόκους έφτασαν τα 2,2 τρισεκατομμύρια δρχ. (ή το 12,6% του ΑΕΠ). Ένας τεράστιος αριθμός και βάρος. Η ιστορία αυτού του μεγέθους έχει ως εξής: το 1970 αποτελούσαν οι δαπάνες για τόκους το 0,9% του ΑΕΠ. Το 1980, το 2,4% του ΑΕΠ. Το 1987, το 7,4%, και το 1989 το 9% του ΑΕΠ.

Η πλήρης απελευθέρωση της αγοράς κεφαλαίων αφορά τη χωρίς κανένα εμπόδιο δυνατότητα του χρηματιστικού κεφαλαίου να μπορεί να τζογάρει πάνω στα ελλείμματα, το δημόσιο χρέος, το εξωτερικό χρέος. Αυτοί που έχουν κεφάλαια και δεν τα τοποθετούν στην παραγωγή γιατί οι όροι αξιοποίησης είναι αρνητικοί, δανείζουν, καλύπτοντας έτσι τρέχουσες ανάγκες του κράτους. Το κράτος πάλι με τη σειρά του, για να μπορεί να εξυπηρετεί το χρέος (να πληρώνει τους τόκους), μαζεύει λεφτά από τους "υπηκόους" του. Πώς; Μέσω της φορολογίας, των έκτακτων μέτρων, των προγραμμάτων σύγκλισης κλπ

Πρόκειται για μια εντελώς σίγουρη και πολύ κερδοφόρα επιχείρηση για τους χρηματιστικούς ομίλους και τις τράπεζες. Όλοι παίζουν με έντοκα γραμμάτια του δημοσίου, με ομόλογα, με αμοιβαία κεφάλαια, με τα ρέπος κλπ. Τα έντοκα γραμμάτια και ομόλογα του δημοσίου το 1987 συγκέντρωσαν το 3,1% του συνόλου των αποταμιευτικών τοποθετήσεων, για να φτάσουν το 1992, μαζί με την αγορά των ρέπος, το 32%. Οι τόκοι που πλήρωσε σε ιδιώτες επενδυτές για έντοκα γραμμάτια και ομόλογα το κράτος (δηλαδή εμείς) το 1993 έφτασαν το 1,3 τρισεκατομμύριο δρχ. Από το 1990 το κράτος (όχι εμείς) έχει προχωρήσει σε αλλαγές του νομικού πλαισίου για τις χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες, έτσι ώστε και οι διάφοροι πιστωτικοί οργανισμοί να δανείζονται από την Τράπεζα της Ελλάδος με χαμηλό επιτόκιο, παίρνοντας τίτλους του δημοσίου που τους ξαναρίχνουν στην αγορά με το κανονικό επιτόκιο, κερδίζοντας τη διαφορά. Εκτός από την άρση των περιορισμών για τα ποσά που είναι υποχρεωμένες να δεσμεύουν οι εμπορικές τράπεζες στην Τράπεζα της Ελλάδος, και την αύξηση του ποσοστού τους επί των καταθέσεών τους για την αγορά έντοκων γραμματίων και ομολόγων, στη διάρκεια του 1993 ολοκληρώθηκε σε σημαντικό βαθμό η διαδικασία απελευθέρωσης του πιστωτικού συστήματος και των επιτοκίων με σκοπό τη διεύρυνση της αγοράς χρήματος και κεφαλαίου. Οι εμπορικές τράπεζες, και ειδικά οι ανερχόμενες (Πίστεις, Εθνική, Εργασίας), έχουν γίνει αντιπρόσωποι του διεθνούς χρηματιστικού κεφαλαίου και διαμεσολαβητές του σε δύο μεγάλες μπίζνες: τόσο στην κερδοσκοπία ως προς το δημόσιο χρέος, όσο και στην επιτάχυνση της χρεομηχανής στον ιδιωτικό τομέα. Είπαμε, τόπο στα νέα προϊόντα, το άυλο στο τιμόνι.

108. Μπορεί να προβληθεί η ένσταση ότι και άλλες χώρες παρουσιάζουν μεγάλο χρέος. Για παράδειγμα η Ιταλία και το Βέλγιο έχουν περίπου ίδια ποσοστά επί του ΑΕΠ όπως η Ελλάδα. Η

ακόμα μπορεί να μας υποδειχτεί ότι και οι ΗΠΑ έχουν μεγάλο εξωτερικό χρέος, το μεγαλύτερο μάλιστα στον κόσμο: 263 δισεκατομμύρια δολάρια (1986). Μήπως όλα αυτά είναι ένας δείκτης ακριβώς της ανάπτυξης του καπιταλισμού στην Ελλάδα; Οι συγκρίσεις δεν μπορούν να σταθούν σοβαρά και απευθύνονται μόνο σε όποιους δεν γνωρίζουν σχεδόν τίποτα. Στην Ιταλία και το Βέλγιο το στοιχείο της εξάρτησης δεν βάζει τη σφραγίδα του όπως στη χώρα μας. Οι δύο αυτές χώρες έχουν ανεπτυγμένη τη βιομηχανία τους, και μάλιστα τη βαριά (περισσότερο η Ιταλία, λιγότερο το Βέλγιο), έχουν τους πολυκλαδικούς γίγαντες τους και μπορούν να δρουν στο εξωτερικό μέσω των πολυεθνικών. Η Ιταλία συμμετέχει στην ιμπεριαλιστική καταλήστευση του ανατολικού χώρου, ενώ το Βέλγιο απόλαυσε για δεκαετίες τα καλά των αποικιών του στην Αφρική. Μπορεί και οι δυο να νοιώθουν τα κύματα πιέσεων που τους εξασκεί η Μπούντεσμπανκ, αλλά πάντως δεν βρίσκονται στη θέση της Ελλάδας. Όσο για τις ΗΠΑ, τι να πούμε. Αυτό το μεγάλο εξωτερικό χρέος αντιπροσώπευε τότε το 6% του ΑΕΠ, οι ΗΠΑ προστατεύουν μια χαρά τα συμφέροντα των επιχειρήσεών τους στο εξωτερικό και το εξωτερικό, μετακυλούν την κρίση τους σχεδόν σε ολόκληρο τον κόσμο και έχουν ένα νόμισμα που μπορεί να χρησιμεύει σαν εργαλείο για την υπεράσπιση των συμφερόντων τους. Για την Ελλάδα, το εξωτερικό χρέος να βρίσκεται κοντά στο 30% του ΑΕΠ είναι κάτι που δεν αντισταθμίζεται εύκολα και χωρίς κλυδωνισμούς... Αυτή είναι μια άλλη πλευρά της αλληλεξάρτησης...

109. Αφού κάποιος δεν βλέπουν την κυρίαρχη θέση του ξένου κεφάλαιου στην Ελλάδα (και αφού ορισμένοι από αυτούς έβλεπαν μόνο ιμπεριαλισμό και μονοπώλια κάποτε), είμαστε υποχρεωμένοι να μείνουμε λίγο στο ζήτημα αυτό.

Το ξένο κεφάλαιο έχει τρεις τρόπους να έρθει στη χώρα μας (όπως άλλωστε και το ελληνικό κεφάλαιο σε άλλες χώρες, δεν το ξεχνάμε):

- Με τη μορφή εμπορευμάτων (εμπορευματικό κεφάλαιο).
- Με τη μορφή άμεσων επενδύσεων (βιομηχανικό κεφάλαιο, εμπορικό κεφάλαιο, τραπεζικό κεφάλαιο κλπ).
- Με τη μορφή δανεισμού (χρηματοπιστωτικό ή τοκοφόρο κεφάλαιο).

Όσον αφορά την πρώτη μορφή, είπαμε αρκετά πράγματα μιλώντας για το εμπορικό έλλειμμα. Ο παρακάτω πίνακας δίνει μια πληρέστερη εικόνα:

Χώρες προέλευσης εισαγωγών (%)

Χώρες	1970		1980		1984	
	A	B	A	B	A	B
ΗΠΑ	4,83	5,92	3,17	4,59	3,36	2,93
Ιαπωνία 24,17	12,76	27,8	11	26,3	7,61	
Γαλλία	5,7	7,3	5,3	6,2	7,2	6,9
Δ. Γερμανία	23,6	18,5	20,6	13,9	23	16,7
Ιταλία	9,3	8,4	10,5	8,2	12,4	9,7
Αγγλία	11,7	8,6	7,1	4,6	5,6	4
ΕΟΚ (10)53,5	49	48,4	39,7	52,9	47,1	
ΟΟΣΑ	65,5	80,1	89,4	63,8	90,9	64,9
ΚΟΜΕΚΟΝ	2,8	5,2	6,6	5,7	6,6	8,5
Άλλες χώρες	31,7	14,7	4,1	30,4	2,5	26,7
Αθροισμα	100	100	100	100	100	100

(Α= εισαγωγές μηχανολογικού εξοπλισμού και μεταφορικών μέσων

B= σύνολο εισαγωγών)

Όσον αφορά τις ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα, δεν υπάρχουν στοιχεία που να δίνουν μια σαφή και πλήρη εικόνα. Με βάση το νόμο 2687/53, που έδινε μεγάλα προνόμια στο ξένο κεφάλαιο στην περίοδο 1954-84 οι χώρες προέλευσης ξένων άμεσων επενδύσεων είχαν ως εξής (%):

ΗΠΑ	22,4
Δ. Γερμανία	5,6
Γαλλία	11,2
Ελβετία	7,1
Ιταλία	4,4
Αγγλία	2,3
Ιαπωνία	0,2
Διάφ. χώρες	46,5

Μπορεί οι 4 χώρες της ΕΟΚ (Αγγλία, Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία) να συγκεντρώνουν το 24% των άμεσων επενδύσεων, όμως το μερίδιο των ΗΠΑ πρέπει να είναι μεγαλύτερο, επειδή επενδύσεις από ορισμένες χώρες (π.χ. Ελβετία) στην ουσία γίνονται από θυγατρικές αμερικάνικων εταιριών. Επίσης βλέπουμε πως οι γιαπωνέζικες άμεσες επενδύσεις είναι μηδαμινές, σε αντίθεση με το αυξημένο βάρος που έχει η Ιαπωνία στις εισαγωγές ειδικά μηχανολογικού υλικού.

Αν τώρα δούμε τη χώρα προέλευσης του δημόσιου εξωτερικού χρέους (ποιοι μας δανείζουν), στις 31.12.1985 θα διαπιστώσουμε τα εξής:

Χώρα προέλευσης	% κατανομή ύψους εξωτ. δανεισμού	% κατανομή αριθμού δανείων
Κοινοπρακτικά δάνεια	40,58	5,52
ΗΠΑ	13,40	7,36
Ευρ. Τράπεζα Επενδύσεων	9,9	44,78
Ιαπωνία	7,87	7,16
Δ. Γερμανία	6,65	4,91
Αγγλία	6,45	3,27
Αυστρία	3,02	4,09
Γαλλία	1,97	4,91
Σοσιαλιστικές χώρες	1,16	3,88
Διάφ. χώρες	9	14,22

Χρειάζεται να σχολιαστούν τα ακόλουθα: Μέχρι το 1983 η συμμετοχή των ιαπωνικών τραπεζών ήταν σχεδόν ανύπαρκτη. Μετά το 1983 άρχισε να παίζει σημαντικότατο ρόλο στο δανεισμό, και η τάση αυτή ενισχύθηκε στα χρόνια που μεσολάβησαν. Τα κοινοπρακτικά δάνεια από άποψη μεγέθους είναι τα σημαντικότερα (περίπου 200 εκατομμύρια δολάρια κατά μέσο όρο). Τα δάνεια αυτά προέρχονται από διεθνείς χρηματοπιστωτικές ομάδες κεφαλαίων που συνασπίζονται και ομαδοποιούνται, με κυρίαρχο ρόλο ορισμένων πολυεθνικών τραπεζών. Στα δάνεια αυτά κυρίαρχο ρόλο έπαιζαν οι αμερικάνικες τράπεζες, ενώ τελευταία εμφανίζονται δραστήριες και στα κοινοπρακτικά δάνεια οι ιαπωνικές τράπεζες.

Ο εξωτερικός δανεισμός αποτελεί την κύρια μορφή εισροής ξένου κεφάλαιου στα χρόνια της κρίσης. Τελευταία, με την απελευθέρωση της αγοράς, έχει τοποθετηθεί μια χαρά και στην αγορά κάθε είδους τίτλων.

Μπορούμε ακόμα να δούμε την εξέλιξη της διείσδυσης του ξένου κεφάλαιου και με άλλο τρόπο στα χρόνια 1970-81:

	A	B	Γ	Δ	E
1970	5.915	3.040	420	188	5
1973	7.038	4.230	582	296	7
1976	8.752	5.974	748	410	
1979	11.365	7.335	825	504	15
1981	11.636	8.090	843	548	23

(Α= συνολικός αριθμός ΑΕ και ΕΠΕ, Β= αριθμός ξένων εταιριών αντιπροσωπευόμενων στην Ελλάδα, Γ= αριθμός ξένων θυγατρικών στην Ελλάδα, Δ= αριθμός εταιριών που έχουν ξένη τεχνολογική συνεργασία, Ε= αριθμός ξένων τραπεζών)

Δεν είναι δύσκολο να καταλάβουμε πως το 1970 υπήρχαν 3.000 περίπου αντιπρόσωποι ξένων εταιριών. Ο αριθμός αυτός μέσα σε δέκα χρόνια έφτασε τις 8.000. Οι αντιπρόσωποι αυτοί ενδιαφέρονται μονάχα για την προώθηση των προϊόντων ή υπηρεσιών των πολυεθνικών εταιριών, και για τίποτα παραπάνω. Ο αριθμός αυτός δίνει μια γεύση για τις συμμαχίες που μπορεί να συνάψει το κεφάλαιο για την προώθηση του εκσυγχρονισμένου μεταπρατισμού.

Ακόμα μπορούμε να πούμε πως σημειώνεται μια διαφοροποίηση στην τοποθέτηση του ξένου κεφάλαιου στους διάφορους κλάδους μέσα στην κρίση. Σημαντική παρουσία έχει στις τράπεζες, τις ασφάλειες και τη μεταποίηση (που όμως παρουσιάζει μείωση σε σχέση με τις δεκαετίες του '60 και '70).

Θα μπορούσαμε να παραθέσουμε πολλά στοιχεία για την παρουσία του ξένου κεφάλαιου, και ειδικά των πολυεθνικών εταιριών, στην οικονομία της Ελλάδας.

Όμως και αυτά είναι αρκετά για να αποδειχθεί ότι οι ξένες πολυεθνικές δραστηριοποιούνται σε όλους τους τομείς της οικονομίας και κατέχουν τις καλύτερες θέσεις.

110. Λίγα λόγια για τα μονοπώλια στην Ελλάδα. Τα τελευταία χρόνια αυξήθηκε ο βαθμός μονοπωλίας της ελληνικής οικονομίας, δηλαδή τα μονοπώλια παίζουν όλο και πιο σημαντικό ρόλο στην οικονομική (και όχι μόνο οικονομική) ζωή του τόπου. Αυτό εκφράζει τη διαδικασία συγκέντρωσης και συγκεντροποίησης της παραγωγής. Ο μονοπωλιακός έλεγχος της ελληνικής οικονομίας είναι ένα συντελεσμένο γεγονός.

Στο χώρο της μεταποίησης, από τις 130.000 περίπου μονάδες που υπήρχαν το 1983, ένας μικρός αριθμός επιχειρήσεων (ΑΕ και ΕΠΕ), το 2,3%, απασχολεί το 48% των εργαζομένων, σε σχέση με το 39% που απασχολούσε το 1973.

Στο χώρο της εξόρυξης 4 μονοπώλια (Πεσινέ, Λάρκο, Ηλιόπουλος) κατείχαν το 65% των πάγιων κεφαλαίων, το 77% των κερδών και το 51% των εργαζομένων.

Στην ενέργεια έχουμε σχεδόν τον απόλυτο έλεγχο από τη ΔΕΗ της ηλεκτροπαραγωγής (ιδιωτικοποιούνται τμήματα, αλλά ποιος τα παίρνει, πάλι μονοπώλια), ενώ στο πετρέλαιο το κρατικό μονοπωλιακό συγκρότημα ΕΛΔΑ-ΕΚΟ, μαζί με τα ιδιωτικά Πετρόλα και Μότορ Οйл (Λάτσης, Βαρδινογιάννης) το 1985 ελέγχουν το 95% της εσωτερικής αγοράς. Ενώ στην εμπορία 4

εταιρίες (Shell, BP, Texaco, Total) και η κρατική ΕΚΟ είχαν στη βενζίνη το 82%, στο ντίζελ το 73%, και στο μαζούτ το 69% της αγοράς.

Αν συνεχίσουμε, σε κάθε κλάδο και τομέα θα δούμε αντίστοιχες καταστάσεις. Στις μεταφορές (εναέριες, ακτοπολικές, σιδηροδρομικές), στη ναυτιλία, στον τουρισμό, στις ασφάλειες, στο εξωτερικό εμπόριο, στον πολιτισμό, στον αθλητισμό, στις τράπεζες, στην αγροτική οικονομία.

111. Υπάρχουν όμως δύο ακόμα πλευρές που οι "βιαστικοί" και "καθαρούτσικοι" καταπίνουν ή κάνουν ότι δεν καταλαβαίνουν.

- Η Ελλάδα δεν αποτελεί απλά χώρο τοποθέτησης ξένων κεφαλαίων. Αποτελεί και τόπο σύγκρουσης ανταγωνιστικών συμφερόντων μεγάλων πολυεθνικών. Από τις συγκρούσεις αυτές ανεβαίνουν ή πέφτουν κυβερνήσεις και ξεσπούν κάθε τόσο μεγάλα σκάνδαλα. Πίσω από τον Κοσκωτά η Merril Lynch, που κάποια στιγμή τον "έκαψε". Πίσω από την πτώση του Κ. Μητσοτάκη τα συνασπισμένα συμφέροντα διαφόρων τηλεπικοινωνιακών κολοσσών, όταν αντίληφθηκαν ότι ο Μητσοτάκης είχε αποφασίσει την πώληση του ΟΤΕ σε γιαπωνέζικη πολυεθνική. Πίσω από κάθε μεγάλο έργο, πίσω από κάθε σύμβαση, στήνεται ένας ισχυρός αθέατος ή φανερός πόλεμος συμφερόντων και διαπλεκόμενων μερών.

- Τα εξοπλιστικά προγράμματα δεν παραπέμπουν μόνο σε милитарισμό και εθνικισμό. Πίσω από αυτά βρίσκονται μεγάλες παραγγελίες στις στρατιωτικές βιομηχανίες των ΗΠΑ, της Γαλλίας, της Γερμανίας κλπ Πίσω από τις παραγγελίες αυτές υπάρχει μια άλλη προωθημένη μορφή εξάρτησης, στρατιωτικής και τεχνολογικής.

- Η αναδιάρθρωση και οι κυριότερες αλλαγές στην ταξική διάρθρωση

112. Παρότι σε γενικές γραμμές η αναδιάρθρωση στην Ελλάδα ακολουθεί τη γενική γραμμή της διαδικασίας αυτής σε ολόκληρο το κόσμο, μπορούμε να παρατηρήσουμε ιδιομορφίες στον τρόπο προώθησής της, στις περιπλοκές που αυτή παρουσίασε, στο πλαίσιο μέσα στο οποίο έπρεπε να προωθηθεί. Πρόκειται για διαφορές με τα κλασικά πρότυπα της αναδιάρθρωσης στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες.

Τα κοινά χαρακτηριστικά είναι: α) το κτύπημα του λαϊκού κινήματος β) η επιβολή λιτότητας και διαδικασιών δυαδικοποίησης γ) η προώθηση της αποβιομηχάνισης δ) η απολίπανση μεσαίων στρωμάτων ε) η προλεταριοποίηση στρωμάτων.

Οι διαφορές είναι: α) δεν υπάρχει καμιά σοβαρή τεχνολογική αναδιοργάνωση, και η όποια τέτοια συναντιέται σε ορισμένους τομείς είναι εισαγόμενη, άναρχη β) "πρέπει" να συντελεστεί μια μεγάλη και γενναία αγροτική έξοδος γ) η ελληνική τριτοποίηση στερείται των βάσεων της τριτοποίησης που γίνεται στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες δ) η αναδιάρθρωση στην Ελλάδα μια πρώτη περίοδο έχει να σταθεροποιήσει τις σχέσεις κυριαρχίας και να τις αναδιοργανώσει (1974-77) και μετά γνωρίζει μια έντονη ενδοαστική αναταραχή και ε) η αποβιομηχάνιση δεν σημαίνει μεταφορά των βιομηχανικών μονάδων σε άλλες χώρες (παρά σε μικρό βαθμό), αλλά κλείσιμο των μονάδων.

113. Η ελληνική εκδοχή της αναδιάρθρωσης είναι η προώθηση του εκσυγχρονισμένου μεταπρατισμού και της δυαδικής κοινωνίας μέσα σε ένα περιβάλλον πολύ πιο κινητικό και που το φυσούν πολύ δυνατοί άνεμοι και συγκρούσεις.

Το κύριο εργαλείο για την προώθηση αυτού του "σχεδίου" είναι το τόσο βαλλόμενο κράτος, και με την εθνική και με την υπερεθνική μορφή του. Φυσικά αυτό το κράτος προσαρμόζεται και εξυπηρετεί τις ανάγκες της "οικονομίας - κόσμος" και των εδώ ατζέντηδων και υπεργολάβων της. Αυτοί ανοίγουν δρόμους, το κράτος θεσμοθετεί όσα έχουν "καταχτηθεί", αναλαμβάνει να κοινωνικοποιήσει τις ζημιές και να αναδιανείμει τον πλούτο σε αυτούς που "ανοίγουν το δρόμο", θυθίζοντας στην εξαθλίωση το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας.

Τα προγράμματα λιτότητας, τα σταθεροποιητικά προγράμματα, οι τόσες τροποποιήσεις της φορολογικής κλίμακας, πάντα σε βάρος των εργαζομένων, το στήσιμο των επιχειρήσεων γύρω από το δημόσιο χρέος, οι αποφάσεις για κίνητρα προς τους βιομηχάνους και το ξένο κεφάλαιο κλπ, όλα αυτά είναι έργο του εθνικού κράτους.

Τα προγράμματα σύγκλισης, τα Μάαστριχτ, η ΟΝΕ, οι ντιρεκτίβες για την αγροτική πολιτική, για το κλείσιμο ναυπηγείων κλπ, αποτελούν έργο του υπερεθνικού κράτους (της ΕΕ).

Αν προσθέσουμε τώρα και τις αποφάσεις της GATT και τις εκθέσεις του ΔΝΤ, που όλες βρίσκονται στην ίδια κατεύθυνση της διάλυσης του παραγωγικού ιστού της χώρας (αυτό που θα μείνει πρέπει να είναι προέκταση και συμπλήρωμα της "οικονομίας- κόσμος"), έχουμε μια πιο πλήρη εικόνα των "εργαλείων" για την προώθηση της αναδιάρθρωσης.

Αυτοί σχεδιάζουν το μέλλον, και καλούν τον κόσμο να μην "χάσει το τρένο" (της τεχνολογίας, της Ευρώπης, της νέας εποχής και πάει λέγοντας). Και ο κόσμος ξεζουμίζεται, εξαθλώνεται, εξαθλιώνεται...

Όταν αντιδρά, υπάρχουν οι αστυνομίες (ιδιωτικές, κρατικές, ημικρατικές) που παρεμβαίνουν για να επιβάλουν την τάξη της αναδιάρθρωσης.

Πρέπει να θεωρήσουμε σαν "εργαλεία" και όλους τους υπερανεπτυγμένους χειριστικούς μηχανισμούς, τους μηχανισμούς ηγεμονίας της αστικής τάξης. Τα ΜΜΕ, για παράδειγμα, δεν παίζουν καθόλου μικρό ρόλο σε όλη αυτήν την κοινωνική και οικονομική μοντελοποίηση.

Τον ίδιο ρόλο παίζει και το πολιτικό επίπεδο. Είτε με τη μορφή των "κοινωνικών συμβολαίων" είτε

με εγχειρήματα κεντροαριστεράς κλπ
Κράτος, οικονομικοί παράγοντες, πολιτικός κόσμος και χειριστικοί μηχανισμοί είναι συνένοχοι και διαπλεκόμενοι στο "έγκλημα".

114. Το χτύπημα του λαϊκού κινήματος αποτελούσε διεθνώς αλλά και στη χώρα μας όρο για το πέρας της αναδιάρθρωσης. Η αναδιάρθρωση δεν είναι μια τεχνικής φύσης διαδικασία, ούτε έχει μια στενή οικονομική διάσταση. Συμπυκνώνει ένα συσχετισμό δυνάμεων. Για να προχωρήσει λοιπόν δεν μπορεί να κάνει αλλιώς από το να χτυπήσει και να διαλύσει το οργανωμένο μαζικό λαϊκό κίνημα. Στη χώρα μας, με κάποια διαφορά φάσης από την υπόλοιπη Ευρώπη, έχουμε ένα μεγάλο κίνημα στα χρόνια 1974-76, που αγκαλιάζει όλους τους τομείς της κοινωνίας. Ένας από τους όρους σταθεροποίησης της αστικής εξουσίας και ομαλού περάσματος από τη χούντα στην κοινοβουλευτική δημοκρατία, ήταν ο έλεγχος και το χτύπημα του κινήματος, η απορρόφηση της ριζοσπαστικοποίησης και η διοχέτευση της σε ανώδυνα κανάλια. Στον τομέα αυτό η αστική τάξη δεν έδειξε κανένα δισταγμό όλα αυτά τα χρόνια. Χτύπησε κάθε κινητοποίηση και διεκδίκηση και έστησε μια σιδηρόφρακτη αστική δημοκρατία. Ιδιαίτερη σημασία για την περίοδο που μιλάμε είχε το κίνημα των εργοστασιακών σωματείων, με το οποίο αναδεικνυόταν ο δυναμισμός μιας νεαρής εργατικής τάξης, που ζητούσε τη συγκρότησή της. Η εχθρότητα που γνώρισε από τον αστισμό και το ρεφορμισμό είναι χαρακτηριστική των συμβολαίων που είχαν συναφθεί.
Ο δρόμος για τη δυαδική κοινωνία περνάει από έναν πρώτο σταθμό: την κάμψη κάθε ουσιαστικής αντίστασης.

115. Στην Ελλάδα η λιτότητα σαν όρος πολιτογραφήθηκε από το 1977. Ήταν ο Καραμανλής που μαζί με το "ανήκειν εις την Δύσιν" πρόωθησε τη "λιτότητα". Από τότε όσα κατάφερε να αποσπάσει η εργατική τάξη και οι εργαζόμενοι στα χρόνια 1975-76 μέσα από σκληρούς αγώνες, πάρθηκαν γρήγορα πίσω.

Την εποχή της πασοκικής διακυβέρνησης, παρά τα πρώτα ηχηρά μέτρα, που δεν ήταν τίποτα άλλο από μια στοιχειώδη εναρμόνιση με τις νομοθεσίες της ΕΟΚ, έχουμε ένα γρήγορο προχώρημα της δυαδικοποίησης. Η ανεργία αυξάνεται κατακόρυφα, αρχίζει η μερική και πρόσκαιρη απασχόληση. Το 1985, με το πρόγραμμα σταθεροποίησης και το άρθρο 4 (που από το 1982 απαγόρευε τις απεργίες) δίνεται ένα σκληρό χτύπημα στους μισθούς. Η θεαματική ονομαστική αύξηση των μισθών, που τόσο πολύ επικαλείται η πασοκική προπαγάνδα για τα χρόνια εκείνα, πέρα από την κατευναστική πολιτική λειτουργία της, γρήγορα ροκανίστηκε από υψηλά ποσοστά πληθωρισμού, ολισθήσεις και υποτιμήσεις της δραχμής, αναδιανεμητική λειτουργία του κράτους υπέρ των βιομηχάνων, έτσι που ο μέσος εργατικός μισθός στην Ελλάδα, από το 55% του μέσου εργατικού μισθού στις χώρες του ΟΟΣΑ το 1979, το 1990 έχει πέσει στο 40%...

Την ίδια περίοδο δραστηριοποιούνται τα ΜΕΑ και οι "αγανακτισμένοι πολίτες" ενάντια σε διάφορες κινητοποιήσεις. Το συμπέρασμα είναι ότι η πρώτη πασοκική διακυβέρνηση άνοιξε πλήρως το δρόμο, έθεσε τις γερές βάσεις της δυαδικοποίησης.

Το μεσοδιάστημα των συγκυβερνήσεων και των οικουμενικών αποτελεί ένα σταθμό, γιατί ευθυγραμμίζονται όλες οι δυνάμεις στα βασικά δόγματα της οικονομικής σκέψης και πρακτικής (είναι τα χρόνια των μεγάλων αλλαγών, της περεστρόικα κλπ). Τότε ρίχνονται τα θεμέλια του νεοφιλελευθερισμού, της αποκρατικοποίησης, των ιδιωτικοποιήσεων, της καταπολέμησης των ελλειμμάτων κλπ, και παρουσιάζονται σαν η μοναδική λύση και συνταγή που άλλωστε εφαρμόζεται διεθνώς.

Τα χρόνια που πέρασαν από τότε, είτε με την τριετία της ΝΔ είτε με την ανάληψη ξανά της διακυβέρνησης από το ΠΑΣΟΚ το 1993, και ο ερχομός του επιθετικού εκσυγχρονισμού, προχωρούν ακριβώς στις ράγες και τα θεμέλια που είχαν τεθεί. Το αποτέλεσμα είναι η εξάπλωση της φτώχειας, της ανεργίας, της υποαπασχόλησης, της εξαθλίωσης, της αφάιρσης κατακτήσεων και δικαιωμάτων. Την ίδια στιγμή, το κέρδος εισβάλλει σε όλους τους τομείς της κοινωνίας: υγεία, εκπαίδευση, πολιτισμό, προσωπική ζωή.

116. Η συμπίεση της ζωντανής εργασίας προχωρά μέσω της συμπίεσης του εισοδήματος των εργαζομένων, των νέων εργασιακών σχέσεων και της ανάπτυξης της ανεργίας. Το 1991 η πραγματική αμοιβή εργασίας μειώθηκε κατά 3,5% σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία (πράγμα που σημαίνει ότι η μείωση ήταν πολύ μεγαλύτερη). Η ανεργία έχει φτάσει τις 500.000. Στις μεγάλες πόλεις το ποσοστό ανεργίας ήταν 10,1% και στην πρωτεύουσα 10,6%. Είναι σημαντικό να πάρουμε υπόψη μας ότι στην Αθήνα ζει το 44% των ανέργων της χώρας. Μόνο το 1992 έγιναν 240.000 απολύσεις. Η μακροχρόνια ανεργία έφτασε το 1989 το 52,4% σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ (ο μέσος όρος των χωρών του ΟΟΣΑ ήταν 33,7%). Το συμπέρασμα απ' αυτά τα στοιχεία δεν είναι μόνο ότι αυξάνεται η ανεργία, αυτό είναι πασίγνωστο και πανθομολογούμενο, αλλά ότι αυξάνεται με ρυθμούς όλο και μεγαλύτερους. Ακόμη ανησυχητικότερη είναι η αύξηση της μακροχρόνιας ανεργίας που, σε συνδυασμό με την πραγματική μείωση των επιδομάτων ανεργίας, οδηγεί στην απόλυτη εξαθλίωση και στο περιθώριο της κοινωνίας χιλιάδες ανθρώπους. Αυτοί αποτελούν την τεράστια δεξαμενή που τροφοδοτεί την προσωρινή απασχόληση, τη μαύρη εργασία, χωρίς ασφάλιση, χωρίς κανένα δικαίωμα, με εξευτελιστικά μεροκάματα, και συμπιέζει ακόμα περισσότερο τη ζωντανή εργασία. Είναι προφανές

ότι αυτή η περιθωριοποίηση δεν αφορά μόνο την απασχόληση, αλλά τροφοδοτεί σταθερά την αποχή από κάθε πολιτική και συνδικαλιστική δραστηριότητα, από κάθε κοινωνική δραστηριότητα σε τελευταία ανάλυση.

Είναι γνωστό πως η Λευκή Βίβλος της ΕΟΚ απαιτούσε μεγαλύτερη ευελιξία στην αγορά εργασίας, στις νέες εργασιακές σχέσεις.

Σύμφωνα με στοιχεία του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ, αυτοί που ανήκουν στο χώρο της "ευελιξίας" στην Ελλάδα ξεπερνούν το 1.500.000:

Ανεργοί	400.000
Πρόσκαιρα απασχολούμενοι	340.000
Μερικώς απασχολούμενοι	110.000
Εργαζόμενα ανήλικα παιδιά	150.000
Απασχολούμενοι σε φασόν	200.000
Συμβοηθούμενα μέλη οικογενειών	140.000
Αλλοδαποί	380.000
Σύνολο	1.720.000

Μια διαφορετική πλευρά, αλλά εξίσου σημαντική, είναι η γεωγραφική κατανομή της δυαδικοποίησης στην Ελλάδα. Μιλάμε για την εγκατάλειψη-ερήμωση περιοχών λόγω του κλεισίματος εργοστασίων. Λαύριο, Ξάνθη, Μαντουδί, Πτολεμαίδα, Πάτρα κλπ έχουν ερημώσει μέχρι στιγμής. Έχει παραλύσει το μεγαλύτερο μέρος της οικονομικής δραστηριότητας, με αποτέλεσμα μια νέα έξοδο προς τις πόλεις, με την ελπίδα μιας όποιας δουλειάς. Αυτοί οι καινούριοι μετανάστες εγκαθίστανται στις πιο υποβαθμισμένες περιοχές των πόλεων, όπου είναι δυνατόν (ακόμα και σε παράγκες ή άλλα πρόχειρα καταλύματα), και συμπιέζουν ακόμα περισσότερο την αγορά εργασίας. Αν σ' αυτό προσθέσουμε και τις εκατοντάδες χιλιάδες ξένους μετανάστες, έχουμε μια εικόνα του παράδεισου των καπιταλιστών (όσο μπορεί να υπάρξει κάτι τέτοιο). Και σ' αυτό ακριβώς το έδαφος της απόλυτης εξαθλίωσης βρίσκεται το έδαφος να αναπτυχθεί κάθε λογής βαρβαρότητα, που τροφοδοτείται απ' την εξαθλίωση και την ταυτόχρονη έλλειψη οποιασδήποτε ελπίδας.

117. Η αποβιομηχάνιση στην Ελλάδα πήρε μεγάλες διαστάσεις. Δεν πρόκειται για το κλείσιμο μιας ή δυο επιχειρήσεων. Πρόκειται για την ερήμωση πόλεων και περιοχών, όπως είναι το Λαύριο, η Πάτρα, ο Βόλος, η Σύρος κλπ

Οι συνέπειες από αυτήν την αποδιάρθρωση της βιομηχανίας είναι πολύ μεγάλες, και άμεσα με την καταδίκη στην ανεργία μεγάλου αριθμού εργαζομένων, αλλά και μακροπρόθεσμα γιατί στερείται η χώρα από εκείνες τις παραγωγικές μονάδες που θα επέτρεπαν να χαράξει στοιχειωδώς μια άλλη πολιτική και να αντιστρατευτεί μια σειρά ντιρεκτίβες που έχουν δυσμενή αποτελέσματα για τη χώρα και το λαό.

Ένα από τα χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι αυτό της σιδηρουργίας. Η οικογένεια που "μας έφερε τους Ολυμπιακούς στην Ελλάδα", είναι μια οικογένεια που πολύ είχε ευνοηθεί από το κράτος στη βιομηχανική της δραστηριότητα (χαλυβουργεία). Όμως προτίμησε να κλείσει στην ουσία την παραγωγή. Σήμερα εισάγουμε σίδηρο για τα έργα του μετρό σε τιμές πολύ υψηλότερες από αυτές που θα είχαμε αν παραγόταν στην Ελλάδα. Με μια μικρή λεπτομέρεια: εισαγωγέας σιδήρου είναι η οικογένεια Αγγελόπουλου...

Έτσι η μεγαλοαστική τάξη έχει το δικό της νομαδισμό, και μετακινείται από τη μια δραστηριότητα σε άλλη χωρίς πολλούς δισταγμούς.

Ορισμένα ενδεικτικά στοιχεία, από τις επιχειρήσεις-βιομηχανίες που δημοσιεύουν ισολογισμούς, για τα χρόνια 1990-94:

	1990	1992	1993	1994	Μεταβολή
Αριθμός βιομηχανιών	4.112	3.860	3.476	3.524	-15%
Καθαρά κέρδη	251.000	647.000	756.000	989.000	394%
Προσωπικό	285.000	269.000	255.000	247.000	-9%

Ο αριθμός των βιομηχανιών μειώνεται και γιατί συντελείται η αποβιομηχάνιση, και γιατί γίνονται εξαγορές και συγχωνεύσεις και γιατί ορισμένες «αναχωρούν» προς άλλες περιοχές, όπου το εργατικό δυναμικό είναι πιο φτηνό. Το προσωπικό μειώνεται και αυτό σημαντικά, και φυσικά έχουμε μιαν εκτίναξη των κερδών.

Ο βαθμός εκμετάλλευσης της εργατικής τάξης (αλλιώς το ποσοστό υπεραξίας) από 112% το 1981 έφτασε το 131% το 1991.

Επειδή υπάρχουν ορισμένοι μύθοι, ότι για την κρίση φταίει το επίπεδο των μισθών, για την περίπτωση της Ελλάδας μπορούμε να δούμε το δείκτη ωριαίου κόστους χειρωνακτικής εργασίας και να τον συγκρίνουμε με αυτόν άλλων χωρών:

Γερμανία 125, Ελβετία 123, Βέλγιο 114, Ιαπωνία 112, Νορβηγία 108, Ολλανδία 102, Γαλλία 100, Αυστρία 99, Δανία 98, Σουηδία 88, Φινλανδία 82, ΗΠΑ 79, Ιταλία 78, Ιρλανδία 66, Βρετανία 55, Καναδάς 61, Ισπανία 58, Ελλάδα 34, Κορέα 28, Πορτογαλία 22.

Υπάρχει και μια άλλη πλευρά:

1989 (100)	A	B
1990	99,2	98,3
1991	88,6	93,4
1992	85,8	88,9
1993	83,6	85,2
1994	84,5	86,4
1995	84,9	87,6

(A= πραγματικό κόστος εργασίας, B= πραγματικός μισθός)

Ετσι σήμερα οι μισθοί είναι κάτω από το επίπεδο του 1989, ενώ το πραγματικό κόστος εργασίας έχει πέσει. Αυτός είναι ο λόγος που οδηγεί χιλιάδες εργαζόμενους στην αναζήτηση μιας δεύτερης δουλειάς, μιας δουλειάς του ποδαριού.

ΣΗΜΕΙΟ 118, ΛΕΙΠΟΥΝ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:

Η αμερικάνικη Pioneer ελέγχει το 0% του υβριδίου καλαμποκιού, η αμερικάνικη Pedoseed πάνω από το 40% του σπόρου κηπευτικών, η αμερικάνικη Stonvill (με υπεργολάβο την εταιρία Σπύρος Σπύρου Α.Ε.) επιχειρεί να ελέγξει την εμπορία και σποροπαραγωγή βαμβακόσπορου μετά την ουσιαστική διάλυση της συνεταιριστικής ΚΥΔΕΠ.

ΟΤΑΝ ΠΑΡΕΤΕ ΟΛΟ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ, ΝΑ ΕΛΕΓΧΘΕΙ Η ΑΡΙΘΜΗΣΗ ΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΗ

118. Ο γεωργικός τομέας της χώρας ακολουθεί μια διπλή -αντιφατική φαινομενικά- εξέλιξη.

Από τη μια πλευρά, εμφανίζεται μια ισχυρή ανάπτυξη του μονοπωλιακού κεφαλαίου στους τομείς μεταποίησης και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων, με παράλληλη επέκταση του ελέγχου των γεωργικών εφοδίων (σπόρων-φυτοφαρμάκων-μηχανημάτων-ζωοτροφών-λιπασμάτων κλπ) από ξένες μονοπωλιακές εταιρίες και ελληνικές που δουλεύουν υπεργολαβικά γι' αυτές.

Συγκεκριμένα, οι 5 μεγαλύτερες εταιρίες επεξεργασίας και εμπορίας γάλακτος (Δέλτα, Φάγε, Αγνό, Μεβγάλ και Δωδώνη) ελέγχουν το 92,5% του λευκού γάλακτος και το 95,5% του σοκολατούχου. Η Δέλτα από μόνη της ελέγχει το 40,5% του λευκού και το 47,5% του σοκολατούχου γάλακτος αντίστοιχα.

Οι εταιρίες Κελαϊδίτη, Αφοί Μιμίκου, Βοκτάς Α.Ε. ελέγχουν το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής και εμπορίας κρέατος πουλερικών, με ισχυρές διασυνδέσεις με το ξένο κεφάλαιο.

Στον τομέα εμπορίας πρωτογενών γεωργικών προϊόντων έχουμε την εμφάνιση μεγάλων εταιριών εμπορίας (Δημητριακή Α.Ε., Barilla, Soxa Hellas) με την παράλληλη συρρίκνωση ορισμένων γεωργικών συνεταιρισμών και μετατροπή των γεωργικών ενώσεων σε μεγάλες καπιταλιστικές επιχειρήσεις εμπορίας γεωργικών προϊόντων με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια.

Στον τομέα των γεωργικών φαρμάκων οι Bayer, Ciba, Monsanto ελέγχουν το μεγαλύτερο μέρος της αγοράς. Η αμερικάνικη Pioneer ελέγχει το 0% του υβριδίου καλαμποκιού, η αμερικάνικη Pedoseed πάνω από το 40% του σπόρου κηπευτικών, η αμερικάνικη Stonvill (με υπεργολάβο την εταιρία Σπύρος Σπύρου Α.Ε.) επιχειρεί να ελέγξει την εμπορία και σποροπαραγωγή βαμβακόσπορου μετά την ουσιαστική διάλυση της συνεταιριστικής ΚΥΔΕΠ.

Στον τομέα των λιπασμάτων έχουμε δραματική συρρίκνωση της συνεταιριστικής ΣΥΝΕΠ, με αντίστοιχη μεγάλη ανάπτυξη των βιομηχανιών Β.Φ.Λ. και ΧΒΒΕ Α.Ε., που ελέγχονται από το τραπεζικό κεφάλαιο.

Στον τομέα των ζωοτροφών η συνεταιριστική Αγνό ελέγχει την παραγωγή και την εμπορία του 90% των αναγκών της χώρας.

Από την άλλη πλευρά, η συντριπτική πλειοψηφία του αγροτικού κόσμου της χώρας υφίσταται τις συνέπειες του σχεδίου επέκτασης και ολοκλήρωσης των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής στο γεωργικό τομέα, όπως υπαγορεύονται από το ευρωπαϊκό διεθυντήριο, στα πλαίσια της απόλυτης εξάρτησης της αγροτικής πολιτικής της χώρας από την Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) των χωρών μελών της ΕΕ, και τις συμφωνίες της GATT.

Στα πλαίσια αυτού του σχεδίου, θεσπίζονται μια σειρά οικονομικών και διοικητικών μέτρων, που έχουν στόχο τη δραματική συρρίκνωση του αριθμού των απασχολούμενων στο γεωργικό τομέα. Διακηρυγμένος σκοπός της νέας ΚΑΠ είναι η μείωση του αγροτικού πληθυσμού της χώρας με ετήσιο ρυθμό 2-3% και τελικό στόχο να φθάσει (από το 20% που είναι περίπου σήμερα) στο 8-5% τα αμέσως προσεχρή χρόνια.

Έτσι στον τομέα της φυτικής παραγωγής (που αντιπροσωπεύει περίπου το 80% του αγροτικού προϊόντος της χώρας) έχουμε μια ραγδαία τάση συγκέντρωσης της γεωργικής γης (κυρίως μέσω ενοικιάσεων) στα χέρια μεγαλοπαραγωγών, με την αντίστοιχη "σύνθλιψη" της μικρής και μεσαίας αγροτιάς.

Υπολογίζεται ότι πάνω από 400.000 αγροτικές οικογένειες θα απομακρυνθούν από τις γεωργικές δραστηριότητες σαν αποτέλεσμα των οικονομικών και διοικητικών μέτρων που θεσπίζει η κυβέρνηση καθ' υπόδειξη της ΚΑΠ.

Παράλληλα αυξάνεται το ποσοστό εργατών γης, ελλήνων και ξένων, στις μεγάλες καπιταλιστικές μορφές γεωργικές επιχειρήσεις (κυρίως θερμοκηπιακές καλλιέργειες και μεγάλης έκτασης καλλιέργειες στις βόρειες και κεντρικές πεδιάδες της χώρας), της ετεροαπασχόλησης και πολυαπασχόλησης των φτωχών και μεσαίων αγροτών.

Στον τομέα της ζωικής παραγωγής συνυπάρχουν μεγάλες καπιταλιστικές μονάδες έντασης κεφαλαίου (βουστάσια-χοιροστάσια) που απασχολούν κάτω από τις πιο άθλιες συνθήκες ξένους κυρίως εργάτες, με καθυστερημένες μορφές κτηνοτροφίας (αιγοπρόβατα) που βρίσκονται ακόμα στο στάδιο της νομαδικής ή ημινομαδικής διατροφής.

Η αναδιάρθρωση στο γεωργικό τομέα, με την επέκταση των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής, θα επιφέρει σημαντικές και δυσμενείς επιπτώσεις στο ανθρώπινο δυναμικό που ασχολείται με τη γεωργία, αλλά και στην ίδια την παραγωγική δομή της χώρας, καθώς θα απαξιοποιήσει καλλιεργούμενες εκτάσεις, γνώσεις και εμπειρίες. Θα βαθύνει την εξάρτηση στον στρατηγικής σημασίας τομέα της διατροφής από τα σχέδια των μεγάλων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων. Για τους λόγους αυτούς είναι σημαντική η υποστήριξη και ενίσχυση των αντιδράσεων της φτώχειας και μεσαίας αγροτιάς, που βρίσκονται σε εξέλιξη.

119. Η αναδιάρθρωση στην Ελλάδα συντελείται μέσα σε ένα έντονο συγκρουσιακό περιβάλλον, και σημειώνονται σοβαρές ανακατατάξεις σε όλους τους τομείς.

Ανακατατάξεις έχουμε ανάμεσα στο ρόλο και στη δύναμη των βασικών ιμπεριαλιστικών δυνάμεων. Χωρίς ποτέ να αμφισβητηθεί η πρωτοκαθεδρία του αμερικάνικου παράγοντα σε όλα τα χρόνια από το 1974 μέχρι σήμερα, είχαμε ορισμένες αλλαγές.

Στα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης ισχυροποιείται η δυτικοευρωπαϊκή παρουσία, που εκμεταλλεύεται την υποχώρηση των αμερικάνων την περίοδο εκείνη. Το ίδιο διάστημα μεγαλώνει και το ενδιαφέρον του σοβιετικού παράγοντα. Ιδιαίτερα ενισχυμένη είναι η παρουσία του γαλλικού παράγοντα, που είναι η δεύτερη δύναμη μετά τις ΗΠΑ σε διείσδυση και πολιτική επιρροή.

Στα χρόνια που πέρασαν η σημαντικότερη εξέλιξη είναι το πέρασμα στη δεύτερη θέση του γερμανικού ιμπεριαλισμού, που εκτόπισε τους γάλλους, και η ενδυνάμωση των συμφερόντων του γι�πωνέζικου παράγοντα, ειδικά με το δανειακό κεφάλαιο μετά το Ά80.

Ο γερμανικός ιμπεριαλισμός διαθέτει ισχυρά ερείσματα στη βιομηχανία, σημαντική διείσδυση των πολυεθνικών του και στον εμπορικό τομέα. Ετσι ξαναγυρνά σε μια θέση που είχε στην Ελλάδα προπολεμικά. Τότε ο βασικός ανταγωνισμός ήταν ανάμεσα στον αγγλικό (κυρίαρχο) ιμπεριαλισμό και το γερμανικό. Σήμερα ο κύριος ανταγωνισμός είναι ανάμεσα σε γερμανούς και αμερικάνους ιμπεριαλιστές.

Ανακατατάξεις έχουμε και στους ομίλους των ελλήνων υπεργολάβων. Πλάι στους παραδοσιακούς ομίλους βλέπουμε να εμφανίζονται καινούριοι και αρκετά δυναμικοί, όπως ο Κόκκαλης (Ιντρακόμ, Ericsson), Φιλίππου, Θεοχαράκης, Μπόμπολας, Αρφάνης-Χιόνης, ο Κωστόπουλος (όμιλος της Τράπεζας Πίστωσης), ο Κοπελούζος. Αυτές οι ανακατατάξεις, που γίνονται μέσα από τις πιο περιέργες συμμαχίες και συνδυασμούς που διαρκούν λίγο και συνοδεύονται από εκδοτικό-MME πόλεμο, σηματοδοτούνται από την αναζήτηση εργολαβιών σε συνδυασμό με τις ανάγκες του πολυεθνικού κεφαλαίου. Πίσω από τις ανακατατάξεις βρίσκεται η οξυτάτη αντιπαράθεση των αμερικανικών και γερμανικών κατά πρώτο λόγο συμφερόντων. Οι αμερικανοί, έχοντας στο χέρι όσους ασχολούνται με τα πετρέλαια και τμήμα του εφοπλιστικού κόσμου, προσπαθούν να αναβαθμίσουν τα συμφέρόντά τους και σε άλλες σφαίρες, για τις οποίες μέχρι τώρα δεν έδειχναν μεγάλο ενδιαφέρον. Οι ευρωπαίοι καταφέρνουν μέχρι τώρα να έχουν την καλύτερη φέτα των μεγάλων έργων. Η σύγκρουση επεκτείνεται και στο ζήτημα υπό ποιανού την ομπρέλα θα διεισδύσουμε στη Βαλκανική και σε άλλες χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης. Για παράδειγμα, ο όμιλος Βαρδινογιάννη, αφού πούλησε τη Μότορ Οϊλ στη σαουδαραβική Agamco (διάβαζε αμερικάνοι), προχώρησε σε μια σειρά μεγάλες συμβάσεις με την ουκρανική κυβέρνηση. Άλλοι βλέπουν επέκταση του ελληνικού κεφάλαιο και μόνο σε τέτοιες συμφωνίες.

Μια άλλη οξυτάτη σύγκρουση στην πορεία της ελληνικής αναδιάρθρωσης ήταν αυτή που αντιπαράθεσε ανερχόμενα στρώματα της μεσαίας αστικής τάξης, που είχαν δημιουργηθεί στα χρόνια του "θαύματος" του ελληνικού καπιταλισμού ('60-70), και παραδοσιακών χώρων της μεγαλοαστικής τάξης, που μέχρι τότε νέμονταν ανενόχλητοι την κρατική εξουσία. Πρόκειται για μια χαρακτηριστική αντιπαράθεση, που η πιο φανερή της έκφραση ήταν η άνοδος του ΠΑΣΟΚ και η βαθμιαία ενσωμάτωσή του. Τέτοια αντιπαράθεση, που τροφοδότησε οξυτάτες πολιτικές κρίσεις, δεν συναντάμε στις άλλες δυτικοευρωπαϊκές χώρες.

Το ΠΑΣΟΚ ξεκίνησε την πορεία του σαν εκφραστής των μεσαίων στρωμάτων της αστικής τάξης, που για πολλούς λόγους ήταν αποκλεισμένα από την εξουσία. Τα συνθήματα περί μη προνομιοσύχων, η Ελλάδα στους Έλληνες, το Όχι στην ΕΟΚ κλπ έκφραζαν ακριβώς αυτά τα στρώματα και την ανάγκη τους να έχουν μια επαφή με το λαϊκό παράγοντα, που αυτός μόνο μπορούσε να τους δώσει την ώθηση ώστε από μεσαία να γίνουν μεγάλη αστική τάξη. Το σύνθημα της "αλλαγής" συνδύαζε μια χαρά τους στόχους αυτούς με τη λαϊκή δυσανεξία και το διάχυτο αντεδξισμό που υπήρχε στην ελληνική κοινωνία.

Αυτό που έκανε το ΠΑΣΟΚ ήταν να διατηρήσει τις βασικές δομές όπως τις βρήκε και σιγά-σιγά να προσαρμοστεί σε αυτές, μετατρέπόμενο σε ένα κόμμα διαχείρισης των συμφερόντων της μεγαλοαστικής τάξης. Άλλωστε οι γέφυρες με τη μεγαλοαστική τάξη πάντα υπήρχαν, και η ίδια η ύπαρξη του Α. Παπανδρέου το επιβεβαίωνε. Η μόνη προσπάθεια να δημιουργήσει ένα νέο κατεστημένο και να γίνει ο αποκλειστικός διαχειριστής ήταν η υπόθεση Κοσκωτά, που όμως συνάντησε την αντίδραση σχεδόν όλων των δυναμικών υποστηρικτών του ΠΑΣΟΚ, και έτσι μπήκαμε στην περιοχή των σκανδάλων, της κάθαρσης, των δικών κλπ κλπ. Αφού δεν κατάφερε αυτό το στόχο, το ΠΑΣΟΚ μετά το 1993 είναι ένα κλασικό κόμμα του μεγάλου κεφάλαιου που προσανατολίζεται προς την αμερικάνικη πολιτική και προχωρά στην υλοποίηση της αναδιάρθρωσης πιο αποφασιστικά παρά ποτέ, με τους εκσυγχρονιστές επικεφαλής του δρεπανηφόρου άρματος.

120. Στα τελευταία 25 χρόνια έγιναν πολλές αλλαγές και στην ταξική διάρθρωση της χώρας. - Αυξήθηκε γενικά η μισθωτή απασχόληση, και αυξήθηκε η εργατική τάξη. Αν στις αρχές της δεκαετίας του '60 η εργατική τάξη υπολογίζονταν γύρω στο 18%, σήμερα το ποσοστό της στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό (ΟΕΠ) είναι περίπου 32%. Την ίδια στιγμή εντάθηκαν οι διαφοροποιήσεις και οι τεχνητοί διαχωρισμοί μέσα στην εργατική τάξη και αποδυνάμωσε ο βαθμός συνδικαλιστικής της εκπροσώπησης. Το βάρος της, κοινωνικά και πολιτικά, έχει μειωθεί. Η μικροαστική ιδεολογία έχει αρκετές επιτυχίες μέσα στους χώρους της εργατικής τάξης και είναι η κύρια μορφή εκδήλωσης της αστικής επιρροής στο χώρο της εργασίας. Ο κατατεμαχισμός και η απώλεια της συλλογικής συνείδησης αποτέλεσαν τις επιδιώξεις της αστικής τάξης. Στην περίπτωση της Ελλάδας δεν είχαμε την τεράστια ανάγκη να "αδειάσουν" τα εργαστήρια από μια ομογενοποιημένη εργατική δύναμη (εργάτη-μάζα). Είχαμε όμως την ανάγκη να στραφεί η μια κατηγορία εργαζομένων ενάντια στην άλλη. Οι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα ενάντια σε αυτούς που εργάζονται στο δημόσιο, οι έλληνες ενάντια στους ξένους, οι παλαιοί ενάντια στους καινούριους, οι άνεργοι ενάντια στους ξένους κλπ κλπ.

- Παρατηρείται μια μείωση των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα και συντελείται μια σημαντική διαφοροποίηση στην ύπαιθρο από την κυριαρχία των καπιταλιστικών σχέσεων, της συντελούμενης αναδιάρθρωσης και της εισόδου των μονοπωλίων στο χώρο αυτό. Το τελευταίο διάστημα η ταξική διαφοροποίηση έχει ενταθεί. Στην αρχή με τη μορφή παροχής πρόσκαιρων ωφελημάτων, και στη συνέχεια με τη θέσπιση μιας σειράς μέτρων οικονομικών (περιορισμός των τιμών στήριξης των παραγωγών, υπερχρέωση, ασφαλιστικό νομοσχέδιο) και διοικητικών (μητρώο αγροτών, τράπεζα γης, αλλαγή ρόλου αγορών), συντελέστηκε και συντελείται η υπαγωγή της γεωργίας στη διαδικασία συγκέντρωσης και συγκεντροποίησης σε διεθνικοποιημένα μεγαθήρια, με όλες τις συνέπειες που έχει η διαδικασία αυτή. Με τη μεσολάβηση μιας αγροτικής "αριστοκρατίας" (καλλιέργειες, γεωργικές βιομηχανίες, τουρισμός, εκμετάλλευση δασών, κέντρα αναψυχής, αγροτουρισμός κλπ) που εξυπηρετεί ποικιλότροπα τα πολυεθνικά μεγαθήρια, συντελείται μια ουσιαστική υποβάθμιση της γεωργικής παραγωγής, με βαριές συνέπειες. Αυτά, σε συνδυασμό με τις ντιρεκτίβες της ΕΕ για περιορισμό της καλλιεργήσιμης επιφάνειας, οδηγούν και στην αγροτική έξοδο που τροφοδοτεί τη νέα προλεταριοποίηση, με την έννοια της αύξησης της τάσης εμφάνισης εργατών γης (ελλήνων και ξένων) σαν αποτέλεσμα της "γεωργικής εξόδου" και της εμφάνισης μεγάλων καπιταλιστικών επιχειρήσεων στο γεωργικό τομέα.. Έχουμε και την αύξηση των μισοπρολετάρων, δηλαδή αυτών που πέρα από την αγροτική τους απασχόληση είναι αναγκασμένοι να πουλούν την εργατική τους δύναμη σε διάφορες δουλειές, εποχιακές ή μη, για να μπορέσουν να επιβιώσουν.

- Πολλοί διαμαρτύρονται ή χαίρονται για το μεγάλο αριθμό αυτοαπασχολούμενων στην Ελλάδα και επισημαίνουν το χαμηλό βαθμό μισθωτοποίησης. Στα 1980 η σχέση ανάμεσα σε μισθωτούς και αυτοαπασχολούμενους παρουσιάζονταν περίπου 30% μισθωτοί και 70% αυτοαπασχολούμενοι. Στους αυτοαπασχολούμενους θα πρέπει να αφαιρεθεί ένα 25% που ήταν οι αγρότες. Επομένως έμενε ένας μεγάλος αριθμός μικρομεσαίων επαγγελματιοβιοτεχνών-εμπόρων και μια αύξηση διανοούμενων, επιστημόνων, καλλιτεχνών και πάσης φύσεως αεριτζήδων.

Ένα μεγάλο μέρος από τα παραδοσιακά αλλά και τα νέα μικροαστικά στρώματα τροφοδοτεί τη νέα προλεταριοποίηση. Σύμφωνα με στοιχεία του 1994, στις 400.000 άνεργους οι 100.000 ήταν πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Αν υποθέσουμε ότι η αστική τάξη στην Ελλάδα δεν ξεπερνά το 10% (και είναι μεγάλο το ποσοστό αυτό), καταλαβαίνει κανείς ότι στη χώρα μας υπάρχει ένα παχύ στρώμα ενδιάμεσων που "πρέπει και μπορούν" να εξαλειφθούν. Το περιεχόμενο πολλών οικονομικών μέτρων οδηγεί μαθηματικά σε συρρίκνωση των στρωμάτων αυτών.

Όμως ένα μικρό μέρος από αυτό το 70% τόσο στην περίοδο της δικτατορίας όσο και στη μετέπειτα περίοδο αποτέλεσε την κοινωνική βάση του εκσυγχρονισμού, και ολοένα διευρύνεται ο "κύκλος εργασιών" του. Τεχνοκράτες πάσης φύσεως, διαφήμιση, ΜΜΕ, παρατρεχάμενοι, μάντζερ κλπ Αυτή η "μοντέρνα" αστική τάξη προώθησε πολλούς εκλεκτούς της στην κορυφή, και αυτή κάνει την "καθημερινή δουλιά". Στους κόλπους της διεξάγεται βέβαια μια λυσσαλέα πάλη. Έχει χάσει κάθε "ιθαγένεια", δεν έχει καμιά ιδεολογία εκτός από το χρήμα και την άνοδο, μαϊμουδίζει όλα τα πρότυπα που λανσάρουν οι βιομηχανίες συνείδησης, σαλτάρει τότε από Άδω και τότε από 'κει για να επαυξήσει ό,τι έχει και κατέχει. Αυτό το κομμάτι αποτελεί τον άμεσο σύμμαχο, τον κολαούζο της μεγαλοαστικής τάξης στη χώρα μας.

- Η μεγαλοαστική τάξη σύμφωνα με διάφορους υπολογισμούς δεν υπερβαίνει το 3-5% του ΟΕΠ. Όμως ελέγχει συνολικά την οικονομική, πολιτική και πολιτιστική ζωή του τόπου. Είναι αυτή που διευθύνει. Πρόκειται για μια εξαρτημένη μεγαλοαστική τάξη, που τα συμφέροντά της ταυτίζονται με τα συμφέροντα της "οικονομίας-κόσμος". Ιστορικά σώθηκε δύο φορές από του χάρου τα δόντια στη δεκαετία του '40-50, χάρι στα όπλα των συμμάχων της. Μια άλλη φορά τσακίστηκε, όταν πήγε να εφαρμόσει τη "Μεγάλη Ιδέα" στη Μικρά Ασία. Από αυτά απόκτησε το κουσούρι του ραγιαδισμού.

Προερχόμενη σε μεγάλο βαθμό και από το δυναμικό ελληνισμό της διασποράς και στηριζόμενη στις ναυτιλιακές της εξυπηρετήσεις απόκτησε έντονα κοσμοπολίτικα χαρακτηριστικά, και είναι υπερκινητική. Ένα τμήμα της, το εφοπλιστικό, δύσκολα μπορεί να χαρακτηρίζεται σαν ελληνικό, αφού είναι τοποθετημένο σε διάφορα κέντρα και μικρό μέρος από τις δραστηριότητές του διεξάγεται στην Ελλάδα.

- Στην Ελλάδα παραμένουν ισχυρότερα τα υπολείμματα οικογενειακής αλληλεγγύης σε σχέση με την Ευρώπη, και αυτό "νοθεύει" τους κανόνες ελεύθερου ανταγωνισμού στην αγορά εργασίας. Μαζί με τις "μικροδουλίτσες" συγκρατεί όσο συγκρατεί την κατάσταση. Αλλά και το μικροεμπόριο, για παράδειγμα, καταδικάζει την οικονομία σε μη ανταγωνιστικότητα. Ο εκσυγχρονισμός θα δώσει λύση. Σκοπεύει να τελειώσει με τις καταστάσεις αυτές. Η σύγκλιση υπαγορεύει να φτάσει η ανεργία το επίπεδο του 20-25%, πρόσκαιρες εργασίες ένα 10%, συρρίκνωση του 70% των μη μισθωτών στο 20-30%, και οι υπόλοιποι όλοι "ανταγωνιστικοί". Αυτός είναι ο επίσημα διακηρυγμένος στόχος αν διαβάσει κανείς με τρόπο που να διακρίνει τις συνέπειες όσων εξαγγέλλονται και όσων μέτρων εφαρμόζονται.

121. Η δυαδική κοινωνία είναι η κοινωνική ή ταξική διαφοροποίηση στο "ύψος" των αναγκών της συγκέντρωσης και συγκεντροποίησης του καπιταλισμού στη φάση της παγκοσμιοποίησης. Η τέτοια διαφοροποίηση που προωθείται στην Ελλάδα μέσω της σύγκλισης και όλων των ελληνικών ιδιαιτεροτήτων και μετακυλίσεων, επιφέρει και θα επιφέρει και άλλες αναδιατάξεις στη κοινωνική δομή.

Επομένως η ταξική ή κοινωνική δομή της ευρωπαϊκής, μεσογειακής, βαλκανικής, ελλαδικής πραγματικότητας, παρά το επιφανειακό πάγωμα, μεταβλήθηκε και πρόκειται να υποστεί ακόμα σημαντικότερες μεταβολές, που βασικό τους περιεχόμενο θα είναι η ένταση της κοινωνικής και ταξικής πόλωσης και διαφοροποίησης.

Προς το παρόν αυτές οι μεταβολές ή δεν παρουσιάζονται καθόλου, ή παρουσιάζονται εντελώς παραμορφωτικά, γιατί αυτό εξυπηρετεί τη συντελούμενη νεοταξική επέλαση.

Πολλά έχουν γραφτεί και γράφονται για μεσοστρώματα, για μικρομεσαία χακτήρα της Ελλάδας, για ταξική απροσδιοριστία και άλλα πολλά. Το βασικό που όλοι λησμονούν όταν κάνουν λόγο για τέτοια ζητήματα είναι η ταξική πόλωση που συντελείται και η εντεινόμενη προλεταριοποίηση. Η ύπαρξη μεγάλων ενδιάμεσων τμημάτων δεν είναι καινούριο φαινόμενο στην ελληνική κοινωνία, και αυτά την περίοδο της κρίσης συρρικνώνονται. Η "απολίπανση" κοινωνικών στρωμάτων δεν είναι διόλου εύκολη υπόθεση, και αυτό κάνει κάπως πιο δύσκολο το έργο της αναδιάρθρωσης και τους ρυθμούς προώθησής της. Αποτελεί όμως αναγκαίο όρο και γι' αυτό προωθείται μπροστά στα μάτια μας. Η συνείδηση που φέρουν όσοι υπόκεινται αυτήν την απολίπανση είναι άλλη ιστορία και δεν σχετίζεται τόσο με τη θέση στην οποία περισσότερο ή λιγότερο απότομα βρέθηκαν ή κινδυνεύουν να βρεθούν.

- Κράτος, πολιτική και κόμματα

122. Από την περίοδο της μεταπολίτευσης, οπότε ανακαλύπτονταν ο κόσμος μιας απαγορευμένης πολιτικής δράσης που ξεπερνούσε κατά πολύ τα πλαίσια άσκησης της πολιτικής μέχρι το 1967, μέχρι τη σημερινή άχρωμη "επιχειρηματική πολιτική" έχει διανυθεί μεγάλη απόσταση και έχουν χρησιμοποιηθεί και κατασπαταληθεί πολλά οχήματα και σχήματα. Τουλάχιστον αυτό το πρόσφερε η ελλαδική περίπτωση. Είχαμε και ποικιλία και πρωτοτυπία και παγκόσμιες πρώτες σε πειράματα, σε αντίθεση με όσους φωνάζουν μονότονα για ένα δικομματισμό που ίσως ποτέ δεν υπήρξε από το 1974 ίσαμε σήμερα.

Καταρχήν είχαμε το "θαύμα" της μετάβασης χωρίς πολλά προβλήματα από μια φασιστική δικτατορία σε μια κοινοβουλευτική δημοκρατία. Το κράτος που έθρεψε τους φασιστικούς μηχανισμούς ενσωματώθηκε εν πολλοίς στο νέο εκσυγχρονισμένο κράτος της μεταπολίτευσης, πέρα από μια ανώδυνη και αναιμική αποχυντοποίηση.

123. Η ίδια η μεταπολίτευση εγκαίνιασε μια εκσυγχρονισμένη ως προς την προδικτατορική κατάσταση πολιτική ζωή. Η νομιμοποίηση της κομμουνιστικής αριστεράς, η ελευθερία στην πολιτική έκφραση και συνδικαλιστική δράση, ήταν αναγκαίο μέτρο για να μπορέσει η αστική κυριαρχία να ανασυντάξει τις δυνάμεις της και να εμπεδώσει την κυριαρχία της. Ήταν αναγκαία μέτρα γιατί η αντιφασιστική και αντιμπερλιαστική ριζοσπαστικοποίηση τα επέβαλε μέσα από τους αγώνες ενάντια στη δικτατορία. Η εξέγερση του Πολυτεχνείου τίναξε στον αέρα όλα τα σχέδια για απλή επαναφορά της πολιτικής ζωής στα προδικτατορικά πλαίσια.

Όμως το εύρος και βάθος της μεταπολίτευσης ήταν μεγαλύτερο. Υπό την ηγεμονία του Καραμανλή (άρα των συμφερόντων που αυτός έκφραζε) περπάτησε ένα "κοινωνικό συμβόλαιο" ανάμεσα σε

ολόκληρο τον πολιτικό κόσμο, συμπεριλαμβανομένης της επίσημης αριστεράς. Το συμβόλαιο αυτό όριζε το επίπεδο και τα πλαίσια άσκησης της πολιτικής (άρα και της αντιπολίτευσης). Κύριος στόχος του συμβολαίου αυτού ήταν η αντιμετώπιση της κοινωνικής αντιπολίτευσης και του ριζοσπαστισμού. Τόσο το ΠΑΣΟΚ όσο και η επίσημη αριστερά, παρά τις αντιφατικές τους πρώτες δηλώσεις για τη μεταπολίτευση ("αλλαγή νατοϊκής φρουράς" Α. Παπανδρέου, "τι λάχανα, τι μπρόκολα" Χ. Φλωράκης), γρήγορα συνειστέθηκαν και προσαρμόστηκαν στα νέα δεδομένα και έδωσαν εξετάσεις με επιτυχία. Το μεν ΠΑΣΟΚ πολύ γρήγορα (σε 3 μόλις χρόνια) θα προβάλλει σαν η χρυσή εφεδρεία για τη διαχείριση, και άρα θα αναβαθμιζόταν προσφέροντας στα στρώματα της αστικής τάξης που αντιπροσώπευε το εισιτήριο για την ανέλιξη τους σε μεγάλη αστική τάξη, η δε αριστερά έβλεπε να ενσωματώνεται πλέον στο επίσημο πολιτικό παιχνίδι και να μπορεί να απολαύσει όσα είχε στερηθεί και, γιατί όχι, να πιάσει την καλή στις νέες συνθήκες.

Το κοινό μέτωπο ενάντια στην υπαρκτή και δυνατή κοινωνική αντιπολίτευση επισφραγίστηκε με έμπροσθεν κινήσεις από όλες τις πλευρές. Διεξαγωγή εκλογών στις 17 Νοέμβρη, 1 χρόνο μετά τη σφαγή της χούντας και καταγγελία του γιορτασμού που οργάνωσαν οι αγωνιστικές δυνάμεις του κινήματος. Συμμόρφωση με όλο το αντεργατικό νομοθετικό οπλοστάσιο (νόμος 330 κλπ), χτύπημα του εργοστασιακού συνδικαλισμού. Την περίοδο που αναφερόμαστε σε πολλές περιπτώσεις οι δυνάμεις του ΠΑΣΟΚ τήρησαν πιο αγωνιστική στάση από αυτή που τήρησε η υποταγμένη και ρεφορμιστική αριστερά.

Η θεωρία πως τα διάφορα επεισόδια τα προκαλούν νοσταλγοί της χούντας και πράκτορες για να αποσταθεροποιήσουν τη νεαρή δημοκρατία, λανσαρίστηκε από τον Καραμανλή με τον περίφημο "αριστεροχουντισμό", και συνοδεύτηκε από τις διαρκείς αναφορές του Ριζοσπάστη στους "χουντοαριστεριστές". Σε όλες τις κινητοποιήσεις οι δυνάμεις του φλωρακικού ρεβιζιονισμού ανέπτυσαν μια ανοιχτά τραμπούκικη δράση, που τη γνώρισαν δεκάδες χιλιάδες δημοκράτες και αγωνιστές. Αλλά οι εποχές ήταν διαφορετικές. Για παράδειγμα, λίγο πριν τους Ολυμπιακούς αγώνες της Μόσχας (1980) επισκέφθηκε ένας σοβιετικός υπουργός την Αθήνα. Πήγε λοιπόν στο Γουδί, στις εγκαταστάσεις των ΜΑΤ, και παρακολούθησε ασκήσεις τους. Στη συνέχεια δήλωσε εντυπωσιασμένος από την ετοιμότητά τους και ότι διδάχτηκε πολλά που θα του χρησίμευαν για την τήρηση της τάξης κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών αγώνων. Τι σκληρός μπρεζνιεφισμός, ταξικά αδιάλλακτος...

Το συμβόλαιο αυτό, παρά τις όποιες μικροαμφισβητήσεις του, κατόρθωσε να λειτουργεί έως την είσοδο στη Νέα Τάξη Πραγμάτων, δηλαδή κοντά 16 ολόκληρα χρόνια.

124. Στην Ελλάδα από το 1974 μέχρι σήμερα δεν είχαμε κυριαρχία του δικομματισμού, όπως αυτός τουλάχιστον λειτουργεί σε χώρες της Ευρώπης. Το σχήμα του δικομματισμού είναι απλουστευτικό. Από τη μεταπολίτευση και δώθε λειτουργεί ένας ιδιότυπος τρικομματισμός.

Μία πλευρά είναι ο οργανισμός της παραδοσιακής δεξιάς, που εκσυγχρονίστηκε σε μεγάλο βαθμό, απορρόφησε ένα μεγάλο κομμάτι του παραδοσιακού κέντρου, όπως κατόρθωσε να κάνει εντελώς αναιμική την παρουσία ακροδεξιών σχηματισμών, απορροφώντας μεγάλο μέρος τους.

Η δεύτερη είναι το ΠΑΣΟΚ, που απορρόφησε μεγάλο μέρος του κέντρου, αλλά δεν πολιτεύτηκε ακριβώς με την πολιτική του κέντρου. Πόνταρε στη ριζοσπαστικοποίηση, σαν εφαλτήριο για την ανέλιξη των μεσαίων στρωμάτων, δίνοντας ταυτόχρονα εγγυήσεις στους δυναμικούς παράγοντες ότι το μόνο που κινδυνεύει στην Ελλάδα, δεν είναι τα συμφέροντά τους, αλλά η παντοκρατορία της δεξιάς. Στη συνέχεια, μετά το 1981, εξελίσσεται σε ένα κόμμα διαχείρισης και προσαρμόζεται πλήρως στις απαιτήσεις των μεγαλοαστικών πτερύγων και των διεθνών πατρώνων τους. Προσφέρει όμως μεγάλο έργο, γιατί μπορεί να περνά όλα όσα η δεξιά δεν μπορεί, και περιθωριοποιεί την αριστερά παίρνοντάς της διαρκώς νήφους.

Η τρίτη πλευρά είναι ακριβώς η επίσημη αριστερά, που χωρίς τη δράση της δεν μαζευόταν η κατάσταση μετά το 1974. Η επίσημη αριστερά, με τίμημα την επισημοποίησή της και την ενσωμάτωσή στην αστική πολιτική, ακολούθησε μια πολιτική συμπληρωματική των αστικών επιλογών και στήριξε τον Α. Παπανδρέου τουλάχιστον μέχρι το 1985, ενώ φάνηκε να μην έχει κανένα πρόβλημα να διακηρύξει ότι η Δεξιά έχει αλλάξει, να της αναγνωρίσει αντιστασιακό έργο, να την απαλλάξει από το στίγμα του δωσιλογισμού και να συνεργαστεί μαζί της στην κυβέρνηση Τζανετάκη και Ζολώτα στα '89-90. Ένα μέρος της είχε πάντα πιο προωθημένες θέσεις για την ενσωμάτωση και τις έλεγε καθαρά. Το άλλο επί της ουσίας δεν είχε αντιρρήσεις, αλλά χρησιμοποιούσε τη διπλότητα για να διατηρεί επαφές με τους εργαζόμενους. Χωρίς την ύπαρξη αυτής της τρίτης οργανικής πλευράς του πολιτικού συστήματος στη χώρα μας, σίγουρα τα πράγματα θα ήταν για όλους αλλιώς. Η πολιτική όπως την ορίζουν οι αστοί είναι η τέχνη του εφικτού, άρα του πραγματικού. Ακολουθώντας αυτή τη συλλογιστική, δεν είχαμε δικομματισμό, ο δικομματισμός είναι ένα βολικό πλάσμα της φαντασίας που πλάστηκε απ' όλες τις πλευρές για διάφορες σκοπιμότητες. Από τα μεν δύο μεγάλα κόμματα για να μονοπωλούν όσο μπορούν την πολιτική ζωή, και από την επίσημη αριστερά για να κλαυουρίζει και να καλύπτει τα στραπάτσα από τη δεξιά πολιτική της.

125 Η δεξιά στην Ελλάδα, παρά την αναβάπτισή της στη κολυμβήθρα της δημοκρατίας με τη μεταπολίτευση, γρήγορα άρχισε να φθίνει (από 57% στις εκλογές του 1974 πήγε στο 41% το 1977) γιατί ακολούθησε εξόφθαλμα αντιλαϊκή πολιτική. (Αντίθετα, το ΠΑΣΟΚ από 13% το 1974 θα πάει στο 24% το 1977 -αξιοματική αντιπολίτευση- για να εκτιναχθεί στο 48% το 1981).

Από τότε που ο Καραμανλής αποσύρθηκε από τη ΝΔ περνώντας στην προεδρία της δημοκρατίας, η ΝΔ μπήκε σε μια διαδικασία περιπετειών και κρίσης, που, παρά το διάλειμμα της περιόδου Μητσοτάκη, συνεχίζεται και βαθαίνει.

Την περίοδο που αναδεικνύεται, ο Μητσοτάκης (ένα σώμα ξένο για την παραδοσιακή δεξιά και μια αποδυνάμωση του καραμανλισμού) κατορθώνει να μαζεύει όλη τη δυσανεξία και να εκμεταλλεύεται το διεθνές ρεύμα που υπήρχε υπέρ της αναδιάρθρωσης. Είναι η εποχή που η δεξιά αρχίζει να έχει σημαντικές επιτυχίες στο χώρο της νεολαίας. Ο νεοφιλελευθερισμός έχει επιτυχίες στο ιδεολογικό επίπεδο απέναντι σε ένα "μαρξισμό" τύπου ΠΑΣΟΚ ή επίσημης αριστεράς, που μέχρι τότε κυριαρχούσαν. Αυτή η ώθηση και οι λεπτοί χειρισμοί του Μητσοτάκη φέρνουν τη Δεξιά ξανά στην εξουσία το 1990, αλλά με μια εντελώς αναμικτή πλειοψηφία (ενός βουλευτή, και μάλιστα εξαγορασμένου). Φυσικά θα καταφέρει να ξεσηκώσει σχεδόν ολόκληρη την κοινωνία με την πολιτική του, αλλά η αντιπολίτευση, αξιωματική και αριστερή, κοιμόταν ύπνο βαθύ. Θα πέσει ο Μητσοτάκης από εξαγορασμένους βουλευτές, από τα διαπλεκόμενα που θίγονταν από αποφάσεις του, ειδικά για την τηλεφωνία.

Από τότε η δεξιά βρίσκεται σε μια βαθύτατη κρίση, που ουσία της είναι η τελείως δεξιά μετατόπιση του ΠΑΣΟΚ, το οποίο πλέον απολαμβάνει της στήριξης όλων των διεθνών και εσωτερικών παραγόντων, αφού αυτό μπορεί να τους εξασφαλίσει την εφαρμογή του νεοφιλελευθερισμού. Το αποτέλεσμα είναι, για μεγάλη χρονική περίοδο στην ιστορία της δεξιάς, αυτή να βρεθεί εκτός εξουσίας. Το γεγονός αυτό επιτείνει την κρίση και την οδηγεί σε μια θεαματική ανανέωση, που όμως έχει αρκετά χαρακτηριστικά φάρσας.

126. Πέρα από όσα έχουν λεχθεί μέχρι τώρα για το ΠΑΣΟΚ, χρειάζεται μια αναφορά στην περίοδο του 1985, όταν εκδηλώθηκε με οξύτητα η πολιτική κρίση στην Ελλάδα. Το ΠΑΣΟΚ αν ήθελε να μην είναι υπό προθεσμία διαχειριστής, έπρεπε να προχωρήσει σε μια ρήξη με τον καραμανλισμό. Η συγκατοίκηση (πρωθυπουργός ο Α. Παπανδρέου, πρόεδρος ο Καραμανλής) και η τυχόν ανανέωση της μέσω της ανάδειξης του Καραμανλή ξανά σε πρόεδρο με ψήφους του ΠΑΣΟΚ, θα κόστιζε σ' αυτό και θα δημιουργούσε όρους για μια γρήγορη φθορά του. Έτσι προχωρά στην επιλογή του Σαρτζετάκη, και έχουμε όλη την περιπέτεια για την υπερψήφισή του. Ο Σαρτζετάκης πάλι δεν θα έβγαине πρόεδρος αν την επιλογή αυτή δεν την προσυπόγραφε ολόκληρη η αμαρτωλή αριστερά. Οι ταξικιστές του Περισσού να μην ξεχνάνε τέτοιες κορυφαίες επιδόσεις της ταξικής τους πάλης. Αυτή η φυγή προς τα μπρος του ΠΑΣΟΚ το οδηγούσε στο να εντατικοποιήσει τις προσπάθειες να φτιάξει ένα δικό του κατεστημένο. Αυτό όμως προωθήθηκε με άγαρμπο τρόπο, με πριμοδότηση ενός αμφιλεγόμενου αλεξιπτωτιστή (όμως έτσι λειτουργούν τα πράγματα μέσα στο σφαιρικοποιημένο τοπίο), του Κοσκωτά. Το σχέδιο τινάζεται στον αέρα από υποστηρικτές μέχρι τότε του ΠΑΣΟΚ, και μπαίνουμε σε μια δεύτερη οξυτάτη φάση της πολιτικής κρίσης, που θα κρατήσει κοντά 3 χρόνια. Βέβαια το ΠΑΣΟΚ και ειδικά ο πολύς Α. Παπανδρέου πέφτουν τελείως έξω όσον αφορά τις εκτιμήσεις τους για την περεστρόικα. Δεν αντιλαμβάνονται το βάθος των αλλαγών που γίνονται, νόμιζαν ότι μπορούσαν να συνεχίζουν τα παιχνιδίσματα που μέχρι τότε είχαν μια πέραση (άρνηση ΠΑΣΟΚ να καταδικάσει τον Γιαρουζέλσκι ή την κατάρριψη του κορεατικού τζάμπο από τους σοβιετικούς κλπ).

Μετά από την κρίση αυτή, το ΠΑΣΟΚ πια δεν είναι αυτό που μέχρι τότε γνωρίζαμε αλλά την ίδια περίοδο μπαίναμε και στη Νέα Τάξη Πραγμάτων.

Οι υπηρεσίες που πρόσφερε όλα τα χρόνια στο σύστημα το ΠΑΣΟΚ είναι πολύ μεγάλες. Αυτό άλλωστε το αναγνώρισαν όλοι στον Α. Παπανδρέου, άσχετα αν η υστεροφημία του επισκιάστηκε από το φαινόμενο του έρωτα...

Όμως το ΠΑΣΟΚ διαχειρίστηκε την κρίση τα τελευταία χρόνια, απόκτησε μια ικανότητα διαχείρισης που σήμερα δεν την έχει η Δεξιά και, με τις τελευταίες προσαρμογές στην επιχειρηματική πολιτική, έχει την πλήρη στήριξη. Το ερώτημα είναι η ανθεκτικότητα αυτού του ΠΑΣΟΚ, χωρίς τον Α. Παπανδρέου και με φθίνουσα, παρά τη στήριξη, εικόνα του Κ. Σημίτη. Αν ακολουθήσει την εκσυγχρονιστική πολιτική έως το τέλος, χωρίς να ανανεώσει με κάποιο τρόπο τη σχέση του με τις μάζες, μάλλον θα είναι ένα αναλώσιμο προϊόν μιας χρήσης και θα οδηγηθεί σε μια κατάσταση σαν αυτή που γνωρίζει εδώ και καιρό η Δεξιά. Όσο κι αν επωφελείται από το ότι δεν έχει αντίπαλο, δεν μπορεί να αποφύγει έναν τέτοιο κατήφορο με την πολιτική που ακολουθεί.

127. Η επίσημη αριστερά ξεκίνησε αμέσως μετά τη μεταπολίτευση με ένα 9% που συγκέντρωσε η "Ενωμένη Αριστερά", ο συνασπισμός που δημιούργησαν οι δύο πτέρυγές της. Στην πορεία έχουμε μια δυνάμωση της μπρεζνιεφικής πτέρυγας, που φτάνει το 10%, ενώ οι δυνάμεις του ευρωκομμουνισμού διαρκώς συρρικνώνονται. Με το εγχείρημα του ΣΥΝ κατορθώνουν να συγκεντρώσουν ένα 13%, ποσοστό πολύ πιο κάτω από τις προσδοκίες τους. Το ΠΑΣΟΚ, προς έκπληξη όλων, είχε κατορθώσει να διατηρήσει ένα σημαντικό μέρος της δύναμής του (40%). Από τότε ο μεν ΣΥΝ σοσιαλδημοκρατοποιείται ανοικτά, αστικοποιείται, έχει όλα τα τυπικά χαρακτηριστικά του αστικού ρεφορμιστικού κόμματος, το δε ΚΚΕ ξαναθυμάται την μπρεζνιεφική συνταγή: υπεραριστερά λόγια-δεξιά πραχτική. Όμως η δύναμή τους αθροιστικά φτάνει-δεν φτάνει το 10%.

Βλέπουμε λοιπόν πως ο τρίτος πόλος του τρικομματισμού παραμένει καθηλωμένος σε ένα ποσοστό γύρω στο 10%. Αυτό δεν είναι μια επιτυχία για τις δυνάμεις αυτές.

Η πολιτική που ακολούθησαν δεν ήταν μια ανεξάρτητη πολιτική παρουσία, αλλά δούλεψαν για την

ανάδειξη αστικών δυνάμεων (κύρια του ΠΑΣΟΚ) και έκαναν τα στραβά μάτια σχετικά με τη Δεξιά. Ενηλικιώθηκαν όμως, αφού πήραν μέρος στη διακυβέρνηση της χώρας, έστω για μικρό διάστημα, και αυτό μονιμοποίησε τις προσβάσεις και διασυνδέσεις τους με τον οικονομικό κόσμο του εκσυγχρονισμένου μεταπρατισμού.

Συνεπώς η δύναμη και η επιρροή του ρεβιζιονισμού έχει υποστεί σημαντικές υποχωρήσεις τα τελευταία χρόνια. Το γεγονός αυτό αντικειμενικά διευκολύνει τις προσπάθειες για μια αγωνιστική πορεία αλλά, όπως ο Σημίτης, έτσι κι αυτοί δεν αισθάνονται πως έχουν κανένα σοβαρό αντίπαλο από τα αριστερά τους.

Από τους κόλπους αυτής της επίσημης αριστεράς αναδείχθηκαν πλήθος στελέχη και υπηρέτες του εκσυγχρονισμού. Πολλοί από τους σαραντάρηδες που σήμερα κουμαντάρουν επιχειρήσεις, σταθμούς, έντυπα, χρηματιστικούς ομίλους κλπ προέρχονται από τη "χρυσή νεολαία" του ρεβιζιονισμού.

Ο ρόλος όμως του ρεβιζιονισμού ήταν σημαντικός για την πορεία του κοινωνικού συμβολαίου, για την ανάδειξη του ΠΑΣΟΚ, για το περπάτημα των μεταβατικών κυβερνήσεων, για τη συγκράτηση των αγώνων. Στην ουσία έκαναν ό,τι μπορούσαν για να αποπλίσουν ιδεολογικά, πολιτικά και οργανωτικά το λαϊκό κίνημα.

128. Τα μεταβατικά σχήματα που γνωρίσαμε στο δίχρονο '89-90, η κυβέρνηση Τζαννετάκη που υποστηρίχτηκε από τη ΝΔ και τον ενιαίο τότε ΣΥΝ και η οικουμενική κυβέρνηση Ζολώτα που στηρίχτηκε και από τα τρία κόμματα (ΠΑΣΟΚ, ΝΔ, ΣΥΝ) με άμεση υπόδειξη των διεθνών κέντρων, μεγάλωσαν την ποικιλία της πολιτικής μας ζωής. Οι όρκοι και τα ξόρκια της μιας παράταξης ενάντια στην άλλη έδειξαν όλο τους το βάθος και τη συνέπεια όσων τους έκαναν. Έδειξαν επίσης πως όλοι ήταν πρόθυμοι να προσαρμοστούν στις σύγχρονες απαιτήσεις της πολιτικής διεθνώς. Τα σχήματα αυτά προετοίμασαν το έδαφος για την επέλαση που προωθήθηκε μετά και από την κυβέρνηση του Μητσοτάκη και από τις κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ μέχρι σήμερα. Τα μεταβατικά σχήματα ορίζουν και το τέλος της μεταπολίτευσης, με την έννοια πως δείχνουν πως οι διαχωριστικές γραμμές και πολιτικές συμπεριφορές των κομμάτων αναδιατάσσονταν. Από τότε έχουμε άλλα "κόμματα", που συγκοινωνούν και λειτουργούν παράλληλα και εντός των κομμάτων. Έχουμε τους βροντόσαυρους και τους εκσυγχρονιστές. Ανοίγει διάπλατα ο δρόμος για την επιχειρηματική πολιτική.

129. Η επιχειρηματική πολιτική χαρακτηρίζεται από την πρωτοκαθεδρία του οικονομικού πάνω στο πολιτικό και, σε περιπτώσεις, από την εκπαραθύρωση του κλασικά πολιτικού στοιχείου. Τα πιο προωθημένα παραδείγματα της επιχειρηματικής πολιτικής έρχονταν από τη γειτονική Ιταλία: διάλυση των παραδοσιακών κομμάτων, νέοι πολιτικοί συνασπισμοί, πρωθυπουργός ένας διοικητής της κεντρικής τράπεζας και ένας αλεξιπτωτιστής επιχειρηματίας του άυλου.

Η πολιτική όπως τη γνωρίζαμε, με τους χαρισματικούς και λαοπλάνους ηγέτες, τις μεγάλες συγκεντρώσεις, τα εφέ, αποτελεί αναχρονισμό (προς το παρόν τουλάχιστον). Τώρα χρειάζονται αναλώσιμοι πολιτικοί και κόμματα που σκαρώνονται στη στιγμή, μιας χρήσης αν είναι δυνατό, και γενικά πολιτική που να είναι δημιουργία και να ελέγχεται άμεσα από τα διαπλεκόμενα. Η συνενοχή των ΜΜΕ είναι δεδομένη. Άλλωστε ο Μπερλουσκόνι άνθρωπος των μίντια ήταν, εξ ολοκλήρου κατασκευασμένος από αυτά (αλλά και ιδιοκτήτης τους).

Η πρώτη γενική δοκιμή της επιχειρηματικής πολιτικής έγινε με την "υπέρβαση" του Αντώνη Σαμαρά, και η προεμπόνη ήταν με την εκτόξευση του Κ. Σημίτη σε υπερπρωθυπουργό, αφού υπερσκέλιζε μια σειρά από δελφίνους, προεδρικούς και άλλους. Σίγουρα θα δούμε και άλλα σόου της επιχειρηματικής πολιτικής.

Σε τι διαφέρουν σήμερα οι πολιτικοί; Στο βαθμό διακήρυξης της "κοινωνικής ευαισθησίας" οι μεν και οι δε στις επικλήσεις σκληρότερης αντιμετώπισης του εγκλήματος. Σε τίποτα άλλο. Αλλά και τα δύο αυτά μπορούν να τα εκπληρώσουν τα ΜΜΕ με τους τηλεμαραθώνιους φιλανθρωπίες και τα πάνελ για τη θανατική ποινή ή την απελευθέρωση των χουντικών, με καλεσμένους καλλιτέχνες, ανθρώπους της νύχτας, μεγαλοδικηγόρους ή δικηγόρους που θέλουν να ανέλθουν, με επιχειρηματίες και φυσικά με ολίγη από πολιτικούς.

130. Για το κράτος σε όλη αυτήν την περίοδο έχουν αναφερθεί ορισμένα πράγματα, σχετικά με την ανάπτυξη του ρόλου του όσον αφορά την οικονομία και την αναδιανομή του εισοδήματος προς όφελος των εχόντων και κατεχόντων και σε βάρος των εργαζόμενων.

Το κράτος μετά το 1974 εκσυγχρονίζεται. Δεν είναι πια το μετεμφυλιακό κράτος, ούτε απαιτούνται πιστοποιητικά κοινωνικών φρονημάτων για την είσοδο στα ΑΕΙ. Αλλά πάντα παραμένει κράτος. Ο εκσυγχρονισμός του αφορά, πέρα από την κάποια κατοχύρωση του κράτους δικαίου, και την αποκέντρωσή του, αλλά και τη διάρυσή του μέσα από οργανισμούς και φορείς που πληθαίνουν σε όλη την περίοδο της μεταπολίτευσης ίσαμε σήμερα. Οι αλλαγές που έγιναν στην τοπική αυτοδιοίκηση, η θέσπιση του δεύτερου βαθμού, ο Καποδίστριας, σήμερα αποτελούν τέτοιες εκφράσεις που βεβαίως δεν έχουν καμιά σχέση με τη δημοκρατία και τη συμμετοχή. Στο όνομα της τελευταίας πολλοί κρατικοί θεσμοί εκσυγχρονίστηκαν και έτσι επέκτειναν την κρατική λειτουργία, απορρόφησαν-κρατικοποίησαν άμεσα μέρος της συνδικαλιστικής δράσης και θεσμοθέτησαν νέα όργανα και πλήθος από επιτροπές. Όντως το έργο του ΠΑΣΟΚ στον τομέα αυτό ήταν τεράστιο. Βέβαια η όσμωση κομμάτων και κράτους μεγάλωσε κι αυτή. Μια εκδήλωση αυτής της όσμωσης

είναι και η άμεση χρηματοδότηση των κομμάτων από το κράτος.

Παράλληλα το κράτος δεν σταμάτησε ούτε λεπτό την κατασταλτική του λειτουργία. Αύρες, ΜΑΤ, δακρυγόνα, ασφυξιογόνα, χημικά, ΜΕΑ, ειδικές αντιτρομοκρατικές ομάδες, "κοριοί", χαφιέδες, αντιτρομοκρατικοί νόμοι, ηλεκτρονικό φακέλωμα (ας πιστεύουν οι αφελείς ότι καταστράφηκαν οι φάκελοι), Σένγκεν, δολοφονίες διαδηλωτών και άλλων "υπόπτων". Και για να μην ξεχνάμε σε ποια χώρα ζούμε, επιχειρήσεις αρετής ενάντια σε "περιθωριακούς", επιθέσεις σε καταυλισμούς σσιγγάνων σαν πρόβες αντιαντάρτικων ομάδων, εισβολές στο Πολυτεχνείο και κατοχικού τύπου ομαδικές συλλήψεις, ομαδικές δίκες-παρωδία, καταδίκες κι απαλάσεις με εντολή των αμερικάνων, σκευωρίες και τόσα άλλα.

131. Σε όλη την περίοδο από τη μεταπολίτευση μέχρι σήμερα δεν σταμάτησε η ταξική πάλη (ούτε ήταν ποτέ δυνατόν να σταματήσει η ταξική πάλη, αφού οι τάξεις υπάρχουν μέσα από την πάλη τους). Όταν μιλάμε για ταξική πάλη συνήθως το μυαλό πάει στην αντιπαράθεση της εργατικής τάξης προς την αστική. Δεν είναι όμως μόνο αυτό εκδήλωση της ταξικής πάλης. Η ταξική πάλη έκανε έντονη την παρουσία της και με άλλες εκδηλώσεις. Για παράδειγμα με την πάλη ανάμεσα σε διάφορες μερίδες της αστικής τάξης, τις συμμαχίες που αυτές μπορούσαν να συγκροτούν κάθε περίοδο. Από την άποψη αυτή, η πολιτική ζωή του τόπου δεν είναι απλά μια πάλη ανάμεσα σε κόμματα που τσακώνονται ανούσια αναμεταξύ τους. Άλλη είναι η κοινωνική βάση της δεξιάς και άλλη του αντιδεξιού χώρου, παρόλο που τα μεγάλα διαταξικά κόμματα λειτουργούν και σαν χοάνη για την εκπροσώπηση ορισμένων μερίδων.

Σε συνθήκες απουσίας της ανεξάρτητης έκφρασης της εργατικής τάξης, η δυνατότητα εγκλωβισμού μαζών στην αστική πολιτική είναι δεδομένη. Σε τέτοιες συνθήκες μπορούν κάλλιστα μερίδες μιας ανερχόμενης αστικής τάξης να χρησιμοποιήσουν την ιστορία και τις αναφορές, ακόμα και τα συνθήματα, του λαϊκού κινήματος για να εξαναγκάσουν διάφορες δυνάμεις να συνεργαστούν ή να συμβιβαστούν μαζί τους. Αυτό στην περίπτωση της χώρας μας έγινε κατά κόρο.

Σε πολλές στιγμές υποστηρίχτηκε πως το ΠΑΣΟΚ έκφρασε, έστω και στρεβλά, μια ορισμένη κοινωνική διαφοροποίηση, αφού ήταν δεδομένη η διαφορετική κοινωνική βάση του από αυτήν της Δεξιάς. Ακόμα έφτασαν να υποστηρίξουν ότι το ΠΑΣΟΚ είναι ένα κόμμα που συγκεντρώνει το προλεταριάτο (αφού κυριαρχεί στα εργοστασιακά σωματεία) ή έχει ισχυρές προσβάσεις στην ελληνική ύπαιθρο. Το συμπέρασμα στο οποίο οδηγούνταν όλες αυτές οι απόψεις ήταν να πηγαίνουν, από άλλο δρόμο, σε εκείνο που η επίσημη αριστερά χρόνια και με συνέπεια υποστήριζε για το ΠΑΣΟΚ. Οι κριτικές υποστηρίξεις δεν ήταν μια ορισμένη συμμετοχή στην έστω στρεβλή εκδήλωση της ταξικής πάλης, αλλά μια υποστήριξη στις προσπάθειες ανέλιξης και κυριαρχίας συγκεκριμένων μεσοαστικών στρωμάτων, που άλλωστε συμπεριφέρθηκαν σε πολλές περιπτώσεις χειρότερα από τους παραδοσιακούς δεξιούς. Με τι, αλήθεια, αντικατέστησε το ΠΑΣΟΚ το σάπιο κράτος της Δεξιάς; Με ένα εξίσου σάπιο κράτος, και μάλιστα επεξέτεινε τη σαπίλα του σε μόνιμη κατάσταση.

Βέβαια υπάρχουν ακόμα εκείνοι που ψηφίζουν μέχρι και το επιχειρηματικό ΠΑΣΟΚ, την ίδια στιγμή που ιδρύουν εργατικά κόμματα - κάτι σαν συλλογικός μαζοχισμός. Όπως υπάρχουν και εκείνοι που, αφού ορκίστηκαν πως το ΠΑΣΟΚ είναι ένα αστικό κόμμα, αρχηγικό κλπ κλπ και αποχώρησαν από αυτό, και ορκίζονταν για χρόνια ότι ποτέ δεν θα ξαναγυρίσουν σ' αυτό, και αφού σκάρωσαν και αυτοί κόμματα και κομματίδια, σήμερα είναι σύμβουλοι υπουργών, μέλη της ΚΕ, νομάρχες, διευθυντές αλιείας κλπ

132. Το λαϊκό κίνημα στα χρόνια που πέρασαν έκανε πολλές φορές έντονη την παρουσία του. Φυσικά η σημερινή του κατάσταση δεν είναι καλή, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι αυτό είναι αποκλειστικά μια επιτυχία της αστικής τάξης ή ότι είναι της μοίρας μας γραφτό να "είμαστε πάντα από κάτω". Γι' αυτό καμιά φορά βοηθά να δούμε την πορεία του λαϊκού κινήματος σε μια μακροπερίοδο.

Την περίοδο 1974-76 έχουμε σημαντικούς αγώνες σε όλους τους χώρους, που αναγκάζουν τους αστούς σε αρκετές παραχωρήσεις. Το κίνημα αυτό όμως υποχωρεί και το διαδέχεται μια πολύ δύσκολη περίοδος, όπου παίρνονται σκληρά μέτρα και οι απαγορεύσεις συγκεντρώσεων και πορειών είναι καθημερινό φαινόμενο (οι γιορτασμοί του Πολυτεχνείου ήταν σημαδιακοί). Το κλίμα αυτό θα σπάσει με την πάλη της σπουδάζουσας νεολαίας ενάντια σε ένα "εκσυγχρονιστικό" νόμο, που επέβαλλε την εντατικοποίηση και την αστυνόμευση στα ΑΕΙ. Οι καταλήψεις του 1979 αποτέλεσαν μια σημαντική στιγμή αγώνων, αφού για πρώτη φορά εξαναγκάστηκε η Δεξιά να αποσύρει νόμο που είχε ψηφίσει στη Βουλή. Αποτέλεσε το κίνημα αυτό μια νίκη του αγωνιστικού φοιτητικού κινήματος ενάντια στις συμβιβαστικές φωνές και τον πυροσβεστικό (και αστυνομικό) ρόλο του ρεφορμισμού.

Η άνοδος του ΠΑΣΟΚ συμπίπτει με τη διάλυση της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς και την ενσωμάτωση μεγάλου μέρους της στην πασοκική ευδαιμονία. Την εποχή εκείνη ο ρεφορμισμός είναι ταγμένος στην υπηρεσία της "αλλαγής". Πάλι μέσα από το χώρο της σπουδάζουσας γενιάς ξεκινούν οι πρώτες πολιτικές αντιπαράθεσεις με τον εκσυγχρονισμό του ΠΑΣΟΚ. Την ίδια στιγμή γίνονται σημαντικοί αγώνες για τις συνθήκες μέσα στο στρατό, στους οποίους πρωτοστατούν μέλη της διαλυμένης εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς που την περίοδο εκείνη βρίσκονταν στο στρατό. Περνά μια περίοδος αρκετά μεγάλη, όπου δραστηριοποιείται έντονα ο αντιεξουσιαστικός χώρος, που έχει τη δυνατότητα, χωρίς καμιά ιδιαίτερη προσπάθεια, να εκφράζει ένα τμήμα της νεολαίας

που αισθάνεται να συνθλίβεται και να περιθωριοποιείται. Οι μάχες που δίνει αυτός ο χώρος δεν είναι πολιτικές. Παρόλο που έχει πολλές εντυπωσιακού τύπου κινήσεις, κάθε φορά που μαζικοποιείται γίνεται κομματάκια, και είναι ιδιαίτερα εύαλωτος. Όμως την ίδια στιγμή μια αντιεξουσιαστική ψυχολογία αγκαλιάζει ευρύτερα στρώματα στην ελληνική κοινωνία. Αυτό είναι αποτέλεσμα των διαδικασιών δυαδικοποίησης, αλλά και πολιτικής περιθωριοποίησης μεγάλων τμημάτων που έχουν αηδιάσει με τα ξεπουλήματα. Η αμφισβήτηση της πολιτικής γίνεται κυρίαρχη. Από το 1985 και ύστερα, οπότε αρχίζει μια ολομέτωπη επίθεση στο βιοτικό επίπεδο, ξεκινά μια αντίστροφη διαδικασία όσον αφορά τη συμπεριφορά των μαζών. Ξεπροβάλλει μια στάση που χαρακτηρίσαμε "ρεαλιστικό ωφελιμισμό", που έχει βάση του τη δυσαρέσκεια από την επιδείνωση των όρων διαβίωσης. Οι μάχες αρχίζουν να συμπεριφέρονται με πιο ενεργητικό τρόπο, δέχονται τη βοήθεια όποιου τους τη δίνει, υπολογίζουν ταχτικές και πιέζουν με διάφορες μορφές πάλης για να πετύχουν αυτό που θέλουν, συνήθως κάτι μικρό. Ένας ψίθυρος υπόκωφος, μια μουρμούρα απλώνεται σε κάθε χώρο. Το 1987 ξεσπά ένα μεγάλο κύμα καταλήψεων σε ΑΕΙ και ΤΕΙ. Τότε κάνει έντονη την εμφάνισή του, μαζικά πλέον, το "κόμμα της δυσαρέσκειας". Το "κόμμα" αυτό ξεπερνά πολλές φορές το επίπεδο των μορφών πάλης που μέχρι τότε είχαν υιοθετηθεί από το μαζικό κίνημα και κάνει πλατιά προπαγάνδα της ιδέας της κατάληψης. Από τότε σπάει η επιφυλακτικότητα των μαζών απέναντι στις καταλήψεις. Από τότε θεωρούνται κάτι το φυσιολογικό. Το μπλοκάρισμα δρόμων και οι εισβολές σε νομαρχίες επίσης.

Τα κινήματα που θα εμφανιστούν με μεγαλύτερη συχνότητα από τότε και στο εξής είναι μεγάλα αυθόρμητα ξεσπάσματα ενάντια στις επιπτώσεις της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης. Το αυθόρμητο στοιχείο είναι η δύναμη αλλά και η αδυναμία αυτών των κινήματων. Κρατούν για ένα διάστημα και μετά υποχωρούν, κερδίζοντας ή όχι κάτι, πάντως καθυστερώντας τους ρυθμούς της αναδιάρθρωσης, και αυτό δεν είναι διόλου μικρό πράγμα.

Μεγάλες στιγμές τέτοιων κινήματων είναι:

α) ο ξεσηκωμός όλης της σπουδάζουσας νεολαίας το 1990 και η κατάληψη μέχρι και των πιο απομακρυσμένων γυμνασίων της χώρας. Μια νέα γενιά από νωρίς μάθαινε την κατάληψη, που έτεινε να γίνει κάτι που έπρεπε οπωσδήποτε να γνωρίσει ένας νέος (είναι η εποχή της δολοφονίας του Τεμπονέρα)

β) ο αγώνας των εργαζομένων της ΕΑΣ, που ήταν ο σημαντικότερος εργατικός αγώνας μετά το 1990, γιατί έβαλε μια άλλη λογική (όλοι ή κανένας), συγκλόνισε τη ζωή της Αθήνας για μήνες, δείχνοντας μια μεγάλη αγωνιστικότητα, συσπειρώσε γύρω του ένα γενικότερο αντικυβερνητικό κίνημα διαμαρτυρίας, έθεσε πολιτικούς στόχους. Το κίνημα αυτό υποχώρησε όταν το συνασπισμένο κράτος-κυβέρνηση και τα κόμματα ενώθηκαν εναντίον του, όταν προσπάθησε να πάει στα εγκαίνια της Έκθεσης Θεσσαλονίκης. Μαζί και οι ταξικιστές της Παπαρήγγα, που διαχωρίστηκαν από τη στάση του σωματείου. Η αστυνομία για τη μέρα εκείνη είχε απαγορεύσει κάθε συγκέντρωση στην περιοχή της Θεσσαλονίκης, όπως λίγα χρόνια μετά, το 1997, απαγορεύτηκε κάθε συγκέντρωση άνω των 5 ατόμων στη Χαλκιδική. Να που ο στρατιωτικός νόμος επιβάλλεται και εν μέσω παλιάς καλής κοινοβουλευτικής ψευδοδημοκρατίας...

γ) οι αλληλέγγυες κινητοποιήσεις των αγροτών που με τα μπλόκα στους εθνικούς δρόμους δημιούργησαν μια έκρυθμη κατάσταση, την οποία ο "αγροτιστής" Α. Παπανδρέου χαρακτήρισε με μήνυμα από την τηλεόραση "ανταρσία που θα παταχθεί".

Όλα αυτά τα αυθόρμητα ξεσπάσματα και τόσες άλλες μικρές κινητοποιήσεις στις οποίες βρέθηκαν άνθρωποι που ποτέ τους δεν είχαν διαδηλώσει, και μάλιστα ακόμα και μεγάλης ηλικίας, έχουν τη ρίζα τους στη φοβερή συμπίεση που δέχονται οι λαϊκές μάζες.

Όλη αυτή η κινητικότητα αποδεικνύει πως υπάρχουν δυνάμεις και λόγοι για να αναπτυχθούν σημαντικά κινήματα. Και όμως, την ίδια στιγμή υπάρχει ένα διάχυτο τέλμα και κυριαρχεί μια συνείδηση ότι δεν μπορεί να γίνει τίποτα το σημαντικό.

133. Η απάθεια, η αποδοχή κάποιας μοίρας, η υπόκλιση στους υπάρχοντες συσχετισμούς, ο διάχυτος και ποικιλόχρωμος ραγιαδισμός, η σκέψη πως τίποτα άλλο δεν μπορεί να γίνει πέρα από την αποδοχή ή προσαρμογή σε ό,τι οι μεγάλοι διατάζουν, αποτελούν στοιχεία μιας επιβαλλόμενης και μεθοδευμένης "συνείδησης" ή κοινωνικής ψυχολογίας, που φυσικά διευκολύνει αφάνταστα τόσο τα μεγάλα όσο και τα μικρά αφεντικά, δηλαδή τόσο τους ιμπεριαλιστές όσο και τους ντόπιους υπεργολάβους τους.

Το τέλμα αφορά τον ιδεολογικό και πολιτικό πρώτα απ' όλα παροπλισμό του λαϊκού και εργατικού κινήματος, και φυσικά το συνακόλουθο οργανωτικό του εκφυλισμό. Η ιμπεριαλιστική κυριαρχία, η μεταπρατική ασυδοσία της μεγαλοαστικής τάξης της Ελλάδας, η κρατικοποίηση και ενσωμάτωση στον αστικό κόσμο μεγάλου τμήματος και μέρους των θεσμών και των φυσικών προσώπων μιας ορισμένης αριστεράς, σε ολόκληρα τα 20 χρόνια από τη μεταπολίτευση και δώθε, επεδίωκαν, μέσα από το τέλμα αυτό, να έχουν τα νώτα τους καλυμμένα για τις ανενόχλητες αναμεταξύ τους αντιπαράθεσεις.

Το τέλμα είναι ιστορικό προϊόν τριών διεργασιών: του σύγχρονου ρεβιζιονισμού, που δραστήρια "προσγειώνει" το αριστερό και λαϊκό κίνημα σε ακίνδυνες για το σύστημα ράγες του Πασοκισμού σαν ιδιαίτερη μορφή ενσωμάτωσης κι απορρόφησης ενός διευρυνμένου ριζοσπαστισμού και εκφυλισμού του λαϊκού αντιδυσισμού και τέλος των αποτυχημένων προσπαθειών να αναπτυχθεί μια ανεξάρτητη από τα διάφορα κέντρα φωνή και πραχτική - και κλασικής αριστερής κατεύθυνσης, και ριζοσπαστικής, εναλλακτικής, οικολογικής κλπ

Το τέλμα δεν έχει δική του συνείδηση λειτουργεί με δάνεια από όλες τις κατευθύνσεις της σκέψης, από όλα τα ρεύματα της κάθε φορά μόδας, αλλά σημαδεύεται από τα χαρακτηριστικά της μεγαλοαστικής τάξης. Στην καρδιά του τέλματος πάντα θα βρείτε μια μορφή του ραγιαδισμού. Όλες οι θεωρίες στο σκληρό πυρήνα τους αρνούνται μια ανεξάρτητη, αυτοδύναμη υπόσταση στην Ελλάδα, αρνούνται καν να εξετάσουν τους όρους κάτω από τους οποίους θα ήταν δυνατή μια τέτοια πορεία. Οι εκσυγχρονισμοί, οι ευρωπαϊσμοί, οι τεχνοκρατισμοί κλπ. όλα εντάσσονται σε έναν συμπληρωματικό ρόλο της Ελλάδας στο πλάι κάποιων μεγάλων κολοσσών. Αυτές τις "αλήθειες" με τους πιο απίθανους τρόπους τις έχουν αναπαράγει και οι φορείς του τέλματος με λαϊκίζουσα, αριστερή ή ριζοσπαστική φρασολογία.

Το τέλμα για το οποίο μιλάμε έχει μια διεθνή πλευρά, και αυτή σχετίζεται με όσα καταγράφει ένας αρνητικός συσχετισμός για τις δυνάμεις της προόδου. Αλλά κυρίως είναι ένα ελλαδικό φαινόμενο και οι τρεις όροι που το διαμόρφωσαν πρέπει να παίρνονται πάντα υπόψη απ' όποιον θέλει να το ανατρέψει. Χωρίς εντοπισμό των ιδιομορφιών, τίποτα δεν μπορεί να κουνηθεί. Γνωρίζουμε όμως, και αυτό είναι ένα σημαντικό επιχείρημα για μας, ότι δεν είναι γενικευμένη κατάσταση το τέλμα σε όλο τον κόσμο. Γνωρίζουμε ότι και σήμερα αναπτύσσονται σημαντικά λαϊκά κινήματα, που δείχνουν ότι είναι δυνατά τα ρήγματα στη Νέα Τάξη Πραγμάτων, ότι είναι εφικτή η μετατροπή της παθητικής άμυνας σε ενεργητική αντίσταση. Η "νέα σκέψη" της Νέας Τάξης θέλει να ισοπεδώσει τα πάντα, αλλά δεν μπορεί να το κατορθώσει.

Είναι απόλυτα αναγκαίο να ξεφύγουμε από το τέλμα. Να το ανατρέψουμε, δημιουργώντας τους όρους μιας νέας συνείδησης των ιδιομορφιών, που θα είναι απαλλαγμένη από τα σημάδια του. Αυτό σημαίνει αναγκαστικά μια επίπονη διαδικασία οικοδόμησης μιας ενιαίας αντίληψης για τα βασικά, τα κεντρικά ζητήματα.

Είναι αναγκαίο να υπερνικήσουμε το τέλμα και όλες του τις αδρανοποιητικές επιδράσεις όσο πιο γρήγορα γίνεται. Κάθε στιγμή που περνάει χωρίς να θυμόμαστε αυτήν την ανάγκη λειτουργεί υπέρ του τέλματος. Για να υπερνικηθεί το τέλμα χρειάζεται να ενωθούν στη βάση ενός προγράμματος και μιας οργάνωσης οι ζωντανές δυνάμεις αυτής της κοινωνίας. Για να πλησιάσεις τις ζωντανές δυνάμεις πρέπει να είσαι ζωντανός, πρέπει να έχεις μια ζωντάνια και μια διάθεση, να ξεχωρίζεις από τη βαθιά πεποίθηση ότι πρέπει, μπορούν και είναι επιτακτικό να αλλάξουν πολλά πράγματα.

Όποιος δεχτεί αυτούς τους συλλογισμούς και προσπαθήσει να τους μεταφράσει σε μια πιο καθημερινή του κατάσταση θα βρει πολλά να κάνει. Κυρίως θα έχει ξεφύγει από την παραλυτική σκέψη-ψευδή συνείδηση ότι τίποτα δεν αλλάζει, ότι τίποτα δεν εξαρτιέται από μας τους ταπεινούς, τους καθημερινούς ανθρώπους. Κάτω ο παραλυτικός και διαβρωτικός ραγιαδισμός!

Αν ψάξουμε να βρούμε την κύρια αιτία για την οποία απότυχαν οι διάφορες προσπάθειες που πήγαν να καλύψουν το κενό που δημιουργήσε η προσαρμογή της αριστεράς στις ρεβιζιονιστικές προδιαγραφές, θα ανακαλύψουμε πως δεν υπήρχε ένα ουσιαστικό κόψιμο με όλες τις εκδηλώσεις του τέλματος. Ήταν και αυτές οι προσπάθειες σε ένα βαθμό σημαδεμένες από αυτό. Αξιόλογες προσπάθειες, μόλις ξεπέρασαν τα όρια μιας μικρής κίνησης, ανακάλυπταν όλα τα χούγια του τέλματος, γοητεύονταν από αυτά, ξεχνούσαν τις προδιαγραφές που οι ίδies είχαν θέσει όταν ξεκινούσαν. Ο πηθικισμός των μεθόδων της αστικής πολιτικής ήταν και συνεχίζει να είναι μια από τις μεγαλύτερες αμαρτίες που παιδεύουν ένα δυναμικό. Εναντία στο τέλμα σημαίνει αποφασιστική καταπολέμηση όλων των επιδράσεών του και στο εσωτερικό οργανισμών που διακηρύττουν τον αγώνα εναντίον του. Αν για κάποιους αυτό μοιάζει με παραλογισμό, πρόκειται για μια ήρεμη και νηφάλια εκτίμηση: το τέλμα μας επηρεάζει όλους. Στην περίπτωση μικρών οργανισμών εμποδίζει να γίνουν εκείνα τα βήματα που θα τροποποιήσουν την κλίμακά τους, εμποδίζει να υπάρχει μια άλλη κατάσταση πνευμάτων ικανή να θέσει σε κίνηση, να διακρίνει σχέσεις και ιδιομορφίες. Γι' αυτό και η Α/συνεχεια οφείλει να παλέψει με όλες τις δυνάμεις της, αλλά και να καλέσει σε έναν παρατεταμένο, επίμονο αγώνα ενάντια στο τέλμα!

- Η Ελλάδα στον αστερισμό της Νέας Τάξης Πραγμάτων

134. Η είσοδος στη Νέα Τάξη Πραγμάτων το Γενάρη του 1991 βρίσκει την Ελλάδα σε μια κατάσταση κινητοποιήσεων στο χώρο της παιδείας, που έχουν ήδη πάρει σαφή πολιτικά χαρακτηριστικά μετά τη δολοφονία του αγωνιστή Τεμπονέρα, καθώς και 4 άλλων όταν κήκαν στο κέντρο της Αθήνας από τα δακρυγόνα που πέταγε η αστυνομία. Είναι το πρώτο κιόλας διάστημα μητσοτακικής διακυβέρνησης και ο νεοφιλελευθερισμός είχε φουλάρει τις μηχανές του. Η ευκαιρία είναι μεγάλη και ο Μητσοτάκης την αρπάζει: στέλνει ένα πολεμικό πλοίο να "βοηθήσει" τις συμμαχικές δυνάμεις και εκμεταλλεύεται το πολεμικό κλίμα των ημερών για να εκτονώσει την κρίση και τα προβλήματα που αντιμετώπιζε. Είναι χαρακτηριστικό πως δεν υπήρξε καμιά κινητοποίηση από πλευράς της αντιπολίτευσης για την αποστολή του "Λήμνος" στον Περσικό. Οι μόνοι που κινητοποιήθηκαν ήταν ορισμένοι συγγενείς του πληρώματος. Αυτά, για να μην ξεχνάμε το έργο των αντιιμπεριαλιστικών ταξικιστών. Φυσικά το κίνημα, παρόλο που έθεσε αντιπολεμικά συνθήματα, δεν μπορούσε να "σηκώσει" το βάρος τέτοιων εξελίξεων και σιγά-σιγά υποχώρησε από τους μαζικούς χώρους. Σε λίγους μήνες, το καλοκαίρι, που ο Μπους θα επισκεφτεί την Αθήνα, θα πραγματοποιηθεί μια σημαντική αντιαμερικανική διαδήλωση, που έδειχνε πως όσα είχαν γίνει στον Περσικό είχαν συγκινήσει βαθύτατα πολύ κόσμο.

135. Το δίχρονο '89-91 ήταν ο προθάλαμος της βαλκανικής κρίσης, αφού μέσα σ' αυτόν ωριμάζαν

οι πολιτικοί όροι με τις ευρύτατες "αναδομήσεις" στις περισσότερες χώρες, άρχισαν να πέφτουν πολλές αγκωνίες για το ποιος θα καλύψει τα κενά που δημιουργήθηκαν, και καλλιεργήθηκε ο εθνικιστικός παροξυσμός και οι αντιδικίες για τις εθνικές μειονότητες.

Η είσοδος στη Νέα Τάξη Πραγμάτων από το Γενάρη του 1991 ανάγγειλε και τη σύγχρονη βαλκανική κρίση. Τον Ιούνιο του ίδιου χρόνου άρχισε ο πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία και σχεδόν ταυτόχρονα εμφανίστηκε και το "Μακεδονικό" πρόβλημα.

136. Η είσοδος στη Νέα Τάξη Πραγμάτων οδήγησε σε σημαντικές ανακατατάξεις στο διεθνή χώρο. Το καλοκαίρι του 1991 θα πάψει να υπάρχει η ΕΣΣΔ, και ο Γκορμπατσόφ θα αντικατασταθεί από τον Γέλτσιν. Κυρίως όμως έχει ξεκινήσει η γερμανική επέλαση προς ανατολάς και ο κόμβος των Βαλκανίων έπαιξε σημαντικό ρόλο στα στρατηγικά συμφέροντα της. Ετσι το κενό που άφηνε η σοβιετική υποχώρηση και ο λυσσασμένος ανταγωνισμός για το ποιος θα καλύψει και πιο γρήγορα το κενό οδήγησαν στη μεγάλη σύγχρονη κρίση των Βαλκανίων.

Η σύγχρονη βαλκανική κρίση έχει τις ρίζες της στην παρατεταμένη παγκόσμια οικονομική κρίση και τις αναδιρθρωτικές κινήσεις που τη διαπερνούν, στον ειδικό τρόπο σύνδεσης των οικονομιών κάθε χώρας με το ενιαίο σύστημα κοινωνικών σχέσεων του "διπολικού" κόσμου. Μπορεί να θεωρηθεί γνήσιο τέκνο της Νέας Τάξης Πραγμάτων, πρώτα γιατί εκδηλώθηκε αφού ο ενδοϊμπεριαλιστικός ανταγωνισμός πέρασε σε νέο επίπεδο και δεύτερο γιατί φέρνει όλα τα χαρακτηριστικά για την επιβολή της Νέας Τάξης: εθνικιστική και αντικομμουνιστική υστερία, σκληρή λιτότητα, ενεργό ανάμιξη της "διεθνούς κοινότητας", εδαφικές ανακατανομές και επαναχάραξη των συνόρων, πολεμικές διευθετήσεις.

Η κρίση στα βαλκάνια σίγουρα αποτελεί ένα μεγάλο επεισόδιο στην πορεία της Νέας Τάξης Πραγμάτων.

137. Η κρίση στα Βαλκάνια προωθεί δύο διαδικασίες: τη νέα βαλκανιοποίηση και την αποβαλκανοποίηση. Όχι, δεν πρόκειται για αντίφαση, και εξηγούμεστε:

Στη διπλωματική και πολιτική γλώσσα ο όρος "βαλκανοποίηση" χρησιμοποιείται για να χαρακτηριστεί ένας ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο σχηματίζονται τα κράτη. "Βαλκανοποίηση" λοιπόν έχουμε όταν σχηματίζονται (ή διαμελίζονται) κράτη με άμεση παρέμβαση των μεγάλων δυνάμεων και αυθαίρετη χάραξη ή επαναχάραξη των συνόρων, ανταλλαγές πληθυσμών και "κληρονομηση" από πλευράς των νέων κρατικών οντοτήτων σημαντικών μειονοτικών προβλημάτων, που την κατάλληλη στιγμή μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την προώθηση των συμφερόντων των μεγάλων. Ο όρος πολιτογραφήθηκε με βάση το προηγούμενο της τέτοιας δημιουργίας εθνικών κρατών στη Βαλκανική. Είναι εντελώς φυσιολογικό οι βαλκάνιοι πολιτικοί και οικονομικοί παράγοντες να μην αναφέρονται σ' αυτόν τον όρο, αφού όλες οι επιλογές τους πρέπει να δικαιολογούνται με το "εθνικό συμφέρον", άσχετα αν δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο. Η Νέα Τάξη Πραγμάτων, οδηγώντας το σύγχρονο κόσμο σε προ-οχτωβριανά τοπία, είναι εντελώς φυσιολογικό να προωθεί μια "νέα βαλκανοποίηση". Η διαφορά με την πρώτη, την αυθεντική, είναι ότι τότε είχε τεθεί επί τάπητος το "ανατολικό ζήτημα", δηλαδή η διάλυση της οθωμανικής αυτοκρατορίας, ενώ σήμερα βλέπουμε όλες τις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις να στηρίζουν την Τουρκία και να της αναθέτουν στην περιοχή σημαντικούς ρόλους αστυνόμευσης και κατάπνιξης εθνικών κινήσεων.

Η αποβαλκανοποίηση, που συντελείται με την ενεργό επέμβαση των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων και με τα διάφορα οικονομικά προγράμματα, οδηγεί σε μια κατάσταση που πολύ λίγα πράγματα όσον αφορά την οικονομία, την κοινωνία, τον πολιτισμό να θυμίζουν Βαλκάνια. Ο ισοπεδωτικός οδοστρωτήρας της Νέας Τάξης Πραγμάτων, η επιβολή προτύπων ζωής, η διάλυση κάθε εθνικής και πολιτιστικής ιδιομορφίας, η ανατίναξη, οικονομική και κοινωνική, που προωθείται, συντελεί στην αποβαλκανοποίηση της περιοχής. Γι' αυτό η σημαία της ανεξαρτησίας σε ολόκληρα τα Βαλκάνια και η αλληλεγγύη των λαών ενάντια στους κοινούς εχθρούς είναι η μόνη σημαία που μπορεί να κοντράρει τη Νέα Τάξη Πραγμάτων στα ουσιαστικά της σημεία, και να ανοίξει το δρόμο για τη Διεθνή Κοινότητα των Λαών στην περιοχή.

138. Όλες οι αστικές τάξεις της περιοχής, σε πλήρη ευθυγράμμιση με τις απαιτήσεις των καιρών και των προδιαγραφών της Νέας Τάξης Πραγμάτων, συμπεριφέρθηκαν με κοινό τρόπο:

χρησιμοποίησαν τη βαλκανική κρίση σαν δικαιολογία για να επιβάλουν μέτρα μεγάλης λιτότητας, να απορροφήσουν τη δυσανεξία και τις αντιδράσεις των μαζών, να μετακυλίσουν την κρίση στο ακίνδυνο κανάλι του εθνικισμού. Το εθνικιστικό δηλητήριο και παραλήρημα ταίριαζε μια χαρά με τις επιδιώξεις και των τοπικών αστικών τάξεων και με τις ιμπεριαλιστικές μεθοδεύσεις. Η οικονομική δορυφοροποίηση πήγαινε και πηγαίνει χέρι-χέρι με τις εθνικιστικές ιαχές, τις εκκαθαρίσεις με βάση την καθαρότητα του αίματος και της φυλής. Τέλος, ο πόλεμος και οι τοπικές αναμετρήσεις, όσο δεν παίρνουν τις διαστάσεις περιφερειακών συγκρούσεων, μπορούν και αυτές να χρησιμεύσουν στη μετακύλιση της κρίσης, με ρίσκο βέβαια, αλλά σε τέτοιες καταστάσεις μπορεί πιο εύκολα κανείς να "ξεμπερδεύει" εσωτερικά με την κοινωνική του αντιπολίτευση.

139. Η αστική τάξη της χώρας μας δεν μπορούσε βέβαια να λείπει από τη "γιορτή" αυτή. Καβάλησε το άλογο του εθνικισμού, δημιούργησε εσωτερικά ένα κλίμα για τη Μακεδονία και έστησε συγκεντρώσεις όπου πανστρατιά το "έθνος" δίνει το παρόν του, ξεπερνώντας μικρότητες πολιτικών

και άλλων διαφορών. Αυτά έδωσαν τον τόνο στην πολιτική ζωή του τόπου για αρκετό διάστημα. Την ίδια στιγμή, μετά τη σοργική "υιοθέτηση" των "βορειοηπειρωτών αδελφών", κληρονόμησε ένα μεγάλο πρόβλημα στο εσωτερικό, ενώ οι πονηροί Ιταλοί πρόσεξαν και ξεφορτώθηκαν το μεταναστευτικό αλβανικό ρεύμα νωρίς. Η σιωπηρή χρησιμοποίηση και κτηνώδης εκμετάλλευση αυτού του εργατικού δυναμικού βόλεψε και βολεύει πολλούς, ενώ το σύγχρονο δουλεμπόριο οργανώνεται με άμεση παρέμβαση του κράτους και των μηχανισμών του (όπως και το εμπόριο ναρκωτικών άλλωστε). Όμως δεν φτάνει μόνο ο εθνικισμός, χρειάζεται και ο ρατσισμός και η ξενοφοβία. Έτσι ο κινούμενος στόχος των αλβανών εργατών στη χώρα μας χρησίμευσε και χρησιμεύει στην καλλιέργεια ενός ρατσισμού που αποτελεί μια ακόμα προσπάθεια διαίρεσης της εργατικής τάξης και μετακύλισης της κρίσης.

Όμως οι μετακυλίσεις δεν σταματούν στον εθνικισμό και το ρατσισμό. Στην ελλαδική περίπτωση συνοδεύονται και από το ραγιαδισμό. Η μορφή που παίρνει είναι η ακόλουθη: "Δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα χωρίς τη στήριξη στους συμμάχους μας, χωρίς να είμαστε συνεπείς στις υποχρεώσεις μας, χωρίς να υπομένουμε αγόγγυστα ότι μέτρα αποφασίζουν αυτοί για μας. Έτσι κι αλλιώς, αυτή είναι, καλώς ή κακώς, η μοίρα των μικρών χωρών. "

Ο ραγιαδισμός δεν εκφράζεται μόνο με τα "ευχαριστώ τις ΗΠΑ για τη συμβολή τους", αλλά και με τα "αν δεν ακολουθήσουμε τα προγράμματα σύγκλισης θα γίνουμε σαν τις χώρες των Βαλκανίων". Κατά την άποψή μας, το στοιχείο του ραγιαδισμού, σαν βασικού αστικού ιδεολογήματος, υποτιμάται σημαντικά μέσα στους χώρους της Αριστεράς. Σήμερα είναι πολύ της μόδας να μιλά κανείς για ρατσισμούς και εθνικισμούς, και η αναφορά στους ραγιαδισμούς μπορεί να προκαλεί δυσφορία σε όσους θεωρούν την Ελλάδα Ευρώπη.

Και όμως, η εξέταση του ραγιαδισμού μπορεί να φωτίσει πολλές πλευρές της κοινωνικής, πολιτιστικής και πολιτικής ζωής του τόπου. Μπορεί ακόμα να φωτίσει διάφορες στιγμές του ελληνικού αριστερού κινήματος. Η επίδραση του ιδεολογήματος είναι μεγάλη και ισχυρή, ακόμα και μέσα στους κόλπους των λαϊκών μαζών και πολλές φορές και των υποτιθέμενων εκφραστών τους.

140. Αυτή η τριαδική μετακύλιση (εθνικισμός-ρατσισμός-ραγιαδισμός) για τις ελληνικές συνθήκες αποτελεί αναγκαίο όρο τόσο για το βάθεμα της δυαδικοποίησης που φέρνει η απρόσκοπτη εφαρμογή των προγραμμάτων σύγκλισης και των κυβερνητικών μέτρων υπερλιτότητας, όσο και για τη δυνατότητα των ελλήνων υπεργολάβων να "εκδράμουν" στο νέο Ελντοράντο που είναι τα Βαλκάνια και οι άλλες ανατολικές χώρες. Επομένως υπάρχει μια άμεση συσχέτιση των μηχανισμών μετακύλισης με την ουσία της δυαδικοποίησης και της "εκτίναξης" του καπιταλισμού. Έτσι, στην αντιμετώπιση της Νέας Τάξης Πραγμάτων δεν πρέπει να απομονώνονται τα στοιχεία του εθνικισμού και του πολέμου από αυτά της δυαδικοποίησης. Πάνε μαζί, η δυαδικοποίηση είναι πάντα η ουσία της κίνησης.

141. Πολλές φορές από χείλη πολιτικών της νεοταξικής Ελλάδας ακούγεται ένα παράπονο: "Είμαστε η μόνη χώρα των Βαλκανίων που πρόσφερε τόσα στον ελεύθερο κόσμο στη διάρκεια του ψυχρού πολέμου και δεν ανταμειφθήκαμε καθόλου για την προσφορά μας". "Πώς είναι δυνατό να είμαστε μέλη του ΝΑΤΟ, της ΕΕ και της ΔΕΕ και να μην έχουμε μια καλύτερη μεταχείριση από τους συμμάχους μας;". Βέβαια το παράπονο δεν μεταφράζεται σε καμιά εναντίωση ή διαφωνία σε ό,τι τους ζητηθεί από τους "συμμάχους".

Πίσω από το "παράπονο" αυτό υπάρχει ένα σοβαρό γεγονός: η υποβάθμιση του ελληνικού καπιταλισμού μέσα στη Νέα Τάξη Πραγμάτων. Στένεψαν τα περιθώρια που είχε και οι όροι για διάφορες επεκτάσεις του έχουν επίσης στενέψει πολύ. Η ευθυγράμμιση του με τη Νέα Τάξη Πραγμάτων δυσκολεύει την πρόσβαση στον αραβικό κόσμο, και τώρα δεν μπορεί να λειτουργήσει σαν διαμεσολαβητής με τον ανατολικό κόσμο, όπως την περίοδο του ψυχρού πολέμου. Τώρα στα Βαλκάνια και στην Ανατολή υπάρχει άμεση παρουσία των μεγάλων δυνάμεων. Μόνο απολύτως συμπληρωματικά με αυτές μπορεί κάποια χαραμάδα να υπάρχει. Αλλά υπάρχουν και ανταγωνιστές, έστω σε αυτούς τους ρόλους, όπως είναι η γειτονική Τουρκία.

Η "λύση" για τη μεγαλοαστική τάξη είναι απλή: εξυπηρέτηση στο εσωτερικό όλων των δυναμικών κέντρων της "οικονομίας- κόσμος", προσπάθεια εξισορρόπησης των συμφερόντων αμερικανών και ευρωπαίων (κύρια γερμανών) και επιλογή μιας σημαίας-ομπρέλας κάτω από την οποία θα γίνει η συμπληρωματική διείσδυση στα Βαλκάνια και αλλού. Ο προσανατολισμός το τελευταίο διάστημα είναι προς την αμερικανική ομπρέλα.

Το "ρεγάλο" των Ολυμπιακών αγώνων του 2004 είναι αυτό που αποκόμισε ο ελληνικός αστισμός από τις τόσες προσφορές και υπηρεσίες δεκαετιών. Το ρεγάλο αυξάνει την όρεξη των ντόπιων μεταπρατών και υπεργολάβων και προσπαθούν να δώσουν μια βελτιωμένη εκδοχή του εκσυγχρονισμένου μεταπρατισμού: μια υδροκέφαλη υπερσυγκεντροποιημένη Αθήνα και μια Θεσσαλονίκη μητροπολιτικό και διαμετακομιστικό κέντρο των Βαλκανίων.

142. Ο ελληνικός αστισμός δεν είναι τελείως γυμνός για τη βαλκανική και παραευξείνια διείσδυση. Σαν καπιταλισμός ο ελληνικός είναι πολύ περισσότερο ανεπτυγμένος και αρκετά πιο διεθνοποιημένος. Επίσης δεν αντιμετωπίζει έντονα μειονοτικά προβλήματα στο εσωτερικό του. Έχει επομένως προϋποθέσεις για ανοίγματα, συμμαχίες, μπίζνες κλπ Αυτός είναι ο λόγος που, αφού αποφάσισε για το υπό ποίου τη σκέπη θα προσπαθήσει να διεισδύσει και αποδέχτηκε τη σχετική

υποβάθμισή του, παρουσιάζεται με την εκδοχή του ήπιου εθνικισμού, και κυρίως του ρεαλισμού και της οικονομικής συνεργασίας. Ο ρεαλισμός, αν καλωπαχτεί, είναι μια ακόμα μορφή του ραγιαδισμού. Είναι τότε η φόρα των υποστηρικτών αυτής της πολιτικής που αποδέχονται στην ουσία το αμερικάνικο σχέδιο για την από κοινού από Ελλάδα-Τουρκία εκμετάλλευση των νέων δεδομένων, με την Τουρκία στον ηγεμονικό ρόλο. Οι φωνές για συνεργασία (οικονομική και άλλη) με την Τουρκία δυναμώνουν, την ίδια στιγμή που οι σχέσεις μπορεί να εντείνονται.

143. Το νέο στοιχείο της βαλκανικής κρίσης την τελευταία περίοδο, είναι η κάθοδος της προς το Νότο. Αλβανία, Μακεδονία, Αιγαίο είναι το θέατρο των νέων εκδηλώσεών της. Ο καθορισμός σε γενικές γραμμές των ζωνών επιρροής στο βαλκανικό βορρά ανάμεσα σε γερμανούς και αμερικανούς (ένα είδος προσωρινής ισορροπίας) μετέθεσε προς νότο τον ανταγωνισμό.

Στο πεδίο αυτό, πέρα από τα σοβαρότατα γεγονότα στην Αλβανία που προκάλεσε η εξέγερση και η επαναστατική κατάσταση η οποία δημιουργήθηκε και χρειάστηκε μήνες για να απορροφηθεί, σοβαρή ένταση παρουσίασαν τα δύο τελευταία χρόνια οι ελληνοτουρκικές σχέσεις, γεγονός που πρέπει να συνδέεται με την κάθοδο της κρίσης, αλλά και της σχέσης που έχει με όλη την πορεία των σχέσεων στη Μέση Ανατολή. Ετσι και το κυπριακό βρίσκεται στο επίκεντρο διαφόρων μεθοδεύσεων και είναι σε εξέλιξη το αμερικανικό σχέδιο μετατροπής της Κύπρου σε μια νατοϊκή βάση, εκτοπίζοντας διάφορους ανταγωνιστές.

Ο ελληνοτουρκικός ανταγωνισμός τρέφεται από τις πολιτικές που ακολουθούν οι κυρίαρχες τάξεις και στις δύο χώρες. Η Ελλάδα με τον ήπιο εθνικισμό "δεν διεκδικούμε τίποτα, δεν παραχωρούμε τίποτα" και η Τουρκία με βάση τον επεκτατισμό και τη διοχέτευση της τεράστιας κρίσης της σε πολεμικούς τυχοδιωκτισμούς. Πίσω και από τις δύο δυνάμεις είναι πάντα το Διευθυντήριο και πιο ειδικά οι αμερικανοί, που εκμεταλλεύονται την ένταση, την υποκινούν, την υποθάλπουν ανάλογα με το τι σχεδιάζουν και ανάγκες έχουν. Δεν είναι διόλου τυχαίο πως οι δύο χώρες έχουν πολύ υψηλές στρατιωτικές δαπάνες και είναι καλοί πελάτες των αμερικάνικων οπλικών βιομηχανιών...

144. Στη φάση της Νέας Τάξης Πραγμάτων παρακολούθησαμε μια πράγματι υπεύθυνη στάση του πολιτικού μας κόσμου. Η υπευθυνότητα φάνηκε από όλα τα κόμματα στον ίδιο βαθμό και δεν μπορεί κανείς στον τομέα αυτό να ξεχωρίσει 5 κόμματα και 2 ειδών ... υπευθυνότητες. Κανένας πολιτικός οργανισμός δεν αμφισβήτησε τα νέα πλαίσια που έθετε η Νέα Τάξη Πραγμάτων σε όλους τους τομείς. Ειδικά για τη βαλκανική κρίση, επέδειξαν αυτοκυριαρχία και σύνεση, που εκφράστηκε έμπρακτα με τις περίφημες συναντήσεις των αρχηγών κομμάτων υπό την υψηλή εποπτεία του Προέδρου Καραμανλή. Στις συσκέψεις αυτές, όπου έπαιρναν μέρος και οι δύο κυρίες της Αριστεράς τις οποίες ανέδειξε η περίοδος Γκορμπατσόφ, χαράχτηκε σε γενικές γραμμές η γραμμή πλεύσης του ελληνικού αστισμού, ή επικυρώθηκε η πολιτική που ακολουθούνταν. Η επίσημη αριστερά νομιμοποίησε πλήρως αυτήν την πολιτική. Μάλιστα η γραμμή της ήταν και είναι μια εκδοχή του ρεαλισμού που κολλάει μια χαρά στη στάση ήπιου εθνικισμού και ραγιαδισμού. Για παράδειγμα, η γραμμή που υποστήριζε τότε το ΚΚΕ ήταν να γίνει μια διαβαλκανική συνεργασία και συνάντηση των κυβερνήσεων όπου, χωρίς παρεμβολές των μεγάλων, να συζητήσουν και να λύσουν τα προβλήματα. Όταν μετά από λίγα χρόνια υλοποιήθηκε η γραμμή αυτή στη συνάντηση της Κρήτης, ο Μπρεζνιεφικός οίστρος είχε τόσο συνεπάρει τους υπεύθυνους του κόμματός αυτού που κατέγγειλαν την ... παρασυναγωγή αυτή. Δεν θα μπορούσαν να καταγγείλουν π.χ. και όλες τις συνεννοήσεις ανάμεσα στο πολιτικό κόσμο της Ελλάδας ή να καταλάβουν από τότε πως η διαβαλκανική συνάντηση κορυφής, και τότε και τώρα, δεν επρόκειτο να λύσει τίποτα όσο δεν αναπτύσσεται ένα πραγματικό κίνημα ενάντια στη Νέα Τάξη Πραγμάτων; Όμως αυτές οι συναντήσεις πρόσδωσαν ακόμα μεγαλύτερη ποικιλία στην πολιτική ζωή του τόπου. Αυτό πρέπει να αναγνωριστεί στη Δαμανάκη, που διεκδικεί τη μητρότητα της ιδέας. Η υπευθυνότητα φάνηκε κυρίως στον τρόπο που αντιπολιτεύτηκαν τα διάφορα κόμματα τις κυρίαρχες επιλογές. Ιδιαίτερα η επίσημη αριστερά φάνηκε μέσα στη Νέα Τάξη Πραγμάτων να είναι - όσο δεν υπήρχαν πολλές αντιδράσεις και αγώνες- πολύ πρόθυμη να κάνει κινήσεις καλής θέλησης. Πώς να ξεχάσουμε πως ο σκληρός ταξικιστής Σ. Κωστόπουλος, σαν γραμματέας της ΓΣΕΕ υπόγραφε με τον εκπρόσωπο του ΣΕΒ μια δίχρονη εργασιακή ειρήνη; Και είναι άσχετη αυτή η στάση με όσα ακολούθησαν στον εργατικό χώρο και με την ανυποληψία των συνδικαλιστικών φορέων στη συνείδηση των μαζών; Ή μήπως για αυτά φταίει ο ΣΥΝ, το ΠΑΣΟΚ και η ΝΔ;

145. Σε κάθε περίπτωση, το γεγονός πως βρισκόμαστε σε μια περιοχή που ήταν επίκεντρο συγκρούσεων (και συνεχίζει να είναι) σημαίνει πως όσο πιο γρήγορα αποβληθεί μια νοοτροπία ότι ζούμε σε μια χώρα σαν το Λουξεμβούργο ή την Ανδόρα, μακριά από μεγάλα και ακανθώδη προβλήματα, τόσο πιο πολύ θα μπορέσει το κίνημα να ανεξαρτητοποιηθεί από τους όρους που το κρατούν καθηλωμένο. Δεν πρέπει στιγμή να ξεχνιέται πως η επιβολή της Νέας Τάξης Πραγμάτων στην περιοχή μας και οι τρόποι που αυτή προωθείται εγκυμονούν τεράστιους κινδύνους για τους λαούς και τις εργαζόμενες μάζες. Είναι επομένως αναγκαίο, απαραίτητο, ζωτικό η Νέα Τάξη Πραγμάτων και η εξειδίκευσή της στη περιοχή μας να είναι ένα από τα κυρίαρχα ζητήματα όλης της πολιτικής δράσης μας και στη βάση αυτή να συνδέονται και όλες οι εσωτερικές οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις.

- Η εξειδίκευση του στρατηγικού στόχου στις ελλαδικές συνθήκες

146. Η εξειδίκευση του στρατηγικού στόχου της Διεθνούς Κοινότητας των Λαών στη χώρα μας πρέπει να λάβει υπόψη της όλες τις ιδιομορφίες και το επίπεδο ανάπτυξης του κινήματος. Το πέρασμα από την κατάσταση της παθητικής άμυνας στην ενεργητική αντίσταση στη χώρα μας δεν θα ακολουθήσει την πορεία άλλων κινήματων. Θα έχει δικές του ιδιομορφίες και σταθμούς.

147. Μια από τις βασικότερες ιδιομορφίες σχετίζεται με τη διαπλοκή της Νέας Τάξης Πραγμάτων στη χώρα μας, και ιδιαίτερα με τη μετακύλιση της κρίσης στο ραγιαδισμό, εθνικισμό, ρατσισμό. Ο στρατηγικός στόχος είναι άρρηκτα συνυφασμένος και περνά μέσα από την αντιστροφή αυτών των μετακυλίσεων. Η αντιστροφή αυτή σημαίνει δύο πράγματα: πάλι για την αποτροπή τους και, μέσα από την καταπολέμηση των συνεπειών τους, πέρασμα σε μια φάση αντιστροφής τους και σε άνοιγμα του δρόμου για άλλες εξελίξεις. Ο τεχνητός διαχωρισμός, στον οποίο επιμένουν οι κρατούντες με τη γενική έννοια, "εθνικών" θεμάτων, εσωτερικής πολιτικής στον οικονομικό, κοινωνικό κλπ τομέα, δεν υπάρχει στα παραπάνω. Γιατί ακριβώς η "μετακύλιση" τι έννοια έχει τότε; Η προώθηση της πολιτικής της δυαδικής κοινωνίας περνάει αναγκαστικά μέσα από τις μετακυλίσεις αυτές. Συνεπώς, η αντιστροφή τους είναι μια συγκεκριμένη κίνηση ενάντια στη δυαδικοποίηση και τις μορφές που αυτή παίρνει μέσα στον αστερισμό της Νέας Τάξης Πραγμάτων.

148. Με άλλα λόγια, είναι η ανάπτυξη κινήματων, πραγματικών, στη βάση των υπαρχόντων προβλημάτων και η σύνδεση, ενιαιοποίηση των επιμέρους αγώνων με μια κύρια κατεύθυνση, τον αγώνα συνολικά ενάντια στη Νέα Τάξη Πραγμάτων.

Για να φαίνονται ορισμένα βασικά συνθήματα λογικά, δίκαια και πραγματοποιήσιμα, δεν αρκεί να είναι τέτοια, πρέπει να έχει περάσει στον κόσμο γενικά ένα άλλο πνεύμα αντιμετώπισης των πραγμάτων, μια άλλη στάση. Αυτό όμως δεν θα συμβεί αν αδιάκοπα δεν επιχειρείται η προβολή συνθημάτων προπαγάνδας, αλλά και η ζύμωση γύρω από άλλα που σε διάφορες φάσεις φαίνονται συνοπτικά, απραγματοποίητα, γενικά, μπερδεμένα ή αρνητικά. Αυτές οι αδιάκοπες ταχτικές μάχες οδηγούν στη δημιουργία μιας κατάστασης όπου μπορεί να γίνεται λόγος για αντιστροφή της τάσης. Η απαίτηση που προβάλλεται από τα πράγματα είναι η συσπείρωση όλων των δυνάμεων που μπορούν να συσπειρωθούν στο μέτωπο στο οποίο αναφερθήκαμε αλλού, με βάση την αντιστροφή του "τριάδικου τύπου" - και υποδείχθηκαν ορισμένα πράγματα. Η βαθμιαία και κατά βήματα οικοδόμησή του πρέπει να συνοδεύεται από μια αντίστοιχη επεξεργασία-προβολή αιτημάτων-προτάσεων που να αγκαλιάζει τα "καθημερινά" ή μονιμότερα προβλήματα. Δίχως αυτό να αποτελεί λόγο για παρέλκυση ή αναβολή, θα ήταν χρήσιμη οποιαδήποτε κίνηση, εκδήλωση, που θα ξεκινούσε από ένα "ευκαιριακό" θέμα ή γεγονός και θα συντελούσε στην εκλαΐκευση και προβολή αυτής της απαίτησης, θα επιτάχυνε την υπόθεση.

149. Η επιχειρούμενη αποβαλκανοποίηση της Βαλκανικής υπηρετεί το κοινό εγχείρημα της επιχειρούμενης "εκτίναξης" του καπιταλισμού στο "μεταβιομηχανικό" του στάδιο, εγχείρημα που το επιχειρεί μέσα σε μια παγκόσμια οικονομική ύφεση γενικά, μέσα σε εντεινόμενες αδιάκοπα αντιθέσεις, που αναδείχνουν σε τεράστιες διαστάσεις ενύπαρκτα χαρακτηριστικά του.

Το εγχείρημα αυτό αποτελεί έναν κρίκο στην αλυσίδα των δυσκολιών και αδιεξόδων που δοκιμάζει ο ενιαίος αλλά αλληλοσπαρασσόμενος κόσμος της ιμπεριαλιστικής "νέας τάξης". Οι διθύραμβοι για την επικράτηση της δημοκρατίας και της ειρήνης έπεσαν πολύ σύντομα και αντικαθίστανται από πειρατικές επιδρομές, ένοπλες επεμβάσεις, αλληλοσφαγές. Κάθε άλλο παρά έχει αποκλειστεί η πιθανότητα μεγάλης και μεγαλύτερης έκτασης πολεμικών περιπετειών, ή και γενικευμένων συγκρούσεων.

Οι αναπτυσσόμενες ηγεμονικές τάσεις "ανερχόμενων" ιμπεριαλιστικών δυνάμεων (Γερμανία, Ιαπωνία) και η ενισχυμένη επιμονή διατήρησης του ρόλου παγκόσμιας υπερδύναμης από τις ΗΠΑ (παρά το θόρυβο για το αντίθετο), η πάλη των άλλων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων για την απόκρουση της επιχειρούμενης δορυφοροποίησης ή υποβιβασμού τους και τη διατήρηση και αύξηση του διεθνούς τους ρόλου, όπως και η διαφαινόμενη απειλή ανάδειξης σε πρώτους ρόλους περιφερειακών δυνάμεων, καθιστούν τις προοπτικές αυτής της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, νέας διεθνούς τάξης, οικουμενικής ειρήνης κλπ αβέβαιες, και αυξάνουν τις πιθανότητες πολύ μεγαλύτερων περιπλοκών.

Στο πλαίσιο αυτό είναι δυνατό, σ' ένα ιστορικά σύντομο χρονικό διάστημα, να δημιουργηθούν "απρόβλεπτες" εξελίξεις και καταστάσεις.

Μέσα απ' αυτές τις καταστάσεις και τους αναπτυσσόμενους ανταγωνισμούς είναι δυνατό να αναδειχθούν αντιθετικές τάσεις σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο.

150. Μια αποτροπή ή ανατροπή, επομένως, των σε πορεία πραγματοποίησης εγχειρημάτων των διαφόρων ιμπεριαλισμών είναι δυνατή σε ό,τι αφορά την περιοχή μας. Αυτός πρέπει να είναι στρατηγικός στόχος για την Ελλάδα και την περιοχή μας, που η πραγματοποίησή του ή μη θα καθορίζει τις εξελίξεις για μια μεγάλη περίοδο.

Από την άποψη αυτή, η οργάνωση για τη συσώρευση δυνάμεων πρέπει να υπολογίζει αυτά τα δύο ενδεχόμενα: Δηλαδή της αποτροπής (ή της ανατροπής) και της μη αποτροπής για σχετικά μεγάλο διάστημα. Αν επιτευχθεί το πρώτο ή όχι, αυτό θα καθορίσει το χαρακτήρα, την έκταση και το περιεχόμενο τακτικών (μορφών οργάνωσης και πάλης), αλλά και τη δυνατότητα ή δυνατότητες

συγκέντρωσης, τη συσσώρευση δυνάμεων και τη διάταξή τους.

Στην πρώτη περίπτωση, ο ρυθμός επίτευξης του στρατηγικού στόχου θα είναι γοργός, ενώ στη δεύτερη αργός. Κι επομένως βραδύτερη η οργάνωση και κατά συνέπεια η συσσώρευση δυνάμεων. Αλλά σε μακρότερη περίοδο, η εκπλήρωση του στρατηγικού στόχου θα ευνοεί ταχύτερους ρυθμούς στο πέρασμα σε επόμενους στρατηγικούς στόχους. Γιατί θα αποκαλύψει "κρυμμένες" εφεδρείες, που θα επιταχύνουν σε συνέχεια τους ρυθμούς.

Στην πρώτη περίπτωση, σημαίνει πως μεγάλες μάζες απ' αυτές που θεωρούνται πως αντικειμενικά είναι δυνάμεις της κοινωνικής αλλαγής δεν θα ζήσουν την εμπειρία των κάθε είδους μετακυλίσεων. Στη δεύτερη περίπτωση, πως θα περάσουν μέσα απ' αυτήν την εμπειρία. Από στρατηγική άποψη πρέπει να ετοιμαζόμαστε για έναν μεγάλο παρατεταμένο αγώνα ενάντια στο τρίπτυχο εξάρτησης-εκμετάλλευσης-πόλεμος.

Κεφάλαιο 4ο

Οι ιδεολογικές και πολιτικές κατευθύνσεις της Α/συνεχαια

- Η Α/συνεχαια και το κομμουνιστικό κίνημα της Ελλάδας
- Οι ιδεολογικές αρχές και οι θεωρητικές βάσεις
- Απολογιστικά στοιχεία της πορείας της
- Ο κεντρικός στόχος της μετεξέλιξης
- Ο χαρακτήρας της επανάστασης στην Ελλάδα
- Τα καθήκοντα που απορρέουν από το στρατηγικό στόχο
Συγκέντρωση δυνάμεων και οργάνωση δυνάμεων
- Το πολιτικό πρόγραμμα πάλης

- Η Α/συνεχαια και το κομμουνιστικό κίνημα της Ελλάδας

151. Η Α/συνεχαια έχει ρίζες της στο κομμουνιστικό κίνημα της Ελλάδας, σε αυτό αναφέρεται και αυτό θέλει να υπηρετήσει, καθώς και στην αντίσταση των ελλήνων κομμουνιστών στο ρεβιζιονιστικό εκφυλισμό. Θεωρεί τη δράση τους σαν ό,τι πιο σημαντικό, ό,τι πιο προοδευτικό, ό,τι πιο ουσιαστικό ανέδειξε σε πολιτικό και ιδεολογικό επίπεδο η ελληνική κοινωνία. Τα λάθη, οι ανεπάρκειες, οι λιποταξίες, οι μικρότητες και όλα τα αρνητικά που υπήρξαν (και δεν μπορούσαν να μην υπάρξουν ή να μην εκδηλωθούν), δεν μπορούν να αμαυρώσουν το κύριο, το βασικό, αυτό που κάνει το κίνημα αυτό να ξεχωρίζει: ότι δηλαδή προσπάθησε να προσφέρει στον ελληνικό λαό και στον τόπο μια κοινωνική οργάνωση και έναν κόσμο δίκαιο, χωρίς εκμετάλλευση και καταπίεση, χωρίς πόλεμο και αίμα.

Με μια έννοια, η "ιθαγένεια" της Α/συνεχαια βρίσκεται στους αγώνες των ελλήνων κομμουνιστών και του ελληνικού λαού για μια ελεύθερη, ανεξάρτητη, δημοκρατική, λαοκρατούμενη Ελλάδα. Και θεωρεί τους αγώνες αυτούς σαν αναπόσπαστο τμήμα του διεθνούς προοδευτικού κινήματος της εργατικής τάξης και των καταπιεζομένων εθνών και λαών, σαν αναπόσπαστο τμήμα της παγκόσμιας προλεταριακής επανάστασης.

152. Όσον αφορά το κομμουνιστικό κίνημα της Ελλάδας, δεν χωρά αμφιβολία πως, παρά τη σχετικά αργοπορημένη αυτοτελή του εμφάνιση και τα πρώτα βήματα που σηματοδεύτηκαν από την ανωριμότητα, κατόρθωσε μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα να αποτελέσει τη δύναμη εκείνη που θα συσπειρώσει γύρω της ό,τι πιο προοδευτικό και τίμιο και αγωνιστικό στοιχείο υπήρχε στην ελληνική κοινωνία, και ιδιαίτερα στη νεαρή εργατική τάξη. Ο σπόρος που έβαζε με τον γεμάτο αυτοθυσία αγώνα του το ΚΚΕ στα χρόνια του μεσοπολέμου θα καρπίσει σύντομα. Από νωρίς το κομμουνιστικό κίνημα της Ελλάδας εκπλήρωσε έμπρακτα το διεθνιστικό του καθήκον, καταγγέλλοντας την εκστρατεία ενάντια στη νεαρή σοβιετική δημοκρατία και αναπτύσσοντας αντιπολεμική δράση κατά τη διάρκεια της Μικρασιατικής εκστρατείας. Ένας από τους λόγους που δεν δημιουργήθηκαν ρατσιστικές και διαχωριστικές συγκρούσεις με το προσφυγικό στοιχείο (1,5 εκατομμύριο περίπου άνθρωποι) ήταν η δουλειά που έκανε το ΚΚΕ μέσω των οργανώσεων των παλαιών πολεμιστών. Γρήγορα μετά το 1931, όταν με παρέμβαση της Γ' Διεθνούς ξεκαθαρίζει το τοπίο από μια φραξιονιστική πάλη χωρίς αρχές, που τάλανισε το Κόμμα στα τέλη της δεκαετίας του '20, το ΚΚΕ ρίχνεται στη δουλειά για την κατάκτηση της πλειοψηφίας της εργατικής τάξης. Στόχο που πέτυχε μέσα σε λίγα χρόνια. Θα χρειαστεί να επιστρατευτεί η φασιστική δικτατορία του Μεταξά για να αντιμετωπιστεί η ορμητική ανάπτυξη του κομμουνιστικού και εργατικού κινήματος. Ήδη το κίνημα αυτό είχε γνωρίσει την καταπίεση και καταστολή (περίφημο ιδιώνυμο) και χιλιάδες μέλη του γνώρισαν φυλακίσεις και εκτοπίσεις σχεδόν σε όλα τα νησιά που σήμερα φημίζονται για την τουριστική τους κίνηση. Η φασιστική δικτατορία θα προχωρήσει το χτύπημα αυτό ακόμα παραπέρα, δημιουργώντας προβοκάτσιας και χαφιεδισμούς που θα προκαλέσουν τεράστια

προβλήματα στη δράση του κινήματος, αλλά δεν θα το ανακόψουν. Το κίνημα αυτό, ακόμα και στις πιο σκληρές συνθήκες, ήξερε να αναδιοργανώνει τις δυνάμεις του και να ρίχνεται στον αγώνα. Οι κουκουέδες ποτέ δεν έχασαν την ικανότητα να συνδέονται με τον κόσμο και να ξαναρίχνονται στη μάχη, όποιες δυσκολίες, λιποταξίες και λιποψηχίες και αν σημειώνονταν, ιδιαίτερα στις κορυφές.

153. Ζούμε σε μια χώρα που, πέρα από τις αγροτικές εξεγέρσεις που σημάδεψαν την ελληνική ύπαιθρο σε όλη τη διάρκεια του περασμένου αιώνα και στις πρώτες δεκαετίες του αιώνα μας (αν παρατηρήσουμε, μέχρι σήμερα σημειώνονται τέτοιες), και πέρα από τις εργατικές κινητοποιήσεις και εξεγέρσεις του μεσοπολέμου σε μια σειρά πόλεις με αποκορύφωμα το Μάη του 1936 στη Θεσσαλονίκη, γνώρισε τρεις μεγάλες ένοπλες επαναστάσεις, που χάραζαν ανεξίτηλα την πολιτική και κοινωνική ζωή του τόπου.

Οι τρεις αυτές επαναστάσεις (1941-44, Δεκέμβρης 1944 στην Αθήνα και 1946-49) είχαν σαν περιεχόμενο την εθνικοαπελευθερωτική αντιιμπεριαλιστική λαοκρατική αλλαγή. Δηλαδή την αποτίναξη κάθε λογής ξενικού ζυγού (χιτλεροφασιστικού, αγγλικού και αμερικάνικου ιμπεριαλισμού στη συνέχεια), τη συντριβή και την ανάδειξη μιας νέας λαϊκής εξουσίας, που θα κατοχύρωνε όλες τις κατακτήσεις του εργαζόμενου λαού. Αυτές οι αντιιμπεριαλιστικές λαοκρατικές επαναστάσεις ήταν κομμάτι της παγκόσμιας προλεταριακής επανάστασης και σύντομα θα μετεξελίσσονταν σε σοσιαλιστικές.

Και οι τρεις επαναστάσεις είχαν τη δυνατότητα να φτάσουν στην επίλυση αυτών των μεγάλων νεοελληνικών καρκινωμάτων, την ξενική εξάρτηση και την εκμετάλλευση του εργαζόμενου λαού από τη μεγαλοαστική τάξη που είναι στενά συνδεδεμένη με τον ιμπεριαλισμό. Οι αιτίες της ήττας και των τριών επαναστάσεων πρέπει να αναζητηθεί κυρίως στον υποκειμενικό παράγοντα. Στις μεν δύο πρώτες βασικά γιατί η ηγεσία του κομμουνιστικού κινήματος της Ελλάδας δεν ήταν έτοιμη για μια επανάσταση, δέιλιασε μπροστά στο καθήκον του προχωρήματος, δεν είχε τέτοιο προσανατολισμό και έτσι διέπραξε ένα σωρό δεξιά λάθη, που υποτιμούσαν το συνολικό συσχετισμό δύναμης και άφησαν τον αντίπαλο να ανασυνταχτεί και να ανατρέψει το συντριπτικό σε βάρος του συσχετισμό. Στη δε περίπτωση του δεύτερου ανάρτικου, 50 χρόνια μετά είναι απαραίτητο να συνδυαστούν οι ευθύνες της ελληνικής ηγεσίας με τις ιεραρχήσεις και τις ειδικές κατευθύνσεις που είχε την περίοδο εκείνη το διεθνές κέντρο του κομμουνιστικού κινήματος.

Δεν είναι συχνή η περίπτωση να έχουν εξαπολυθεί μέσα σε μια δεκαετία τρία μεγάλα ένοπλα επαναστατικά κινήματα και να έχει συσπειρωθεί η συντριπτική πλειοψηφία του εργαζόμενου λαού γύρω από τους στόχους και την οργάνωση του αγώνα, όπως αυτό συνέβηκε στην Ελλάδα. Η ένοπλη συντριβή της επανάστασης στα τέλη της δεκαετίας του '40-50 και το εμφυλιοπολεμικό καθεστώς που διήρκεσε μέχρι το 1974 αποτελούν μια σημαντική εξέλιξη για μια ολόκληρη περίοδο, και θα τροφοδοτήσουν μια σειρά από λυσσαλέες επιθέσεις και συκοφαντήσεις του κομμουνιστικού κινήματος από τη μεριά της αντίδρασης στην αρχή, και στη συνέχεια με το συντονισμένο μένος αντίδρασης και ρεβιζιονισμού. Μπορούμε να πούμε πως η γλώσσα της εθνικής συμφιλίωσης και του "κοινωνικού συμβολαίου" μετά το 1974 δεν θα ήταν δυνατή αν δεν είχε προηγηθεί μια σειρά "διορθωτικών" προσαρμογών του αριστερού κινήματος, όχι μόνο στο επίπεδο της θεωρίας αλλά και ωμά, πρακτικά, με τη μετατροπή του σε ουρά της αστικής πολιτικής και με την ιδεολογική, πολιτική και οργανωτική του διάλυση. Στην αρχή με τις λυσσαλέες επιθέσεις για το Δεκέμβρη και με την άρνηση του ηρωικού και μεγαλειώδους αγώνα του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας, και στην πορεία με τη διαστρέβλωση της Εθνικής Αντίστασης, με την αναγνώριση από μέρους της επίσημης αριστεράς πλήθους οργανώσεων του δωσιλογισμού σαν αντιστασιακών. Αν σήμερα οι του Περισσού θέλουν να χρησιμοποιήσουν αυτά που οι ίδιοι για δεκαετίες έφτυναν, στο όνομα μιας φτηνής ανασυγκρότησης ενός βασικά εκλογικού μηχανισμού που τον ονομάζουν κομμουνιστικό κόμμα, δεν πρόκειται να γελαστούμε. Η τυμβωρυχία αγώνων και αγωνιστών, αφού σε μια πρώτη περίοδο κατασυκοφαντήθηκαν και διασύρθηκαν, είναι παλιά τέχνη του ρεβιζιονισμού.

154. Όμως το ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα έχει και άλλες ιδιομορφίες, που δεν μπορεί κανείς να τις προσπεράσει σφυρίζοντας αδιάφορα. Ήταν το πρώτο σε ολόκληρο τον κόσμο που δέχτηκε μια ωμή και αποκάλυπτη επέμβαση στο εσωτερικό του από μεριάς του χρυσεσσοφικού ρεβιζιονισμού. Η επέμβαση αυτή έγινε με το πρόσχημα του ξεπεράσματος μιας ανώμαλης εσωτερικής κατάστασης (που είχαν δημιουργήσει οι ίδιοι οι σοβιετικοί ρεβιζιονιστές με τους διάφορους παραγγελιοδόχους τους στο ΚΚΕ) και της αποκατάστασης των λενινιστικών αρχών καθοδήγησης. Η σημαία της επέμβασης ήταν να παταχτεί ο σεχταρισμός και ο δογματισμός, στην ουσία δηλαδή να συντριβεί το πνεύμα αντίστασης και η αγωνιστικότητα, η τιμή και το χρέος των ελλήνων κομμουνιστών. Η ελληνική εκδοχή της αποσταλινοποίησης δεν έχει κοινά με άλλα δυτικά κόμματα, αλλά έχει να δείξει την εκπαρωτύωση της ηγεσίας του κόμματος, τη μη συμμόρφωση της συντριπτικής πλειοψηφίας στην επέμβαση, τις διαγραφές και τις ειδικές κατεργασίες όλων των διαφωνούντων. Σταθμοί αυτής της επίθεσης και επέμβασης είναι η "δη πλατιά ολομέλεια" και όσα επακολούθησαν στο εξωτερικό και στο εσωτερικό. Η διάλυση των κομματικών οργανώσεων το 1958 είναι το αποκορύφωμα του διαλυτισμού που φέρνει ο ρεβιζιονισμός. Μέσα σε λίγα χρόνια θα εξανεμιστεί πολιτικά και οργανωτικά όλο το κεφάλαιο που είχε με θυσίες, αίμα και αγώνες συσπειρώσει η πάλη του κομμουνιστικού κινήματος. Ότι δεν κατάφερε η αντίδραση, οι εκτελέσεις, τα βασανιστήρια, οι εξορίες, η στυγνή τρομοκρατία, το κατάφερε ο ρεβιζιονισμός και η επέμβαση των σοβιετικών ρεβιζιονιστών.

155. Όλη η ιστορία της επίσημης αριστεράς από τα μέσα της δεκαετίας του '50 μέχρι σήμερα είναι ιστορία ενός δεξιού αναθεωρητικού ρεύματος, που κύριο χαρακτηριστικό του ήταν ότι γεννήθηκε μέσα από μια αποκάλυπτη επέμβαση, που συσπείρωσε σε ηγετικό επίπεδο όλα τα στοιχεία που ευθύνονταν για πολλές ιστορίες και κουβαλούσαν μεγάλα αμαρτήματα. Αυτός ο ετερογενής συναρπαστικός διαγραμμαμένων, καθαιρεμένων, ανθρώπων του σοβιετικού μηχανισμού, που τοποθετήθηκε στην ηγεσία, δεν είχε τίποτα κοινό με την ανάδειξη ενός καθοδηγητικού πυρήνα μέσα από μια βασανιστική διαδικασία. Αυτός είναι ο λόγος που, μαζί με την εγγενή στο ρεβιζιονισμό τάση να γεννά κεντρόφυγες δυνάμεις που ζητούν μια περισσότερο γρήγορη αποκομμουνιστικοποίηση, οδήγησε στην κρίση του ελληνικού ρεβιζιονισμού. Η κρίση αυτή γέννησε δύο πτέρυγες, τον μπρεζνιεφικό ελληνικό ρεβιζιονισμό και τον πολυκεντρικό ευρωρεβιζιονισμό. Στη διαπάλη αυτών των δύο τάσεων επεκράτησε ο μπρεζνιεφισμός, όχι γιατί διαφοροποιούνταν σημαντικά σε θέματα προσανατολισμού, αλλά γιατί η πλήρης στήριξη από την τότε συνδιαχειρίστρια ΕΣΣΔ ήταν αποφασιστικής σημασίας για το ποιος θα επικρατούσε. Αυτό δεν σημαίνει ότι η ομάδα που στη συνέχεια ακολούθησε τον ευρωκομμουνισμό, από θέσεις αρχής καταπολεμούσε το σοβιετικό ρεβιζιονισμό. Κάθε άλλο. Άλλωστε τα εγχειρήματα της "Ενωμένης Αριστεράς" αμέσως μετά τη μεταπολίτευση και του ΣΥΝ το '89-91 δείχνουν ότι οι αρχές δεν ήταν το πρόβλημα που χώριζε τις δύο πτέρυγες του ελληνικού ρεβιζιονισμού. Τα αποτελέσματά της επικράτησης του ρεβιζιονισμού στο αριστερό κίνημα ήταν ολέθρια, και αυτό το μαρτυρά η σημερινή κατάστασή του. Ο ρεβιζιονισμός έπαιξε τον πιο σημαντικό ρόλο για τη δημιουργία του τέλματος που επικρατεί στην ελληνική κοινωνία.

156. Το κυριότερο εμπόδιο στην προώθηση αγώνων και αντίστοιχων μορφών οργάνωσης και πάλης δεν προέρχεται από την αναμφισβήτητη ισχυροποίηση των υλικών και άυλων μέσων χειραγώγησης, ούτε από τη διακηρυσσόμενη αδιαφορία των μαζών, ή την κούραση και τη συντελούμενη με όλα τα μέσα πίεση για ατομίκευση, ιδιώτευση, "αμερικανοποίηση". Το κυριότερο εμπόδιο είναι η μη "εξόφληση λογαριασμών" με την ιστορία και η αναγωγή του "υπόλοιπου" σε μια "νέα" λογική σύλληψη της πραγματικότητας και των απαιτήσεων για το μετασχηματισμό της. Ο "μικρο-πολιτικός" τρόπος αντιμετώπισης του ανεξόφλητου χρέους δεν αφορά μονάχα τα ρεβιζιονιστικά κόμματα. Αποτελεί την κύρια στάση κινήσεων, κομμάτων, οργανώσεων που προέρχονται από το μαρξιστικό-λενινιστικό κίνημα και από άλλες κινήσεις, οργανώσεις, μέτωπα, το υπόλοιπο της εξωκοινοβουλευτικής γενικά αριστεράς. Οι "ανεξόφλητοι λογαριασμοί" οδηγούν ή σε μια στάση αναμονής ξαφνικών και ελπιδοφόρων γεγονότων ανατροπής των τωρινών συσχετισμών δυνάμεων, ή σε μια "πολιτική" στάση, που ποντάρει στην απόλεια ή στην απόχτηση "μνήμης" από τις μάζες (πράγμα που είναι το ίδιο). Η "εξόφληση του ανεξόφλητου χρέους" σημαίνει παραίτηση από τη λύση της μικρο-"πολιτικής", και εγκατάλειψη της περιχαράκωσης σε δήθεν "καταχτημένες αλήθειες", και εγκατάλειψη της "πραγματικότητας των παραστάσεων". Η αυτοκριτική αποτίμηση της αντιπαράθεσης στο ρεβιζιονισμό από όσους έβλεπαν το ρεβιζιονισμό σαν ρεβιζιονισμό κι όχι σαν συνέχισή του "σταλινισμού" δεν μπορεί να γίνει ανεξάρτητα από το τι υπήρξε το κομμουνιστικό κίνημα και πού βρισκόταν ο ρεβιζιονισμός. Η αιλουροειδής στάση οργανώσεων-ομάδων που από θέσεις υποστήριξης της "νέας σκέψης" σαν άρνησης του σταλινισμού πέρασαν σε δήθεν συνεπείς θέσεις υπεράσπισης της μαρξιστικής ορθοδοξίας που επιχειρεί να υποκαταστήσει τη θέση "μιας άλλης αριστεράς", δεν αποτελεί εγχώριο μονάχα φαινόμενο. Όπως και η αναζήτηση άλλοθι για περασμένα αμαρτήματα οργανώσεων και κομμάτων στο "ατύχημα" ή στο λάθος της αντιπαράθεσης στο ρεβιζιονισμό και του οργανωτικού, πολιτικού διαχωρισμού της δεκαετίας του '60 δεν αποτελεί τίποτα άλλο παρά μικρο-"πολιτική". Στο όνομα της συνάντησης και συνεργασίας με τα ρεβιζιονιστικά κόμματα, όταν ένα μέρος απ' αυτά παραδέχεται την ορθότητα της κριτικής του ρεβιζιονισμού τώρα, επιχειρείται η δικαιολόγηση της συνέχειας, όταν αυτή η συνέχεια ήταν σειρά από ευκαιριακά "σάλα" από σούπερ-μαοϊσμό, σε σούπερ-γκορμπατσοφισμό.

157. Σχετικά με την αντιπαράθεση στο ρεβιζιονισμό και τον πολιτικο-οργανωτικό διαχωρισμό, συνοπτικά προτείνονται τα ακόλουθα σημεία:

1. Αν έγκαιρα και συντονισμένα υπήρχε αναγνώριση, επισήμανση του χρουστοφισμού σαν ρεβιζιονισμού, η πολεμική μπορούσε και έπρεπε να διεξαχθεί μέσα στα οργανωτικά πλαίσια και με έκβαση που θα ήταν η κατανίκησή του, ή η απομόνωσή του. Το ότι δεν συνέβηκε αυτό οφείλεται περισσότερο σε συγκεκριμένη πολιτική στάση ισχυρών τότε τμημάτων του διεθνούς κομμουνιστικού κινήματος και λιγότερο στη μη αναγνώριση, επισήμανσή του.
2. Αν, παρά όλα αυτά, σε μια μεταγενέστερη φάση, μετά το 20ό συνέδριο, υιοθετούνταν μια ενιαία στάση και πραχτική από όλους όσους εναντιώνονταν στη γραμμή που προβλήθηκε και υπερνικούσαν "ανεξόφλητοι λογαριασμοί" του παρελθόντος, και πάλι θα ήταν δυνατό να διεξαχθεί αποτελεσματική πάλη ενάντια σ' αυτή τη γραμμή, μέσα από τα οργανωτικά πλαίσια του τότε διεθνούς κομμουνιστικού κινήματος.
3. Αν και τότε που εκδηλώθηκε η πολεμική (δεκαετία '60) και προβλήθηκε από τα τότε "κέντρα" του αντιρεβιζιονιστικού κινήματος η ανάγκη οργανωτικού διαχωρισμού, αναλαμβάνονταν και τηρούνταν απαρέγκλιτα οι ευθύνες για ένα τέτοιο πλήρη ιδεολογικο-πολιτικο-οργανωτικό

διαχωρισμό, δίχως "παράλληλότητες" και μεγάλο-μικρό αντιρεβιζιονιστικό "δυναμισμό"-κρατικισμό, η υπόθεση γενικά στον κόσμο του κινήματος αυτού θα είχε άλλη έκβαση.

4. Στο πλαίσιο κάθε κόμματος, κινήματος στον κόσμο, με βάση τις ιδιαιτερότητες, η γραμμή του διαχωρισμού δεν έπρεπε να εφαρμοστεί μηχανικά και να οδηγηθούμε σε κόμματα-σφραγίδες, δίχως "ιθαγένεια". Αυτό είναι ευθύνη και των "κέντρων" που επιλεκτικά υποβοήθησαν, ενθάρρυναν σ' αυτό, ή αδιαφόρησαν και καταπολέμησαν ώριμες ανάγκες διαχωρισμού σε άλλες περιπτώσεις.

5. Σε ό,τι αφορά την Ελλάδα, υπήρξαν ιδιαιτερότητες που επιβεβαιώνουν όμως τη γενική εκτίμηση. Είχαμε "καραντίνες" στην πρώτη φάση του χρουστσοφισμού. (Τασκένδη, Αη-Στράτης), είχαμε απροθυμία συμμόρφωσης παράνομων οργανώσεων για επιμέρους στοιχεία της "νέας γραμμής" (διάλυση παράνομων οργανώσεων). Υπήρξαν αντικειμενικές γεωγραφικές δυσκολίες, δίχως αυτές να αποτελούν τον κύριο παράγοντα. Ο κυριότερος παράγοντας ήταν η στάση και η δύναμη επιρροής και συγκράτησης του αντιρεβιζιονιστικού αγώνα στα πλαίσια που θεωρούσαν απαραίτητα ορισμένοι πρώην ηγετικοί παράγοντες του κόμματος, και έζω (Τασκένδη κλπ) και εδώ. Παρ' όλα αυτά, μέχρι το 1960 ήταν δυνατό να αναπτυχθεί αποτελεσματικά ο αντιρεβιζιονιστικός αγώνας μέσα στα οργανωτικά πλαίσια αυτού που υπήρχε σαν οργάνωση της Αριστεράς μέσα στην Ελλάδα, αν δεν ασκούσαν η τέτοια επιρροή που διευκόλυνε μαζικές λιποταξίες προς την άλλη κατεύθυνση. Αφού δεν συνέβηκε αυτό, θα αποτελούσε επιβράβευση της πορείας που ακολουθούνταν αν δεν προχωρούσε όπως προχώρησε ο οργανωτικός διαχωρισμός. Ούτε ενθαρρύνθηκε, ούτε υποβοηθήθηκε ο διαχωρισμός αυτός από τα "κέντρα". Το κίνημα που επιχειρήθηκε να αναπτυχθεί μέσα στην Ελλάδα επιπλέον καταπολεμήθηκε σ' ένα βαθμό από τα παράλληλα "κέντρα" στις πιο κρίσιμες γι' αυτό περιόδους. Αυτή είναι η ιστορική αλήθεια συνοπτικά, που από πολλές πλευρές ξεχνιέται και αποσιωπάται.

158. Το μαρξιστικό λενινιστικό κίνημα της Ελλάδας κάνει την αυτοτελή του εμφάνιση το 1964. Το περιοδικό Αναγέννηση, οι Ιστορικές Εκδόσεις, η εφημερίδα Λαϊκός Δρόμος, η ΣΠΑΚ πριν την δικτατορία η ΟΜΛΕ, η Προλεταριακή Σημαία, το ΑΜΕΕ στο εξωτερικό και οι ΜΛΟ πολιτικών προσφύγων στις χώρες της αναγκαστικής προσφυγιάς τον καιρό της δικτατορίας η ΟΜΛΕ και το ΚΚΕ(μ-λ) στην περίοδο μετά τη μεταπολίτευση και έως το 1981-82 (οπότε και γνώρισε τη μεγαλύτερη κρίση του, που έφτασε έως τη διάλυση), αποτέλεσαν μια σημαντική προσπάθεια αναδιοργάνωσης του αριστερού και κομμουνιστικού κινήματος με αγωνιστικό προσανατολισμό. Στις τάξεις αυτού του κινήματος συσπειρώθηκαν εκατοντάδες και χιλιάδες αριστεροί αγωνιστές από όλες τις γενιές του κινήματος, και έδωσαν ένα σημαντικό αγώνα ενάντια στον εκφυλισμό και τη διάλυση του κομμουνιστικού κινήματος.

Από την πρώτη στιγμή της συγκρότησης του υπήρχαν οι όροι για ένα ουσιαστικό προχώρημά του, όπως υπήρχαν και οι όροι για τη διαστρέβλωση της κίνησής του. Αποφασιστικό ζήτημα για τον προσανατολισμό του κινήματος αυτού ήταν αν θα στηριζόταν πραγματικά στις δικές του δυνάμεις και εκτιμήσεις, αν θα προετοιμαζόταν για έναν παρατεταμένο αγώνα ανάδειξης προγραμματικών ζητημάτων και οργάνωσης του δυναμικού σε μια πρωτοπόρα βάση, ή θα αντέγραφε ό,τι μέχρι τότε υπήρχε ή κυκλοφορούσε, θα υιοθετούσε τις λύσεις ευκολίας και προσκόλλησης σε κάποιο από τα κέντρα. Από την απάντηση αυτού του διλήμματος θα εξαρτιόταν η πορεία του κινήματος αυτού, και όχι από τις λογής-λογής επιθέσεις που έτσι κι αλλιώς θα δέχονταν ή από τις διάφορες προσπάθειες μικροαστικού ή άλλου αντιπερισπασμού.

Στην ιστορία του κινήματος αυτού θα φανούν μερικά πράγματα:

1) Συνυπήρξαν στο εσωτερικό του, δηλαδή σε καθοδηγητικό επίπεδο, και αναπαράγονταν οι όροι αυτού του διλήμματος. Από ένα σημείο και ύστερα, το κύριο βάρος μετατοπίζεται στις λύσεις ευκολίας, στο ακούμπημα σε κάποιο κέντρο, στη μικροπολιτική.

2) Παρόλο που δεν στάθηκε ικανό το κίνημα αυτό να αναδείξει έναν δοκιμασμένο καθοδηγητικό πυρήνα, ο κόσμος που συσπειρώθηκε έδινε μια καθημερινή μάχη, διαπαιδαγωγούνταν σε ένα αγωνιστικό πνεύμα και υπήρχε η δυνατότητα, αν άλλες ήταν οι επιλογές, να έχει μια διαφορετική πορεία από αυτήν που γνώρισε με οδυνηρό τρόπο χιλιάδες κόσμος στις αρχές της δεκαετίας του '80. Πολλές φορές αυτή η βάση, με τον ακούραστο αγώνα της και την ανιδιοτέλεια που έδειξε, έκανε ώστε ταλαντεύσεις και οπορτουνισμοί της κορυφής ή χειρότερα καθοδηγητικά βαλτώματα, να ξεπερνιούνται, να μην φαίνονται σε όλη τους την έκταση, γιατί οι υπεύθυνοι σύρονταν πολλές φορές από αυτήν τη βάση.

3) Αποφασιστικά χρόνια για την εξέλιξη του κινήματος ήταν τα χρόνια 1974-76. Τότε, με τη ριζοσπαστικοποίηση που υπήρχε σε ολόκληρη την ελληνική κοινωνία, με τη συσπείρωση χιλιάδων αγωνιστών γύρω από τη γραμμή και τις οργανώσεις του κινήματος αυτού, μπορούσε να δώσει μια στροφή σε ένα καθοριστικό ζήτημα για τη μετεξέλιξη του: ήταν δυνατό μέσα από μέτρα και αποφάσεις να άλλαζε η κοινωνική σύνθεση του κινήματος αυτού, να γινόταν ένα αποφασιστικό βήμα στο ριζώμα μέσα σε εργασιακούς χώρους, και φυσικά να τραβιόντουσαν σε καθοδηγητικά πόστα μια σειρά στοιχεία που θα προέρχονταν από τον εργατικό χώρο. Αυτή η ευκαιρία χάθηκε, όχι γιατί κανείς δεν το σκέφτηκε ή δεν το πρότεινε, αλλά επειδή τα μυαλά και οι διαθέσεις της καθοδήγησης του κινήματος αυτού συγκινούνταν από άλλα πράγματα...

4) Η δικτατορία αποτέλεσε μια σκληρή δοκιμασία για το κίνημα αυτό. Με μια έννοια ανακόπηκε, από τα χτυπήματα που δέχτηκε από τον ταξικό αντίπαλο, η διαδικασία συγκρότησης και διαπαιδαγώγησης μιας γνήσιας μαρξιστικής λενινιστικής οργάνωσης, και η οργάνωση που υπήρχε πέρασε μια περίοδο κρίσης, που αφορούσε σε μεγάλο βαθμό τις ταλαντεύσεις και την ανωριμότητα

νεαρών στελεχών που αναγκαστικά ανέλαβαν την καθοδήγηση μετά τα χτυπήματα. Την περίοδο αυτή, μέσα από ένα σύστημα αλληλοκαλύψεων, που εύκολα δημιουργείται σε τέτοιες καταστάσεις, ανατρέπονται μια σειρά αποφάσεις και αναζητούνται διάφορα αποκούμπια.

5) Η μεταπολίτευση ήταν μια περίοδος που, αν στέκονταν κανείς με ένα στοιχειώδη σοβαρό τρόπο στα λάθη και τις ανεπάρκειες που εμφανίστηκαν την περίοδο της χούντας, αν κριτικά αντιμετωπιζόνταν το παρελθόν (όπως στοιχειωδώς όφειλε μια κομμουνιστική οργάνωση), θα ήταν δυνατό να βγουν συμπεράσματα ουσιαστικά. Αυτό όμως σχεδόν κανείς από τους υπεύθυνους της οργάνωσης δεν το θέλησε. Το πνεύμα του στενού κύκλου κι όχι της κομμουνιστικής οργάνωσης είχε πια εγκαθιδρυθεί.

Παρ' όλα αυτά, αν υπήρχε επιμονή στην αρχική γραμμή και προσανατολισμό με συνέπεια, και δεν επιχειρούνταν όπως επιχειρήθηκε η "ωρίμανσή" του το 1974-75 (με το κυνηγητό οικειοποίησης "νομίμων" ή μη τίτλων και άλλα παρεμφερή), η "ιθαγένεια" που είχε (σε αντίθεση με άλλα κόμματα-σφαργίδες που εμφανίστηκαν αλλού), θα δυνάμωνε, θα αποκαθιστούσε την απαραίτητη κοινωνική βάση, και οι προοπτικές εξέλιξης θα ήταν διαφορετικές. Αλλά ο ακολουθητισμός απέναντι σε διάφορα διεθνή κέντρα από τη μια, και ο λικβινταρισμός (που εμφανίστηκε με τον μανδύα του αντιακολουθητισμού, τη στιγμή που κι αυτός ακολουθούσε άλλο κέντρο), "χέρι-χέρι" από το 1974 ως το 1979 "ωρίμανση" το κίνημα και έδωσαν στα επόμενα δυο-τρία χρόνια τη γνωστή κατάληξη. Έτσι η "πολιτική στο τιμόνι" μετατράπηκε στο "τα πάντα είναι μικροπολιτική".

159. Δύο είναι οι σημαντικότερες προσωπικότητες που ανέδειξε η αντιρεβιζιονιστική πάλη: Ο Πολύδωρος Δανιηλίδης και ο Γιάννης Χοντζέας. Και οι δυο τους ήταν άνθρωποι από άλλη πάστα. Έδωσαν τα πάντα στην υπόθεση του κομμουνιστικού κινήματος στη χώρα μας, ξεσηκώθηκαν ενάντια στη ρεβιζιονιστική προδοσία, δεν σταμάτησαν ποτέ να αγωνίζονται, μέχρι το τέλος της ζωής τους.

Ο Πολύδωρος Δανιηλίδης, από τα παλιότερα μέλη του ΚΚΕ, μέλος της ΚΕ και της ΚΕΕ, με πλούσια επαναστατική δράση σε όλες τις περιόδους του κομμουνιστικού κινήματος της Ελλάδας, θα διακριθεί για τη σεμνή και αποφασιστική στάση του. Είναι από τα ελάχιστα στελέχη που έλεγε πάντα τη γνώμη του, υπογράμιζε σε κάθε κομματικό σώμα τον κίνδυνο που αποτελούν οι άγγλοι, ήρθε σε σύγκρουση με τον Νίκο Ζαχαριάδη σε εποχές που αυτός ήταν παντοδύναμος, γεγονός που του στοιχίσε διάφορους αποκλεισμούς, χωρίς όμως ποτέ να σταματήσει το ΚΚΕ να του εμπιστεύεται τα πιο νευραλγικά πόστα του μηχανισμού. Με το τεράστιο κύρος που έχει, ο "παππούς" θα δώσει σημαντικές μάχες ενάντια στο ρεβιζιονισμό στους χώρους της Ανατολικής Ευρώπης και θα συμβάλει στη συσπείρωση των μαρξιστικών λενινιστικών δυνάμεων.

Ο Γιάννης Χοντζέας χωρίς αμφιβολία στάθηκε η καρδιά και ο νους του μαρξιστικού λενινιστικού κινήματος στην Ελλάδα. Η σημασία του έργου του Γιάννη Χοντζέα βρίσκεται στο ότι πάντα πάλεψε ενάντια στο "σύστημα" της γραφειοκρατίας, του φορμαλισμού, των κρατικίστικων πραχτικών, του εκφυλισμού. Πάσχιζε να εντοπίσει την ουσία των γεγονότων, αντιλήφθηκε το βάθος και το εύρος των αλλαγών που είχαν συντελεστεί, κατόρθωσε να ανταποκριθεί σε μια σύνθετη θεωρητική και πολιτική δουλιά σε ολόκληρη τη δεκαετία του '80 και στις αρχές του '90, μέχρι το θάνατό του. Το έργο του αποτελεί την πιο σοβαρή παρακαταθήκη για το κομμουνιστικό κίνημα της Ελλάδας. Οι εκτιμήσεις που διατύπωσε σε μια διαδρομή περίπου 40 χρόνων διατηρούν τη φρεσκάδα τους, ενώ φώτισε μια σειρά ζητήματα της ιστορίας του κομμουνιστικού κινήματος. Χωρίς υπερβολή, μπορούμε να ισχυριστούμε πως η προσωπικότητα και το έργο του Γιάννη Χοντζέα τον αναδεικνύουν σε έναν μεγάλο κομμουνιστή, και η προσφορά του ξεπερνά τις ελλαδικές διαστάσεις.

- Οι ιδεολογικές αρχές και οι θεωρητικές βάσεις

160. Οι ιδεολογικές αρχές και οι θεωρητικές βάσεις της Α/συνεχεια είναι ο επαναστατικός μαρξισμός. Στη δραστηριότητά της, θεωρητική, πολιτική και οργανωτική, εμπνέεται απ' αυτόν και προσπαθεί να επεξεργάζεται τα σύγχρονα προβλήματα με εφαρμογή της μαρξιστικής διαλεκτικής, με πρότυπα όλους τους εκπροσώπους του επαναστατικού μαρξισμού, από τους Μαρξ-Ενγκελς μέχρι τον Μάο Τσε Τουνγκ. Παραμένοντας στη βάση αυτή, υποβάλλει σε κριτική όλες τις εκδοχές του δήθεν μαρξισμού, είτε αναθεωρημένου είτε "επαναστατικού".

Η Α/συνεχεια θεωρεί πως ο τελικός σκοπός του πολιτικού οργανισμού που έχει σαν στόχο να δημιουργηθεί, πρέπει να είναι η αντικατάσταση του τωρινού συστήματος κοινωνικών σχέσεων με ένα άλλο, που η μέχρι τώρα θεωρία και πείρα υποδείχνει πως δεν μπορεί παρά να είναι ο κομμουνισμός.

Ο μαρξισμός, σαν κοσμοθεωρία μιας τάξης που αγωνίζεται για το ξερίζωμα της εκμετάλλευσης και την οικοδόμηση μιας αταξικής κοινωνίας, δεν μπορεί να θεωρηθεί ένα κλειστό και ολοκληρωμένο σύστημα. Αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της δράσης του επαναστατικού κινήματος και άρα η διαδρομή του μέσα στη σύγχρονη ιστορία έχει να επιδείξει μια σειρά από αντιπαραθέσεις, προσμίξεις, τομές, προχωρήματα καιπισωγυρίσματα, που όλα αντανakλoύσαν την αντιθετική ενότητα λογικής και ιστορίας που είναι ο μαρξισμός.

Όταν μιλάμε για επαναστατικό μαρξισμό δεν υπονοούμε ένα θεωρητικό δόγμα, ένα καλούπι για όλες τις καταστάσεις, αλλά την ανταπόκρισή του σε τρεις βασικές προϋποθέσεις, που δίχως αυτές δεν μπορεί να υπάρξει σαν τέτοιος:

α) Να διατηρεί την ικανότητα ανάλυσης και κριτικής της υπάρχουσας οικονομικής, πολιτικής και

κοινωνικής τάξης σε κάθε περίοδο και φάση της εξέλιξης.

β) Να αποτελεί μια συγκεκριμένη ταξική θέση της επαναστατικής τάξης και των καταπιεζόμενων στρωμάτων ενός κοινωνικού σχηματισμού στην εκάστοτε συγκεκριμένη κατάσταση.

γ) Να συναρθρώνεται σε ένα πρόγραμμα που να οδηγεί τη συγκεκριμένη κίνηση των μαζών στην απελευθέρωση από την εκμετάλλευση και την καταπίεση, την ταξική δουλεία και την αλλοτρίωση. Κατά την άποψή μας, σταθμοί του επαναστατικού μαρξισμού πρέπει να θεωρούνται: α) η θεμελίωση του διαλεκτικού και ιστορικού υλισμού από τους Μαρξ-Ενγκελς, η μαρξιστική ανάλυση των νόμων κίνησης του κεφάλαιου και η υλιστική αντίληψη της ιστορίας β) ο λενινισμός, που αποτέλεσε μια παραπέρα επεξεργασία και βάθμα του μαρξισμού στην εποχή του ιμπεριαλισμού και της προλεταριακής επανάστασης. Η αντίληψη του λενινισμού για τον ιμπεριαλισμό, το κράτος, τη σχέση αντικειμενικών και υποκειμενικών όρων, την ανισομετρία, την ασυμμετρία πολιτικής και οικονομικής δύναμης, το κόμμα νέου τύπου, το εθνικοαπελευθερωτικό ζήτημα, την ταχτική και στρατηγική της επανάστασης, να αναφέρουμε τα χαρακτηριστικότερα, αποτέλεσε ένα ποιοτικό άλμα για τη μετασχηματιστική δύναμη του επαναστατικού μαρξισμού γ) το έργο του Μάο Τσε Τουνγκ που, συνοψίζοντας την πείρα από την ταξική πάλη στις συνθήκες του σοσιαλισμού και με τον αγώνα του ενάντια στον σύγχρονο ρεβιζιονισμό, πλούτισε τη θεωρητική και πραχτική αντίληψη του επαναστατικού μαρξισμού στις συνθήκες οικοδόμησης του σοσιαλισμού και της παλινόρθωσης.

161. Υπερασπιζόμενη την ιστορία και τη θετική συμβολή του κομμουνιστικού κινήματος στην επιτάχυνση του ιστορικού χρόνου, η Α/συνεχεια θεωρεί σημαντικούς σταθμούς στην πορεία του την Παρισινή Κομμούνα, την Οχτωβριανή Επανάσταση, την εδραίωση και προώθηση της σοσιαλιστικής οικοδόμησης, τη δημιουργία και δράση της Κομμουνιστικής Διεθνούς, την αποφασιστική συμβολή του κομμουνιστικού κινήματος στη συντριβή του χιτλεροφασισμού, την Κινέζικη Επανάσταση, τον αγώνα ενάντια στο σύγχρονο ρεβιζιονισμό και φυσικά τη Μεγάλη Προλεταριακή Πολιτιστική Επανάσταση στην Κίνα.

Η Α/συνεχεια αντιτάσσεται σε όλη την αντικομμουνιστική υστερία ή τις εκλεπτυσμένες κριτικές που δέχεται από αστούς, ρεβιζιονιστές και εκπροσώπους μιας λεγόμενης ριζοσπαστικής σκέψης το έργο των Στάλιν και Μάο. Η σφοδρότητα της επίθεσης ενάντια στον πρώτο σχετίζεται με την προσπάθεια συκοφάντησης του τιτάνιου αγώνα που έκανε ο σοβιετικός λαός και οι σοβιετικοί κομμουνιστές υπό την καθοδήγηση του Στάλιν για περίπου 30 χρόνια, και με την ανοιχτή ανατροπή των κατευθύνσεων και της διαπαιδαγώγησης που δίνονταν τον καιρό εκείνο τόσο στο κομμουνιστικό κίνημα όσο και στα μαζικά κινήματα σε όλο τον κόσμο. Η επίθεση που δέχτηκε ο Μάο, πρώτα από το σοβιετικό ρεβιζιονισμό και όλους τους ακόλουθούς του, σχετίζεται με τη δριμύτατη κριτική και πολεμική που άσκησε ενάντια στον ψευδοκομμουνισμό και στο ότι δεν σταμάτησε να προειδοποιεί για τις παλινорρωτικές διαδικασίες. Στη συνέχεια, χτυπήθηκε και αναθεωρήθηκε από την κινεζική δεξιά, που παλινорρωθεί τον καπιταλισμό στη μεγάλη αυτή χώρα. Όταν μιλάμε για λενινισμό δεν αναφερόμαστε απλά στη θεμελίωσή του από τον Λένιν (ιδεολογικός σταθμός), αλλά και στην παραπέρα ανάπτυξή του και ιστορική εφαρμογή στην πράξη που έδωσε το σοβιετικό (πρώτα) και το κινέζικο στη συνέχεια κόμμα και κίνημα, τόσο όσον αφορά τη σοσιαλιστική οικοδόμηση όσο και το αγροτικό/ εθνικοαπελευθερωτικό ζήτημα και τη στρατηγική και ταχτική της επανάστασης. Από αυτήν την άποψη, η απόκρουση των λογής-λογής αντισταλινικών και αντιμαοϊκών κριτικών (που πολλές φορές φτάνουν στο επίπεδο της πρόληψης) γίνεται από τη μεριά μας λιγότερο σαν υπεράσπιση συγκεκριμένα των Στάλιν και Μάο, και περισσότερο σαν υπεράσπιση:

α) όλης της ιστορικής πορείας του κομμουνιστικού κινήματος που καταγράφεται από φίλους και αντιπάλους σαν "τρίτοδιεθνισμός" (1919-1953 και συνολικά δεύτερο επαναστατικό κύμα), και που ένα κομμάτι της, όχι το κύριο, είναι η κινέζικη συμβολή (παρατεταμένος λαϊκός πόλεμος, Νέα Δημοκρατία κλπ), και

β) της κινέζικης συμβολής σαν ψυχής του τρίτου επαναστατικού κύματος, με το χώνεμα της πείρας από το δεύτερο κύμα, και τη γενική γραμμή του κομμουνιστικού κινήματος στη δεκαετία του '60 (25 σημεία), και βέβαια με την τεράστια συμβολή στην επαναστατική πάλη σε συνθήκες σοσιαλισμού και στην αντιρεβιζιονιστική κριτική.

162. Η υπεράσπιση της συνεισφοράς των μεγάλων επαναστάσεων και των μεγάλων επαναστατών ηγετών δεν μπορεί να γίνεται χωρίς την πρόποσα σοβαρότητα και την κριτική αποτίμηση του έργου τους. Οι επαναστάσεις και οι επαναστάτες σε πολλές περιπτώσεις μας δίδαξαν ότι δεν υπάρχει κανένα μεγάλο ιστορικό γεγονός, δεν μπορεί να νοηθεί κανένας μεγάλος μετασχηματισμός, χωρίς να σημειωθούν αντιφάσεις, υποχωρήσεις, πισωγυρίσματα, αλματώδεις προελάσεις και συχνές αναδιπλώσεις σε όλες τις σφαίρες της κοινωνικής ζωής. Συνεπώς η Α/συνεχεια, όταν υπερασπίζεται το κομμουνιστικό κίνημα, τις επαναστάσεις και τους επαναστάτες που αυτό ανέδειξε, θεωρεί ότι είναι επιβεβλημένη η αυστηρή και τεκμηριωμένη υποστήριξη της μιας ή της άλλης θέσης. Δεν χωρούν συναισθηματισμοί και ιδεολογικές "στρογγυλεύσεις" για να παραχθεί η "θέση" που εκ των προτέρων και συνήθως χωρίς ανάλυση εκτίθεται (στις καλύτερες περιπτώσεις γιατί έχουμε το ρεβιζιονισμό που σκόπιμα διαστρεβλώνει τα ζητήματα της κριτικής αποτίμησης). Το "χώνεμα της πείρας" του κομμουνιστικού κινήματος δεν είναι μια εύκολη υπόθεση. Συνεπώς η υπεράσπιση από την Α/συνεχεια του έργου των Στάλιν και Μάο (για να αναφερθούμε

στις περιπτώσεις αυτών που δέχονται συστηματικά πυρά) δεν γίνεται χωρίς εξέταση και χωρίς να έχουν ζυγιστεί τα αρνητικά και λάθη που αναπόφευκτα η δράση τους θα είχε.

Πιο συγκεκριμένα, ο Στάλιν σε πολλές περιπτώσεις απομακρύνθηκε από τη διαλεκτική, προνομοποίησε μια διοικητική μέθοδο επίλυσης προβλημάτων, υποστήριξε λαθεμένες θέσεις σχετικά με τον κομμουνισμό και το κράτος. Ο κρατικισμός και οι μέθοδοι με τις οποίες καθοδηγούνταν το παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα είναι ορισμένα άλλα αρνητικά στοιχεία. Επακόλουθο ήταν σε μερικές περιπτώσεις να μην δειχθεί η πρόποση εμπιστοσύνη στις μάζες και να γίνουν λάθη στον υπολογισμό διεθνών όρων για την προώθηση θέσεων της επανάστασης. Κυρίως καταλογίζεται μια ανεπάρκεια στον Στάλιν και την κεφαλή του παγκόσμιου κομμουνιστικού κινήματος αμέσως μετά τον πόλεμο, οπότε έπρεπε να προχωρήσουν σε έναν επαναπροσδιορισμό και βάθεμα των καθηκόντων του διεθνούς κομμουνιστικού κινήματος, που πλέον δεν βρίσκονταν υπό τους περιορισμούς του αναγκαστικού "σοσιαλισμός σε μια χώρα". Σε ό,τι αφορά τον Μάο Τσε Τουνγκ, θεωρούμε ότι το Κ.Κ. Κίνας σε ένα πρώτο διάστημα αδικαιολόγητα δεν κατάγγειλε το χρονοσφικτικό ρεβιζιονισμό, με αποτέλεσμα ο τελευταίος να προωθήσει σε σημαντικό βαθμό μια διαδικασία διάβρωσης των κομμουνιστικών κομμάτων και δημιουργίας ενός αρνητικού συσχετισμού δύναμης για τις κομμουνιστικές δυνάμεις. Στο ζήτημα της στήριξης, ιδεολογικής και πολιτικής, του διεθνούς μαρξιστικού λενινιστικού κινήματος, το Κ.Κ. Κίνας έκανε ελάχιστα πράγματα σε σχέση με τους στόχους και τη μεγάλη σημασία που είχε η αντιπαράθεση με το ρεβιζιονισμό. Δεν μπορεί να γίνει καμιά σύγκριση π.χ. της προσπάθειας που έκανε ο Λένιν στα 1919, όταν δημιούργησε την Γ' Διεθνή (συσπειρώνοντας νεαρά κόμματα, εντελώς ανώριμα τις περισσότερες φορές, αλλά για την ενηλικίωση των οποίων η Κομμουνιστική Διεθνή έκανε σημαντικό έργο), και του τρόπου που στάθηκαν οι κινήσεις ηγέτες απέναντι στο καθήκον αυτό. Στη συνέχεια, διακρίνουμε ότι και το Κ.Κ. Κίνας χαρακτηρίστηκε από τον κρατικισμό σε πολλές περιπτώσεις, ενώ η "θεωρία των τριών κόσμων" διατυπώθηκε ενόσω ο Μάο ζούσε. Για να είμαστε όμως ακριβείς, πρέπει να υποσημειώσουμε πως στο εσωτερικό του Κ.Κ. Κίνας όλα αυτά τα χρόνια διεξάγονταν ένας αγώνας ζωής και θανάτου ανάμεσα στις δύο γραμμές και, παρ' όλες τις διακηρύξεις υποστήριξης π.χ. της Πολιτιστικής Επανάστασης, πολλές εκδηλώσεις και στάσεις πρέπει να αποδοθούν σε κινήσεις της δεξιάς.

Χρειάζεται να γίνει προσπάθεια και μελέτη για να διαπιστωθεί ποια από τα λάθη και τις ανεπάρκειες αυτές ήταν ιστορικά αναπόφευκτα να γίνουν και ποια ήταν υποκειμενικού χαρακτήρα (βάρυναν λαθεμένες αντιλήψεις, μέθοδοι, νοοτροπίες, λαθεμένες εκτιμήσεις). Μένει ακόμα να διαπιστωθεί ο ρόλος και οι συνθήκες κάτω από τις οποίες βρέθηκε ο Μάο Τσε Τουνγκ, ειδικά μετά τα χρόνια του '70 στην Κίνα.

Παλιότερα (το 1963) οι κινέζοι κομμουνιστές, τοποθετούμενοι γύρω από το ζήτημα Στάλιν, πέρα από μια γενικά θετική εκτίμηση για το βασικό του έργο, τόνιζαν ότι η ολοκληρωτική απάντηση στο ζήτημα Στάλιν δεν θα δοθεί στον αιώνα μας. Έλεγαν ότι θα χρειαστεί να περάσουν πολλά χρόνια για να διαλευκανθούν πλευρές της συνεισφοράς του.

Το ίδιο μπορούμε να υποστηρίξουμε και εμείς για τη ρίζα και το εύρος των αρνητικών πλευρών που μπορεί να έχει το έργο των Στάλιν και Μάο. Στον αμείλικτο ιδεολογικό αγώνα που γίνεται ενάντια στο κομμουνιστικό κίνημα, εμείς μπαίνουμε με τη θέση της υποστήριξης του έργου αυτών των δύο πολύ μεγάλων επαναστατών. Συνεχίζουμε να έχουμε την κριτική μας ματιά και να εμβαθύνουμε στο έργο των επαναστάσεων και του ρόλου που έπαιξαν στο διεθνές κομμουνιστικό κίνημα. Γνωρίζουμε καλά πως οι "κριτικές" που τους γίνονται, όπως άλλωστε και οι λυσσαλέες επιθέσεις, δεν έχουν διόλου το στόχο να συμβάλλουν στην απάντηση των ζητημάτων που θέσαμε. Δεν φωτίζουν, αλλά συσκοτίζουν.

- Απολογιστικά στοιχεία της πορείας της

163. Η Α/συνεχεια συγκροτήθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '80 (1984) από ένα νεανικό δυναμικό που προέρχονταν από το ΚΚΕ(μ-λ). Στα 13 χρόνια ύπαρξής της έχει μια πλούσια δράση για τις κλίμακες μιας πολιτικής ομάδας και σε σύγκριση με άλλες δυνάμεις που δραστηριοποιήθηκαν στον εξωκοινοβουλευτικό χώρο. Σήμερα, με το βαθμό ωριμότητας που έχουμε κατακτήσει και βλέποντας την πορεία αυτή, μπορούμε να θέσουμε τα εξής απολογιστικά σημεία:

1. Το ξεκίνημα της Α/συνεχεια συντελείται σε μια περίοδο ιδιαίτερα δύσκολη για τέτοια εγχειρήματα. Βαραίνει το γεγονός μιας διάλυσης, η ελληνική κοινωνία βρίσκεται στα πρώτα χρόνια της πασοκικής διακυβέρνησης, πολλές θεωρίες και θεωριούλες κυκλοφορούν για το τέλος της πολιτικής στράτευσης, για το ανούσιο της ασχολίας με το κίνημα, για τα διάφορα νέα κοινωνικά υποκείμενα. Η αναφορά και μόνο στο μαρξισμό τα χρόνια εκείνα θεωρούνταν μεγάλη νοητική αγκύλωση.
2. Το δυναμικό που ξεκινούσε αυτήν την προσπάθεια υιοθέτησε μια επιλογή που βασικό της χαρακτηριστικό ήταν πως η ίδια δεν αποτελούσε μια κατάληξη, μια συγκεκριμένη πλατφόρμα, αλλά τίθονταν σαν βασικός στόχος η διατύπωση μιας προγραμματικής άποψης. Αυτό σήμαινε, πως η ίδια η ομάδα που συγκροτούσε την Α/συνεχεια, έπρεπε να περάσει από μια ορισμένη φάση ωρίμανσης.
3. Η επιλογή της διαμόρφωσης μιας ενιαίας αντίληψης και, στη βάση αυτής της αντίληψης, χάραξης μιας πραχτικής στάσης, δεν στηριζόταν στο πουθενά, αλλά υπήρχε η γενική αποδοχή των θέσεων και τοποθετήσεων του μαρξιστικού-λενινιστικού κινήματος και η πεποίθηση ότι η συμμετοχή στο ζωντανό κίνημα είναι μια βασική προϋπόθεση για τη συγκρότηση οποιασδήποτε προγραμματικής

θέσης όσον αφορά το κομμουνιστικό κίνημα.

4. Συνεπώς οι λίγες δυνάμεις που συσπειρώθηκαν στη φάση αυτή ρίχτηκαν στη δουλειά για να κάνουν πράξη αυτήν την επιλογή. Στήθηκε το εκδοτικό Α/συνεχεια, δόθηκε έμφαση στη μελέτη των σύγχρονων προβλημάτων, προσπαθήθηκε η παρέμβαση σε όλα τα μεγάλα και μικρά γεγονότα που αφορούσαν το μαζικό κίνημα και την πολιτική κατάσταση. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως στο φοιτητικό χώρο, οι δυνάμεις αυτές έπαιξαν σημαντικό ρόλο για το σωστό προσανατολισμό και κατεύθυνση του κινήματος.

5. Σε όλη την πορεία της Α/συνεχεια παρατηρήθηκαν αποκλίσεις από τον αρχικό σχεδιασμό, και επιλογές που πάντα γίνονταν στο όνομα ορισμένων αναγκών που τίθονταν από το κίνημα, ενώ στην πραγματικότητα η πίεση και η επιρροή που είχαν κινήσεις που σημειώνονταν εκείνη την περίοδο ήταν η κύρια αιτία αυτών των καθυστερήσεων. Οι διορθώσεις αυτών των αποκλίσεων έγιναν με έναν όχι πάντα ομαλό τρόπο, και όχι χωρίς να υπάρξει χάσιμο χρόνου και δυνάμεων.

6. Όπως δείχνει η ιστορία της Α/συνεχεια, ήταν απαραίτητο ένα πολιτικό και ιδεολογικό της ωρίμασμα και η απόκτηση μιας κοινής πείρας όσον την αποτελούσαν. Αποφασιστικό ρόλο στο ωρίμασμα αυτό έπαιξε η συνάντηση της Α/συνεχεια με το έργο και τη στάση του Γιάννη Χοντζέα. Από τη συνάντηση αυτή καθορίστηκε σε μεγάλο βαθμό η ιδεολογική και πολιτική της φυσιογνωμία. Αυτός είναι ο λόγος που η Α/συνεχεια δίνει τόση σημασία στο έργο του Γιάννη Χοντζέα και προσπαθεί με κάθε τρόπο να το κάνει γνωστό, να το προβάλλει. Είμαστε περήφανοι που μαζί με τον σ. Γιάννη Χοντζέα προσπαθήσαμε να βάλουμε τις βάσεις μιας ενιαίας αντίληψης και στάσης που να συμβάλλει στην αναγέννηση του κομμουνιστικού κινήματος.

7. Στα χρόνια της ύπαρξης της Α/συνεχεια αποδείχτηκαν δύο πράγματα:

- Η διαδικασία συγκρότησης και θεμελίωσης μιας προγραμματικής άποψης δεν είναι διόλου εύκολη υπόθεση, ιδιαίτερα μετά τα όσα έχουν συντελεστεί τα τελευταία 30 χρόνια. Δεν αρκεί να τοποθετηθείς σε ένα ή δύο ζητήματα, αλλά στο σύνολο των ζητημάτων που απασχολούν τόσο την ανθρωπότητα όσο και το κομμουνιστικό κίνημα. Και όλα αυτά σε συνθήκες που δεν υπάρχει κανένα κέντρο και στην κυριολεξία πρέπει να στηρίζεις στις δικές σου δυνάμεις.

- Η ύπαρξη και η σημαντική ενδυνάμωση της Α/συνεχεια και το ιδεολογικό και πολιτικό της ωρίμασμα όχι μόνο δείχνουν ότι είναι δυνατή η ύπαρξη ενός πολιτικού οργανισμού που με σοβαρότητα και συνέχεια θα προσπαθεί για την αναγέννηση του κινήματος, αλλά και ότι είναι απαραίτητη προϋπόθεση για ένα ουσιαστικό προχώρημα η ύπαρξη και ενδυνάμωση ενός τέτοιου οργανισμού.

8. Η έκδοση του πολιτικού δελτίου Α/συνεχεια, το 1989, αποτελεί ένα σημαντικό σταθμό στη συσπείρωση δυνάμεων και στην τοποθέτηση απέναντι στις σημαντικές εξελίξεις που τότε συγκλόνιζαν το κόσμο. Είμαστε περήφανοι που σταθήκαμε με ουσιαστικό και ικανοποιητικό τρόπο απέναντι σε όλες τις εξελίξεις και που δεν βρισκόμαστε στην ανάγκη να αποσύρουμε καμιά από τις πολιτικές θέσεις που τότε διακηρύξαμε και υποστηρίξαμε.

9. Τα τρία τελευταία χρόνια έχουν γίνει πολλά και σοβαρά βήματα στην πορεία ανάπτυξης της Α/συνεχεια και της μετεξέλιξης της σε κομμουνιστική οργάνωση. Η δέσμευση που πήραμε στη μεγάλη δημόσια εκδήλωση που διοργανώσαμε για το θάνατο του σ. Γιάννη Χοντζέα, το Νοέμβριο του 1994, να επισπεύσουμε τα βήματά μας για τη δημιουργία της κομμουνιστικής οργάνωσης, έγινε πράξη, χάρη στην ακούραστη προσπάθεια των μελών και φίλων της Α/συνεχεια. Σήμερα υπάρχει η εφημερίδα Αριστερά!, η Ένωση Εργαζομένων, τα Αριστερά Σχήματα, έχουν πραγματοποιηθεί συνδιασκέψεις τομέων (εργαζομένων, νεολαίας), λειτουργούν οι πολιτιστικές λέσχες σε Αθήνα-Πάτρα-Θεσσαλονίκη, ενώ σε μια σειρά πόλεις δραστηριοποιούνται δυνάμεις για την ίδια υπόθεση. Σήμερα η Α/συνεχεια έχει δεσμούς με μια σειρά οργανώσεις, κόμματα, μέτωπα σε ολόκληρο τον κόσμο, έχει προβάλλει ένα σωστό διεθνιστικό πνεύμα με όλες τις πρωτοβουλίες που έχει πάρει στον τομέα της διεθνιστικής αλληλεγγύης. Όλα αυτά δεν είναι καθόλου λίγα και αποτελούν στέρεες βάσεις για ένα τολμηρό προχώρημα. Όπως άλλωστε θα είναι και η Α' Πανελλαδική Συνδιάσκεψη, ο μεγαλύτερος σταθμός για την υποδοχή του 2000 με τη δημιουργία της κομμουνιστικής οργάνωσης στην Ελλάδα.

- Ο κεντρικός στόχος της μετεξέλιξης

164. Η Α/συνεχεια θέτει σαν κεντρικό της στόχο την περίοδο αυτή τη δημιουργία της κομμουνιστικής οργάνωσης, και στη βάση αυτής της αναγκαιότητας και προσπάθειας ιεραρχεί τα καθήκοντά της και διατάσσει τις δυνάμεις της.

«Δεν φτάνει να είσαι επαναστάτης και οπαδός του σοσιαλισμού ή του κομμουνισμού γενικά...

Πρέπει

να ξέρεις να βρίσκεις κάθε στιγμή τον ξεχωριστό εκείνο κρίκο της αλυσίδας απ' όπου πρέπει να πιαστείς μ' όλες σου τις δυνάμεις, για να κρατάς όλη την αλυσίδα και για να προετοιμάσεις σταθερά το

πέρασμα στον επόμενο κρίκο» (Λένιν).

Υποστηρίζουμε πως αποφασιστικός κρίκος στις ελλαδικές συνθήκες για τη θετική υπέρβαση αυτής της κατάστασης, έστω για τη δημιουργία προϋποθέσεων για τη θετική υπέρβαση, είναι η οικοδόμηση μιας κομμουνιστικής οργάνωσης με πανελλαδική υπόσταση, ρίζες σε μαζικούς χώρους, και ισχυρή ιδεολογικοπολιτική συγκρότηση.

Στα χρόνια της διάλυσης του μαρξιστικού-λενινιστικού κινήματος στην Ελλάδα, στις αρχές της

δεκαετίας του '80, ο αποφασιστικός κρίκος για τη συσπείρωση δυνάμεων και το ξαναξεκίνημα σε βάσεις ουσιαστικές ήταν η προώθηση μιας πλατιάς ιδεολογικής δουλειάς, στα πλαίσια της οποίας θα διαπιστωνόταν η γενική αλήθεια του μαρξισμού, θα εξοπλιζόταν ένα δυναμικό με θέσεις και προσανατολισμό για τα σύγχρονα προβλήματα, την πείρα του κομμουνιστικού κινήματος, διεθνούς και ελλαδικού, τον καπιταλισμό στην Ελλάδα, την καπιταλιστική παλινόρθωση, την ΕΤΕ, το νεοθετικισμό κλπ κλπ Μονάχα μέσα από την προώθηση αυτής της σύνθετης και πολυεπίπεδης ιδεολογικής δουλειάς θα μπορούσε να ξεπηδήσει ένα δυναμικό κατάλληλα εξοπλισμένο ιδεολογικά και πολιτικά για την οικοδόμηση μιας διάδοχης κατάστασης. Η επιλογή της Α/συνεχεια στηρίχτηκε σε αυτόν τον αποφασιστικό κρίκο (χωρίς να υποτιμάει τα άλλα καθήκοντα). Τόσες άλλες προσπάθειες και εγχειρήματα, αφού δεν κατανούσαν τη σημασία αυτού του αποφασιστικού κρίκου, ήταν καταδικασμένες σε αποτυχία. Όσοι δημιούργησαν κόμματα ή ανέλαβαν να σώσουν κόμματα, όσοι θεωρητικοποίησαν διάφορα μοντέλα όπως το λεγόμενο συσπειρωσιακό μοντέλο, όσοι ερωτοτρόπησαν π.χ. με την "άγρια νεολαία" ή τις μόδες σαν του "εναλλακτισμού" και της οικολογίας, προωθώντας ποσοστώς πράσινο και κόκκινο ανάλογα με τις περιστάσεις, όσοι νόμιζαν ότι θα πιάσουν την καλή με τις εκλογικές κατεβασιές και την τηλεόραση, δεν πέτυχαν τίποτα ουσιαστικό.

Σήμερα, που έχει συσσωρευτεί ένα δυναμικό και μια ορισμένη κοινή πείρα αυτού του δυναμικού, σήμερα που έχει διανυθεί μια πορεία ιδεολογικής και πολιτικής προετοιμασίας, σήμερα που οι αντικειμενικοί όροι σπρώχνουν και επιβάλλουν μια ισχυρότερη συγκρότηση, σήμερα που η δυσαρέσκεια είναι ορατή και συγκεκριμένη και το καθήκον να συναντηθούμε μ' αυτήν πρέπει να υπηρετηθεί με συγκεκριμένο τρόπο, σήμερα λοιπόν, μέσα σ' αυτές τις συνθήκες, ο αποφασιστικός κρίκος είναι η μετεξέλιξη της πολιτικής ομάδας Α/συνεχεια σε κομμουνιστική οργάνωση. Γιατί είναι αυτός ο αποφασιστικός κρίκος; Γιατί η συνένωση των πρωτοπόρων στοιχείων της ελληνικής κοινωνίας στη βάση μιας ενιαίας αντίληψης για το σύγχρονο κόσμο, το κομμουνιστικό κίνημα, τη βαλκανική κρίση και τη φύση του καπιταλισμού στην Ελλάδα, η ενοποίηση ενός δυναμικού στη βάση της αναγκαιότητας της πάλης ενάντια στη Νέα Τάξη Πραγμάτων και την προώθηση ενός συγκεκριμένου στρατηγικού στόχου, στρατευμένου στην υπόθεση της οικοδόμησης του κομμουνιστικού προγράμματος, στην υπηρετήση μιας γενικής γραμμής, δημιουργεί νέα δεδομένα και πολλαπλασιάζει τις δυνατότητες, τροποποιεί τους συσχετισμούς. Γιατί η οργάνωση αποτελεί ένα όπλο για τις κομμουνιστικές ιδέες - και σήμερα η σκόρπια και διάχυτη δυσαρέσκεια, ιδίως τα πρωτοπόρα στοιχεία της, έχουν ανάγκη από την οργάνωση και τη συγκρότηση. Γιατί το καθήκον του στρατηγικού στόχου δεν μπορεί να αφεθεί στην αυθόρμητη κίνηση και στα τυχαία γεγονότα. Γιατί η οργάνωση θα είναι το σχολείο για χιλιάδες αγωνιστές, ο τόπος διαμόρφωσης και συστηματοποίησης μιας άλλης γνώσης, ο χώρος όπου θα κοινωνικοποιείται η εμπειρία και η γνώση. Γιατί, τέλος, δεν υπάρχει αντίθεση αλλά διαλεκτική σχέση ανάμεσα σε κίνημα και οργάνωση, και αρκετό κακό έκαναν μέχρι σήμερα οι αντιοργανωτικές απόψεις και προλήψεις.

165. Η κομμουνιστική οργάνωση είναι, πρέπει να είναι, ένας πολιτικός οργανισμός που να ανταποκρίνεται σε τρεις βασικές απαιτήσεις:

- α) να επεξεργάζεται, να παράγει μια επιρροή αντιθετική προς την αστική, και να έχει την ικανότητα να μετατρέπει αυτήν την επιρροή σε συγκεκριμένη πολιτική κατεύθυνση και γραμμή
- β) οι σχέσεις που θα διέπουν τα μέλη και τα διάφορα μέρη, κέντρα κλπ της οργάνωσης, δεν μπορούν να στηρίζονται σε όσα η αστική και ρεβιζιονιστική πολιτική έχουν σαν πρότυπα. Η ανεξαρτησία από το κράτος, η απαίτηση οι μορφές να συμβαδίζουν με τα περιεχόμενα, η αντίθεση στο διοικητισμό και τη γραφειοκρατική αντίληψη, η φρεσκάδα και η ζωντάνια, η οικοδόμηση αντιθεσμών που να κατοχυρώνουν τη διάδοση και κοινωνικοποίηση της γνώσης κλπ είναι ορισμένες πλευρές του ζητήματος
- γ) να μπορεί να επιδεικνύει και να έχει μια ανθεκτικότητα απέναντι στην αντίδραση και στα αναποφευκτα χτυπήματα που θα δεχτεί στη δράση της.

Θέλουμε να οικοδομήσουμε μια κομμουνιστική οργάνωση που να είναι προσανατολισμένη στη δράση και να έχει την ικανότητα να δημιουργεί γεγονότα ή να παρεμβαίνει σε εξελίξεις, έχοντας τη δυνατότητα να επηρεάζει αρκετές καταστάσεις, ιδεολογικά, πολιτικά και οργανωτικά.

166. Η πορεία μετεξέλιξης από μια πολιτική ομάδα σε μια κομμουνιστική οργάνωση αποτελεί ένα ποιοτικό άλμα που, όπως όλα τα ποιοτικά άλματα, είναι αποτέλεσμα πολλών μικρών και μεγάλων ποσοτικών και ποιοτικών καταχτήσεων σε όλους τους τομείς.

Πρώτο βασικό στοιχείο είναι η διατύπωση, και κατοχύρωση στη συνείδηση όσων συναποτελούν τον πολιτικό οργανισμό, συγκεκριμένων προγραμματικών κατευθύνσεων και βημάτων στην οικοδόμηση μιας προγραμματικής πρότασης. Χωρίς αυτό, δηλαδή χωρίς την άσκηση μιας επιρροής αντιθετικής προς την αστική, δεν μπορεί να γίνεται λόγος για πολιτικό οργανισμό. Η πλευρά αυτή, η συνέπεια στην προώθησή της, το αν αυτά γίνονται κτήμα ενός δυναμικού, και κυρίως αν δοκιμάζονται σαν τέτοια ή υπάρχουν για να υπάρχουν, είναι το κεντρικό ζήτημα που δικαιολογεί ή όχι την ύπαρξη κάθε πολιτικού οργανισμού. Όσο κι αν φαίνεται παράξενο, εμείς πιστεύουμε ότι ένας πολιτικός οργανισμός πρέπει να θέτει το ερώτημα για το αν δικαιολογείται η ύπαρξή του, αν καλύπτει και ποιο κενό, ποια προοπτική βάζει για τον ίδιο κλπ Αυτό σημαίνει πως βλέπουμε μια σειρά ταμπέλες που δεν μπορούν ουσιαστικά να δικαιολογήσουν το λόγο ύπαρξής τους. Κραυγαλέο σημάδι τέτοιων περιπτώσεων είναι πάντα η αναντιστοιχία μορφής και περιεχομένου.

Δεύτερο στοιχείο είναι η εμβέλεια της δραστηριότητας, αν δηλαδή πρόκειται για μια πανεθνική οργάνωση, με διάρθρωση, τμήματα, τομείς, καταμερισμούς, διαφοροποίηση δραστηριοτήτων. Αυτό έχει σημασία, γιατί στο παρελθόν είδαμε να διακωμωδείται η έννοια της κομματικής οργάνωσης, του κόμματος, όταν οργανώσεις και κόμματα υπήρχαν π.χ. σε μια μόνο πόλη ή αποτελούνταν μονάχα από φοιτητές.

Τρίτο στοιχείο, όταν μιλάμε για κομμουνιστική οργάνωση είναι η ύπαρξη και ενίσχυση ενός εργατικού τομέα στα πλαίσιά της και η συνειδητή προσπάθεια δυναμώματός του, έτσι ώστε το ειδικό του βάρος στη ζωή και τη δράση της οργάνωσης να είναι αποφασιστικό.

Τέταρτο στοιχείο αποτελεί η απαίτηση μια κομμουνιστική οργάνωση να μην καταναλώνεται σε μια προπαγανδιστικού τύπου δράση, αλλά να μάθει να τη συνδυάζει με τη δημιουργία και κατοχύρωση δεσμών με τις μάζες, σε όλα τα επίπεδα και τις εκφράσεις της κοινωνικής ζωής.

Πέμπτο στοιχείο αποτελεί η διεύθυνση της επιρροής και η διάδοση των απόψεων του οργανισμού σε όσο το δυνατό μεγαλύτερο εύρος. Αυτή η διεύθυνση είναι ένα μετρήσιμο μέγεθος, και πρέπει να είναι πολύ μεγαλύτερο από αυτό μιας πολιτικής ομάδας. Ο Τύπος, η δυνατότητα κινητοποίησης δυνάμεων, η επιρροή σε διάφορους χώρους κλπ, αποτελούν ορισμένα από αυτά τα μετρήσιμα μεγέθη.

167. Ζούμε σε εποχές που ο αντιοργανωτισμός έχει γίνει πρόληψη, διαδίδεται και αναπαράγεται διαρκώς. Κύριος ωφελημένος από αυτόν βγαίνει συνολικά η αστική τάξη (που είναι οργανωμένη, που συνδυάζει τους χειριστικούς ιδεολογικούς μηχανισμούς με τους ανοικτά κατασταλτικούς κλπ), αφού η αντίπαλη πλευρά μένει χρόνια τώρα ανοργάνωτη, αποπροσανατολισμένη, κατακερματισμένη. Ο αντιοργανωτισμός, ακόμα και αυτός που φοράει τα πιο ριζοσπαστικά ρούχα, έχει το ελεύθερο σε όλα τα αστικά κέντρα διάχυσης ιδεολογίας και στάσης ζωής. Εμείς αντίθετα πιστεύουμε πως η οργάνωση είναι όπλο στα χέρια της εργατικής τάξης, και γενικά των καταπιεσμένων. Είναι το πιο φυσικό πράγμα για να εκφραστεί ο ανταγωνισμός. Ποτέ στην ιστορία δεν υπήρξε κίνηση που να μην έχει μια μορφή οργάνωσης, που να μην γέννησε μορφές οργάνωσης. Η πιο σύνθετη, η πιο πλούσια μορφή οργάνωσης που έχει αναδείξει η ταξική πάλη είναι το κόμμα. Όσο η εργατική τάξη δεν έχει το δικό της κόμμα, δεν έχει δηλαδή ανέβει ο βαθμός συνειδητότητας, πείρας και οργάνωσής της, τόσο ευνοείται η αστική πολιτική.

168. Η σύγχρονη ρητορική για περιορισμό του κράτους από πλευράς των αστών νεοφιλελεύθερων δεν έχει καμιά σχέση με τη μαρξιστική κριτική και τοποθέτηση του ζητήματος του κράτους σαν οργάνου κυριαρχίας μιας κυρίαρχης τάξης και απόσπασής του από την κοινωνία. Επειδή η Α/συνεχεια είναι αντίθετη με όλες τις δεισιδαιμονίες, αντιπαλεύει τη μεγαλύτερη δεισιδαιμονία, αυτή της λατρείας του κράτους και της εμφάνισής του σαν κάτι φυσικού και αιώνιου. Ο γιγαντισμός και η διάχυση του κράτους που γνωρίζουμε στις σύγχρονες κοινωνίες αποτελεί ένα σημαντικό πρόβλημα στον αγώνα της εργατικής τάξης για την απελευθέρωσή της. Όπως αποτελεί συγκεκριμένο πρόβλημα η διεύθυνση του κρατικισμού μέσα στις γραμμές του κομμουνιστικού κινήματος και η προκαλούμενη απ' αυτόν διάβρωση των βασικών αρχών του επαναστατικού μαρξισμού. Ο τελευταίος είναι σε αδιάκοπη πάλη με το αστικό κράτος σε όλες τις εκφάνσεις του, καθώς και με τον κρατικισμό σαν αντίληψη, μέθοδο και τρόπο επίλυσης σειράς προβλημάτων στα πλαίσια του κομμουνιστικού κινήματος. Ο ρεβιζιονισμός κυριαρχείται από τον κρατικισμό, είναι κρατικισμός, και ενσωματώνεται όλο και περισσότερο μέσα στις κρατικές δομές που διαρκώς ενισχύει και υπερασπίζεται. Η νέα πολιτική εξουσία που είναι απαραίτητη στις καταπιεζόμενες τάξεις για να θέσουν σε κίνηση τη μετασχηματιστική τους δράση, μετά την επικράτηση της επανάστασης, δεν είναι κράτος, αλλά μια αντιεξουσία στα χέρια των εργαζόμενων μαζών. Η οργάνωση και η συμμετοχή των εργαζόμενων μαζών σε ενώσεις και συλλογικότητες που να επιτρέπουν την άσκηση του ελέγχου τους πάνω στην παραγωγή και στον προσανατολισμό της παραγωγικής δραστηριότητας αποτελεί κεντρική κατεύθυνση που η νέα πολιτική εξουσία πρέπει να υπηρετεί. Στην κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να αξιοποιηθεί όλη η θετική, αλλά και να κριτικαριστεί όλη η αρνητική πείρα που έχει συσσωρευτεί.

170. Οι σχέσεις λειτουργίας της Α/συνεχεια στηρίζονται στο δημοκρατικό συγκεντρωτισμό. Γνωρίζουμε τις επιθέσεις και τις "κριτικές" που έχει δεχτεί το σύστημα σχέσεων που αυτός αντιπροσωπεύει, αλλά δεν έχουμε διόλου πειστεί ότι αυτές στέκονται στην ουσία του προβλήματος. Ο δημοκρατικός συγκεντρωτισμός είναι ο μοναδικός τρόπος που μπορεί μια κομμουνιστική οργάνωση να υπάρξει, να παράξει την αντιθετική επιρροή προς την αστική, να δημιουργήσει διαφορετικές σχέσεις ανάμεσα στα μέλη και στα μέρη της οργάνωσης, να δείξει αντοχή σε χτυπήματα κλπ.

Η Α/συνεχεια έχει μια οργανωτική δομή που αποτελείται από μέλη, πυρήνες, τομείς, οργανώσεις πόλεων, καθοδηγητικά όργανα. Αυτό που συνδέει αυτά τα διάφορα μέρη της οργάνωσης είναι η κοινή, οικειοθελής συστράτευση για την προώθηση της γενικής γραμμής και του στρατηγικού στόχου, που καθορίστηκαν στη βάση πλατιάς εσωτερικής συζήτησης και κοινής δοκιμασίας στην πράξη.

- Ο χαρακτήρας της επανάστασης στην Ελλάδα

171. Θα μπορούσαμε να μην ανοίξουμε αυτή τη στιγμή αυτό το κεφάλαιο, για τον απλούστατο λόγο ότι απέχουμε πολύ από ένα σημείο ώστε σοβαρά να τεθεί το ζήτημα της επανάστασης στη χώρα μας. Ο στρατηγικός στόχος σήμερα είναι να βγούμε από μια δύσκολη κατάσταση, ανατρέποντας ένα δυσμενή συσχετισμό, αναπτύσσοντας κινήματα ενάντια στις μετακυλίσεις της κρίσης, ενάντια στη Νέα Τάξη Πραγμάτων στη χώρα και στην περιοχή, να προωθήσουμε δηλαδή τη Διεθνή Κοινότητα των Λαών. Όμως το ζήτημα υφίσταται, με την έννοια της προοπτικής, της κεντρικής στρατηγικής επιδίωξης του κομμουνιστικού κινήματος όσο αυτό υπάρχει υπό συνθήκες κυριαρχίας της αστικής τάξης.

Το ζήτημα του χαρακτήρα της επανάστασης συνδέεται με μια σειρά από εκτιμήσεις που αφορούν:

α) το γενικό επίπεδο της επανάστασης σε διεθνή κλίμακα (ιστορικά, και με βάση το σημερινό συσχετισμό δυνάμεων), γιατί ποτέ δεν συνέβη να σημειωθεί μια επανάσταση χωρίς να συντρέχουν συγκεκριμένοι διεθνείς όροι

β) το επίπεδο ανάπτυξης του καπιταλισμού στην Ελλάδα, τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του, τα βασικά του χαρακτηριστικά

γ) τα άμεσα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπίσει μια επανάσταση σε μια χώρα σαν την Ελλάδα, και συγκεκριμένα το πρόβλημα της ιμπεριαλιστικής εξάρτησης.

Το να σπάσεις την κυριαρχία του ιμπεριαλισμού και της μεγαλοαστικής τάξης στην Ελλάδα δεν είναι ένα παιχνίδι λέξεων, συνθημάτων, και φραστικής λογοκοπίας. Είναι να καθορίσεις, με όση μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια, τον πιθανό συνασπισμό κοινωνικών δυνάμεων που θα συστρατευτούν σε ένα κεντρικό στρατηγικό στόχο. Και όχι μόνο να καθορίσεις ποιος θα είναι αυτός ο συνασπισμός δυνάμεων, αλλά να καθορίσεις μια στρατηγική και ταχτική, μια πολιτική γραμμή που θα αποκρυσταλλώνει και θα προβάλλει αιτήματα, συνθήματα, αλλαγές που να εκφράζουν και να κινητοποιούν αυτόν το συνασπισμό κοινωνικών δυνάμεων.

Θα ήταν σχετικά εύκολο να δηλώσει κανείς ότι η επανάσταση θα έχει σοσιαλιστικό χαρακτήρα και θα λύσει ορισμένα αντιιμπεριαλιστικά καθήκοντα. Συνεπώς, βασική κοινωνική δύναμη είναι η εργατική τάξη και η φτωχολογιά της πόλης και της υπαίθρου. Ουδετεροποίηση των μικροαστικών στρωμάτων και κύριο χτύπημα στην υπόλοιπη αστική τάξη. Πρόκειται για μια άποψη που έχει μια ορισμένη καθαρότητα. Ένα καθαρό σχήμα. Είναι και χωρίς κόστος η υποστήριξή του, αφού παραπέμπει σε ένα αρκετά μακρινό μέλλον, και μάλιστα το υιοθετεί και το ΚΚΕ, προς θαυμασμό όλων των τροτσκιστικών αποχρώσεων και κύκλων, ότι τάχα η "θεωρία των σταδίων" έχει υποστεί πλήγματα και μέσα στον οργανισμό αυτό, λες και όταν μιλάει γενικά για επανάσταση πιστεύει και σ' αυτήν.

Το ΚΚΕ στο πρόγραμμα του λέει τα εξής:

α) Ο ελληνικός καπιταλισμός βρίσκεται στο τελευταίο στάδιο ανάπτυξής του, στην κρατικομονοπωλιακή βαθμίδα του. Στη χώρα μας υπάρχουν οι υλικές προϋποθέσεις για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό.

β) Οι εσωτερικές εξελίξεις που μεσολάβησαν στη χώρα, και οι αλλαγές στη θέση της στο σύστημα του ιμπεριαλισμού, στη δεκαετία του Α80 και την πρώτη πενταετία του Α90, συνέβαλαν στο να ωριμάσουν περισσότερο οι υλικές προϋποθέσεις για το σοσιαλισμό στη χώρα μας. Στην εποχή μας, εποχή περάσματος από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό, η πάλη των τάξεων κατευθύνεται στη λύση της βασικής αντίθεσης κεφάλαιου-εργασίας. Η επαναστατική αλλαγή στην Ελλάδα θα είναι σοσιαλιστική,

αλλά, προσέξτε τη στροφή:

γ) Οι διεθνείς αρνητικές εξελίξεις, η πιο στενή πρόσδεση στους ιμπεριαλιστικούς οργανισμούς και σχεδιασμούς, μεγάλωσαν την επίδραση του διεθνούς παράγοντα στην εξέλιξη και έκβαση του αγώνα για το σοσιαλισμό στο επίπεδο μιας μόνο χώρας.

δ) Η αλληλεπίδραση εθνικού-διεθνικού δεν αναιρεί το γεγονός ότι οι εσωτερικές αντιθέσεις και συνθήκες διαδραματίζουν τον κύριο ρόλο στην επαναστατική διαδικασία. Το επαναστατικό λαϊκό κίνημα της κάθε χώρας οφείλει να κατευθύνει την πάλη του προς το σοσιαλισμό, δίνοντας έτσι τη δική του συμβολή στη βελτίωση και αλλαγή του διεθνούς συσχετισμού.

Τι λέτε, πλησιάζει έτσι το ΚΚΕ την επανάσταση, ή απομακρύνεται από αυτήν και την παραπέμπει σε ένα μέλλον όπου μάλλον ο διεθνής παράγοντας θα έχει έναν άλλο ρόλο; Εμείς εδώ την ονομάζουμε σοσιαλιστική την επανάσταση, όμως μάλλον δεν μπορεί να γίνει, οπότε και παλεύουμε για να συμβάλλουμε στην τροποποίηση του διεθνούς συσχετισμού (ώστε μάλλον να γίνει διεθνής και ταυτόχρονη και μάλλον στις δυτικές χώρες η επανάσταση, όπως άλλωστε χρόνια τώρα υποστηρίζουν -και διαψεύδονται- οι ανά τον κόσμο τροτσκιστές). Ενώ ταυτόχρονα όλη η γραμμή μοιάζει να αρμενίζει για αλλού (Αντιιμπεριαλιστικό Αντιμονοπωλιακό Δημοκρατικό Μέτωπο). Και όλος αυτός ο αχταρμάς μπορεί να λέγεται πρόγραμμα...

172. Αυτές είναι ορισμένες μόνο από τις αντιφάσεις που δημιουργούνται όταν κανείς οδηγηθεί στη θέση για ιμπεριαλιστικό ή έστω μικροϊμπεριαλιστικό ρόλο της Ελλάδας, όταν υποβαθμιστεί ο ρόλος της ξενικής εξάρτησης, που ιδίως τα χρόνια 1980-95 όχι μόνο δεν μεγάλωσε τις υλικές προϋποθέσεις για πέρασμα στο σοσιαλισμό αλλά, απονευρώνοντας την οικονομία της χώρας, αποβιομηχανοποιώντας και καταστρέφοντας μέρος της αγροτικής οικονομίας, τη μετέτρεψε όλο και περισσότερο σε μια συμπληρωματική μονάδα υπηρεσιών του πολυεθνικού κεφάλαιου. Επομένως χρειάζεται μια άλλη ανάγνωση της πραγματικότητας και η διερεύνηση ενός άλλου στρατηγικού σχήματος για την επανάσταση στην Ελλάδα. Και γι' αυτά είναι απαραίτητο να

πάρουμε υπόψη: το διεθνές συσχετισμό την ειδική κατάσταση στα Βαλκάνια τη σημασία για τη Νέα Τάξη Πραγμάτων που έχει η ευρύτερη περιοχή στην οποία βρίσκεται η Ελλάδα το γεγονός ότι η χώρα μας αποτελεί πεδίο αντιπαράθεσης ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών, αλλά και ότι ήδη είναι μια χώρα που εξαρτάται όλο και περισσότερο (οικονομικά-στρατιωτικά-πολιτικά) από το διεθνές ιμπεριαλισμό ότι βρισκόμαστε σε μια περιοχή που τις καθοριστικές εξελίξεις τις παραγγέλλουν τα συμφέροντα και τα δίκτυα των ιμπεριαλιστών, που μπορούν να οδηγήσουν σε πολεμικές περιπέτειες. Πρέπει ακόμα να πάρουμε υπόψη όλη την πείρα της δεκαετίας του '40-50, αλλά και ό,τι ανέδειξε η περίοδος 1973-74 στο Κυπριακό και την ελληνοτουρκική αντιπαράθεση. Οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι ο χαρακτήρας της επανάστασης θα είναι αντιιμπεριαλιστικός, αντιαναδιάρθρωτικός, λαοκρατικός. Αυτό σημαίνει ότι είναι περισσότερο πιθανό, με βάση τις υπαρκτές αντιθέσεις και περιπλοκές, να συσπειρωθεί ένας κοινωνικός συνασπισμός από την εργατική τάξη, τη φτωχή αγροτιά, τα φτωχά στρώματα της πόλης, τα μικροαστικά στρώματα (μεγάλη μερίδα τους) και να υπάρξει ουδετεροποίηση μέρους της μεσαίας αστικής τάξης (αυτό δεν έχει και τόση σημασία). Η τέτοια συσπείρωση δυνάμεων θα έχει σαν στόχο το γκρέμισμα όλου του πλέγματος της ιμπεριαλιστικής εξάρτησης, την άμεση ανακούφιση των εργαζόμενων μαζών, την ανάδειξη μιας νέας πολιτικής εξουσίας, τη λαοκρατία και την αναδιοργάνωση της οικονομίας σύμφωνα με ένα ταυτόχρονα ανοικτό και κλειστό πρότυπο, που κατεύθυνση θα έχει την αυτοδύναμη ανάπτυξη της οικονομίας. Εμείς, παραμένοντας στις βασικές αναλύσεις του λενινισμού όσον αφορά το ζήτημα του ιμπεριαλισμού, θεωρούμε ότι είναι δυνατό να δημιουργηθούν ρήγματα στην ιμπεριαλιστική αναδιάρθρωση, μπορούν να αποσπαστούν κρίκοι από την ιμπεριαλιστική αλυσίδα, είναι επομένως δυνατή η επανάσταση σε κρατικές οντότητες και δεν πρέπει κανείς να περιμένει μια διεθνή ταυτόχρονη εκδήλωσή της.

173. Η ιστορία των επαναστάσεων έχει να επιδείξει διάφορα κύματα και ορμές στην πορεία τους, και είναι αντιδιαλεκτικό να νομίζει κανείς ότι οι όροι της επανάστασης ωριμάζουν σε μια ξεχωριστή χώρα. Είναι άλλο το πρόβλημα της μετατόπισης του κέντρου βάρους της επανάστασης π.χ. από τη Γερμανία στη Ρωσία, στις αρχές του αιώνα, έννοια που συμπεριλαμβάνει την υποκειμενική πλευρά του κινήματος, και άλλο να νομίσουμε ότι η επανάσταση ωριμάζει χωρίς επιδράσεις από το διεθνές συσχετισμό δύναμης και τα κύματα της επανάστασης. Η πείρα των επαναστάσεων μας διδάσκει ότι το πρόβλημα της σύμπτυξης κοινωνικών συνασπισμών είναι αποφασιστικής σημασίας για τη νίκη και την εδραίωση των επαναστάσεων. Τα κομμουνιστικά κόμματα ωριμάζουν όταν έχουν κατακτήσει, εκτός από την πλειοψηφία της εργατικής τάξης (στόχος αρκετά μακρινός για τις σημερινές συνθήκες σε παγκόσμιο επίπεδο), και την ικανότητα να συγκροτούν μέτωπα κοινωνικών δυνάμεων. Μας διδάσκει επίσης τη μεγάλη ικανότητα που πρέπει να έχει ένα κόμμα μέσα στις επαναστατικές συνθήκες που δημιουργούν οι μεγάλες ανατροπές, οι πόλεμοι, οι εξεγέρσεις κλπ Μπορούμε να ισχυριστούμε ότι τέτοιες καταστάσεις θα δημιουργηθούν στο χώρο των Βαλκανίων, όπου το εθνικό συμπλέκεται με το ταξικό και οι ιμπεριαλιστές έχουν βάλει γερά το ποδάρι τους. Μας διδάσκει επίσης πως μια σειρά λαϊκές δημοκρατικές αντιιμπεριαλιστικές επαναστάσεις είναι αναπόσπαστο κομμάτι της παγκόσμιας προλεταριακής επανάστασης και μπορούν να οδηγήσουν, αφού λύθηκε το πρόβλημα της εξουσίας, σε ένα γρήγορο πέρασμα στο σοσιαλιστικό στάδιο. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, το ζήτημα είναι να λύνεται το πρόβλημα της ηγεμονίας της εργατικής τάξης μέσα στο επαναστατικό προτσές.

174. Ειδικά σήμερα που επιχειρείται μια εθνική, κοινωνική, πολιτιστική ισοπέδωση στο όνομα της παγκοσμιοποίησης και διεθνοποίησης, είναι εντελώς λαθεμένο να παραγνωρίζεται η σημασία του αγώνα για την ανεξαρτησία. Το περιεχόμενο του αγώνα αυτού όλο και περισσότερο συμπίπτει, όσον αφορά το κοινωνικό περιεχόμενο και τις δυνάμεις που τον προωθούν, με τον αγώνα για το σοσιαλισμό. Η σημαία της ανεξαρτησίας δεν μπορεί να σηκωθεί και να ανεμιστεί από την αστική τάξη, στις συνθήκες της σφαιρικοποίησης και της αναδιάρθρωσης. Άσχετα αν υπάρχουν στιγμές που την επικαλείται η αστική τάξη (όταν στριμώχνεται ή όταν πιέζεται και αναγκαστικά την υιοθετεί χωρίς να την πιστεύει), αυτοί που οφείλουν περισσότερο από ποτέ να ανταποκριθούν στο καθήκον της προώθησης της πάλης για την ανεξαρτησία είναι οι κομμουνιστές, και πρέπει να τη συνδυάσουν με τον αγώνα για τη σοσιαλιστική προοπτική. Όπως τον καιρό της πρώτης Νέας Τάξης, η συντριβή της ήταν προϋπόθεση για οποιοδήποτε ουσιαστικό προχώρημα στο δρόμο της κοινωνικής προόδου, όπως τότε συνδύασαν ή έπρεπε να συνδυάσουν τον αγώνα ενάντια στη Νέα Τάξη με τους στόχους της εθνικής απελευθέρωσης και της λαϊκής εξουσίας, έτσι και σήμερα: Η ανατροπή της Νέας Τάξης Πραγμάτων, όπου αυτή εκφράζεται και με όποιο πρόσωπο κι αν εμφανίζεται, πρέπει να συνδέεται με την προοπτική της ανεξαρτησίας, αυτοδύναμης, αντισυγκεντροποιητικής ανάπτυξης, πάντα στη βάση μιας νέας πολιτικής εξουσίας.

175. Είναι φυσικό όλη αυτή η προβληματική να μην λείπει τίποτα σε όσους, απογοητευμένοι από την πορεία των πραγματικών επαναστάσεων ή επειδή σε γενικές γραμμές η αναζήτηση μακρινών δρόμων μπορεί να τους αφήνει ανοιχτά τα περιθώρια για διάφορες ενσωματώσεις στον ακαδημαϊκό και άλλο βίο του κακού αλλά ανεπτυγμένου καπιταλισμού, έχουν αγκαλιάσει την ταυτόχρονη

παγκόσμια μεγάλη επανάσταση και φυσικά τον ευρωποκεντρισμό. Σε όσους δεν πολυαπασχολούνται με όλα όσα γίνονται στις ζώνες των εκτεταμένων θυελλών (Αφρική, Ασία, Λατινική Αμερική), γιατί έρχονται από "καθυστερημένες εμπειρίες" και δεν λάμπουν. Αλλά, είτε τους αρέσει είτε όχι, εκεί είναι που παίζονται και κρίνονται οι τύχες του κόσμου, εκεί ανατρέπονται στην ουσία οι συσχετισμοί, εκεί δημιουργούνται τα ρήγματα στον ιμπεριαλισμό. Εκεί βρίσκεται και στοιβάζεται η συντριπτική πλειοψηφία του πλανήτη, εκεί είναι που ο αγώνας οδηγείται αναγκαστικά στις πιο προωθημένες μορφές πάλης και σύγκρουσης.

176. Η πείρα της ελληνικής επανάστασης μας διδάσκει ότι είναι ιστορικά δυνατό να συσπειρωθεί η πλειοψηφία του εργαζόμενου λαού γύρω από τους στόχους μιας αντιιμπεριαλιστικής λαοκρατικής επανάστασης. Μας δείχνει ότι, χωρίς να λυθεί το πρόβλημα της ιμπεριαλιστικής εξάρτησης, δεν μπορούν να γίνουν καθόλου μετασχηματισμοί επαναστατικοί. Οποιαδήποτε επανάσταση πρέπει να συγκρουστεί με το ιμπεριαλιστικό πλέγμα αιχμαλωσίας της Ελλάδας. Οι αντικαπιταλιστικά φονασκούντες δεν αντιλήφθηκαν το μεγαλύτερο ίσως δίδαγμα της ιστορίας του ελληνικού επαναστατικού κινήματος. Χωρίς λοιπόν να συγκεντρώσεις τα κύρια πυρά σου ενάντια σε αυτόν τον αποφασιστικό κρίκο, τον κόμπο που πρέπει να λύσει η επανάσταση, δεν είναι δυνατό να κάνεις ούτε ένα βήμα μπρος. Συνεπώς, στην αντίληψή μας καθοριστικό ρόλο στον προσδιορισμό του χαρακτήρα της επανάστασης παίζει ο υποκειμενικός παράγοντας.

177. Το σύνθημα «Λαοκρατία» είναι βγαλμένο μέσα από την ψυχή του αγωνιζόμενου λαού της Ελλάδας και σηματοδοτεί μια κατάσταση που καμιά σχέση δεν έχει με την αστική κοινοβουλευτική απάτη. Περιγράφει μια χαρά το σύστημα μιας νέας πολιτικής εξουσίας, που είναι απαραίτητος όρος για οποιοδήποτε προχώρημα. Τον χρησιμοποιούμε για να προσδιορίσουμε το χαρακτήρα της επανάστασης, να δείξουμε ότι χωρίς νέα πολιτική εξουσία του λαού δεν γίνεται τίποτα, να δείξουμε πως η επανάσταση δεν είναι εθνικοδημοκρατικού χαρακτήρα, όπως θέλουν ορισμένοι αντίπαλοι να μας αποδώσουν. Επίσης το σύνθημα αυτό, αν του δοθεί ένα συγκεκριμένο περιεχόμενο (αντιιμπεριαλισμός του σήμερα και αντιαναδιαρθρωτισμός), ανδειχθεί ότι δεν πρόκειται για μια κακόγουστη επανάληψη, μπορεί να αποτελέσει ένα συνδετικό νήμα της επαναστατικής πάλης του λαού μας με το χθες του.

178. Αγωνιζόμαστε για μια Ελλάδα λεύτερη, ανεξάρτητη και λαοκρατούμενη. Απαλλαγμένη από τα δεσμά του ιμπεριαλισμού και χωρίς εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο. Αγωνιζόμαστε για μια αυτοδύναμη οικονομική ανάπτυξη στα πλαίσια της νέας εξουσίας, που θα συνδυάζει όλες τις δυνατότητες που παρέχει η επιστήμη για το σχεδιασμό και τον έλεγχο της παραγωγής σε μια αντισυγκεντροποιητική κατεύθυνση, με την προϋπόθεση πως όλα αυτά θα γίνονται κτήμα των εργαζόμενων μαζών και αυτές θα ελέγχουν την παραγωγή και τις σχέσεις της. Αγωνιζόμαστε για μια Ελλάδα παράγοντα ειρήνης και αλληλεγγύης με όλους τους λαούς της περιοχής, για μια Ελλάδα της προόδου, που θα συμπαραστέκεται σε όλους τους αγωνιζόμενους λαούς και ανθρώπους της γης. Αγωνιζόμαστε για μια Ελλάδα που θα ανοίγει και θα εδραιώνει το δρόμο για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας.

- Τα καθήκοντα που απορρέουν από το στρατηγικό στόχο
Συγκέντρωση δυνάμεων και οργάνωση δυνάμεων

179. Οι κατευθύνσεις της Α/συνεχία καθορίζονται από τα τρία συνδυασμένα και αλληλοεξαρτώμενα επίπεδα που έχουμε εκθέσει μέχρι τώρα:

α) Από τη γενική γραμμή («Να αντισταθούμε στη Νέα Τάξη Πραγμάτων, το μεγαλύτερο εχθρό της ανθρωπότητας, να συντρίψουμε το ολοκαύτωμα που ετοιμάζει το ιμπεριαλιστικό Διεθνές και οι

υπηρέτες του. Να τροποποιήσουμε σε πλανητικό επίπεδο, μέσα από αγώνες και κινήματα, το συσχετισμό υπέρ των δυνάμεων της προόδου, προωθώντας τη Διεθνή Κοινότητα των Λαών, δηλαδή το πλατύ μέτωπο των αγωνιζόμενων τάξεων και στρωμάτων ενάντια στη Νέα Τάξη Πραγμάτων και τη

δυσάδικοποίηση. Και, βήμα το βήμα, να ξαναοικοδομήσουμε το κομμουνιστικό κίνημα, δηλαδή την αναγκαία και αποφασιστική δύναμη που μπορεί να συνενώσει και να δώσει προοπτική στους αγώνες.

Να οικοδομήσουμε το κομμουνιστικό πρόγραμμα, πετώντας στα σκουπίδια ό,τι σκουριασμένο και αναχρονιστικό έδωσε η κυριαρχία του ρεβιζιονισμού για πάνω από 30 χρόνια. Να διαδώσουμε τη θέση της επικαιρότητας του κομμουνισμού και του σοσιαλισμού σαν μοναδικής θετικής διεξόδου από

την καπιταλιστική βαρβαρότητα»).

β) Από την προώθηση του στρατηγικού στόχου, δηλαδή την προώθηση της Διεθνούς Κοινότητας των Λαών, και την εξειδίκευσή του για τις ελληνικές συνθήκες με την ανάδειξη κινήματων πραγματικών, που θα ανατρέπουν τους υπάρχοντες συσχετισμούς και θα εμποδίζουν τις μετακυλίσεις στον εθνικισμό, το ραγιαδισμό και το ρατσισμό.

γ) Από τη λύση του αποφασιστικού κρίκου, δηλαδή τη δημιουργία της κομμουνιστικής οργάνωσης στην Ελλάδα.

180. Οι κατευθύνσεις που απορρέουν από αυτά τα τρία αλληλοεξαρτώμενα και συνδυασμένα επίπεδα, δεν έρχονται σε αντιπαράθεση οι μεν με τις δε. Οι ιεραρχήσεις που απορρέουν από αυτές, καθώς και ένα ορισμένο σχέδιο και μια διάταξη δυνάμεων, πρέπει να υπηρετούν την προώθησή τους και όχι μηχανιστικά να αντιπαρά τίθεται το ένα επίπεδο στα άλλα. Η προώθηση της γενικής γραμμής ορίζει ένα ολόκληρο στάδιο των προσπαθειών και δείχνει τη σχέση που έχει ο αγώνας ενάντια στο μεγαλύτερο εχθρό με το στρατηγικό στόχο του περάσματος από την παθητική άμυνα στην ενεργητική αντίσταση (Διεθνής Κοινότητα των Λαών), και φυσικά συνδέει αυτήν την εξέλιξη με την ισχυροποίηση του κομμουνιστικού κινήματος και το ξεπέρασμα του ρεβιζιονισμού. Η προώθηση του στρατηγικού στόχου και η εξειδίκευσή του στις ελλαδικές συνθήκες αποτελεί το αναγκαίο πέρασμα μέσα από το οποίο θα δυναμώσει ο υποκειμενικός παράγοντας και θα συντελεστεί το πέρασμα από την παθητική άμυνα στην ενεργητική αντίσταση στην Ελλάδα. Η δημιουργία της κομμουνιστικής οργάνωσης στην Ελλάδα αποτελεί συγκεκριμενοποίηση της γενικής γραμμής στις ελλαδικές συνθήκες, αποτελεί τον αποφασιστικό κρίκο, αλλά και εξοπλίζει το κίνημα με εκείνο το εργαλείο και εκείνο το όπλο που μπορεί να μονιμοποιεί τα βήματα που γίνονται, να σταθεροποιεί θέσεις, να κοινωνικοποιεί τη γνώση και την πολιτική πείρα που αποκτάται μέσα στον αγώνα, που θα δημιουργεί τους απαραίτητους ιδεολογικούς και πολιτικούς όρους για να ξεπεραστεί το τέλμα στο οποίο ρεβιζιονισμός και αστισμός έχουν καταδικάσει το λαϊκό κίνημα της χώρας μας.

Συνεπώς εξυπνακισμοί του είδους "όποιος ασχολείται με κομματική οικοδόμηση αδιαφορεί για τις πραγματικές ανάγκες του κινήματος" επιστρέφονται ως εκδήλωση καθυστερημένης συνείδησης και άμεση εκδήλωση της επιρροής του αντιοργανωτισμού μέσα στις γραμμές του κινήματος.

181. Για να έχει προϋποθέσεις επιτυχίας μια τέτοια γενική προσπάθεια πρέπει να αναπτύξει μια πλούσια και συνθετική δουλειά: πολιτική, ιδεολογική και οργανωτική. Βασικό στοιχείο όλης της προσπάθειας πρέπει να είναι ο όσο το δυνατό πιο προχωρημένος πολιτικός και ιδεολογικός εξοπλισμός. Πέρα από θέσεις και κατευθύνσεις, το δυναμικό που καλείται σε αυτήν την μάχη πρέπει να κατακτήσει τα αναγκαία εφόδια της πολιτικής επιστήμης, να τα κάνει κτήμα του, να γνωρίζει να τα χρησιμοποιεί. Ζητήματα όπως, γενική γραμμή, στρατηγικός στόχος, αποφασιστικός κρίκος, ανάλυση συσχετισμού δύναμης, κόμμα, κοινωνικός συνασπισμός, μέτωπο, οργάνωση και συγκέντρωση δυνάμεων, κράτος, μηχανισμοί ηγεμονίας, επανάσταση, εξέγερση, πολιτική εξουσία κλπ, αποτελούν τις στοιχειώδεις έννοιες της πολιτικής επιστήμης που το κίνημα πρέπει να ξαναοικειωθεί, να ξανακάνει κτήμα του. Επειδή πρέπει να ομολογήσουμε ότι πολλοί ξεκίνησαν να δημιουργήσουν κόμματα και μέτωπα χωρίς να γνωρίζουν τίποτα για την ουσία τους... Ο αγώνας για τη γνώση και την ιστορική μνήμη έχει αποφασιστική σημασία. Το κόμμα πρέπει να 'ναι η μορφή εκείνη που μπορεί να συγκροτήσει, να επεξεργαστεί και να κοινωνικοποιήσει, μέσω των αντιθεσμών και των μαζικών οργανώσεων που μπορεί και πρέπει να δημιουργήσει, την παραγωγή και κοινωνικοποίηση μιας άλλης Γνώσης, αντιθετικής προς τον κόσμο της ανταλλακτικής αξίας. Στα πλαίσια αυτά, η Α/συνεχεια αποδίδει γενικότερα ιδιαίτερη σημασία στο ξανακέρδισμα θέσεων απ' τη μαρξιστική κοσμοαντίληψη και ειδικότερα από το φιλοσοφικό της πυρήνα, το διαλεκτικό υλισμό. Ο τελευταίος υποχώρησε πάνω στο έδαφος του ιστορικού πισωγυρίσματος των τελευταίων δεκαετιών (που επιβεβαίωσε δήθεν τη θετικιστική αντίληψη, η οποία θέλει την ιστορική πρόοδο σαν μαρξιστική επινόηση), αλλά και κάτω από τις αλλεπάλληλες επιθέσεις που δέχτηκε κυρίως από θέσεις υποκειμενικού ιδεαλισμού (αστικού και ρεβιζιονιστικού) σε ζητήματα κοινωνικών και φυσικών επιστημών, χωρίς να έχει την υπεράσπιση που είχε σε άλλες εποχές από το κομμουνιστικό κίνημα. Χωρίς την υλιστική φιλοσοφία και τη διαλεκτική μέθοδο, χωρίς την αντίληψη του κόσμου σαν ενότητας των αντιθέτων σε διαρκή ανάπτυξη, πρόοδο, δεν μπορεί να σταθεί η επαναστατική αισιοδοξία, η επιστημονική βεβαιότητα για το δίκαιο, το αναγκαίο και το νικηφόρο των σκοπών μας.

182. Ο συνδυασμός της στρατηγικής επιδίωξης (αντιστροφή των μετακυλίσεων, οργάνωση αγώνων ενάντια στη Νέα Τάξη Πραγμάτων) και του αποφασιστικού κρίκου (μετεξέλιξη σε κομμουνιστική οργάνωση) σημαίνει προώθηση δύο διαδικασιών: της οργάνωσης δυνάμεων και της συσώρευσης δυνάμεων.

Η οργάνωση δυνάμεων είναι μια διαδικασία που σχετίζεται με τη διαμόρφωση ενιαίας συνείδησης στα πλαίσια κάποιας οργάνωσης ή κόμματος. Η συσώρευση δυνάμεων σχετίζεται με την ανάπτυξη κινήματων, την οργάνωση μετώπων σε ένα επίπεδο που να δικαιολογεί το πέρασμα σε μια κατάσταση ενεργητικής αντίστασης.

Η οργάνωση δυνάμεων και η συσώρευση δυνάμεων είναι δύο διαφορετικά στάδια, που όμως δεν είναι διαχωρισμένα μεταξύ τους με "σινικά τείχη", ούτε είναι διαχωρισμένα χρονικά. Σήμερα όσοι κινούνται πέρα από τους επίσημους σχηματισμούς αδιαφορούν πραχτικά για την οργάνωση δυνάμεων, θεωρούν ανώριμη κάθε συζήτηση γι' αυτό το ζήτημα, και θεωρητικοποιούν πολλά στοιχεία της σημερινής κατάστασης. Ενδιαφέρονται με έναν αφηρημένο τρόπο για την "ανάπτυξη κινήματος", και βεβαίως η διαδικασία αυτή δεν έχει σχέση με τη συσώρευση δυνάμεων. Ας υποθέσουμε όμως ότι υπονοούν τη συσώρευση δυνάμεων. Ότι θεωρούν πως σήμερα πρέπει να αναπτυχθούν κινήματα, μέτωπα αγώνων κλπ, και ότι αυτό είναι το ουσιαστικό - και όταν αυτό γίνει κατορθωτό, τότε ίσως να γίνει μια σοβαρή κουβέντα για την οργάνωση δυνάμεων. Στην ουσία

κατασκευάσαμε μια άποψη, γιατί κανείς από όσους γνωρίζουμε στην Ελλάδα δεν θέτει έστω και έτσι το πρόβλημα. Όσοι γνωρίζουμε κινούνται στη λογική του "κάτι να κάνουμε" και δεν έχουν δείξει κανένα πραχτικό ενδιαφέρον για την οργάνωση ή συσσώρευση δυνάμεων. Η δικαιολόγηση των επιλογών που υπαγορεύονται από την αντίληψη "κάτι να κάνουμε" δημιούργησε και μια ορισμένη συνείδηση, που εμποδίζει ώστε να αντιμετωπιστεί με νηφαλιότητα το καθήκον της οργάνωσης και της συσσώρευσης δυνάμεων.

Η οργάνωση και η συσσώρευση δυνάμεων μπορούν να αντιμετωπιστούν σαν στάδια χωριστά ή ταυτόχρονα. Όμως η αποκατάσταση ενιαίας συνείδησης είναι ένας απαραίτητος όρος για τη συγκεκριμενοποίηση του στρατηγικού σχεδίου.

Αν η επιρροή θέσεων, ιδεών, που ουσιαστικά είναι προγραμματικές, για συγκεκριμένη εποχή και τόπο, προωθηθεί μαζί με τη συγκεκριμένη πραχτική δραστηριότητα σε σημεία-στόχους, που να αφορούν ζωτικά προβλήματα και να απασχολούν όλους τους εργαζόμενους και τη νεολαία, τότε είναι βέβαιο πως τα δεδομένα σε ό,τι αφορά την αποκατάσταση κοινής συνείδησης θα έχουν αλλάξει και θα έχουν γίνει τα πρώτα βήματα για την οργάνωση δυνάμεων. Προϋπόθεση γι' αυτό είναι η πραχτική υιοθέτηση των θέσεων και ιδεών κλπ, και όχι μια τυπική ή σιωπηρή "υιοθέτηση", καθώς και η ενεργητική συμμετοχή όλο και περισσότερων στην επεξεργασία και στη δοκιμασία τους. Κάτι τέτοιο είναι βασική προϋπόθεση για την οργάνωση δυνάμεων.

Η χρονική διάρκεια αυτής της διπλής διαδικασίας δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια. Θα εξαρτηθεί από πολλούς παράγοντες, που σχετίζονται με το τωρινό επίπεδο δραστηριότητας (ιδεολογικής-πραχτικής, πολιτικής-οργανωτικής) και με τους ρυθμούς ανάπτυξης της.

183. Δύο ειδών διαδικασίες μπορούν να προκύψουν ανάμεσα σε οργανώσεις, ομάδες και κόμματα που αναφέρονται στο επαναστατικό κίνημα:

Η μία διαδικασία συνίσταται σε επαφές και διερευνήσεις που αφορούν ουσιαστικά προγραμματικά στοιχεία (και δεν αποκλείουμε να εμφανιστούν τέτοιες δυνατότητες). Στην περίπτωση αυτή δεν υπάρχει άλλος δρόμος από τη διερεύνηση του αν υπάρχει ουσιαστική σύμπτωση σε προγραμματικά σημεία, και αυτή τη διαδικασία περιγράφει ο όρος "προγραμματική σύγκλιση".

Η άλλη διαδικασία συνίσταται σε επαφές για την προώθηση πρωτοβουλιών για συγκεκριμένα ζητήματα, ανάδειξη μετώπων παρέμβασης, εκλογικές συνεργασίες και άλλα επίκαιρα και τρέχοντα ζητήματα. Σχετικά με αυτήν την κατηγορία ζητημάτων πρέπει να επιδεικνύεται η μεγαλύτερη δυνατή ευελιξία για την προώθηση του στρατηγικού στόχου, αλλά και για το άνοιγμα δρόμων και δυνατοτήτων απεύθυνσης σε όλο και πλατύτερες μάζες. Το στοιχείο της μαζικής απεύθυνσης είναι ένα συγκεκριμένο σημείο διαφοροποίησής μας από τις πραχτικές ενός χώρου, που παίρνει μεν πρωτοβουλίες, αλλά δεν πολυενδιαφέρεται για τις τύχες τους και την απήχισή τους. Αυτό στις ήδη διαμορφωμένες και βεβαρημένες συνθήκες της Ελλάδας ελάχιστα προσφέρει.

Τέλος, όπως έχουμε δείξει σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, δεν έχουμε πρόβλημα συνεργασίας, σε συγκεκριμένα ζητήματα, με τμήματα του ρεφορμισμού, όταν μια τέτοια συνεργασία και κοινή στάση έρχεται σε αντίθεση με την κρατική-κυβερνητική επιδίωξη ή όταν είναι αναγκαίο ένα λαϊκό μέτωπο ενάντια σε επιθέσεις και μεθοδεύσεις σε επιμέρους χώρους, συννοικίες κλπ. Αλλά σε αυτές τις περιστάσεις είναι αυταπάτη να νομίζει κανείς ότι έχουν ανατραπεί συνολικότεροι σχεδιασμοί, ότι τάχα σύρεται ο ρεφορμισμός και άλλα τέτοια. Επίσης, όταν συμβαίνουν τέτοιες περιπτώσεις, που εξ αντικειμένου θα είναι σπάνιες, θα πρέπει να δυναμώνει η αντιρεφορμιστική αντίληψη και διαπαιδαγώγηση του κόσμου, γιατί έχουμε δει πολλές ενσωματώσεις στη ρεφορμιστική πολιτική που γίνονται στο όνομα προώθησης στόχων του κινήματος. Πάντα δε γνώμονας πρέπει να είναι τα συνολικά συμφέροντα και η συνολική κατάσταση του κινήματος. Για παράδειγμα, μια συνεργασία με τέτοιες δυνάμεις σε ένα χώρο όπου ο συσχετισμός το επιτρέπει μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα σε άλλους χώρους όπου υπάρχουν άλλα δεδομένα, που είναι πιο κοντά στο γενικό "μέσο όρο του κινήματος".

- Το πολιτικό πρόγραμμα πάλης

184. Στη βάση αυτή θεωρούμε χρήσιμο να προβάλλουμε ένα συγκεκριμένο πολιτικό πρόγραμμα πάλης, που να προσδιορίζει τις επιδιώξεις μας για το άμεσο και μεσοπρόθεσμο μέλλον και να δείχνει με μεγαλύτερη σαφήνεια πάνω σε ποιους στόχους ζητάμε συνεργασίες και κοινές προωθήσεις μετώπων και ζητημάτων. Στο πολιτικό πρόγραμμα διατυπώνονται τα περισσότερα άμεσα αιτήματα, καθώς και εκείνα που από σήμερα προσανατολίζουν τη λαϊκή πάλη σε μια κατεύθυνση ρήξεων με το σύστημα της εξάρτησης και εκμετάλλευσης, όπως αυτό παρουσιάζεται στη περιοχή μας. Είναι αυτονόητο ότι το πρόγραμμα αυτό δεν περιλαμβάνει θέσεις και αιτήματα που αφορούν τους οικονομικούς και κοινωνικούς μετασχηματισμούς μετά την ανατροπή των υπαρχουσών αστικών και ιμπεριαλιστικών σχέσεων.

Προτείνουμε λοιπόν για συζήτηση, αφού εκτιμηθεί ότι είναι χρήσιμο και αναγκαίο ένα πολιτικό πρόγραμμα πάλης, τα ακόλουθα σημεία:

1. Αγωνιζόμαστε για την οικονομική και πολιτική ανεξαρτησία της Ελλάδας

Για μια Ελλάδα απεγκλωβισμένη από τα δίκτυα της "διεθνούς κοινότητας" των ληστών

Για μια Ελλάδα της προόδου, της ειρήνης και της ευημερίας για το λαό της

Κριτήριό μας μια πολιτική που θα προσανατολίζεται στην υπηρετήση των αναγκών του λαού και όχι των πολυεθνικών

- Να φύγει η χώρα μας από το NATO και τη ΔΕΕ
- Αποδέσμευση της χώρας από την Ευρωπαϊκή Ένωση
- Να φύγουν οι βάσεις και τα πυρηνικά από την Ελλάδα
- Αγώνας για την ειρήνη, ενάντια στην επιβολή της Νέας Τάξης Πραγμάτων στα Βαλκάνια
- Όχι στη νέα βαλκανιοποίηση
- Έξω οι ιμπεριαλιστές απ' τα Βαλκάνια
- Καμιά τροποποίηση των συνόρων στη Βαλκανική
- Η ανεξαρτησία της Βαλκανικής θα είναι αποτέλεσμα του αγώνα των λαών της ενάντια στα "ειρηνευτικά" σχέδια των ιμπεριαλιστών
- Είναι επιτακτική ανάγκη ο συντονισμός και η κοινή δράση των βαλκανικών λαών ενάντια στις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις και τις φασιστικές και αντιδραστικές κυβερνήσεις της περιοχής
- Να παρθούν πρωτοβουλίες για την κοινή δράση των βαλκανικών λαών ενάντια στην ιμπεριαλιστική επέμβαση και κυριαρχία στην περιοχή
- Ενάντια στο ραγιαδισμό, τον εθνικισμό, το ρατσισμό και τον αλυτρωτισμό
- Κύπρος ενιαία, κυρίαρχη, ανεξάρτητη
- Ενάντια στο καθεστώς των εγγυητριών δυνάμεων
- Για την αποχώρηση όλων των ξένων στρατευμάτων απ' την Κύπρο
- Όχι σε λύσεις διχοτόμησης και ομοσπονδιοποίησης του νησιού
- Όχι στην ελληνική εμπλοκή στους ιμπεριαλιστικούς σχεδιασμούς
- Κανένας Έλληνας φαντάρος έξω απ' τα σύνορα
- Να σταματήσει η ελληνική πολιτική και οικονομική παρέμβαση, για λογαριασμό των ιμπεριαλιστών, στα Βαλκάνια
- Ενάντια στα σχέδια πολέμου στο Αιγαίο
- Όχι στο κυνήγι των εξοπλισμών, άμεση μείωση των στρατιωτικών δαπανών
- Όχι στην επικυριαρχία των ιμπεριαλιστών
- Όχι στον τουρκικό επεκτατισμό και τον ελληνικό σοβινισμό
- Αλληλεγγύη στον αγώνα των λαών της Τουρκίας ενάντια στο φασιστικό καθεστώς της Άγκυρας

2. Να αποσπάσουμε την Ελλάδα από τους "μονόδρομους" της αναδιάρθρωσης

Να αγωνιστούμε ενάντια σε κάθε μέτρο που ιδιωτικοποιεί και διεθνοποιεί τα κέρδη και παράλληλα κοινωνικοποιεί και εθνικοποιεί τα χρέη και τις ζημιές
Ενάντια στην Ελλάδα του εκσυγχρονισμένου μεταπρατισμού

- Να σταματήσει η αποβιομηχάνιση και το ξήλωμα του παραγωγικού ιστού της χώρας
- Να μην ισχύσουν οι ευρωπαϊκές ντιρεκτίβες που δορυφοροποιούν την ελληνική οικονομία, μετατρέπουν την Ελλάδα σε χώρα υπηρεσιών και βουλιάζουν τον τόπο στην ερήμωση και την ανεργία
- Να μην γίνει στην Ελλάδα η Ολυμπιάδα του 2004
- Κατάργηση όλων των αποικιακού τύπου συμβάσεων
- Επαναδιαπραγμάτευση του χρέους
- Απόσπαση της Ελλάδας από τη "χρεομηχανή"
- Κατάργηση όλων των προνομίων και χαριστικών νομοθετημάτων για το ξένο κεφάλαιο
- Να μην υπάρξουν κανενός τύπου ειδικά καθεστάτα "ελεύθερων ζωνών" μέσα στην ελληνική επικράτεια
- Να μην γίνει η Ελλάδα "φορολογικός παράδεισος" για το κεφάλαιο
- Άμεση φορολόγηση των τραπεζών, του μεγάλου κεφάλαιου, του χρηματιστηριακού τζόγου και των εφοπλιστικών κερδών
- Να καταργηθούν όλες οι φοροαπαλλαγές, οι επιδοτήσεις και τα θαλασσοδάνεια για το μεγάλο κεφάλαιο
- Να καταργηθούν όλοι οι έμμεσοι φόροι
- Να αυξηθεί το αφορολόγητο για τα λαϊκά στρώματα
- Κάτω η κρατική και τραπεζική τοκογλυφία
- Να μην εφαρμοστούν τα προγράμματα σύγκλισης και πανευρωπαϊκής λιτότητας που απομυζούν τον ιδρώτα του ελληνικού λαού για χάρη των πολυεθνικών
- Ενάντια στην απάτη των "ευρωπαϊκών ενισχύσεων" (πακέτα Ντελór, Σαντέρ) που αποφασίζουν για την "ανάπτυξη" της ελληνικής οικονομίας βαθαίνοντας την εξάρτησή της
- Κάτω η πανευρωπαϊκή λιτότητα
- Ενάντια στο σχέδιο της δυαδικής κοινωνίας

- Καμιά θυσία των Ελλήνων εργαζομένων για το πρόγραμμα "σύγκλισης"
- Ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις, μετοχοποιήσεις των εταιριών του δημοσίου
- Οχι στην κρατική πριμοδότηση των πολυεθνικών ("προγραμματικές συμφωνίες", προμήθειες)
- Καμιά χωματερή αγροτικών προϊόντων

- Να σταματήσει το κράτος να πριμοδοτεί μια τουριστική βιομηχανία που καταστρέφει το περιβάλλον, ξεπουλάει την Ελλάδα στα πολυεθνικά μονοπώλια και μετατρέπει τους κατοίκους της σε υπηρέτες
- Ενάντια στην εμπορευματοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος
- Θάλασσες και παραλίες ανοιχτές για όλο τον κόσμο
- Να κλείσουν άμεσα όλα τα καζίνο, να καταργηθεί ο κρατικός τζόγος

3. Οχι στη σιδηρόφραχτη "δημοκρατία", όργανο του ξεζουμίσματος του λαού και εγγυητή της κυριαρχίας της Νέας Παγκόσμιας Ιμπεριαλιστικής Τάξης

Για πραγματικά δημοκρατικά δικαιώματα

- Απλή αναλογική σε όλες τις εκλογικές διαδικασίες
- Να καταργηθεί η κρατική επιχορήγηση των κομμάτων
- Να καταργηθεί η υποχρεωτική ψηφοφορία
- Να δοθεί η δυνατότητα στο λαό να εκφράζει τη θέλησή του, για σοβαρά ζητήματα, μέσα από δημοψηφίσματα

- Να καταργηθεί η συνθήκη του Σένγκεν
- Καμιά ποινικοποίηση της πολιτικής και κοινωνικής δράσης
- Να απαγορευτεί κάθε μορφής παρακολούθηση των πολιτικών, κοινωνικών, συνδικαλιστικών κλπ δραστηριοτήτων
- Να απαγορευτεί το φακέλωμα
- Να καταργηθεί ο ν. 59/1974
- Κανένας περιορισμός στην ελεύθερη έκφραση και δράση
- Να τεθούν εκτός νόμου οι φασιστικές συμμορίες
- Να αφοπλιστούν τα σώματα ασφαλείας
- Να διαλυθούν τα ΜΑΤ, ΜΕΑ και όλες οι ειδικές δυνάμεις καταστολής των λαϊκών ελευθεριών και κινητοποιήσεων
- Να απαγορευτούν τα βασανιστήρια κάθε μορφής
- Πολιτικό άσυλο για όσους διώκονται από αντιδραστικά καθεστώτα
- Να καταργηθούν όλες οι ιδιωτικές αστυνομίες κάθε μορφής

- Ενάντια στο συγκεντρωτισμό και την ιδιωτικοποίηση κρατικών λειτουργιών
- Να καταργηθεί ο "Καποδίστριας", που μετατρέπει την τοπική αυτοδιοίκηση σε εισπρακτικό φορομνηστικό μηχανισμό του κράτους και νεκρώνει τις κοινότητες της υπαίθρου
- Οχι στους Δήμους-Εταιρίες και βιομηχανίες τελών και προστίμων
- Επιχορήγηση της τοπικής αυτοδιοίκησης μόνο απ' τον κρατικό προϋπολογισμό
- Αιρετότητα όλων των κρατικών λειτουργιών

- Να αγωνιστούμε για την απελευθέρωση της γυναίκας απ' τη διπλή καταπίεση των εργοδοτών και των ανδρών
- Οχι στην απάτη της νομικής "εξίσωσης" ανδρών και γυναικών, πραγματική ισότητα των δύο φύλων
- Ίση αμοιβή για ίση εργασία
- Να απαγορευτούν οι απολύσεις για τις εργαζόμενες μητέρες
- Μείωση του εργάσιμου χρόνου για τις εργαζόμενες μητέρες, χωρίς μείωση του μισθού
- Παιδικοί σταθμοί για όλα τα παιδιά των εργαζομένων
- Απαγόρευση των απολύσεων για τις εγκυμονούσες
- 4 μήνες άδεια τοκετού με πλήρεις αποδοχές

- Πλήρης διαχωρισμός κράτους και εκκλησίας
- Καμιά κρατική διαδικασία να μην περιβάλλεται από θρησκευτική τελετουργία
- Να κρατικοποιηθεί όλη η εκκλησιαστική περιουσία
- Κατάργηση όλων των διακρίσεων για μειονότητες θρησκευτικές, εθνικές κλπ
- Ενάντια στην καταστολή και καταπίεση κάθε εθνικής, θρησκευτικής, σεξουαλικής κλπ μειονότητας

- Να σπάσει το τέλμα στο οποίο έχουν οδηγήσει το λαϊκό κίνημα ο ρεφορμισμός και η πασοκική διαχείριση
- Να αναδειχθούν γνήσια λαϊκές δυνάμεις, να εκφραστεί η λαϊκή δυσανεκτικότητα
- Να δυναμώσει η αντιρεφορμιστική κατεύθυνση

4. Όχι στην καταστροφή της φύσης για χάρη των κερδών του κεφάλαιου

Για μια οικονομική ανάπτυξη σε αρμονία με τη φύση και με σεβασμό στο περιβάλλον

- Να σταματήσει η καταστροφή της φύσης για χάρη των πολυεθνικών και του μεγάλου κεφάλαιου
- Να καταργηθεί το καθεστώς των βιομηχανικών περιοχών
- Να μεταφερθούν έξω απ' τα αστικά κέντρα οι ρυπογόνες βιομηχανίες
- Να επωμιστούν οι βιομήχανοι και οι εφοπλιστές το κόστος για την αποκατάσταση των ζημιών που προκλήθηκαν στο περιβάλλον απ' τις δραστηριότητές τους
- Ενάντια στη σύγχρονη πολεοποίηση
- Καμιά οικοδομική άδεια σε δασικές περιοχές, αναδάσωση όλων των καμένων δασών
- Να παρθούν μέτρα για την ανάπτυξη των μέσων μαζικής μεταφοράς
- Ενάντια στην ιδιωτικοποίηση και μετοχοποίηση των μέσων μαζικής μεταφοράς
- Δωρεάν μεταφορά των εργαζόμενων, κανένα εισιτήριο στα μέσα μαζικής μεταφοράς μέχρι τις 9 π.μ.
- Αύξηση των κοινόχρηστων χώρων και των χώρων πράσινου σε όλα τα αστικά κέντρα
- Ενάντια στην εγκατάλειψη και την γκετοποίηση των λαϊκών συνοικιών
- Καμιά αύξηση ενοικίου πάνω από τον πληθωρισμό
- Για την πραγματική οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική αναζωογόνηση της υπαίθρου

5. Όχι στον οδοστρωτήρα του πολιτιστικού ιμπεριαλισμού

Για να γίνει ο λαός δημιουργός πολιτισμού και όχι καταναλωτής πολιτιστικών σκουπιδιών

Για την ανάπτυξη ενός πολιτισμού που να πηγάει απ' το λαό, να τον υπηρετεί και όχι να τον αποβλακώνει για χάρη των πολυεθνικών

- Ενάντια στην εμπορευματοποίηση του πολιτισμού και το χειριστικό ρόλο των πολιτιστικών προϊόντων
- Έξω από τον πολιτισμό οι "χορηγοί"
- Να απαγορευτούν οι διαφημίσεις σε όλα τα μέσα μαζικής επικοινωνίας
- Να σταματήσει κάθε είδους επιχορήγηση και ειδικό καθεστώς για τα ιδιωτικά ΜΜΕ
- Να σταματήσει κάθε κρατική επιχορήγηση και βοήθεια στους μεγαλοεπιχειρηματίες του πολιτισμού
- Να δοθούν, απ' το κράτος, τα μέσα και οι δυνατότητες για την ανάπτυξη ερασιτεχνικών πολιτιστικών ομάδων
- Καμιά αποδοχή της συμφωνίας GATT για τα οπτικοακουστικά μέσα
- Δωρεάν δημόσια εκπαίδευση σε κινηματογράφο, θέατρο, μουσική
- Ανάπτυξη του μαζικού, λαϊκού αθλητισμού
- Να καταργηθεί ο επαγγελματισμός και η εμπορευματοποίηση στο χώρο του αθλητισμού

6. Να μην γίνουν οι εργαζόμενοι καύσιμη ύλη για να ξεπεράσει το κεφάλαιο την κρίση του

Για μια πολιτική που να βάζει στο επίκεντρο της προσοχής της την προστασία των πραγματικών παραγωγών του κοινωνικού πλούτου

Για μια Ελλάδα των ανθρώπων της δουλειάς και όχι των πολυεθνικών

Να αλλάξει προσανατολισμό το συνδικαλιστικό κίνημα, ξεφεύγοντας απ' το τέλμα της αδράνειας και της ταξικής συνεργασίας

Ενιαίος πανεργατικός αγώνας ενάντια στον κατακερματισμό και το συντεχνιασμό

- Να καταργηθούν όλοι οι αντεργατικοί νόμοι και διατάξεις
- Να απαγορευτούν οι απολύσεις
- Πλήρη πολιτικά δικαιώματα στους δημόσιους υπαλλήλους
- Όχι στα τοπικά σύμφωνα απασχόλησης
- Να σταματήσει κάθε κρατική παρέμβαση στο συνδικαλιστικό κίνημα
- Εκκαθάριση των μητρώων ΓΣΕΕ και ΑΔΕΔΥ απ' τα σωματεία-σφραγίδες
- Απλή αναλογική στις εκλογές των συνδικάτων
- Καμιά κρατική επιχορήγηση στις συνδικαλιστικές οργανώσεις
- Όχι στη συνδιοίκηση και τον κρατικό συνδικαλισμό
- Να ζούμε όλοι με αξιοπρέπεια από ένα μισθό (κατώτατος μισθός 250.000 για όλους)
- Πραγματικές αυξήσεις σε μισθούς και συντάξεις
- Σύνταξη στα 55 για τους άντρες και στα 50 για τις γυναίκες, ίση με το μισθό
- Κοινωνική σύνταξη για όλους τους Έλληνες στα 55, χωρίς προϋποθέσεις, ίση με το βασικό μισθό
- Πλήρης δωρεάν δημόσια ιατροφαρμακευτική περίθαλψη για όλο το λαό
- Να επιστραφούν στα ασφαλιστικά ταμεία τα κλεμμένα από τους εργοδότες

- Να καταργηθεί η συμμετοχή των εργαζόμενων στα ασφάλιστρα
- Ενιαίος ασφαλιστικός οργανισμός για όλους τους εργαζόμενους
- Να καταργηθούν όλες οι ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρίες
- Να ενισχυθούν τα προγράμματα εργατικής κατοικίας, να καταργηθούν όλες οι προϋποθέσεις για την απόκτηση εργατικής κατοικίας από εργαζόμενους
- Να μην καταργηθούν οι οργανισμοί πρόνοιας
- Επίδομα ανεργίας ίσο με το βασικό μισθό για όλους τους άνεργους, χωρίς προϋποθέσεις, μέχρι να βρουν δουλειά
- Τα αποθεματικά των ταμείων να μην μπουν στον επιχειρηματικό-χρηματιστηριακό τζόγο
- Όχι στις νέες "ευλύγιστες"- εκμεταλλευτικές εργασιακές σχέσεις
- Όχι στο παρτ-τάιμ και την εποχιακή απασχόληση, 32 ώρες δουλειά για όλους, χωρίς μείωση αποδοχών, με σταθερό ωράριο
- Άδεια 6 εβδομάδων
- Να απαγορευτούν οι υπερωρίες
- Οι επιθεωρήσεις εργασίας να περάσουν στον έλεγχο των πρωτοβάθμιων σωματείων
- Να λειτουργήσουν οι επιτροπές υγιεινής και ασφάλειας
- Ίσα δικαιώματα για όλους τους εργάτες, έλληνες και ξένους
- Νομιμοποίηση όλων των μεταναστών

7. Να αγωνιστούμε ενάντια στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική περιθωριοποίηση της νεολαίας

Όχι στην απόρριψη της νεολαίας από την εκπαίδευση, την παραγωγή, την κοινωνική ζωή

Για μια πολιτική που να δίνει ελπίδα και προοπτική στη νέα γενιά

Να απεγκλωβιστεί η εκπαίδευση απ' την πολιτική και τις επιλογές των πολυεθνικών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για μια λαϊκή παιδεία σε μια λαϊκή Ελλάδα

- Πραγματική δωρεάν δημόσια παιδεία για όλο το λαό (βιβλία, μεταφορές, σίτιση, πολιτισμός, στέγαση)
- Αύξηση των δαπανών για την παιδεία
- Να καταργηθούν όλες οι μορφές ιδιωτικής εκπαίδευσης
- 12χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση για όλους τους Έλληνες και τα παιδιά των μεταναστών
- Να καταργηθεί το μάθημα των θρησκευτικών
- Ελεύθερη πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση
- Έξω οι εταιρίες και τα ευρωπαϊκά προγράμματα από τα ερευνητικά κέντρα και τα πανεπιστήμια
- Για ένα μορφωτικό κίνημα που θα αντιστρατεύεται τους καταναγκασμούς του κεφάλαιου και θα υπερασπίζεται τα υλικά και πνευματικά συμφέροντα του εργαζόμενου λαού
- 12μηνιαία στρατιωτική θητεία
- Όχι στην επαγγελματισμό του στρατού
- Πλήρη πολιτικά και συνδικαλιστικά δικαιώματα στους φαντάρους
- Ενάντια στη στράτευση των γυναικών
- Να καταργηθεί ο αντιδραστικός στρατιωτικός κανονισμός
- Όχι στις θρησκευτικές, κοινωνικές κλπ διακρίσεις στο στρατό
- Να καταργηθεί η στρατιωτική αστυνομία και η στρατιωτική δικαιοσύνη
- Να απαγορευτεί η εργασία για τους νέους κάτω των 18 ετών
- Να κατοχυρωθούν τα δικαιώματα της εργαζόμενης σπουδάζουσας νεολαίας
- Πόλεμος για να σωθεί η νεολαία από το νάρκωμα
- Όχι στην ποινικοποίηση της χρήσης
- Καμιά κατασταλτική πολιτική δεν μπορεί να λύσει το πρόβλημα των ναρκωτικών
- Ενάντια σε κάθε μέτρο και ιδεολόγημα που ευνοεί την εξάπλωση της χρήσης ναρκωτικών
- Ειδικά μέτρα στήριξης των χρηστών

8. Όχι στον εξανδραποδισμό της αγροτιάς και την ερήμωση της υπαίθρου

Όχι στο σχέδιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον περιορισμό του αγροτικού πληθυσμού από 22 σε 8% και τη μετατροπή της πλειοψηφίας των αγροτών σε άνεργους

Για μια αγροτική πολιτική ανάπτυξης στην υπηρεσία της αγροτιάς και του λαού

- Όχι στην GATT και την ΚΑΠ. Να μην ισχύσουν οι ευρωπαϊκές και διεθνείς ντιρεκτίβες και ρυθμίσεις που καταστρέφουν την ελληνική γεωργία και κτηνοτροφία
- Όχι στην αναδιάρθρωση της γεωργίας και κτηνοτροφίας υπέρ των πολυεθνικών
- Έξω οι πολυεθνικές και οι μεσάζοντες απ' τη γεωργία

- Να στηριχτούν οι φτωχομεσαίοι αγρότες και κτηνοτρόφοι
- Τιμές ασφαλείας σε όλα τα γεωργικά προϊόντα
- Όχι στις χωματερές
- Να καταργηθούν όλα τα χρέη των μικρομεσαίων αγροτών και κτηνοτρόφων
- Προσανατολισμός της αγροτικής και κτηνοτροφικής παραγωγής με γνώμονα την κάλυψη των αναγκών του λαού
- Όχι στις εισαγωγές ομοειδών προϊόντων
- Αναδασμός της γης υπέρ των ακτημόνων και των φτωχών αγροτών
- Συνεταιριστικές οργανώσεις υπερασπιστές των συμφερόντων της φτώχειας και μεσαίας αγροτιάς, και όχι διαχειριστές για λογαριασμό του κράτους και των πολυεθνικών
- Μητρώο

9. Ο διεθνισμός και η αλληλεγγύη των λαών μπορεί να βάλει φρένο στο νεοταξικό οδοστρωτήρα

Να αγωνιστούμε ενάντια στο τερατώδες οικοδόμημα της Νέας Τάξης Πραγμάτων

Να αντισταθούμε στη "διεθνή κοινότητα" των ληστών

Να δώσουμε όλες μας τις δυνάμεις για την οικοδόμηση της Διεθνούς Κοινότητας των Λαών

- Να συμπαρασταθούμε σε κάθε κίνημα που αγωνίζεται για την εθνική, κοινωνική και πολιτική χειραφέτηση
- Ιδιαίτερη συνεργασία με οργανώσεις εργατικές, προοδευτικές, κομμουνιστικές
- Να αγωνιστούμε για το συντονισμό των αιτημάτων και των κινητοποιήσεων ενάντια στις πολιτικές της σύγκλισης και της πανευρωπαϊκής λιτότητας
- Να καταγγέλλουμε όλες τις οικονομικές, πολιτικές και στρατιωτικές επεμβάσεις της "διεθνούς κοινότητας" των ληστών και των οργάνων της. Να υπερασπιστούμε όλα τα θύματα αυτών των επεμβάσεων
- Να συντονιστούν οι αγώνες για τη διάλυση της ιμπεριαλιστικής Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Να συντονιστούν οι αγώνες για τη διάλυση του NATO, της ΔΕΕ και όλων οι διεθνών χωροφυλάκων
- Να αναληφθούν διεθνείς πρωτοβουλίες για την καταγγελία της αναδιάρθρωτικής κίνησης και για τον αγώνα εναντίον της
- Να διαλυθούν όλοι οι διεθνείς οικονομικοί χωροφύλακες που επιβάλλουν την πολιτική των πολυεθνικών και σπέρνουν την ερήμωση και τον αφανισμό σε πλανητική κλίμακα

185. Στη βάση αυτού του πολιτικού προγράμματος πάλης, η Α/συνεχεια δραστηριοποιείται σε όλους τους χώρους, προχωρώντας σε συνεργασίες ή αναδεικνύοντας προβλήματα, αιτήματα και κινήσεις που αγωνίζονται για την εκπλήρωση των στόχων αυτών. Στη βάση του μίνιμουμ προγράμματος, η Α/συνεχεια συμπαραστέκεται σε όλες της δυνάμεις της κοινωνίας που αγωνίζονται για την προώθηση ορισμένων ή περισσότερων από αυτούς τους στόχους. Η οικοδόμηση ενός πολύπλευρου και ανεξάρτητου κινήματος, το πέρασμα από την κατάσταση της παθητικής άμυνας στην ενεργητική αντίσταση στη χώρα μας, περνά μέσα από την ολόπλευρη ανάπτυξη επιμέρους αγώνων σε όλους τους τομείς.

186. Η ίδια η ζωή και η μέχρι τώρα πείρα έχει αναδείξει το πρόβλημα της κεντρικής έκφρασης και πολιτικής ολοκλήρωσης αυτών των επιμέρους αγώνων. Η διαφορά από τους αγώνες που γίνονται σε κάθε κοινωνικό χώρο, αυθόρμητα ή οργανωμένα, από αυτό που λέμε "λαϊκό κίνημα" αφορά το βαθμό συνειδήσης και την ανάδειξη (επομένως και αναγνώριση) των κεντρικών ζητημάτων που συνδέουν σαν ένα κόκκινο νήμα τα διάφορα επιμέρους κινήματα σε ένα ενιαίο λαϊκό κίνημα με στόχους και κατευθύνσεις. Το πέρασμα από το ένα στάδιο στο άλλο έχει ανάγκη από την κεντρική πολιτική έκφραση και τις κεντρικές πολιτικές μάχες και καμπάνιες που θα μπορεί να δίνει το κίνημα αυτό. Γι' αυτό θέσαμε με μεγάλη έμφαση το σημείο για τα πολιτικά αιτήματα στο μίνιμουμ πρόγραμμα και επιμένουμε πως, στο σημερινό στάδιο ανάπτυξης του κινήματος, η αντιρεφορμιστική κατεύθυνση αποτελεί στοιχείο του μίνιμουμ προγράμματος, ειδικά για συνεργασίες σε κεντρικό πολιτικό επίπεδο.

187. Ο τρόπος ζωής που επιβάλλεται είναι τέτοιος που ωθεί στην απομόνωση, στην ιδιώτευση, ή το πολύ-πολύ στη δημιουργία στενών κύκλων. Σ' αυτό προστίθεται η μακροχρόνια πολιτική περιθωριοποίηση που ασκήθηκε και ασκείται με πολλούς τρόπους. Απαραίτητο για την οργάνωση δυνάμεων είναι το στοιχείο της "διάχυσης", δηλαδή το πλησίασμα, η άμεση προσωπική επαφή, η απόκτηση δεσμών, με ανύψωση αυτής της προσωπικής επαφής με όλο και περισσότερο κόσμο. Πρόκειται για το απαραίτητο οξυγόνο που θα τροφοδοτήσει την οργάνωση δυνάμεων, θα σπάσει υγειονομικές ζώνες, θα δημιουργήσει ρήγματα στην κατάσταση της παθητικότητας. Το να φέρουμε σε επαφή και επικοινωνία ανθρώπους αναμεταξύ τους, σήμερα, δεν είναι εύκολο καθήκον, και θα δυσκολέψει κι άλλο αύριο-μεθαύριο. Δεν μπορούν όμως να υπάρξουν μόνιμα και σταθερά αποτελέσματα χωρίς το συνδυασμό της διάχυσης -όπως την ορίσαμε- και της συγκέντρωσης. Η απάντηση που εμείς δίνουμε στηρίζεται στην προτεραιότητα που δίνουμε στο στοιχείο της οργάνωσης δυνάμεων - η οποία δεν πρέπει να χρησιμεύει σαν άλλοθι ή πρόσχημα για την

παράκαμψη του στρατηγικού στόχου. Συνεπώς, ένα κριτήριο για την αξιολόγηση μιας οργάνωσης δεν μπορεί να είναι το αν επιχειρεί μια οργάνωση δυνάμεις, αλλά αν αυτή κατευθύνεται ή όχι στην εκπλήρωση του στρατηγικού στόχου. Η σχέση της οργάνωσης δυνάμεις και της στρατηγικής επιδίωξης είναι το ασφαλές κριτήριο για να κριθεί μια προσπάθεια.

188. Η Α/συνεχεια εκτιμά πως πρέπει να δυναμώσει ο συντονισμός των προσπαθειών ώστε να οικοδομηθεί ένα παγκόσμιο μέτωπο των λαών ενάντια στη Νέα Τάξη Πραγμάτων. Ενισχύει κάθε πρωτοβουλία που κινείται σε αυτήν κατεύθυνση και ένας από τους βασικούς γνώμονες όλης της διεθνιστικής της στάσης είναι η υπεράσπιση κινήσεων και η προβολή κινημάτων, η συμμετοχή σε γενικές ή επιμέρους καμπάνιες και πρωτοβουλίες που σκοπεύουν να αντιστρατευτούν συνολικά ή μερικά την αναδιάρθρωτική πορεία.

Όρος και προϋπόθεση για τη συμμετοχή της Α/συνεχεια ή για την απεύθυνση που κάνει η Α/συνεχεια σε άλλες δυνάμεις σε ανάλογες πρωτοβουλίες, είναι να αναδεικνύουν πραγματικά κινήματα και αντιστάσεις και όχι να διαχειρίζονται τέτοια στο όνομα του ρεαλισμού (βασική μέριμνα του ρεφορμισμού), ή να εξωραΐζουν το σύστημα (μέσα από πρωτοβουλίες όπου έμμεσα είναι ανακατεμένες δυνάμεις οι οποίες έχουν δεσμούς με το κεφάλαιο και τις κυβερνήσεις, οι περισσότερες "μη κυβερνητικές οργανώσεις" κλπ).

189. Η Α/συνεχεια, πάνω στη βάση της υπηρέτησης της γενικής γραμμής, προωθεί και αναπτύσσει σχέσεις με οργανώσεις και κόμματα που αναφέρονται στον κομμουνισμό, αγωνίζονται ενάντια στη Νέα Τάξη Πραγμάτων, κατανοούν την ανάγκη της αντιρεβιζιονιστικής πάλης.

Στο μέτωπο των διεθνών σχέσεων η Α/συνεχεια έχει σαν κριτήριο την ανάπτυξη σχέσεων που στηρίζονται στον αμοιβαίο σεβασμό, ευνοούν τη διεξοδική εξέταση ζητημάτων και προβλημάτων και οδηγούν στην υιοθέτηση μιας κοινής στάσης σε μια σειρά από σημαντικά θέματα. Είναι φυσικό πως η Α/συνεχεια επιζητεί σχέσεις με οργανώσεις, κόμματα και κινήματα που βρίσκονται περισσότερο κοντά στις ιδεολογικές και πολιτικές της αφετηρίες και κατευθύνσεις. Μόνο που οφείλει να διευκρινίζει πως η ιδεολογική συμφωνία δεν είναι ένας εκ των προτέρων όρος για την προώθηση επαφών, συζητήσεων και συντονισμού σε θέματα που συμπίπτουν εκτιμήσεις και θέσεις. Αυτό σημαίνει πως η Α/συνεχεια συνάπτει και έχει σχέσεις και με οργανώσεις που δεν εντάσσονται στο ρεύμα του μαρξιστικού λενινιστικού κινήματος, αλλά έχουν διαφορετική αφετηρία και ρίζες.

Βασικό κριτήριο για την προώθηση των διεθνιστικών επαφών και σχέσεων είναι το αν πραγματικά προωθείται ο αγώνας ενάντια στη Νέα Τάξη Πραγμάτων όπως αυτή εκφράζεται από περιοχή σε περιοχή, η εκτίμηση της ανάγκης συντονισμού της πάλης ενάντια στο διεθνή ιμπεριαλισμό, η "ιθαγένεια" των οργανώσεων και των κινήσεων και βεβαίως η θέλησή τους να έχουν σχέσεις με την Α/συνεχεια.

Μέχρι σήμερα η Α/συνεχεια έχει να επιδείξει ένα σημαντικό έργο στον τομέα αυτό, τόσο με τις σχέσεις που έχει αναπτύξει, τις διεθνείς συναντήσεις στις οποίες έχει πάρει μέρος, τις διεθνιστικές καμπάνιες που έχει διοργανώσει στην Ελλάδα με τη συμμετοχή σημαντικών κινήσεων από όλο τον κόσμο.

Είμαστε ιδιαίτερα χαρούμενοι που έχουμε κάνει γνωστή την πάλη του ελληνικού λαού σε όσο μεγαλύτερο αριθμό οργανώσεων και κομμάτων όλων των περιοχών του πλανήτη. Η Α/συνεχεια είναι γνωστή και το διεθνές δελτίο που εκδίδει το λαμβάνουν πάνω από 120 οργανώσεις και κόμματα σε όλο τον κόσμο, όλων των ηπειρών και όλων των "κόσμων".

Είμαστε ιδιαίτερα χαρούμενοι που, χάρη στην ακούραστη δουλειά των συντρόφων που έχουν επιφορτιστεί τον τομέα αυτό, σήμερα έχουμε σχέσεις με μια σειρά κινήματα και κόμματα που διεξάγουν τον πιο προχωρημένο αγώνα ενάντια στη Νέα Τάξη Πραγμάτων και τη διεθνή αντίδραση. Είμαστε ιδιαίτερα χαρούμενοι που κάνουμε γνωστό στη χώρα μας τον αγώνα αυτών των κινήσεων και οργανώσεων, και καταφέρνουμε να φέρνουμε σε άμεση επαφή τους εκπροσώπους τους με ένα ευρύτερο δυναμικό στη χώρα μας. Νομίζουμε ότι η Α/συνεχεια έχει προωθήσει ένα σημαντικό έργο στον τομέα του διεθνισμού.

Είμαστε ιδιαίτερα χαρούμενοι που η Α/συνεχεια έχει σχέσεις με μια σειρά μαρξιστικά λενινιστικά κόμματα και οργανώσεις, τα οποία ανασυντάσσουν τις δυνάμεις τους και εξαπολύουν σημαντικούς αγώνες σε πολλές χώρες, και τώρα συντονίζουν πιο αποφασιστικά τον κοινό βηματισμό σε παγκόσμιο επίπεδο, με διεθνείς συναντήσεις, συνδιασκέψεις και κοινές καμπάνιες.

Με ιδιαίτερη χαρά αναγγέλλουμε πως η Α/συνεχεια θα πάρει μέρος στην 6η διεθνή συνδιάσκεψη των μαρξιστικών λενινιστικών οργανώσεων και κομμάτων, στην οποία συμμετέχουν πάνω από 25 κόμματα και οργανώσεις από όλο τον κόσμο. Πρόκειται για μια σημαντική πρωτοβουλία στην ανάδειξη ενός παγκόσμιου πόλου συσπείρωσης των κομμουνιστικών δυνάμεων στον κόσμο.

190. Η Α/συνεχεια, πάντα και σε κάθε περίπτωση, στις διεθνείς σχέσεις της τοποθετείται με ευθύτητα και σαφήνεια, λέει τη γνώμη της όπως αυτή έχει διαμορφωθεί, επιδεικνύοντας όλο το σεβασμό προς την άποψη και την εμπειρία άλλων οργανώσεων και κομμάτων. Ακόμα και όταν διαφωνεί, θέτει τις αντιρρήσεις της με συντροφικό τρόπο και προσπαθεί να υποστηρίξει την άποψή της. Αποφεύγει τη διπλότητα, τις πόζες, τον κρατικισμό.

Την ίδια στιγμή, αντιλαμβάνεται ότι όλη αυτή η διεργασία βρίσκεται ακόμα στα πρώτα της βήματα και οι δυσκολίες που θα συναντήσει θα είναι έτσι κι αλλιώς μεγάλες. Γι' αυτό και φροντίζει να

διαπαιδαγωγήσει τα μέλη της σε ένα ουσιαστικό πνεύμα διεθνισμού, μακριά από κάθε έπαρση ή από ακολουθητισμό ή εκδήλωση οποιουδήποτε ραγιαδικού πνεύματος. Ο διεθνισμός πρέπει να υπηρετεί μια γενική γραμμή, πρέπει να αντιστοιχεί στο γενικό επίπεδο συνείδησης και οργάνωσης του κινήματος, αλλιώς καταντά καρικατούρα και ενασχόληση που πολλές φορές κρύβει την απομάκρυνση από το κεντρικό πρόβλημα, αυτό της ανάπτυξης κινήμάτων και οργανώσεων με ιθαγένεια και ρίζες μέσα στις μάζες.